

ПЕСМЕ И ОБИЧАИ
УКУПНОГ НАРОДА
СРБСКОГ

ПРВА КЊИГА.

ОБРЕДНЕ ПЕСМЕ.

СКУПИО И ИЗДАО

М. С. МИЛОЈЕВИЋ.

У БЕОГРАДУ

УДРЖАВНОЈ ШТАМПARIЈИ.

1869.

Цена је 5 цв. а за оне који се уписаше, а не платише 4 цванц. комад.

ГДЕ ЈЕ ШТА.

страна.

1. Иван-данске песме и обичаји почињу
2. Петров-данске
3. Огњене Марије
4. Св. Илије
5. Међу-Дневице
6. Прелске и селске
7. Св. Димитрије
8. Варичке и Савичке
9. Туцин-данске, бадњег дана и божићне
10. Малог божића или нове год.
11. Богојављења и св. Јована
12. Месојеђске
13. Колање или букара
14. Љуљашке
15. Лазаричке
16. Цвети и Благовести
17. Усвршње
18. Ружичалске или Дружичалске
19. Ћурђев-данске
20. Св. Јеремије или мајске
21. Спасов-данске
22. Свете Тројице или Краљичке
23. Видов-данске
24. Леунске или породилске
25. Смрт и Запевања
26. Колске или Орске
27. Мобске
28. Овчарске или Гавалске
29. Путничке и Копаоничке

Напомена: Распоред стихова сам оставио исти као што је у књизи, без обзира на повремену непрегледност.

ПРЕДГОВОР.

Овде вам је прва свеска наших песама и обичаја, више као програм како у будуће да се купе песме и обичаји народни; но као сборник ове умотворине народне. Што смо овако похитали да напечатамо, овај тако речи програм имали смо тисућама узрока. Понајглавнији је тај, што нисмо могли свима учитељима у Стар. Србији и другим местима, као и осталим добрим родољубима, подпуне програме са објаснењама написати. Од преко 800 наших програма

посланих у разне крајеве само су јих ова господа скупљачи разумели и хтели по њима радити, који ће се у овој књизи спомињати. Тешкоћа је у скупљању народних умотворина тако велика да је тешко савладати је. Ево речи из многих писама из Стар. Срб. и других крајева српских:

„Да знате како је овде народ дивљи, неби нас ни молили да вам скупљамо обичаје и песме народне, којих има више, но у дан кнежевине Босни и Ерцеговини. Ради примера да Вам наведем само овај један случај: да је попа Н. Н. у Приз. нахији и у Тетовској истукао своју попадију, што је се стидила да му коју песму, као свом мужу, каже. То је било и са сестрама и браћом попином, као и са снајама и кћерима, док му није најмлађа снаха, после неколико штапова кроз плач казала ово неколико песама што Вам шаљем. Сад судите како је нама који ватамо по коју стару баку, да нам коју песму каже. Овде народ не да ни погледати на женскиње, а камо ли да се с њим разговараш, да га питаш што, а да ти још песму каже, то ти је овде највећа поганштина и т. д.”

Оваквих писама са свију крајева добијали смо покрај оно мало песама. Из свију тамошњи крајева ево шта нам пишу: „Обичаја песама, старина и т. д. овуда вам има неизбројних. Негледајући на петора и шесторогуба робства како од Турака Османлија, својих потурчених спахија, Шкипа од скорог доба Черкеза и Татара; но и од бугарских пропагандиста, учитеља и других, од грчких фанариота и т. д. опет је овде и у овим крајевима народ сачувао првобитне своје обичаје и песме. Сваког минута од рођења па док по смрти сасвим незабораве човека, пошто прође готово цео век, реко сваког минута и секунда у целом човечијем животу, све су друге песме, други гласови у овим други, обичаја ит.д. да јих је тешко уловити а камо ли описати. Ето видити да ваши програми нису ни издалека подпуни. Но да оставимо то на страну, туга нас обузима што неможемо да накупимо бар у милионитну честицу ове дивне народне старине макар и по вашем програму.” Ето каква су нам извешћа с песама долазила из Старе Србије, Албаније, Маћедоније и т. д. Но то још није ни чудо спрам нашег чуда овде у кнежевине. И овде, као и у свима крајевима српским, још се и којекако могу купити јуначке песме од певаца који јих уз гусле певају. Ови се истина дуго нуткају пред оним који би хтео да пише. Свако зна, да овакви певци и међ своим друговима морају по по часа да се нуткају да само уза, почну па кад започну они опет престају и т. д., да човека мора мука уватити, док само једну овакву песму препише.

Што се тиче женских наших песама, ево примера ради навешћу само један случај који је се са мном догодио 1867 год. кад сам по Србији путовао: У селу Тубравићу окр. Ваљевског, замолим домаћина, да рекне својој чељади да ми коју песму каже. Са мном су била још 4. поштена човека из тог села и два која су ме пратила онако воље ради. Наваљивањем неколико од ових искрено желећи да препишем коју песму, пошто сам се сав тако рећи расплинио у лепим изразима и у оцењивању народних песама, позове домаћин своју домаћицу и кад ова чу за шта је зове, после неколико лепи речи сави шипке, па оде застидивши нас све. По наваљивању мог пратиоца Јове Бирчанина из Суводања, који је био марвени трговац и управо од прилике оно што се зове светски човек у пуном с мислу, измењаше се и снаје и све, ама ни једна ни речице. Напоследку кћи домаћинова поче једну да казује и то за тим Јовом, али кад дође реч до. "Момак воли девојку" та даље ни маћи. Домаћину се већ додија па нама свима: Седите ми гости на свом поштењу, а коме требају песме нека иде на жетве, на копање, на саборе, на славе ит. д. па нек тамо преписује кад певају" Остали рекоше, тако је." Па је то и за мене и мог Јову Бирчанина морало бити, Тако!"

После неколико дана дошли смо тога Бирчанина кући у Суводању где нам је његова сестра Стане казала преко 130 песама. Овоме чуду нисам се могао начудити, све дотле, док нисам дознао: да је поменути Јова пре мог долазка и преписивања песама истукао неколико пута своју домаћицу и сестру, па се чак и с мајком поцавељао и негледајући на све то што му сви укућани знаду тисућама песама само је сестра Стане оно неколико казала. Но и она је свуд прескакала све речи које се односе на то да ко кога воле и т. д. За ова чуда ми смо одавна знали па смо с тога и свима писали: да само од старих баба преписују; но како и ове казују види песму:

"Заспало је Васкресење на криоцу Ваведења." Ово наведосмо само зато, да би се у будуће управљали по томе скупиоци народних умотворина, којих има неизбројних тисућа милиона, само јих ваља купити непрестано. До садањи сборницима народних песама и обичаја само је намишљена стазица кроз непрогледне планине шуме и дубраве; но још није ни пресечена ни начињена, а камоли да је сва та мложина планина шума и дубрава обрађена. Радимо на нашим народним стварима, које имају неисцрпиме изворе, па ће нам потомство благосиљати наше муке!

Што се тиче ове прве наше свеске можемо слободно рећи, — а тако захтевамо и у будуће да се ради и купи народна умотворина — да је: ова скупљана и преписивана онако како су уста је казиваоца и певача изговарала. Да је подпуно верна у свему како говору тако и појединим речима и изразима, па и ударењама, која на велику жалост, као и напеве, немогосмо са скупоће напечатати. Оне песме које смо ми сами преписивали, преписивали смо јих прво кад се певају, па после онако говором и разлику у изговарању појединих речи и слогова кад се певају и онако говором изказују, строго биљежили. Тако су исто и наши скупиоци чинили, као што нам пишу.

Незгода је била у нашим програмима слатим скупљачима, као и у томе што по овом начину до сада није било купљено и печатано, што смо добијали из много крајева скоро једне и исте песме не само у мотивима; него и у самим речима. Које с тога, а које и због доста лоших песама, ми смо од 2000 ових за две наше свеске само до 800 узели а остало утаманили. Још једна нам је жалост.

Што нам многе песме недођоше, и ако скупљачи писаху неколико пута да су нам послане и ако смо се ми о томе подпуно и уверили да је тако. Било је, и, има много србождера који народње ствари свуда и на сваком месту утамањују као што чине у Маћедонији и другим местима са словима и тако даље. Овако чине једни, као што је случај с Љубеном Каравеловим, који је сборник песама скупљен међу Помацима — или потурицама — у Маћедонији и Тракији, само с тога спалио, што су на језику српском, а не бугарским. Осим овог уваћени су и утамањени многи сборници послани нам из разних крајева Старе Србије, као из Тетовске нахије, из Ђаковичке, из Врањске, Љесковачке, Гиљанске и још многих других.

Но хвала Богу кад је и оволико дошло. За сада само оволико што се ове свеске тиче, а у другој описа ћемо, колико можемо, не само народ наш и места у којима живи; но ћемо и етнографску карту другој свесци приложити, у којој ћемо и границе наречијама српским, ако буде могуће, назначити. Једина нам је молба свима нашим родољубима: да песме сада купе по овој свесци, да допуњују што у њој нема, а што има но другчије где, да ту разлику такође опишу. Осим овог да купе онако исто само од старих људи и жена како смо казали, што се ових обредних песама тиче, као што су у овој и што ће бити и у другој свесци. Јуначке такође, по трећој нашој свесци која ће одма по другој изаћи кође, нека се купе. Ове могу купити и по сборницима неумрлог нашег Вука Караџића и осталих мученика за народност нашу.

Речи и изразе особите ваља да се записују свуда. Свака песма да се каже као и обичај одакле је, од ког је преписана. Ако се у овоме спомиње месност каква, онда ваља и ову описати, као и узроке зашто се та месност тако, а не другчије узима у народу. Ми никад нисмо тих мисли да је овај програм у овој свесци подпун у оволиком схвату колико схваћа, и с тога опет понављамо, да треба купити песме и обичаје овако: Ваља почети од ког празника, свеца, свечаника, тежатника ит.д. па описавши овај и његове писме тако сваки дан од овог почињући даље у години дана описивати и песме њихове преписивати. За целу ту год. не треба изпуштати из вида најмању незнатност, која нам се чини да је таква, али у ствари није. Сваку речицу ваља тако рећи кљештима извучити из уста изказивачевих; јер често једна једина речица кадра је учинити огроман скок у свему код зналаца ствари, као што ће се то видети из нашег речника кад га напечатано.

Што се пак човека тиче њега ваља пропатити од рођења, па до после смрти, докле га већ сасвим нестане и док неизчезне из свести свију некада окружавајући га потоњих колена. Све његове радње, мисли, убеђења, правце, намере, погледе на ствари и остало ваља строго и разликовати једно од другог и описивати. Ово су огромне ствари; но што год су огромније и веће тим је већа слава онима који се старају да овакве народне ствари непропадне, да се неутамане, а с

њима и народ. Јер народ без народности није ништа друго до блато изког се може правити најфиније посуђе, као и последње ђубре. Он у таквом стању зависи не од воље своје; но од производа туђих.

Као год што ваља описивати човека и његове све стране, тако исто ваља описивати и сва одела његова. Ми у кнежевини у Босни и у Србо-Хрватским земљама у Аустрији, због непрестаних ратова Аустријанаца са Османлијама, изгубили смо наше народне одело; те тако у место наших долама, ћурдија, бечва, чакшира, чизама, калпака и т.д. сада одамо, као дивљаци у Полинезији, готово наги голи. Велим наги голи; јер опанак никад није обућа, но само подлога ове, кошуља гаће и т.д. није одело но нешто сасвим друго, а вес није ништа друго до карикатура европске и хришћанске цивилизације, изсмевање ове и нагрда наших дивних и ваљаних некадашњих калпака. Осим овог жалост нас обузима кад чујемо да се и у Стар. Србији народна ношња, њене беле и црвено-рујне, а негде и плавкасте доламе, замењују накарадама од чакшира и т.д.

На колико смо свесни своје народности и старине показују послане ствари на московску изложбу и избор ових, а тако исто и наших народних војника одело. Несрећа је то велика, кад бар овде и у овом случају нећемо да заведемо нашу дивну и у свавом погледу ваљану практичну стару ношњу. Како се ове опростисмо од тог доба постали смо скуп мученика и болесника у целој земљи. Дакле сабирајмо све то што је народно и што је својина српска и уводимо ово у живот, ако нежелимо да изчезнемо с лица ове земље. Ми молимо и преклињемо још једном наше учитеље, свештенике и све родољубе: да се својски заузму за ове ствари, које нам могу тек отворити очи и упознати нас. Само ове би ће cadre да нас сближе и упознају, те да једном видимо: да смо једна и иста браћа на јадранском на белом и црном мору, на Дунаву као и на Марици, на Шар-Планини, као и оградима Алпа и т.д.

То што може да учини народна умотворина и народно познанство и сближење једног и истог народа српског, несрећом и душманима омраженог и раздељеног, ни су у стању учинити ни пушке ни топови ни све паклене бомбе и све људске сплетке и интриге. А ми ће мо јих фотографисати и тако сачувати бар на хартији, кад није среће да су на нама Ово је моја искрена молба свима родољубима српске или југославенске заједнице; па, ако што сами неће да печатају, нека шаљу нама, ми ћемо то учинити. Тако исто и народна одела и остале старине, нека нам се ма, и у дроњцима шаљу.

Признајемо: да у овој свесци има сијасет божији погрешака; но другчије није могло ни бити код огромне навале у држ. печатњи а код њеног малог места у које је смештена. Нека читаоци сами поправе ове, а у другој и трећој свесци стара ћемо се да јих буде што мање.

Благодарност је наша највећа оним родољубима који нас помогоше у овом делу, као и г. Рајичевићу главном фактору, који се постара: да ово дело покрај огромног и нагомиланог посла угледа сада божији бели свет. Највећа је благодарност једној личности коју ћемо временом именовати и јавно јој благодарити, што нас новчано поможе да ово дело издамо. Слава и хвала том племенитом мужу.!

I.

ИВАН-ДАНСКЕ ПЕСМЕ.

1

Ивано диван девојко!
Прени се горе на диван
На диван висок превисок,
Погледај доле Струмницу
И поле дуго струмничко
То дуго поле широко.

Да што роди у поле,
Струмничко поле широко
Широко поле и дуго.
Големо зло се там роди
В њем се роди чудо големо;
Сонце ми се заставило
Стреди небо, стреди земла.
Да гледи велико чудо.

Велико чудо нечувено:
Сестра брата продавала
За црвило и белило
За шарено огледало.
Продаје го нежали го.
Тоа сонце застанало,
И неможе да ми појде.

2.

Сонце ми застанало
Сонце ми се загледало.
На стред небо на стред плаво,
На стред земла на стред сиња.
Да гледало вељи чудо,
Вели чудо и велика жалост;
Костандин се оделио
От старога татка свога.

От Илинке Везеновић

3.

Ивањско, ивањско, цвеће рујно!
Цвеће рујно петрањско.
Петрањско цвеће плаветно.
Иван га бере те бере,
Петар га плете те плете.
Купал га Коледу даје,
Коледу брату својему.
Даје га мајки Купала
Купала мајки Живбожи:
Иванова стара мајко!
Је ли Иван дома?
Одговори стара мајка:
"Отишо је на орање
Још на Видов-дан,
Па је реко кући доћи
Баш на Петров-дан,
И донети киту злата
Родне пшенице
Те пшенице, те белице
Тог леба бела"¹⁾

4.

Ој травице ситнице!
Што си тако сићана?
Све си поље прекрила
Само мало остало.
На њем расти божур цвет
И крај њега ружица.

И от татка и од мајка
И од своје девет сестри.
А шта му на дал паде,
На дал паде от делидба,
От делидба чудновата?
Му паде једен хват,
Једен хват место пусто.
И му паде од делидба
Девет сажни бело платно
Једен тожни палешево.
Девет оки рујно вино
И три оки та ракија,
Једен кравај жолта воска
И крстата та грмова.
Тоа сонце застанало
И немогло дале појћи
Док не скокни три пота ми.

Божур ружи говорио:
"Ој ружице румена!
Ја сам лепши од тебе
Још да ми је твој мирис
Још би лепши ја био.
Вио би се превио
Ка но свила предена
Око златна вретена,
Ал' говори бела ружа:
Ој божуре мио цвете!
Да је мени дико моја
Твоје рујно руменило
Сво би цвеће премамила
По највише мог божура
Мог божура руменога.

5.

Ивањско цвеће Петрањско,
Ивањско цвеће рујано,
Претрањско цвеће плаветно!
Иван га бере те бере,
Петар га плете те плете.
Иван га бере те бере,
Даје га брату до себе
Свом млађем брату Коледу.
Дајући брата мољаше:
„Ај мио брате Коледо!
Ево ти цветак мој дајем
Чувај га дивни Коледо.
Чувај га па га сачувај

До мога чудна ређења
До твога страшна умрења
Умрења брата Коледа
Старијег брата Божића,
Синова старог Сварога."
Петар ми цветак примаше,
Петар ми венце вијаше
Па вели брату Купалу:
Ој мио брате Купало.
Старији брате Иване,
Примам ти цветак и живот
До мога страшног умрења
И нашег брата ређена
Рођења младог Божића
Сина нам старог Сварога²)

6.

Ивањско цвећа Петрањско,
Петрањско цвеће Коледско!
Ивањско цвеће купалско!
Купал га бере те бере
Колед га даје те даје,
Колед га неће те неће.
Ивањско цвеће петрањско!
Иван га бере те бере,
Петар га плете те плете,
Мајци га меће на крило,
А мајци својој Сварози.
Сварога с крила на земљу
„Ни моје цвеће ни Петар."
Иван га бере те бере,
Мајци га меће на крило,
А мајци старој Свароги.
Сварога с крила у кућу:
"И моје цвеће и Иван
И моје цвеће и Иван."
(Из ваљевске нахије.

7.

Ивањско цвеће петрањско,
Претрањско цвеће Ивањско!
Иван га бере те бере.
Петар га плете те плете.
Да је га мајци на крило,
А својој мајци Свароги,
А мајка с крила на земљу.
Иванско цвеће петрањско,
Коледско цвеће купалско!
Иванско цвеће купалско

Купало га бере те бере,
Даје га мајци на крило
А својој мајци Свароги.
А мајка с крила у кућу.
Ивањско цвеће купалско,
Ивањско цвеће петрањско,
Петрањско цвеће коледско!
Колед га плете те плете
Даје га своме бабајку,
Бабајку старом Сварогу,
Бабајко цвеће не прима.
„Ни моје цвеће ни Колед."
Ивањске цвеће петровско!
Иван га бере те бере,
Петар га плете те плете.
Иван га даје свом оцу
Свом оцу старом Сварогу,
А отац с крила у кућу.
Иванско цвеће петровско!
Иван га бере те бере.
Петар га плете те плете.
Меће га стрицу на крило
А своме стрицу Радгосту,
А стриц га с крила у кућу,
Ивањско цвеће рујано,
Петрањско цвеће плаветно!
Иван га бере те бере.
Даје га брату свом Петру,
Петар га плете те плете,
Меће га стрини на крило,
А стрини својој Прпрши
А стрина с крила у кућу.
Ивањско цвеће петровско,
Петровско цвеће ивањско!
Иван га бере те бере,
Даје га брату млађему.
А Петру брату Коледу.
Петар га плете те плете.
Даје га даждном Дажбогу,
А дажбог баца на кућу.
„Ни моје цвеће ни Петар."
Ивањско цвеће петровско,
Петровско цвеће ивањско!
Иван га бере те бере.
Петар га илете те плете,
Даје га воју Перуну,
А Перун с крила на кућу:
"Ни моје цвеће ни Колед
Ни моје цвеће ни Купал"
Ивањско цвеће петрањско,
Петрањско цвеће ивањско!

Иван га бере те бере.
 Петар га плете те плете.
 Да је га товном Велешу,
 А Велеш с крила на торе,
 "Ни моје цвеће ни Иван,"
 "Ни моје цвеће ни Петер.
 Веће је цвеће торова,"
 Ивањско цвеће петровско,
 Петровско цвеће ивањско!
 Иван га бере те бере.
 Петар га плете те плете.
 Даје га силном Давору,
 А Давор с крила на кућу:
 "Ни моје цвеће ни Иван,
 Ни моје цвеће ни Петар.
 Ивањско цвеће петровско,
 Петровско цвеће ивањско!
 Иван га бере те бере.
 Петар га плете те плете.
 Да је га вељу Јарилу
 Јарило с крила на кућу;
 „Ни моје цвеће ни Иван,
 Ни моје цвеће ни Петар"
 Ивањско цвеће петрањско,
 Петрањско цвеће ивањско!
 Иван га бере те бере.
 Петар га плете те плете.
 Да је га силну Правиду,
 Правида с крила на веће.
 „Ни моје цвеће ни Иван
 Ни моје цвеће ни Петар."
 Ивањско цвеће петровско.
 Петровско цвеће ивањско!
 Иван га бере те бере.
 Петар га плете те плете
 Да је га томе Пореву,
 Порева с крила на кућу:
 „Ни моје цвеће ни Иван,
 Ни моје цвеће ни Петар."
 Ивањско цвеће петровско,
 Петровско цвеће ивањско!
 Иван га бере те бере.
 Петар га плете те плете,
 Да је га свјетлу Свевиду.
 Световид с крила на кућу;
 „Ни моје цвеће ни Иван,
 Ни моје цвеће ни Петар."
 Ивањско цвеће петрањско,
 Петровско цвеће ивањско!
 Иван га бере те бере.
 Петар га плете те плете.

Да је га силну Триглаву,
 Триглаву светој тројици.
 Тројица с крила на кућу,
 „Кућно је цвеће не моје"
 Ивањско цвеће петровско,
 Петровско цвеће ивањско!
 Иван га бере те бере,
 Петар га плете те плете,
 Да је га Љељу на крило,
 А Љеље с крила на људе:
 "Ни моје цвеће ни Иван,
 Људско је цвеће и Петар"
 Ивањско цвеће петровско,
 Петровско цвеће ивањско!
 Иван га бере те бере.
 Петар га плете те плете.
 Меће га Љељи на крило,
 А Љеља с крила на жене;
 „Женино цвеће и Петар."
 Ивањско цвеће петрањско ,
 Петрањско цвеће ивањско!
 Иван га бере те бере.
 Петар га плете те плете,
 Да је га младом Пољељу
 Пољеље с крила на момке:
 „Ни моје цвеће ни Петар"
 „Момачко цвеће и Иван"
 Ивањско цвеће петровско,
 Петровско цвеће ивањско,
 Иван га бере те бере
 Петар га плете те плете.
 Меће га Пољељ на крило
 Пољеља с крила на цуре:
 "Ни моје цвеће ни Иван
 Цуринско цвеће и Петар."
 Ивањско цвеће петрањско,
 Петрањско цвеће ивањско!
 Иван га бере те бере.
 Петар га плете те плете.
 Меће га Живи на крило,
 Живбожа с крила у кућу;
 "Ни моје цвеће ни Иван
 Купалско цвеће и Петар
 Ивањско цвеће петрањско,
 Петрањско цвеће ивањско!
 Иван га бере те бере.
 Петар га плете те плете:
 Меће га Лади на крило,
 А Лада с крила вдовима:
 "Ни моје цвеће ни Иван,
 Удовско цвеће и Петар.

Иванско цвеће рујано,
 Рујано цвеће купалско,
 Ивањско цвеће петрањско,
 Петрањско цвеће плаветно.
 Плаветно цвеће Кољедско,
 Кољедско цвеће купалско!
 Купал га бере те бере
 Свом брату млађем говори:
 „Мој брате млади Коледо!
 Ево ти цветак обиља!
 Плети га брале плети га,
 Чувај га брале чувај га.
 До мога смртна умрења,
 До твога чудна рођења
 И до твог страшног умрења.
 Сачувај брате млађани!
 Наше му брату најмлађем
 Божићу сину Сварога."
 Браца му колед говори:
 Мој брате старији Купало!
 Изплешћу венац обиља
 Што ми га дајеш брале мој.
 Исплешћу брале сачуват,
 До мога страшног умрења
 До нашег брата рођења
 Божића брата најмлађег
 Нашега старог бабајка
 Бабајка силног Сварога
 И мајке старе Свароге: ³⁾

8.

Тако се припеви после сваке врсте померавају.

9.

Ивањица лан сејала.
 Ивањица коледица
 Мила снаха тог Купала.
 Лан сејала и обрала.
 На Спасов дан посијала
 На Видов дан видила га
 На видов дан и обрала.
 И обрала и топила.
 И топила потопила.
 Осушила очупала,
 На ивањску красну вечер.
 Гребенала и кувала.
 Опрела га и сновала.
 Основала и навала,

Ја посади виноград.
 Ој Купала мој Купало
 Ој Иване мој Коледо!
 Коледо Купало обилни.
 Драго моје љубиме љуби ме:
 На Спасов дан посијала
 На Видев дан одлазила.
 Мој виноград поникнуо,
 Мој виноград изтерао.
 Ја неодо до два дана,
 А кад одо трећи дан
 Мој виноград излистао
 И лозицу одпустио.
 Под лозицом постелица
 На постељи чашичица
 У чашици божур цветак
 Божур цветак црвеније.
 Пред божуром ружичица
 Божур ружи говорио!
 „Ој ружице румена
 Бела лица румена!
 Ја сам лепши од тебе"
 Ал' му ружа говори:
 Ал' ти немаш мирис мој
 Мој је мирис пољељин
 Пољељине душице.
 Ал' говори божур млад:
 „Још да ми је мирис твој
 Вио би се превио;
 Кано свила предена
 Око златна вретена."

И увела у те ните,
 И откала на разбоја,
 Изаткала га избелила
 На ивањске те вечери,
 Скроила га и сашила
 На ивањске те вечери.
 И обукла на Ивана
 На Ивана млада бора
 Млада бора Колед бора
 Мила сина Купалова,
 А Купала умрлога,
 Обилија мила бора.
 Па је носи до Бадњака
 И Божића Сварожића
 Тог божића млада бора
 Сварожића мила сина.

Ивањица пауница!
Венцима се накитила.
Од ивањска рујна цвета
И петрањска плаветнога
У колу је подскакала.
Преко ватре прескакала
Сухе лиле припалила
Да нам стока буде здрава
Та говеда и те овце
Ти јарићи и јагањци.
Доратасти вељи коњи
Што но носе те јунаке
Миле борце Триглав бора
Триглав бора те Троице
Вишњег бога Створитеља

Јаког Живе рушитеља
И Брањања Бранитеља.

10.

Ивањско цвеће претрањско!
Иван га бере те бере.
Петар га плете те плете.
Даје га брату Ивану.
Ива га Петру враћаше.
Петар га даје у кућу
У кући здравље обиље.
Свакоме добро велико,
А кући добро највеће.

Све су ове песме од Персе Петровића.

¹⁾ Ову певају у Срему, Бачкој, Банату, Славонији и Далмацији, момци и девојке кад барјаке носе. Носе по три барјака од црвено-рујне, плаве и беле боје. Највећи, носе по среди па онда један напред, а други остраг. Кад се из ливада враћају, увече Иван-дана, метну барјаке и венце на цркву па сутра-дан рано сваки свој узме и носи кући. Идући овако са барјацима и венцима певају непрестано до цркава и домова.

²⁾ Ове су преписане од Персе Петровића из Срема. У њима као да је више песама састављено у једну.

³⁾ Ову сам целу песму преписао од баба Стојне Ђурића из призренске нахије, ама сам је, но непотпуно био преписао 1867 год. у Љешници окр. подр кад сам раскопавао црквину Милоша Обилића.

Кад исплету венац играју и девојке и певају.

11.

Ајте коло да играмо
Коло Купала,
младог Коледа!
Ко за коло ај у коло
Коло Купала
Младог Коледа.
Ко се ватре наиграо
Ватре чистеће
Воде мијеће?
Ко се водом омивао
Водом студеном
Ладном изворном?
Ајд у коло коло за њег
Коло Купала,

Младог Коледа.
У колу је свако добро,
Вељ' обиље
Млого плодова.
Доста смока свакојака
Смока варена
Млека сирења.
Сваком дајте што је чије
Меника моје,
Благо највеће,
Мени драго и обиље
Плоде велике
Сирце сирене

Од Давида Поповића, из Вучитрна у Старој Србији.

Иван-дан је код Срба, у свима крајевима, врло велики и знатан светац. Говоре свуда у свима крајевима сбрским, да на њега мора трипута да стане сунце, па тек после јаког потреса и играња да пође даље. У неким крајевима сбрским, као у Косову у Старој Србији и око Качаника,

држе кресе виноградске пре и после три дана Ивандана, а у другим опет крајевима држе и тада и о св. Илији, но ови се зову поставски, јер се тада ништа пртено непере и небели. У свима крајевима србским празнује се тај Ивандан готово свуда једнако. Разлике има, но она је тако незнатна да је не треба ни напомињати. Свуда иду девојке у вече Иван-дна, а тај је 24. Јуни, по ливадама те беру ивањско тако звано цвеће. Докле га год беру певају непрестано горње песме. Кад сабере, већ свака доста тог ивањског цвећа, онда снесу на једно место и кад то чине певају!

12.

Ми снесосмо лепо цвеће
Ивањско. Петрањско.
Ми снесосмо дивно цвеће
Купалско Коледско.

Дај нам драги боре
Купало Коledo!
Свако добро и обиље
Големо велико.

У Ивањско цвеће међу и петровско цвеће. Прво је жуто, а друго плаво. Говоре да је прво некада било румено, па како људи слабије празнују Ивана тако оно све постаје блеђе и блеђе, док недође време да се сасвим изгуби. Кад саберу и снесу цвеће на једно место, онда одиграју три пута игру Купалску и Коледску или Ивањску и Петрањску, певајући непрестано горње песме идући с десна на лево. Осим ових има још песама, од којих смо доцније добили из старе Србије од качаничке Црне Горе ову:

13.

Ватајте се беле руке
Беле и чиле.
Ватајте се нестежите,
Биље обиље.
Нестежите недржите,
Дивна Купала.
И његова млађег брата
Бори Коледа.
Да играмо и певамо.

Зашто имамо.
Млого биље засејано,
Свако варење.
Све је нама поницало,
На тај Видов-дан.
Све приспело и класало,
На тај Видов-дан
Све узрело и обрано,
На тај Петров-дан.

Пошто тако одиграју око тих громилица набраног цвећа, онда негде седну, а негде стајећкиј изплету венце. Венци се плету за све зграде, торове, врата, вратнице, њиве, ливаде, па ни крст у селу где га има или бар за дрво какво на разкршћу села. У све се венце, који ће бити на зградама и торовима, само не на оне који ће бити на крсту или дрвету поменутом и ливадама, умеђу главицу белог лука, који чува од вештица и других рђавих творења дом и све на чему је венац. Овај је лук одвећ лековит. Њиме се веле треба мазати у некрштене дане од злих духова и вештица и т. д. Осим овога њиме бају, разгњечившиј га петом леве ноге, пошто се бајалица — ставшиј петом леве ноге на њега —, обрне трипут с лева на десно, а негде и девет пута. Има на неким местима, као што је то у Гилану и другим при речним местима, обичаја, да од ивањског и петраеског цвећа праве лутку. Овој међу венац на главу па је пуштају низ реку да плови. Овако чине и око Дрина једног и другог и око Бојане, па и око горње Дрине наше у кнежевини данашњој. Кад пуштају ту луткицу коју зову негде Муреном, Мораном, а негде и Чојчолем, певају овако :

14.

Ој ти наша Мурено

Ој ти наш мили Чојчолем!

Плови плови низ воду
Тамо даље у море.
Када будеш у море
Оно црно велико.
Кажичи Кажичи Мурено
Кажичи Кажичи Чојчолел!
Пливам пливам младена,
Пливам пливам младена
Из те земље далеке
Где но бива Купало
И са њиме Коледо
Оба брата једнака.
Свако добро давали
Понајвише варења
Сваког смока бијела.

Мене гоне девојке
Што немају момчади
Силни вељи другова.
Што нероди та земља
Мушким плодом породом.
Већ чуди ме ти море
Пошљи тамо те војне
Силног цара Душана
Што јих води за море.
Деве момке желиле
Цар јим момке недово,
Већ одвео на војну.
Ако момке недадне
Све ће деве помрети
Вишњу богу жалити.

Од Савке Јовановића из Скадра.

Пошто све то сврше и свака своје венце узме, онда с венцима одиграју још једно коло, изљубе се кроз венце, певајућиј разне песме ивањске и тада оду свака својој кући. За сво време ове радње нн једно мушко несме бити, па ма и најмање. По варошима, не само да воде сестре своју малу браћу, него иду и безпослени младићи, као ђаци и т.д. Кад донесу венце кући, пошто су оставиле онај на крст или дрво на сред села на раскршћу, или где црква има и на ову, онда свршују неке обреде којих се неопомињем, а нико ми незнаде казати. Кад је и ово свршено, ту је већ одавна мрак покрио земљу, бацају венце и намештају где је који и зашто одређен. У многи је места обичај да венце међу на згради и остали места пред зору. Кад је то свршено, одпочну се скоро свуда палити лиле. Лиле су двојаче и то женске и мушке. Женске за себе, а мушки за себе пале лиле, неке се и саставе, а неке опет пале као што смо рекли одвојено.

Лила, је кора трешњева, вишњева или од лезе, која се почиње дерати од Ђурђева-дне, па се све суши до Ивана-дне. Негде пале лиле још и у очи Видова-дне, скоро махом свуда, осим увече Ивана-дне и увече св. Илије, које су другчије. С тога што су лиле од тих дрвета, људи страшно гоне гуљаче и ако је свима мило, да се пале лиле. У Србији и у овој народној особини, као и у осталим, власти полицијске страшно гоне лилције, апсе затварату бију и т.д. тобож да се недогоди каква несрећа. Колико је овај обичај мио народу види се из тога, што често стари људи нежале најлепше и најбоље своје трешње вишње и лозе, па сами нагуле својим млађим лила, метну у процеп дренов и суше. Доцкан увече Ивана-дне почну се палити лиле. Прво се запале на раскршћу, где прескачу преко ватре и мужкиње и женскиње. Негде само женскиње, а негде и мушкиње имаду венце на главама. После се пале и обносе око торова, куд женскиње неиде, него само мушкиње.

После овог иду око свог села, куд не иде женскиње, него оно обноси лиле упаљене око зграда, кућа и т.д. Истина бива често, да се ко прескачући спотакне и падне преко ватре, која је од скоро изгорелих лила направљена. Бива истина и то, да се момчад и побичу лилама запаљеним, најпре као из шале а после пређе и у збиљу. Женскиње беже скоро свуда од мушкиња са својим лилама запаљеним, јер ови несамо од њих него и један од другог отимају лиле. У кога је највећа и чија најбоље гори лила, тај је то вече цар па ма он био и пушица каква. Тако исто ко најбоље и највише прескаче ватру тај је краљ и цар, а женско царица и краљица, и та ће се те године најпре удати, а мушко оженити. Узима се за добро дело да се оплету венци и за оне куће које немају девојача и да се истима дају. Такву цуру која то чини даре вуном воћем плетивом и т. д. женскиње из те куће, а домаћин хоће и новцем, па и прасетом или јагњетом.

Где је бреговито пошто је момчад обишла сво село и све, тада већ догоравајуће лиле износе на највиши брег, међу јих тамо, а често и дрва набацају па ту целу ноћ прескаче преко те

ватре и играју, коло и игре око ње. Кад прескачу намењују не само за рођаке, познанике и пријатеље, него шта више и за мртве. Дивно је и чудновато погледати у лилске ноћи и њене лилције. Дивно тајанствено и чисто божанствено надземно осећање обузима човека кад види у прекрасне Ивањске, Петрањске и Илињске, а често и Видовдањске ноћи, како се весели младеж, игра с лилама и прескаче их, са венцима и без ових. Неописана је милина и непроникнута чудноватост видети девице прекрасне, са венцима на главама и у свечаном стојећим оделу, како играју око лилских ватри, ове прескачу певају, шале се и веселе.

Но сва ова весела и игре садржавају у себи нешто божанствено, нешто чудновато, тајно, дивно, духовно, надземно, прошло и свето. Мало ми је перо да опишем дивоте и красоте ове, још су слабије силе моје затупљене и покварене апсеничким животом неприродним човеку, животом варошким, трулим лењим и безосетљивим. С тога и остављам тај дивни обичај обасипајући проклетством првог властног чиновника, који измисли да се не само тај, него и сви обичаји народњи утамањују и искорењују, без икаквог узрока и без да се од њих види икаква школа народу и земљи. — По ивањском цвећу гатају девојке о својој судбина. По венцима како их нађу кад сване и како су пали такође проричу своју будућност.

Осим овог лупају јаје и мећу у воду чисту. Такво јаје, пошто преноћи, гатају по њему и то како је разбијено пало и станило се у води, хоће ли се те године или не удати и баш за кога. Сеју пшеницу негде на Видов-дан па на Иван-дан гледе како је проклијала и никла, а негд сеју на Иван-дан, па гледе на Петров-дан и потом погађају о својој удадби и неудадби. Овима начинима дознавања будућности излишно би било говорити не с тога, што нисмо достојни тога, но зато што су неуловљиви и што се треба на то одати па да се тек само додарне, а не и проникне и изучи то питање подпуно. То је најглавнији узрок, што га остављамо и недирнутим, и ако се о самом Ивањ-дану издалека врло слабо и изнајдаљег угла тек додиркујемо.

На многим местима праве од лила као петлове, наките их венцима, па пошто хоће да запале ове своје црвене петлове или ватрене, онда поскидају венце па јих запале. Петла мора имати онај који остане цар тога вечера. Петао има значај врло велики у срб. народа. Тако осим осталог, што казује време, што пева тада кад чује како анђели певају и т.д. он лечи многе болести, а нарочито подајућу. Кад од ове лечи онда се црн петао без биљеге заједно са житом испод кола воденичног у води нађеног, — што се баца злим духовима — и водом уваћеном под колом воденичким, жив затрпава у глуво доба у земљу, који као преставља болест болног и тд. Овде црвени петао значи ватру огањ.

Ми се нећемо упуштати у значење Иван-дана, но ћемо само то казати да се он не само празнује код неких слав. племена; него и у свима тим земљама у којима су негда Срби живили. Тако он се празнује у Шведској, а нарочито некадашњој бив. србској области Богуславској у тај исти дан кад и у нас но само под именом **midsommar** т.ј. среда лета. Тамо тако исто беру Ивањско и Петрањско цвеће, девојке гатају и т.д. Тада је био а и сада обичај да тамо праве од хартије петла црвеног који је означавао топлоту и светлост. То налазимо и у овој песми Скандинаваца.

Es saß am Hügel und schlug die Harfe
der Goldgetämmte,
Der riesinn Hirte, der frohe Edgar,
Helben Odins wedt:

In Usgard träfte
Der dort die

Da träft vor ihm auf Baumes Gipfel
der grauliche,
Der purpurrothe Birtenhahn.
in Hela's Saal.

Im Ubgrund träfte
Unter der Erde

или:

Радостни Едгар овчар јуначина
Седио је на холму и свирао на
арфу.
А пред њим је певао пурпурни
петао
На дрву високом на врху овога.

Он је певао оживљујући Одина
јунака.
У Азгарду другом с крестом
златним,
Тамо под земљом у области Хели,
Певао је трећи мрачни петао.

У Ђерманији дан. свуда где су некада живили Срби и сада ти исти Срби, но прерођени у Немце, прослављају тако исто, као и ми овде Ивањ-дан. У Француској је некада сам краљ запаљивао лилске ватре. У Италији, а нарочито Генуји запаљују дрва у самој цркви, и на ватри од ових пеку лук и једу, који се рачуна да је лековит. На сам Иван-дан ваљају се голи по роси да би се од многих болести излечили. После овог беру неке траве и цвеће с којима се — држе — могу градити чудеса. У Белгији ложе ватре и играју око ових. У Данији купају се на Ивањ-дан да би се очистили од многих болести и т. д. У Инглиској, тако исто раде на многим местима и ту ноћ сабирају многе траве и цвеће којима држе могу чинити чудеса. Највећем појету Шекспиру улиле су појетске силе Ивањ-дановске ноћи, те је највећу појему своју саставио под именом, „Превиђења на Ивањ-дан." У Мало-Руса то празновање описао је с песмама Вадим Пассек у својој књизи. „Очерку Расији књига I. Спет. 1838 године." У Шотландији тако исто прославља се Ивањ-дан. У Влашкој и Молдавији тако исто, но овде се девојке разговарају у шуми, ноћу са кукавицама. Фини тако исто празнују га и ложе ватру из коре лике и суварака, које зову Какко. Литовци празнују га под именом „Купајла." Пољаци Чеси и Шлезизијани, као и Моравци зову га Сobotки и тако исто празнују као и ми. Мало-Руси зову и песме ивањске, ивањским и Петрањске петрањским као и ми.

II. ПЕТРОВ-ДАНСКЕ ПЕСМЕ.

У вече Петрова-дне чобани по свима крајевима србским, а нарочито планинским пале лиле, обносу их око торова, где је стока и пошто тако обтрче по трипут подносе исте станарицама, планинкама или планицама да их ове гасе. Станарица која гаси лилу, мора да даје чобанима сира, млека и т. д. Но чобани не свршес тим што им станарица поклони сира, млека, и скорупа и т.д. и што им погаси лиле, него они одма после тога, оду од торова, па припале наново друге лиле; и тако се целу ноћ веселе, певају, играју, прескачу преко ватре лилске, међу испушака и т.д. Кад одприлике буде глуво доба, онда се чобани са лилама разиђу по планини те беру траву коју зову „велико зеље" а неки опет "бели слез", здравац и т. Ове ће траве сутрадан давати станарицама, да је дају стоци пошто је помузју, те да буде здрава и да им доста млека даје. Станарице, планинке или иланице дају чобанима сирцеве са творила. Осим овог дају свештенику такве сирцеве, деци и свим укућанима, па шта више и марви дају натичући на рогове с којих после скидају чобанн и једу их. Кад пале лиле играју и певају чобани ове песме.

15.

Воловима.

Ми палимо лиле
Миломе бору Коледу,
Млађем брату Купалу;
Да волови живе
И да краве воде.

Да с' говеда плоде
Да нам дају млека,
Сира и кајмака
И скорупа мека.

16.

Овцама.

Ми палимо лиле
Да овнови живе
Да се овце плоде

И да јањце роде.
Све јањце овчице
Женске плодне свилене.

17.

Козама.

Ми палимо лиле
Да нам јарци живе
Да нам козе роде.
Што јаради више

То нам смока више.
Више смока бијела
Више друшбе гозбе.

18.

Кад гледе у друге торове.

Тамо лиле гориле
Вамо краве водиле
И по двоје телиле.
Тамо лиле гориле
Вамо овце мрљиле

И по троје родиле.
Тамо лиле гориле
Амо козе прцале
И по троје родиле,
А њима там по двоје.

Из стар. Влаха од Св. Поп. из Ивањице.

19.

Перунико лепо цвеће
Лепо цвеће плаво цвеће.
Лепо расти, лепшо цветај
Да т' узберем моме брату
Моме брату Радигосту
Радигосту вељу бору
Вељу бору Гостославу.
Што но госте причекује
Што но гошће дочекује
Да му даде мили бору

Мили бору вељи Перун
Вели Перун вељу снагу
Вељу снагу и јачину
И јачињу крепке мишке.
Да побије свог душмана
Свог душмана Татарина
Татарина тог Турчин,
Тог Турчина црна госта
Црна госта незваного
Незваного проклетого,

Проклетога иза мора
Иза мора сиња црна.
Црна мора Татарина

Татарина тог туђина
Тог туђина душманина.

Од баба Петре Мутаповиће.

20.

Петрањско цвеће перунско,
Перунско цвеће плаветно.
Плаветно цвеће прелепо,
Лепо ми цвати те цвати
Лепше ми данас процвати.
Данас ке ћу те узберем

Милога бора закитим
Милога бора Коледа
Коледа брата Перуна,
Колед ми свашто додаје
Највише леба пшенице
И с мока бела дебела.

21.

Пошетала до два до три брата
Једно беше Купало обилни,
А друго ми Коледо сабирна
А треће ми Перуне даждљиви.
По крај двора огњене Марије
Миле сеје Перуна великог,
Перун пита своју милу сеју
Перун пита светитељ Илија:
Говори му огњена Марија;
Мили брате Перуне Илија
Давно било сад се приповеда
Када беше дана Илинога.
Дан ти проша, скоро неће доћи.

„Мила сејо огњена Маријо!
Кад но беше дана Илинога
Да се Ика мало провесели,
Провесели небу у облаку.
У облаку на све четир стране.
Да поигра муње и громове
И светлице што вразе налазе
А стрелице што вразе стрелјају"
То Илији врло мучно било
Ама му се на ино неможо
Те он чека дана Перунова
Нек га чека дочекат' га неће

Из стар. Србије од Качаника.

III. ОГЊЕНА МАРИЈА.

Огњену Марију држе, да је сестра рођена св. Илији. О њој врло страшно прича народ, с тога се на њу ништа несме радити, јер она није свечаник, него је велики тежатник и светац. Ако би се ко усудио на њу да ради, све што уради пропашиће му без трага и сагорети. Њој певају многе песме, па и ту горе, но ја их немого преписати много. Допале су ми шака само ове које и стављам овде;

22.

У поле су два шатора
Два шатора два чадора.
Једен бел други шарен.
Под белим Јанкула Перуне
Под шареним Јаника Марица.
Оба они братац и сестрица.
Јанкул братац Јаники говори:
"Ај Јаника мила сестро ле! "
Ајде сејо да се ми венчае!"

Ал Јаника брату сборуваше:
Ја Јанкуле мој мили брато ле!
Зашто така ти брате говориш
Лел ли смо ми братац и сестра.
Два рођена брата и сестрица.
Лел те неје од Бога грехота
А од народ зазор и страмота?
Како брате могло да то бидне?"
Ал Јанкуле сестри говорио;

„Мила сестро младо ми Јанико!
Све то сестро може да нам бидне
Да се земи братац и сестрица,
И Јанкуле со сестри Јаника.
Со Јаника со сестра Марица."
Кад Јаника брата саслушала
Свога брата луто проклинала:
Проклет даси мој брате Јанкула,
Дај Боже и Перун громовник

Да из небо врело камен падне
Врело камене и росе крваво.
Како рекла то сестра Јаника
Како рекла тако се сторило.
И западало то врело камене
И западало та роса крвава
И се незеше Јанкул и Јаника
Два рођена братац и сестрица
Два рођена до два побратима

23.

Разгради се бела вила
 јак, јак јак
 Јек јек сековала
 Алилуј!
Разгради се раздвои се.
У разгради у раздвоју.
У разграду беле виле
Ту ми стоји бела црква
Бела црква од биљура
Живописи од алмаза
А столови сува злата
А стубови од бисера
Свети олтар од мерцана
Јасно небо од камена
Тога драгог диаманта.
У столови тамо седи
Та Огњена мати силна
Та пресвета та Марија;

Пред Маријом частни крсти
На крстима Ристос Бог наш
Око њега Светитељи,
Иза ових Аранђели
Аранђели Арханђели.
Бога моле Риста славо,
А Огњена сузе рони
Жали Бога млада Риста
Распетого на крстима.
Моли му се и преклиње:
Да јој даде и да пусти
Да сагоре све душмане
Све душмане Риста Бога.
Ристос Господ недаваше
Та Огњеној тој Марији
Да сагоре да попали
Све на земљи што је грешно.

После сваке врстице попурава се и додаје тај припев.

јак, јак јак
јек, јек сековала,
Алилуја!

24.

Разгради се бела вила
Ни на небу ни на земљи
Веће у том белом зраку,
Белом зраку трој облаку.
У вили је чудно чудо;
Света црква Исусова,
И у цркви још чудније
Та Огњена та Марија.
Везак везе ситно плете
Силном Ристу младом Богу

Ону златну аљиницу
Од сувога чистог злата
Чистог злата тога огња
Тога огња жестокога.
Од сувога чистог сребра
Чистог сребра чисте срме
Оног силног тог племена
Тог пламена модрикавог.
Њој долази мили брате
Мили брате побратиме

Тај нам свети громовниче
Громовниче тај Илија
Сеји својој говорио:
"Сејо моја ти Огњена!
Додај мени мало воље
Да загрмим да за тресем
Тим громима тотанима
Да поплаши и пострашим

Силне вразе Господове!"
У том дође Исус Господ
На Илију срдно гледа.
Недаде му да побије
Те његове душманине
Те Чивуте поганике
Оне грешне одпаднике.

Од Јелене Кечицке из Сентомаша.

IV. СВ. ИЛИЈА.

О Светом Илији иду додоле које се у Далмацији зову прпрљруше а и чаројице, те певају и моле бога да буде кише. То је само обичај да иду на св. Илију, као на дан који управља муњама, громовима па и кишом, иначе оне иду и певају по селу кад год треба кише, а нема је. По свима крајевима србским скупе се девојке из једног села на једно место, ту се једна свуче нага гола, па је оне друге одену разном травом и коровом, а нарочито аптиком, ређе бујадју и папрадју, тако да јој се тело нигде невиди ван лица. Она коју тако одену зове се дода или додола, у стар. Србији дажда у Албанији, Маћедонији и Тесалији дуда. У Далмацији тај посао врше мушкарци н они се зову Прпрљруше а онај ког ће поливати, који се познаје по зеленим гранама, зове се Прпац. Бива често да додоле и дуду зову и чаројице, као тобож оне што чарају т.ј. врачају да буде кише.

Кад почну да певају дуду, дажду, доду, чаројицу или Прпца тада певају.

25.

Наша дажда облачи се
 Вај дажду вај,
 Вај Перуне вај!
Своје руво оставља вам
 Вај дажду вај,
 Вај Перуне вај!
Перун сушу да остави.
 Вај дажду вај
 Вај Перуне вај!
Да остави преко мора
 Вај дажду вај,

 Вај Перуне вај.
Росну дажду да нам пошље,
 Вај дажду вај,
 Вај Перуне вај!
Да ороси наша поља.
 Вај дажду вај,
 Вај Перуне вај!
Да ороси да натопи.
 Вај дажду вај,
 Вај Перуне вај!

26.

Кад јој мећу као венац преко корова на глави, да овај не би спао.

У даждице зелен венац.
 Вај дажду вај,
 Вај Перуне вај! ¹.
У Перуна ти громови
И громови оштре муње
Што натоне што пролећу.

Што пролећу и просећу
Те облаке пуне дажда.
Нек нам даде росне кише
Као дажда своје дреје
Своје дреје и одело.

27.

Кад иду преко села:

Ми идемо преко села
 Вај дажду вај.
 Вај Илија вај!
А облаци преко неба!
 Вај дажду вај,
 Вај Илија! ².
Ми стадосмо на сред села
А облаци на сред неба.

Ми стадосмо те играсмо.
Облаци се проломише
Росну кишу одпустише
Росну кишу без те туче
Беле туче љутог града.
Наше њиве оросише
Оросише натопише,
Плодном кишом напоише.

1. 2. Повторавају се ти припеви после сваке врстице.

28.

Кад дођу пред кућу чију.

Изић изић домаћице.
 Вај дажде вај!
Домаћице Ратајице
 Вај дажду вај! ¹.
Дођоше ти мили гости!
Мили гости из далека!
Са облака даждљивога
Од онога Дажда силна
И његова мила брата
Громовника тог Перуна.
Донеше ти лепе гласе
Лепе глас лепше вести:

Ведро небо провали се
Росну дажду одпустило
Одажди ти те усеве,
Ту пшеницу бијелицу.
Белу лојзу ту винову
Танка лана и конопље.
Даруј даруј ратајице
Наша млада домаћице.
Даруј даруј нас даждоле
Нас даждоле те додоле!
Свакој дажди бела гроша
А тој дажди жути дукат

Из старе Србије од бабе Маре Пећанке.

29.

Кад играју.

Овде нами кажу дома
 Вај Илија вај!
 Вај дудуле вај! ².
И у дома многе њиве
Не рошене не даждене
Ситном даждем плодородном.
Сега доејде тија дудуле
Ће играју Бога моле
Да удари росна киша
Росна киша плодна дажда,

Да се роди берићето.
Да се роди, да се плоди,
Да се рани сирочево.
Дарувајте рока брашно
Рока брашно рока солца.
Мало брашно, мало солца
Да се роди берићето
Да се роди да се плоди
Да се рани сирочево
Та голема и малена.

Од Илинке Вензанковића.

1. 2. Тако се повторава после сваке врстице.

30.

У додоле зелен венац
 Ој додо ој,
 Ој божоле ој!¹
У додоле додамица
Од аптике и корова,
А у неба ти облаци
Ти облаци кишовити.
Дода игра облак бије,

Ситном кишом и росицом,
Наша поља и ливаде
Наше диве засејане.
Да нам роди бело жито
Бело жито и берићет.
Све што нам је засејано
Да се рани сиротиња
Она наша голотиња.

1. Повторава се после сваке врстице..

31.

Додоле се долем крију
 Од додоле ој,
 Ој божоле ој!¹
А облаци небом вију,
Те додоле брегом иду
А облаци кишом бију.
Ситном кишом и росицом

Покисоше виногради
И кукурузи окопани.
Ситно жито провлатало
И грахови загртани.
Све покисло све родило
Што но наши засејали,

Из Пож. окр.

1. Повт. после сваке врсте тај припев,

32.

Кад поливају додоле водом.

Ој додоле ој даждоле,
 Мој божоле,
 Мој Перуне!
На даждолу киша пада
 Ој додоле ој,
 Мој божоле мој,
 Мој Перуне мој!¹
На додолу киша пада
Киша пада трава расте.

Трава расте жито с пуни,
А курузи влатају нам.
Свако биље напредује
Свако биље и берићет.
Да се рани сиротиња
Са њезиним силним стадом
Воловима и коњима
Тим овцама и козама.

1. Тако се после сваке врсте повторава.

33.

Кад се додола стреса.

Са додола пада киша
На волови на јарманци

Са с јарманци на орање
Са орање на усеве.

Да нам расту да поничу
Да нам зреду напредују

Да донесу берићета
Изобиља свега доста..

34.

Кад полазе дариване већ од кућа.

Додоле се богу моле
Ој додоле ој,
Мој Божоле мој,
Мој Перуне мој,
Мој Илија мој!¹⁾

Да удари росна киша.
Ударила росна киша,
Окисоше и орачи,
И орачи и копачи,
И сви они усевачи.
Све окисло све покисло
Понајвише црна земља

Црна земља мила мајка
Што нас рани што нас држи,
Што нас гоји и негује.
Даруј нама домаћице
Што ти лани окасоше
И кудеље покисоше.
Биће теби танке пређе
И предива и плетива.
Само брзе руке имај,
Брзе руке лаке ноге,
Лаке ноге бистре оке
Свега доста биће теби.

Из ст. Србије.

1) Тако се после сваке врстице повтор. све четири те врст.

35.

Кад одлазе већ додоле.

Гром громеше
Тотан Тотнеше.
Муња севаше
Дажда падаше.
Дажда падаше
Земљу росеше.
Земљу росеше
Трава растеше

Свега је доста
Берићета биће.
Берићета биће
Свачега доста:
Вина ракије
Меда јабука.
Меда јабука
Сладке пресладке.

Сладке пресладке
Јабуковаче.
Леба бијела
Меса дебела.
И свега доста
И свега много.

Од Хаџике Сиљановића из Тетовске нахије, вар. Кичева.

Само оволико песама смо додолских, даждских, прпрљушких, или чаројицских, и дудулских добили. Њих има тисућама но и оне као и сви обичаји народњи са сваким даном падају и губе се. Свуда које глупо и неразвијено свештенство, које власти утамањују народње обичаје немилице, и ако ови никоме ништа нешкоде. Осим додола обичај је у старој Србији да увате попа и то на силу да га пољуљају на рукама, па онако обучена и одевена да баце у реку, кад је суша, и тада ће за цело пасти киша. Сиромаси свештеници шта још неће подносити за народ свој? Осим овог одма почне падати киша, држи народ, чим буде убилаца или утопљеника, но тада она пада с градом и тучом и народу није мила. Држе да има људи који могу навести и одвратити од ког места облаке, и да такви често и лете пред облацима.

Кад грми неваља се крстити да неби св. Илија ударио ђавола који се тада и под крст крије. Св. Илија кад год грми гађа ђаволе по завести божијој, тако он често убије и човека или марвинче у које се сакрије нечастиви. Сваки гром, има стрелицу која је лековита од млогих

болести. Држи се да стрелице од грома излазе после неколико година из земље, тога ради често одкопавају оно место где гром удари. Први пут кад загрми у години, ваља се ваљати по ледини, да небољу леђа и кости. Ако грми пре времена неваља, тад ће бити неких великих несрећа и крајина. Ако грми баш на св. Илију хоће се поцрвљати сва варива, а нарочито ораси и лешњици. Св: Илија врло велики празник, а како је највећији празник у Срба свију вера Ђурђев-дан, то да би се величина и св, Илији указала, преслављају га они који славе Ђурђев-дан.

Св. Илија зове се брат Огњене Марије, но то нетреба, као и у свима нашим митским песамама, разумети да су заиста такви у буквалном смислу. У народу нашем више је ко род по раду и једнакости у карактеру и начину радње, него готово по крви. Тако н.пр. кад се каже брат или сестра тога и тога и те и те, значи да је тај с тим и том једнак и т. д. Природно је да је Огњена Марија сестра св. Илије кад и она има посла са ватрама као и он. Врло је лако могуће, да је празновање старог нашег Перуна, бога муња и громава, падало у тај дан у који сада пада Огњена Марија Блага, па да су оставили томе дану хришћан. Срби пре тога бив. идолопоклоници, да и у овом има посла са ватрама и огњем, са сушама и препекама, а Перуна променили у Илију као мушко лице. Осим овог даје нам да тако велимо и то што Срби свију вера па и Мухамеданци признају ту Огњену Марију, Илију, Прокопија а нарочито св. Ђурђа.

V. МЕЂУ ДНЕВИЦЕ.

Од велике Госпође па до мале, или од 15. Августа па до 8. Септембра, то се време зове међудневице. Тада сви биљари и биљарке, сви видари и видарке иду у шуме, планине и ливаде, те беру разне лековите траве, које тада највише, веле, имају изцијељујуће и излечиве силе. Благо ономе који нађе траве које тражи, он је осигуран за целу годину са својим и своје породице животом. У те дане кад се нађе мед липовац од дивљих пчела, па од овог и још од неких трава кад се направи мелем, тај и живе ране може да извиди. Осим овог далак се у то доба године најбоље може излечити, а лече га различно. Неки пеку лубеницу међућиј у њу још којешта, па ту воду пију. Неки опет некако ножем изрезује далак. Неки трљањем га излече. Неки прже на масти балегу па превијају на стомак и т.д. Од свију тих лекова видио сам да помоћи бива. Но ја сам се од десетогодишњег далка излечио овако: Упржио сам ситну проју да пожути мало јаче. Ову сам после метнуо у лонац с водом да прокључа, па из овог у две кесице метнув ту проју у те, превио на слабине или од прилике на бубреге. Овако је требало да држим 3. дана, под појасом, тај лек, па да далка нестане. Ја сам држао само 21. часа и задовољио се с тим што ми је далак ископнуо скоро сав, без врло малог, као полумесец, комадића, ког и данас носим.

Како постану мало дуже ноћи настану прела а уз месојеђе села и т.д. Крстов-дан св. Стеван Ветровити, Михољ-дан и т.д. као Госпође које се зову и Богоровице у Маћедонији, такође су знатни празници срб. а и св. Петка; но о њима никакве песме недоби, па с тога их остављам и недодирнуте. Прелазим на св. Тому, оставившиј места за песме биљарске — међудневничке — које ми моји пријатељи још непослаше, а има их веле здраво много, но јих је одвећ тешко добити с тога, што јих биљари и видари нерадо као своје начине лечења показују. Тако исто можемо овде навести истине необориме а те су: Да наши људи знаду траве којим се лече уједени од отровних змија и гуја, па и они који су се већ надули. Колико смо се старали да тај лекознамо па све бадава, кад нам га неодкри ни наш пријатељ Михаил Бирчанин из Суводања који је пред нама умирућу девојку излечио.

Сви ови биљари и видари једнако држу: да само једном лицу за свог живота могу, своје лекове, начине лечења, и видања показати, више не, јер ако још коме кажу, онда ће зло за њих и њине родбине и породице, па и за цело племе бити. Ако лепо буде о Миољу-дне тада веле да је то Миољно лето. Што смо горе рекли о прелу пријелу или попредку оно бива само по селима, а по варошима чим узре прва бресква, пресква, праска или турски шевтелија, почињу шевећерије тако зване т.ј. од тог времена почињу калфе да раде и ноћу. Сад нам долази св. Тома о коме се говори:

"Св. Тома, а снег дома.
Св. Лука снег заука.

36.

Св. Тома ћера жијене дома
Св. Лука по колиби лупа
Лупајућиј жијенама збори:
„Ој ви жијене, ој ви станарице,
Станарице те кршне планице!

Изнесите чабрице видрице,
Изнесите широке карлице.
Да вам дође та млада планинка
И донијесе смока свакојака
Да вам дође и дома остане"

Из ст. Влаха.

37.

Св. Мрате и Луке песме.

На светог Луку говоре:
Св. Лука снег заука
Св. Мрата снег за врата.
Иде зима као оштра сабља

Ко неима богату зимницу
Тешко њему и кожи његовој
Веће му је пролеће мршаво
Капарисало и кажу у рекло.

Како стока осване на св. Луку у стану, гатају и погађају каква ће зима бити. Ако је подвила ноге под'а се онда ће бити љута зима, а ако је опружила, блага. У обште Срби време по марви и стоки својој тако точно и верно погађају, као да од њих само и њихове воље оно бива. Млого има прича о томе, а нарочито она о влашком крмку, или о оци и његовим ћитабима.

VI. ПЕСМЕ - И ОБИЧАЈИ - ПРЕЛСКЕ ИЛИ ПОПРЕДСКЕ И СЕЛСКЕ.

I. О прелима.

У свим србским крајевима од Италије па до данашње Грчке и од Јадраског мора па до Марице, Вида Алте у Влашкој, Тамиша и Дувава више Пеште и св. Андреје у Аустрији, постоји овај обичај, са разним произношењима једног истог имена. Тако у Маћедонији, Ст. Србији, Албанијама и т.д. Прело се зове подпредак, а у аустријско-србским земљама и селом и т.д. Чим се почну свршавати пољски послови у јесен, девојке почну се скупљати или из једног сокака у једну кућу, или где су куће разштркане на средину сокака, на разкршћу или где на заклонитијем месту. Свака донесе од своје куће по нешто за јело, као брашна, масти, јајца и т.д. те ту направе себи вечеру. Кукуруза младих, — пурењака, зеленака, пржењака, — бундева и сваког воћа такође доноси се ту те се једе. Ни један домаћин неће замерити цурама што ће у његовој градини набрати воћа. Но шта више прићи ће сваки и сам па ће набрати и дати цурама и то урачуњава у част неку. Ма каква штета да се учини за припрему прела, за коју би се иначе подигла терба, опрашта се цурама и радо се сноси. Не само родитељи и родбина, него и непријатељи даду све цурама за прело и у томе им иду на руку. А како неби кад прела ништа друго непоказују до неуморност и бодрост нашег женског младог пола.

Само власти у Србији, као и све обичаје народње и овај, уништавају, гоне, и разтурују прела, те тиме силом нагоне народ на нарад и лењост. Ово, веле, чине с тога што се момчад на селима врло често потуку и изкржаве. Но којим може забранити да то и иначе, ако хоће, не чине? Момчадија никад се пред цурама не бије, ни то сме чинити, по обичајном неком праву, него увек то чини кад се срета, ван места где је прело. Истина да бива страшних окршаја, особито кад

момчад из другог села дође. Бива, да се гађају и из пиштоља, но то исто и на зборовима и на другим местима, из освете и другог, чине.

Најмање се бију на прелима, држећиј се, као што рекосмо, неког обичаја старог, да се неваља на прелима тући. Ове битке постале су од тог доба, како су наши полицијски чиновници почели да иду на прела, под именом да ова забрањују. На прелима се странци непримају, па с тога се и бију. Но никога, као ни једну цуру што, нико несме дирнути на прелима и док преду. С тога ову господу обично бију кад су ван места где се прели, а нарочито кад су већ ван кућа тога села.

Кад се почну скупљати цуре за прело, увате се неколико њих дошавшиј у коло и одиграју своје прелско оро, које иде на леву страну, певајућиј ову песму:

38.

Ој! девојко миле моје,
Ја по ладу Маро,
Ја по ладу Љељо!
Ја по ладу по приладу,
Сад по приладу Јово!
Сад по приладу Љељу!
Сад по ладу по приладу,
По приладу драго,
По приладу драго!
Љељу Љељо Љиљано,
Ја Љиљано Божано!¹.
Доћи драго да прелимо.
Да прелимо да селимо.
Да селимо да предемо:
Киту лана и кудеље
Све по весма велика.
Да предемо да радимо,
Танку жицу конопљину,
И дебелу ћетенову.

Да спремамо дивне даре.
Војну кошу без њедара.
А војници без рукава.
Да предемо да радимо.
Да селимо да певамо,
Са певањем да играмо,
Дивна кола Љијељова,
Дивна кола тог Ладина,
И Ладина и Љељова,
И Пољеља сина њиног,
И Пољеље шћерце њине.
Да селимо да предемо.
Докле војна неимамо,
А кад војни на врат дођу.
С Богом прело и сијело,
С Богом наше девовање!
Девовање царовање.
Девовање благовање.

Из Тубровићи и Градачца окр. Ваљев :

1. Ово се код сваке врстице понавља.

39.

Кад нема дуго којој девојци јарана њеног да дође, и кад покрај свију шала, доскочица, прескочица, певања и игара, неће да је весела цура, онда јој остале певају у Мачви ову песму:

Које ли је доба ноћи?
Вај мене Вај мене,
Вај жалости моје!¹.
Рекло ми је драго доћи,
Рекло доћи па недође.
Чека драгог до по ноћи,
Чека драгог не дочека.
До по ноћи и по ноћи,
Али драгог мога нема.

Свима другим драги дође,
А мојега није нема.
Ал се драго налутило,
Ал се драго задоцнило,
Ал се драго уморило,
Тешка рада ратарскога,
Дуга дана Ђурђевскога,
Жарког сунца Илинскога,
Али драгу мајка неда,

Али ми га друга мами ?
 Ако је се наљутило,
 Да Бог да се одљутило,
 И меника одма дошло.
 Ако је се задоцнило,
 Задоцнило до по ноћи,
 До по ноћи да је просто,
 Од по ноћи проклијето.
 Ако је се уморило,
 Тешка рада ратарова,
 Дуга данка Ђурђевскога,
 Жарка сунца Илинога,
 Опет драгу нек је просто,
 Нек је прост нек' с' одмори.
 Ако драгу мајка неда,
 Да Бог да му преминула,
 Преминула тешком муком,
 Тешком муком јаком клетвом,
 Јаком клетвом девојачком.
 Ако драгог друга љуби,
 Да Бог да га одљубила,

Уста му се осушила,
 Плаве очи усануле,
 Рујно лице побледило,
 Руса коса угаснула,
 Те ми драго пожељело,
 Пожељело своје драге,
 Своје драге изверене.
 Чека драгог до по ноћи.
 До по ноћи и-по-по ноћи.
 Од по ноћи пођо кући,
 Пођо кући уздишућиј,
 Уздишући и плачућиј.
 Срето драгог на сред моста,
 Ој мене ој мене.
 Ој радости моје? ².
 Љуби смо се док је доста,
 Док је доста и премало.
 Осташе нам медна уста,
 Баш ка да смо шећер јели,
 Шећер јели мед лизали.
 А шербетом обливали.

1. Повторава се код сваке врстице овај припјев.
2. Сад се овако припева уза сваку врсту.

Ако девојке нема, а момак дуго чека и изгледа је. Њене другарице а нарочито јаранице, које знаду тајне њене, као и они њихове, певају као у место момка њеног ову песму, која није ништа друго до продужење прве. Често и онако ову песму певају без да је ко изостао. Кад напомену смо реч јаран и јараница, онда ћемо примјетити да је ово прастара србска реч а не турска, као што се мисли. Јар значи јаки силњи јуначни у напун и дорастниј човек. Јарил је био Бог војне и ратова у старих Срба, кога су звали Јарил Јар Јури ђур ђурим и т.д. у Срба јаран значи момак већ зрео у напун што но кажу. Јараница девојка у напун. Но јаран и јараница сад у нас значи друг, побратим у неком смислу пријатељ, а јараница то исто. Јаран ће за јарана погинути, но само у љубавним стварима. Али, ако јаранство пређе у праву братску и надбратску љубав, онда постаје побратимство.

Обично два момка и две добре друге девојке, које се пазу и милују, зову се јаранима и јараницама. У њих су све тајне обште и све што један јаран ради зна други, а тако исто и јаранице. Момак се са својом девојком скоро никад о љубави не разговара, него се изпрека само гледе и у ћутању своју љубав показују. Јаран говори са јараницом свог јарана, а његова јараница са његовим јараном. Они један преко другог и једна преко друге изјављују своју љубав и договарају се. Од туд почињу те песме да певају јаранице изоставшим јаранима својих јараница, без да друге цуре знаду у чему је ствар. Оне после прихвате и помажу.

40.

Које ли је доба ноћи?
 Рекло ми је драго доћи.
 Рече доћи па недође
 До по ноћи и по ноћи.
 Чека драго једно вече.
 Чека драго друго вече.

Чека драго треће вече.
 Треће вече до по ноћи.
 Заспаше ми плаве очи.
 Од по ноћи пођо кући
 Пођо кући моје драге
 Да ја видим и обиђем

Да ја чујем и дознадем,
 Што ми моје драге нема.
 Ал се драга наљутила,
 На менека драгог свога?
 Али драгој мајка неда.
 Ал се драга уморила
 Тешко коло играјућиј.
 Сваке игре почињућиј?
 Ал се драго уморило
 Дугих жетвих жетујућиј
 Онда нек је драги просто
 Дуго драгог пољубила
 Од суботе до недеље.
 Од по ноћи одо кући
 Мога драгог најмилијег.
 Ал се драго наљутило
 Сламком врата подупрло,
 Трудом ватру запретало
 Ружом дворе по ђубрило
 Белом ружом и руменом
 А босиљком потрунило,
 Драгим смиљем посипала
 Жарког сунца гледајућиј?
 Жарког сунца петровскога.
 Али драга другог љуби?
 Ал се драга разболила?
 Ако се је разболила.
 Донећу јој студне воде

Студне воде лечебнице,
 Из далеке србске земље
 Србске земље Самоковске.
 Ако се је уморила
 Жарког сунца гледајућиј
 Донећу јој студна леда
 Од осоја ладне земље.
 Ако се је уморила
 Сваког кола играјућиј.
 Сваке песме певајућиј
 И то драгом нек је просто,
 Ако ме је припјевала.
 Ако драги мајка неда
 Да Бог да јој другом дала
 Ако драго другог љуби
 Другог драгог друга мога
 Трабосиљем пресипала,
 Калопером навалила
 Божијим дрвцем набацала
 Кадивицом засипала
 Трндовиљем пресипала.
 Лепим човом заметала,
 А невенем преметала
 Здравцом постель постелила,
 А душицом подпрострла.
 Зечијим санком сан уснила.
 Чекајућиј свога драгог
 Свога драгог најмилијег.

41.

Из Босне, али се и у Србији данас пева на прелу и онако. Певају је обично турске девојке на прелима својим, а и онако.

Асан ага!
 Асан ага!
 Два весеља гради
 Два весеља гради
 Еј Асан ага!
 Два весеља!
 Два весеља!
 Оба невесела
 Оба невесела
 Еј два весеља!
 Сина жени милу шћер удаје.
 Сина жени немиллом девојком.
 Шћер удаје за немиллог драгог.
 Сеја брату тихо говорила.
 Сеја брату кроз плач говорила!
 "Дођи брате мени на чардаке!
 Да ти кажем вељу тугу моју.

Мили брате живота ти твога!
 Живота ти и твога и мога!
 Нељуб брате немиле девојке!
 А ја нећу за немилла драгог"
 То изрече на чардак утече.
 На чардаку притворила врата.
 па чардаку кроз плач беседила
 Беседила песмом жалостивом.
 "Мој чардаче мој дебели ладе:
 Доста си ме хладом разлађиво
 И од јарког сунца заштићаво.
 Од сада ћеш другу шћер заштитит
 другу шћерку мога старог баба.
 другу шћерку немилу ми снаху.
 Доста сам ја ситан везак везла
 Везак везла драгог ушивала.
 Од сада ће друга везак возсти

Друга везак за немилог драгог.

То изусти а душицу пусти.

42.

Из Босне, Мушка.

Сву ноћ ја љего незасца
а ги га.
Сву ноћ ја љего незаспа
а ги га.

Од тјешка кола и песне.
Слушајућ коло и пјесне
е ги ге и т. д.

повторава се.

У колу моја дјевојка.
Све пјесне редом изпјева
У свакој мене спомиња:
"Јоване прво гљедање!
За мало л ти се гледа смо.
За мало л за 9 љета.
Три љета смо се гљедали.
Три љета мило грљили
Три љета Јово љубили."

Више одољет њемого
Појаха вранца гојеног
Те одо колу и пјесни.
У колу моја дјевојка.
Све пјесне редом препјева,
А мене више ње пјева
Вјећ вије колом гољемим
Вјећ вије колом широким
Ка вјетар гором зељеном.

43.

Ој девојко душо
Злаћена јабуко!
Ти нељуби мене
Нити губи себе!
Јербо сам ја јунак
Из далеке земље.
Ја ћу и отићи
А ти ћеш остати.
Ја ћу и умрети
А ти нећеш знати.
Ја ћу погинути
А ти нећеш чути
А кад будеш чула
да сам погинуо.
Не пожали труда
До мог гроба дођи.
До мог гроба дођи
На гроб ми изаћи.
На гроб ми изаћи
Сузицу пустити.
Сузицу пустити,

Другом казивати!
"Овде лежи драги
Кога сам љубила.
Кога сам љубила
Кога сам грљила.
Овде лежи драги!
Из далеке земље.
Из далеке земље
Из тог туђег краја
Мени говорило;
Не љуби ме драга!
Јербо сам ја јунак
Из далеке земље.
Из далеке земље
Из тог туђег краја.
Ја ћу и умрети
А ти нећеш знати.
Ја ћу погинути
А ти нећеш чути.
А кад будеш чула!
Не пожали труда.

Не пожали труда
До мог гроба доћи,
До мог гроба доћи
И сузу пустити,
И сузу пустити
Кроз плач казивати,
Овде лежи драги
Из далеке земље!
Ој црна земљице!
Не буд драгом тешка.
Зелена травице!
Не буд драгом горка.
Студена водице!
Не буд драгом ладна.
Змијо гуштерицо!
Не буд драгом љута.
Муво гробарицо!
Не буд драгом љута.
Даске јаворове
Не будите ладне и т. д.

У Мачви н Ј.

44.

Из Босне.

Сјај мјесјече обасјај до вече
Обасјај до вече хе, хе, хе, хе!¹.
Да мој драги по мјесјecu дође,
Да некаља кајсер јеменлије
Да не лута том гором зељеном.
Да мој драги на прјело ми дође
Да м' доњесе ту киту босиљка.
А ја мога у свакој припјевам.
"Дођи драги прјелу на сијело!
У прјелу су до три добра наша:
Прво добро нене нејма туна,
Друго добро остарјелог баба,
Треће добро брата рођенога.
Што но сјеју мрко поглиједа.
А по чешће кући заповједа."
"Ајде сјејо дома већ је доба.

1. Повторава се по два пут.

Да м' босилак у пјеснам припјевам
Да мог драгог у њем распознавам
Да м' доњесе луча јаворова
Да запалим огањ на пријелу.
Ће но прједу моје јаранице
Ће пјевају те пјесне пријелске.
Свака свога јарана спомиње
Већ пјеваше и трјећиј пјетлови"
А тек први орози пренуше с'.
Сјајан мјесјец цуру послушао
Објасјао вече по вечери.
Те Салија по мјесјecu дође.
Не окаља кајсер јеменлија
Не залута у гору зељену
Не умори ора од мејдана.

45.

Смрт Јовина.

Умре Јово јединац у мајке
Умре Јово јединац у мајке.¹
Неморе га да сарани мајка
Вјећ га носи у зелену башту.
Ој у башту под жуту неранцу.
Мајка стала под жуту неранцу
Покрај тјешке труње Јовичине,
Мајка стала па мајка и пала
Те Јована сина оплакала
Плакајућиј Јована питала!
„Сине Јово јединац у мајке,
Сине Јово моје чедо драго!
Је су л' тјешке даске јаворове
И заклопац дрва шимширова?
Је л' огрдла та жута неранца?"
Ал' из труње Јово проговара:
„Мајко моја, драга ранилница".
Нису тјешке даске јаворове
Ни заклопац дрва шимширова.
Нит' до грдла та жута неранца;
Већ су тјешке кљетве ђевојачке
Које су ме младе проклињале,
Јагрук вјезле, а Јована кљеле
Проклињућиј; вако говориле :

„Колико је на јатлуку грана,
Толик' њек је на Јовану рана.
Колико је на јаглуку кука,
Толик' њек је на Јовану мука,
А колико на јаглуку вјеза,
Толик' њек је на Јовану свјеза."
Кад то зачух остарјела мајка
Она пита свог сина Јована:
„Сине Јово јединац у мајке!
Кажите сине моје чедо драго!
Како би се опростио кљетва
Како би се опростио вјеза
И како ли, оних страшних мука
Што т' уклеше те младе ђевојке"
Ал' из труње Јова одговара:
„Мајко моја сладка ранилнице!
Ње могу се опростити кљетва.
Докље траје вјезена јастука
Ње могу се опростити свјеза
Докле траје на јаглуку вјеза
Нит' се могу опростити мука
Докле траје на јаглуку кука
Ње могу се опростити рана.
Докље траје на јаглуку грана."

1. Тако се свака врста понавља.

Преписана је од дјевојке Смиље Тодоровића из Прњавора окр, шаб. бив. среза мачванског, а сад подцјерског.

46.

Прјело Хасан пашинице.

Прјело купи Хасан Пашиница
Долама азун, долам,
Алћик ми се Султа Саја меди
Омер-мер, аћи ђулери
Бре, бре, бре,
Хајд на пенђер дилбере!¹
Прјело купи Хасан пашиница
У Травнику краљевоме граду
У Травнику на рјечици Лашви
А под оном високом планином
Под Влашчем хајдућком планином,
Да како се госпа састарала
Састарала за прједиље младе
За прједиље цуре неудате.
И за прјељце момке нежењене,
Што пјевају цурам под пенђера.
У двору јој капи водје нејма
А камо ли сваке цаконије,
Што ми прјељци прихватају душе
Кад сустану од пјесана прјелских.
Кад се прјело бјеше сакупило
И од пјесан кад се уморише.
Тад зајиска Мејрима дјевојка
Тад зајиска водје и шјербета,
Млади Уса сладке мједовине.
Тад се госпа за захир сјетила.
На мах викну Мејриму дјевојку
На мах викну и Мејри подвикну!
„Хајд Мејруша за гору на воду
Тје доњеси студјене водице

Докле скухам господску вјећеру"
У млацега поговора нејма
Како ћула Мејруша дјевојка
Суде врзе, а вржину узје
Тје отиде под гору на воду
А под ону високу планину.
Како дојде под гору на воду
И натоћи студјене водице
Те ми појде двору бијеломе,
Ал излезје Цјетар харамбаша
Из Влашића високе планине
Как' излезје Мејришу ујити
Ујити је за бијелу руку
Па јој курва хајдућкиј бјесједи:
"Ој Мејруша, зар си још код мајке!
Зар још носиш златне гајтанове?
Зар још носиш дувак и прјевјезак
Јер те њеје удомила њена?"
Како курва хајдук харамија
Како реће на мах да обљуби
Да обљуби лице у Мејруше.
Моли му се Мејруша дјевојка
Моли му се и брати ми га!
„Њемој Пјеро жив ти био драги
Жив ти био ко ти најмилији."
Пјера њојзи рјећу проговара!
"Моја Мејра за ме најмилија"
То изрјеће Мејришу одвједе
Одвједе је у планину пуну
Покрсти је па је вјенћа за се.

1. Тако свака врста понавља се.

Овако пјевају Срби Мухамедове вјере на својим прјелима и сјељима, само је у њих и хајдук, ваљах бива, баш ћисти турћин, а њеје влах. Ову пјесну пјевају по свој Босни, Ерцеговини, Старој Србији, Албанијама и Маћедонији, па и у сјевјерном дјелу Тесалије Срби Мухамедове вјере. Свуда је један и исти обићај у Срба све три вјере, само што Римокатолици имају мање пјесана и у свакој мјешају свог Иву и Марију. Прјеписана је од Стане удовице. Овакву исту казала нам је Савка из Скадра и послао г. Василије Јанкович из Ваљева ућитељ, а ма много крачу.

47.

Момак без рода и Морава.

С оне стране обале
Бела дудо обале
На Морави плаовној.
Ди девојке платно беле
Бела дудо платно беле.
На обали плаовној.
Ди девојке платно беле,
А невесте ђерђев везу.
Млади момци коње трчу
Спремају се рату и Крајини
Спремају се крвавој години.
Млади момци говорили
Међу собом сетовали!
„Дај нам боже војевати
Млоге реке пребродити,
Ал' Мораве не бродити.
Морава је пловна вода
Синоћ момка занијела,
А јутрос га на брег баца.
Нико момка да сарани,
Нико да га у гроб спусти
Нико труњу да направи

Нико момка да ожали.
Да је момку свој бабајко
За дан би му гласе чуо
За други му долазио
А за треће момку дошо
Лепо момка саранио:
У борове тешке даске
Са грмовом поклопницом
И грмовим вељим крстом.
Да је момку своја мајка
За дан би му име чула
А за други долазила
За трећи би оплакала
Оплакала свога синка,
Ал је момку мајка туђа
За годину гласа чула
За другу је разабрала,
А за трећу на гроб дошла,
Ал' по момку трава никла:
Детелина до колена
Чемерика сврх човека."

48.

Попадино прело и Рада.

Попадија прело зове
У ту среду по вечери,
Да јој прело пређу преде
Попадији и себика.
Све су преље рано дошле
Све девојке неудате
Све ми друге јаранице.
А прелције још раније
Све ми момци нежењени
Све другови и јарани.
Сво је прело рано дошло
Ал' не дође бела Рада
Бела Рада јединица.
Сво је прело пређу спрело
Сву ми пређу до по ноћи
Рано прело све спредило,
Ал' не спреде бела Рада.
Своје пређе и предива.
Сво је прело вечерало
По поноћи рано било,

Не вечера бела Рада.

Сво је прело одиграло
Одиграло коло прелско,
Ал' неигра бела Рада
Веће седи пређу преде.
Сво је прело кући ошло,
Ал' неоде бела Рада;
Него оста пређу прести
Пређу прести песму певат'.
Кад се прело сво разиђе
Само оста бела Рада.
Њу ми зове младо ђаче
Младо ђаче пошин синче:
„Хајде Радо да спавамо
Да спавамо сладка санка!"
Ал' говори бела Рада!
„А јадно ми то спавање
Кад ја нисам још опрела
Мало пређе кудељине
И још мање ћетенове.
Кад то зачу бело ђаче
Бело ђаче младо лудо.
Оно ђипи те опреде

Те опреде обе пређе
 Кудељину и ћетену.
 Опет вели бело ђаче:
 „Хајде Радо да легнемо
 Да спавамо сладка санка!"
 Ал' говори бела Рада:
 „А јадно ми то легање
 Кад ја нисам вечерала."
 Ђипи ђаче те постави
 Те постави ту вечеру
 Сваке тура ђаконије.
 „Хајде Радо те вечерај."
 „А јадна ми та вечера
 Кад ја туне соли немам."
 Ђипи ђаче те дохвати
 Ту велику сланичину.
 "Хајде Радо те вечерај!"
 Седе Раде вечерати
 Бело ђаче у њу гледат.
 Кад је била вечерала
 Њу ми зове бело ђаче
 Бело ђаче пошин синче;
 „Хајде Радо да легнемо!
 Да спавамо сладка санка."
 "А јадно ми то легање,
 Кад ја немам шта прострти."
 Ђипи ђаче те дохвати
 Материну поњавчину
 Простре Ради по травици
 По травици детелици

И оману премамљиву.
 "Хајде Радо да легнемо!"
 "Ајадно ми то легање
 Кад ја немам шта под гдаву"
 Ђипи ђаче те довати
 Материну подглавчину
 Подглавчину подушину
 Ону грдну јастучину.
 "Хајде Радо да легнемо!"
 "А јадно ми то легање
 Кад се немам чим покрити."
 Ђипи ђаче те дохвати
 Материну губерчину
 И мајкину шареницу
 Још сувише веленчину.
 „Хајде Радо да легнемо"
 Ал' говори бела Рада:
 "А јадно ми то легање
 Бела зора заплавила
 Јарко сунце огрејало
 Краве ручу да се музу
 Телад ричу да се доје.
 Ти јаганци да сисају
 Беле овце да с' пуштају
 У тог поља на ливаде.
 С богом остај бело ђаче
 Бело ђаче попадино
 Попадино и попово."
 Оде Рада певајући
 Бело ђаче тугујућиј.

Од г. Василије Јанковића учитеља из Ваљева послане ми, а од кога јих је он преписао види даље.

49.

Невијера у ђевојци у момку двије.

Приједи вијези ђевојко
 Приједи вијези душице
 Моја бијела Ружице!
 Удаћу те за брата
 За мог брата Божура
 И вијећиј је од мене
 И љевшиј је од мене
 И од мене и тебе
 Моја драга Ружица!
 Ал' бијешједи ђевојка
 Она вита Ружица:
 „Шућ' не хвали Ружице
 Твојег брата Божурка

Синоћ сам га виђела
 Тамо доље у пољу;
 Вађах коња на воду
 ногу за ногу
 Те ми лупи о земљу.
 Испаде му марама
 Из тих бијелих њедара,
 У мара ми јабука
 У јабуци невијена,
 У ђевојци невијера.
 У момчету и двије
 Да га сам Бог убије."

Санана снаха.

Ова се опијет пијева пијесмица на пријелу или боље да речем на сијелу, кад зими ђевојке приједу у кућама. Пијевају је да неби задријемале.

Пијевац пијева на прагу
Зове снаху санану.
Овако јој бијешједи;
„Устан снахо санана
Устан снахо полена.
Свијекрва је устала
Три вријетена опријела,
И четврто почијела.
Свијекар кућу обрисо
Ђевер воду донио.
Тад устаде снашица
Тад устаде санана.
Колико је санана
ТОЛИКО је срдита.
Пијевцу ногу пријебила
Свијекру браду чупала.

Тој свијекрви витицу,
А ђевијера ћерала,
Пријекко девет плотова.
Кад га стиће нијеможе.
Онда њијему говори:
„Мол' се Богу ђевијере!
Што су плоти високи.
Да би тебе стигнула
Кожу бих ти дијерала
Однијла на пазар
Па из грла викнула:
„Пошто кожа бивола
Јединога ђевијера."
"За двије паре и динар
И сувише бадава."

Гором језђи Вуче самоуче.

Ову пијевају цуре на пријелима кад хоће да дирају скупљене око њих момке. Окљен су ове пијесме, обично на пријело ђевојкама могу долазити момци који су само род, као браћа, првиј, другиј и т.д. братучеди, а остали свијет не. Напротив окљен су оне горње пијесме долазе и познаници.

Гором језђи Вуче самоуче
Гором језђи, а гори бијешједи;
„Благо теби, о горо зељена!
Кад ти нијемаш од срца порода.
Сам ја нијемам од срца порода
Само Јању и Јанину мајку.
Јању проси Периша војвода
Ја је дајем, и мајка је даје.
Јања нијеће Перишу војводу."
Јањина се мајка разболијела
Од главице тијекер навалице,
И срдашца вијелике болијести,
Па је мајка Јањина зборила:
„Да је мењи Јања мушка страна!
Отишла бих за гору на воду
И донијела ладне воде мајци."

Кад то зачу прелијепа Јања.
Па облачи руво невијестачко,
А на руке девијет прстијенова,
Пак се покри станболском шамиом.
А узима од злата маштраву
Пак отиђе за гору на воду.
Кад је била за гори на води.
Ал' за гором Периша војвода
Су његових тридесијет другара.
Њему Јања до земље се клања
Периша је за руке увати
Па јој ријече тихо поносито!
„Шједи доље лијепа невијесто!"
Шиједе њему Јања уз колијено.
Пита Јању Периша војвода:
„Ој бора ти лијепа невијесто!"

Од кога си рода и плијемјена?"
 Њему Јања тихо одговара;
 „„Ој бора ми, Периша војводи!
 Ја сам шћијерца Вука Горјанина,
 А снашица Бана Маријана,
 Вијерна љуба сина му Драгана."—
 тада Периш друштву говорио:
 "Зават' те јој воде у маштраву
 И изпрат' те пријеко горе чарне
 Рад хатара Вука Горјанина
 Рад љубави бана Маријана
 И његова сина Драгијана."
 Дружина га била послушала
 Заватила воде у маштрави
 И провијела кроз ту гору чарну,
 А за љубав рода вијеликога

Вијеликог рода госпоцскога.
 Али кад су на разтанку били:
 Извадио Периша војвода
 Извадио стотину дуката
 Те јих даје прелијепој Јањи.
 Кријенули се горе уз планину,
 Кад су били гори на подножју
 Тада Јања јаглук извадила
 Пак га даје Бану Милутину
 Давајућиј Бану бијешједила!
 "Чух ли мене Бане Милутине!
 Ти поздрави твојега ујака
 Твојег ујка Перишу војводу:
 Утијече му са руке ђевојка
 Баш ђевојка прелијепа Јања."
 То изријече у поље утијеч.

Од г. Светозара Поповића учитеља из Ивањице, а од ког јих је он пријеписао пошље ћемо казати. Овђе морамо само то ријећи да су ово пијесме старовлашке.

52.

Болна сум мајко ће умрем.

Болна, сум, болна, мајко ће умрем
 Болна сум, болна, мајко ће умрем,
 Пушчај да, пушчај, мајко да умрем
 Пушчај да, пушчај, мајко да умрем.
 „Пушчам да, пушчам, ћерко полудо
 Пушчам да, пушчам, ћерко полудо,"
 Да ми донесе, мајко, поноде
 Да ми донесе, мајко, поноде.
 Кисело благо, мајко, јаблко.

Кисело благо, мајко, јаблко.
 Од три године, мајко скинати
 Од три године, мајко, скинати.
 По месечина, мајко, крадени
 По месечина, мајко, крадени.
 В зетовски риза, мајко, врзањи
 В зетовски риза, мајко, врзањи.
 В девојкин ковчег, мајко, чувани
 В девојкин ковчег, мајко, чувани.

53.

Калино вино црвено.

Калина вино, Калина вино море
 црвено, црвено!¹.
 Заспало ти је момче то
 На бара камен на рид то.
 Ту поминаје винари
 Винари доњо Дебрани.
 Дебрани живи хајдути.
 Украдна кона убавог
 Убавог момка младога,
 Ја однеше го на хана
 Дадеше кона ханцији
 За лута жлта рађија.
 Калино вино румено!

Заспало ти је то момче
 На бара камен на рид то
 Ту проминаје винари
 Винари доњо Дебрани.
 Дебрани живи хајдути
 Краднаше сабла момчета
 И даваје то му ханција
 За лута жлта рађија.
 Калино вино румено;
 Заспало ти је то момче
 На бара камен на рид то.
 Ту проминаје винари.
 Винари доњо Дебрани

Дебрани живи хајдути.
Убише момче младо то.
Земише жлти дукати
Тог момка младог убавог.
Не чекај море Калина
Не чекај вино румено

То момче младо убаво.
Земи се друго до тебе
Шјо с тобом седи на предки
На предки ваши попредки.
Из твоје село големо.

1. Така се пеје по завршетка.

54.

Месечина неврудо.

Месечина, море, неврудо
месечина, море, неврудо!
Незаоди, море, на к вечер
Незаоди, море, на к вечер.
Дур да, море, јунак вечера
Дур да, море, јунак вечера.
Кони му се, море, в ливађа
Кони му се, море, в ливађа.
Росна трева. море, напаса.
Росна трева. море, напаса.
У моме су, море, клучеви.

У моме су, море, клучеви.
На кона, море, трева да даје
На кона, море, трева да даје.
На јунак, море, лице да луби.
На јунак, море, лице да луби.
Да го земе, море, до дома
Да го земе, море, до дома.
Да му биди, мори, та луба
Да му биди. мори, та луба.
Верна луба, мори, убава
Верна луба, мори, убава.

Си те песми су от Стојана Вензенковића мајка Мијачка. Мијачки откуда и где жију ћеме кажеме на своје место. Сега толко то можеме кажеме, шјо тиа песми попредски.

55.

Сјај месече не заоди.

Сјај месече не заоди
Док недоћем до девојке
До девојко друга мога
Друга мога потајнога.
Драга ми је већ заспала
Док сам дошо на коњицу
Заспале јој плаве очи,
Ал' кад дођо до дворова
До дворова моје драге.
Коњ зарза двор за јекну
Ал' се трже девојчица,
Па кроз сан је говорила!
„Ој јуначе Бог т' убио!
Што ми кидаш санке моје
Санке моје на заранке".
Момак цури говорио!
„Девојчицо душо моја!
Зар ти жалиш санке твоје
А нежалиш труда мога

И уморна врана коња?
Кад ти мени на ум паднеш,
Немам мира ни покоја
Ни у дану ни у ноћи.
Док до тебе ја недоћем
И на твоју клупу седнем.
А ти душо кад се љутиш
На менека несретнога.
А ти дај ми десну руку;
Па лаку ноћ драго моје.
Остај с миром и покојна,
А ја идем двору моме
Двору моме жалостноме."
У том с' цура разсанила
И то јој је жао било
Што је драгу говорила:
"Немој драги да се љутиш
Ја ћу тебе загрљити
Загрљити пољубити

И на десну руку лећи.
Тешто зато што сам ти се
Душо моја уморила
До по ноћи певајућиј

Танку пређу ту предућиј,
А за драгим уздишућиј
Што га неби до менека
На том прелу девојачком.

Ова песма преписана је од Персе Петровића из Сланкамена у Срему, а оваку исту чуо сам да се пева и у Банату, Бачкој и Славонији. Но ове су друге још мало оштрије у љубави, којом се показује стање народа, па јих за то нисам овде ни ставио.

56.

Опет смрт Јове јединца у мајке, ама из Старе Србије од Љесковца. Преписана од баба Језде Митровића.

Занеможе јединац у мајке
Занеможе тај младић Јоване
Нити жењен, нити ми је верен.
Занеможе у пресвету Петку,
У пресвету Трновску ми Петку
Свету Петку ту ми србску мајку.
Разболе се у свету Недељу.
Боловао девет годин дана
А да тешку болест боловао:
Кроз кости му трава проницала,
А кроз месо жара и коприва
Жута боца и то бело трње.
Кад је била девета година
И десете седамнајес дана,
Умре Јова жалостна му мајка
Умре Јова те се једном смири.
Жао мајки Јову укопати,
А сестрици брата опремити,
Већ га носе у зелену башту
У зелену башту под неранцу.
Оставише Јову не копата
Не гребена и непогребена.
Често мајка Јову поођаше
Поођаше Јову понодише:
У години свакога месеца
У месецу та свака недеља
У недељи сваког божјег данка.
Понодећиј Јови говорила
Со сузама и со напевкама:
"Сине Јово јединац у мајке'.
Јели теби слично и обично
Је л' обична кућа без пенцери
Без пенцера и без тог слемења?
Је су л' тешке даске јаворове
Је ли мек камен тај под глава
Је ли горка та зелена трава?"
Мртав Јово со мајка говори:

"Остави ме моја стара мајко.
Све је мени слично и обично
Обична ми кућа без пенцери
Без пенцери и без тог слемења.
Меко ми је камење под глава
А сладка ми та зелена трава."
Сеја брата често понодише
Понодише сваког божјег данка
Сваког дана и сваке ноћице.
Сваког сахата и сваког минута
Понодећиј со брата говори!
"Брате Јово сејино златије!
Је ли теби слично и обично,
Је су л' тешке даске јаворове,
Је л' обична кућа без слемења
Без слемења и без тих пенцери?
Је ли меко под глава камење,
Је ли сладка та зелена трава,
Је ли тешка та земљица мрка,
Је ли страшно без сунашца светла
Додија л' ти дажда без престанка
Је ли ладна снежна леденица,
Леденица со та стужавица
Што те бију зими без престанка?"
Мртав Јово из могиле збори:
"Селе моје једино у мајка!
Остави се мртваго Јована
Ох Јована, брата јединога'.
Обична је кућа без слемења
Без слемења и без ти пенцери.
Нису узке даске јаворове,
Мекано је то студно камење
Сладка ми је зелена травица,
Није тешка та црна земљица,
Није страшно без сунашца јарког
Нит' досадна дажда без престанка
Нити ладна снежна леденица

Леденица и та стужавица.
 Што падају целу зиму сејо.
 Ал су тешке сузе девојачке.
 Што су мене у недељу клеле,
 Колико је у Љесковац врата
 На свака сам врата долазио
 И на свака веру оставио
 Свака вера мене је убила
 И довека убивати ће ме.
 Што су мене те девојке
 У јаглуку у везеном лугу
 Везућ јагрук Јову проклињале:
 Колико је на јаглуку грана
 Толик' нек је на Јовану рана.
 Колико је на јаглуку куба
 Толик' нек је на Јовану мука.
 КОЛИКО је на јаглуку веза
 Толик' нек је на Јовану свеза,
 Све самије веза со горопади.

Колико је на јаглуку жица
 Толик нек је на Јовану вика.
 Нека виче зграновитим гласом,
 Боловао за девет години
 Боловао па ји преминуо.
 Већ поздрави моја мила сејо
 Поздрави ми сву ту моју браћу
 Нерођену, као и рођену :
 Ко се гледа нека се узима.
 Ко се неће нек се ненамеће
 Намештница магла пред очима
 Суђеница сјајна месечина,
 У јесење те ноћи тамнинке
 Кад с невиди ништа по ноћима."
 Тако Јово сеји говорио
 Говорио па је и престао.
 Умре њему та сеја рођена
 И умре му остарила мајка.

Оваку сам исту песму преписао био од Јоке Сарајевке, но је не у врсти због тога, што ми се ова боље допаде.

57.

Омер и Мејрима.

Двоје ми се младо загледало
 Јади моји младо загледало!
 Жалост моја младо загледало,
 Дуни вјетре тје ми разби дјерте
 Дуни ладе тје ми разби јаде!¹
 Омер момће Мејрима дјевојка.
 Прјемаљећу у најљевше врјеме
 Када цавти зумбул и љубица,
 Кад с' развија катмер и ружица
 Бјела ружа и румјена драго.
 Рјећцу дали да се узјет хоче
 О Митрову дану јесјењему
 Када сазри зумбул и ружица
 Када сазри катмер и љубица.
 Ал' дјевојће њевјерно бјејаше
 Удаје се о Илину дану.
 Када сазрје жито и шјеница.
 Љуто куне Омер момће младо
 Омер момће младо њежјењено.
 Љуто куне Мејриму дјевојку,
 Љуто куне грце изговара:
 „Ој Мејримо, моје добро драго,
 Ој Мејримо у ето злијех часа!
 Што погази своју рјећцу вољну

Што остави мене њежјењена?
 А да Бог да и божији свјецци
 Божи свјетци, Мухамед и Фата:
 Што у мајке водице попила
 То код драгог у сузје прољела.
 Што од мајке дара однијела,
 То код драгог у јаду дјерала.
 Што код мајке тог вина попила
 То код драгог у крви пустила.
 Што код бабе књиге изућила,
 Тим драгога мртва проућила.
 Што од брата грљења добила
 То у драгог грцења прјењела.
 Што од сјеје његе однијела
 То код драгог стјегје прјенијела."
 Ње је прошло ни њедјељу дана
 Разболи се младо ожјенито
 Ње љежа ми ни њедјељу дана,
 Тје умрије жалостна му нена.
 Остадје му млада удовица.
 Удовица та млада Мејрима.
 Порућује та млада Мејрима
 Порућује Омер момку младу;
 „Е мени, к мени младо нежјењено,

Е мени, к мени моје старо драго."
Ал' бјесједи младо нежјењено :
„Њечу боме млада удовице
Што че мени крушка нагрижјена
Кад ја могу и ћитаву најчи.
Што че мени лице обљубљено
Кад га могу нељубљено најчи.
Што че мени злато издјерато
Кад га могу недјератог њајчи."
Опјет њему млада порућује:

1. Свје се припјевају после сваке врстице.

358.

Мајка и Иван.

Будила мајка Ивана
Будила па му зборила;
"Устани сине Иване!
Твоје се драго удаје
И тебе зове на свадбу.
И твој се ђого продаје
И твоје сједло злачено
И твоја узда кичена
И твоје рухо вјезјено
И твоје свјетло оружје!
Устани сине Иване!
Устани једин у мајке!"
Иван јој тихо бјесједи!
"Остав' ме мајко да спавам
Санак ме страшно ломљаше,
Остав' ме мајко мајћице.
Њека се драго удаје
Од мене јој је благослов;
Колико љеба појела,
Толико јада подњела.
Колико воде пропила,
Толико суза пољела.
Колико вина пропила,

„Дојди драги, дојди душо моја!
Зрјела крушка боља од њезрјеље.
Бјело лице њеје обљубљено
Ћисто злато у ватри се види."
Али Омер Мејри одговара:
„Иц' отољен луда удовице!
Кад су твоје оћи за ме биле
Ондај њеси ни гљедала на ме.
Сада моје оћи за те њесу."

Толико крви прољела.
А моме ђоги благослов:
Колико дана бјез мене,
Толико траве појео.
Ћого че мени долазит'
Ћого ме оставит нече.
Још бољи ђого и вјечјј.
Сједло чу добит у боју
Узду ми драго доњети
Још бољу окиченију.
Рухо че рувар порјезат
Свје једно с њебом једнако.
Остав' ме мајко да спавам
Санак ме јако ломјаше,
Е санак налик на самрт."
То рјеће Иво млацани
То рјеће тужан умрије.
Мајка га љепо сахрани
Виш' гроба воду извједје
Ниж' ногу борје засади
Са југа грабље и липе
Сјевјера брјезје јадике.

Ове су пјесне прјеписане од удовице Стане из Зворника, а пјевају се по свој Босни и Ерцеговини и осталим србским крајевима

59.

Сеја Иванова.

Бол болује сеја Иванова
Бол болује три године дана.
У рђав се данак разболила

Рђав данак у Пресвету Петку.
Свету Петку недељину мајку.
Ива братац сеји бесидио!

"Болуј сејо немој умријети"
Сеја тијо брату одговара!
"Бог ми брате ваља умријети
Ја сам Богу тишко сагришила
Сагришила драго оставила
И другога драгога уиела.
Ја т' немогу брате приболити."
„Болуј сијо немој умријети
Братац ће ти казивати драгом.
Кажу драгом кад ћеш умријети
Он ће теби грихе опростити
И слађане понуде донити.

Сувих шљива са сирових грана
С мора смокве из Мостара грождје
Жутих гуња на миду куваних,
Жутих гуња из Прилипа града.
Шивтелија из Једрене града
А љишњика из Лисковца града,
Жута граха из Бобије града
Пољубаца са врелих устаца
Циљебнице од србске крајине
Бистре воде ка сузе цурине,"
А ма сија брату неприболи
Виће умре под тишким проклићем.

60.

Разболи се Маре.

Разболи се Маре
Разболи се Маре
На мајчином крилу
На Мајчином крилу
Еј болан Маре еј!¹,
Питала је мајка:
„Што је теби Маро
Што те боли ћерко?"
„Мене боли мајко
И срце и глава."
Ал' говори мајка:
„Мориш ли ми Маро
Приболити јада?"
„Не могу ти мајко
Приболити јада.
О преми ме мајко
Накити ме снахо,
Ожали ме сијо.
Одниси ме бабо,

Укопај ме брале
Код Ивина стана.
Код Ивина стана
Ди но Ива спава
Код билих оваца,
Кад се Иво буди,
Нека Мару љуби.
Кад се Иво прине
Нека стадо крине,
И Мару ожали:
"Душо, душо Маре!
Рано ти ми умре.
Рано и прирано.
Ком Иву остављаш
Кому ли поклањаш?
Да ли ладну гробу
Или живу робу?
Кажу збори Маре
До вика зборила.

1. Све се ове врстице понављају после сваке врсте.

61.

Иво гледа у селу дивојку.

Иво гледа у селу дивојку
Иво гледа три године дана,
А мајка му недаје дивојке.
Иво гледа шест година дана
А мајка му и опит недаје.
Иво гледа девет годин дана
А мајка му и опит недаје.
Па Ивану тијо говорила:

„Сине Иво једини у мајке!
Немој Иво из села дивојке
Бољом ће те ожинити мајка
Бољом сине а и богатиом
Богатиом и липшом од Маре."
Опит Иво не хоће дивојке.
На зор мајка ожинила Ива
Назор Иви давала дивојку

На зор Иву у тријема свила
У тријема у нове појате.
Неће Иво у нове појате
Вићер оће на горње чардаке
Мајка шаље у нове појате.
Ал' се Иви ино немогаше
Ходи тужан у нове појате.
Ти послуша своју стару мајку.
Иво сио на златне скрињите
А дивојка на лаке сипете,
Тад говори младожиња Иво:
„Ој дивојко. моје несуђиње!
Не суђиње моје нељубљиње
Не љубљино и неогрљино!
Довати ми бисирну тамбуру
Довати ми сидафли шаркију.
Да растирам јаде и чимире."
Дивојка је рода господскога
Господскога рода плименитог.
Довати му ситне танбурице.
Узе Иво те танке танбуре
Ти удари у ситне шаркије,
И попива танко гласовито.
Ситно куца младожиња
Иво Ситно куца а тање попива,
У писни је вако говорио :
Сада мени моје Маре вели:
„Сад мој Иво било грло грљи."
Ни сам Маре живота ми мога
Живота ми и мога и твога
И умрићу грљити га нећу.
Сада мени моје Маре вели;
„Сад мој Иво црне оке љуби."
Нисам Маре живота ми мога,
Живота ми и мога и твога
И умрићу пољубити нећу.
Проговара винчана дивојка,
Проговара жалостна јој мајка:
„Ој Иваве шинула те гуја!
Скинидер ми дувак и вијерак.
Да ми мало моје лице дане
Давно су ме синоћ заклонили
Изгори ми лице и ланите
Нек изгору на живоме огњу."
Скочи Иво са криње на ноге.
Ти јој скиде дувак и коприну
И коприну са вијерем лаким.
Ну да видиш лица у дивојке
Сину лице ка сунашце јарко
А грџоце кано мисец сјајни.
Ондар вели чилебија Иво:

„Ој дивојко, шћирко материна.
Ој дивојко, ја каква си липа!
Али ипак ниси срцу драга,
Моме срцу тужном и чемирном,
Ка но што је плименито Маре.
Од Маре си и виша и липша
И вићега рода господскога
Богатија рухом дивојачким,
Али опит ниси срцу драга
Ка но што је плименито Маре.
Ој дивојко моје несуђиње!
Не суђина и још нељубљина!
Нељубљина и немилована!
Поздрави ми моју стару мајку
И поздрав ми по селу јаране:
Ко се глида нека се узима
Ко се неће нек се ненамиће
Нек нељубе што узит не могу
Што немогу и што нећу драга.
Што глидају нек неостављају;
Јер су тишке дивојачке клитве
Кад уздахне до Бога се чује
Кад заплаче и Богу је жао
Кад зајица драгом Богу тишко
А ка мо ли у силу јарану.
Кад јаокне од Бога одјикне,
И то ћеш ми поздравити нуну
Нек' м' обуче ланану кошуљу
Што ми Маре у милости дала.
Нек опаше црљина појаса
Тог црљиног свиланог паса
Што ми Маре у радости дала.
Нек навуче визене чарапе
Што ми Маре у висељу дала.
И то ћеш ми поздравити мајку:
Виш куће ми дрво ирговане
Нека зовне два млада пилара
Нек припиле дрво иргована
Нек од њега носила начине.
Кроз носила пирчин прочишљају
Што ми га је одгајило Маре.
Чишљајућиј чишљом од вилдиша
А китићиј питомом ружицом.
Ој дивојко. моје несуђиње
Несуђиње и не миловање!
Запали ми у свитницу свићу
Па износи прид чардака била
Нека ми се мојој мајци види
Нек се види коло наводити
И сестрицам писам напивати.
А чу ли ме несуђино драго!

Приклињем те Богом јединијем
И троицом свитцем понајвишим!
Непушт' гласа до бијела данка
Непушт' гласа ти не казуј јада
Грдних јада и мојих и твојих
И Марије моје драге златне.
А и моје несрићнице мајке
И сестрица црних кукавица."
То изусти чилебија Иво
То изусти а душицу пусти.
Ну да видиш господске дивојке
Упали му свићу у свитњику
Ти га носи на чардаке клите.
Да се види мајци наиграти
А црнијем сијам напивати.
Другу ужди у свићнака митну
Па га митну чило главе мртве
Чило мртве главе Иванове.
Она ћути као камен сињи
Тако ћута сву ту драгу ноћцу.
Кад у јутру јутро освануло
И то сунце јарко огријало.
Коло води мајка Иванова
Коло води, колом заљуљује
Као вихор том гором стрмином.
Коло води до нове појате
До појате Ивине ложнице.
Ногом бије удриће је гуја
Па овако бурно говорила:
„Нуто Иве, нуто завитина
Колико се синоћ заклињаше
Да нивесту обљубити неће,
Мало му је тамне ноћи било
Вић он љуби младу по сунашцу
Не стиди се и несрамоти се
Завитина голема Ивана.
Опит мајка колом пољуљује
А ћирке јој писне припивају
Ти виселе кићене сватове.
Опит лупа, ногом у та врата,
Док се нису врата изтавила,
Из баглама кова челичнога
Изтав'ше се биочузи кругли.
Кад изстави на појати врата
Ал јој мртав у кривиту
Иво Онда вели Иванова мајка
Својој милој снаји несућиној:
„Ој дивојко ујила те гуја!
Што је мртав у кривиту Ива,
Што си мени уморила Иву?
Била дана данас невидила

Била дана и сунашца јарког
По земљи се ногом нешитала"
Одговори липота дивојка
Одговори диво госпоштине:
„Да чу ли ме мајко Иванова!
Некуни ме не уклила себе
Некуни ме шинула те гуја.
Тебе једна, а мене четири.
Што си на зор ожинила Иву
Што си своју огришила душу
Што му ниси Марију довила
Ти би жив ти освануо Иво,
А овако ни мени ни теби?
Вић је тебе поздр'авио Иво!
Доведи дер два пиlara млада
За кућом му иргован спилите
И од њега носила правите.
Кроз носила пирчин прочишљајте
Што но га је Мара одгајила.
Чишљајућиј чишљем од вилдиша
А китићиј цвитом од ружица
Од ружица билих и руминих,
Да јој Иво буде, ка ружица,
Ка ружица била и румина.
Обуци му ланину кошуљу
Што но му је у милости дала.
Опаши му паса црљинога
Што но му је у надигди дала
Да је неће оставити Иво.
Обуци му визене чарапе
Што но му је у висељу дала
У висељу и у радовању
Да је неће оставити Иво
Него с њоме младом винчати се."
Кад то зачу Иванова мајка
Она писну као гуја љута
Као гуја шаран комињача,
А систрице у глас закукаше
Ка но двије црне кукавице.
Закукаше ка но кукавице
Приврнуше ка но ластавице.
Визак визла плименита Мара
Под орахом тим дибелим ладом
Под орахом у зелиној башти.
Сачула је Иванову мајку
И сиетрице црне кукавице
Сачула је па се ужаснула
Ужаснула а и припанула,
Ти побиге у дворе бијеле.
Брзо пође брже двору дође
Ти казује својој старој мајци

У жалости мајци говорила:
 „Витар дува моја мила мајко
 Витар дува зао глас донисе
 Реко б' кука Иванова мајка
 Иванова мајка и сестрице."
 Ал' јој мајка тужно одговара
 "Ћути Маро мук те замукнуо.
 Некука ти Иванова мајка
 Иванова мајка и систрице
 Вић ти твоја хоће прокукати"
 Ал то Маре хаје и вехаје
 Вић ми мајци смутно говорила:
 „Ал' чух ли ме саморана мајко!
 Саморана биз чида јидиног'.
 Послушај ме данас на послерад
 Окупај ме и очишљај нено.
 Јоште данас па више никада!"
 Тако Маре мајци говорила,
 А мајка јој кроз смиј одговара:
 „А ћути ми моје чедо драго!
 Ја помишља е је умрљо Ива
 За Марицом својом виреницом.
 Није умрљо, него с' отргнуо,
 А од своје остариле мајке
 Те му кука остарила мајка
 Што је неће Иво послушати
 Што он неће љубити дивојке
 Што му мајка синоћке довела;
 Вић ти иди на горње чардаке
 Ти изниси од свиле кошуљу
 На кошуљу од злата рукаве
 И са њоме киту од долина.
 Сад ће доћи Ивине званице,
 Те ти даруј Ивине званице,
 Не би л' Иви срце одолили."
 Ал' говори плименито Маре:
 „Неодоли моја стара мајко
 Неодоли од сад па до вика.
 Ја га мајко одолит немогу,
 А ти мога прижалит неможеш
 Као и ја срца мога Јове:
 Него могу још горе разболит!"
 Истом они у ричи бијаху,
 Ал' ето ти Ивиних сватова
 Мртва Иву на носилам' носе.
 Кад то виде плименито Маре
 Одмах мртва на, земљицу пала.
 Како паде више неустаде.
 Тад закука липе Маре мајка
 Љуто кука братими сватове
 Носиоце мртвога Ивана :

„Богом браћо, Ивини сватови!
 Причикајте и моју Марију
 Докле мајка оприми Марију.
 Двоје су се млади миловали
 Виру дали да се узит хоће
 И обоје за себе умрљли
 Иво драги за Марију драгу,
 Мара драга, за Ивана драгог."
 Носиоци за Бога примили
 Очекаше остарилу мајку
 Остарила ту Марину мајку
 Докле мајка оприми Марију.
 Заједно јих у гробље однеше
 У једну јих раку закопаше.
 Кроз даске јим саставише руке
 А у руке визене јаглуке
 У јаглуке зелине јабуке
 Нек се знаде да су се волили.
 Нељубљени у гроб се спустили
 Не љубљени и немиловани:
 Нек се руке бар мртве саставе
 Кад се живе саставиле нису,
 Окринуше једно другом лице
 Нек се мртви на гледају лица.
 Кад се живи ненагледаше га.
 Поклопницом једном поклопише
 Поклопницом тим билим мрамором
 Два биљега виш ње назначише
 Два биљега и до две прилике
 Од истока и од тог запада
 Да се знаде и да се познаје
 Да је мушко и женско прид њиме
 Са истока женска је прилика
 Са запада нек је мушка драга.
 На биљегу ударише знаке
 Ударише колутове свете
 И мисеце те знаке самртне
 Окринуте како Господ рече.
 Навалише тишку поклопницу
 Поклопницу ка кућу високу.
 Нек се знаде да зајидно живе
 Под камином кад у кући нису.
 Чило главе воду извидоше
 Ниже ногу воће засијаше
 Од сивера клупе саградише
 А од југа борје засијаше
 Око борја липе миришљава
 А до липа грабље и јасиње.
 На моголи траву засијаше.
 А потрави цвиће свакојако.
 Понајвише невин и ружицу

И божурак мушко цвиће красно.
Ко је болан нек по трави лиже
Ко је жидан нека воде пије
Ко је гладан нека воће ије
А ко трудан нека, одпочине.

Ко је младић нека се накити
Свакојаким тим цвићем шареним,
Понајвише тим невином жутим.
Нек неvine љубав у младима,
Као што је у Иве и Маре.

Ове су писне приписане од дивојке Стане Бирчанке из Суводоња у окр. ваљев. срезу подгорском. Могу овди казати, да баш није сасвим чисти овај и баш оваки говор, јир је помишан са говором србским који миња *h* старосрбско у чисто *e*. Сама Стане говораше ми биз икакво правила *и* у мисто *h* па и онди ди се увик чује *e*. Ја митну ове писне и друге њене овако непритерујућиј ни у чим само ради тога да се види, да у нас наш језик није ни мало обрађен. Осим овог, као што ћу рићи на другом мисту, ово је старији говор тог миста и његове околине, а сад иде мишовито и дивојко и девојко, и лепо и липо, и бело и било и т.д. Све се мишовито употрибљава како која пивачица хоће. Старији је говор, који је говорио *и* у мисто мишовитог данас *и* и *e*, а старо-србски или црквено-слав. *h*, изумрло, кад су се у вриме аустријских бојива са Турцима, досилили овди Бирчани и остали, који су говорили у мисто дивојка дјевојка а и ђевојка, у мисто липо, љепо а и лијепо и т.д.

62.

Пијесме сијеђељачке.

О језијеро сво зелијено,
Наоколо изкићено.
По сриједи позлаћено.
По позлати коло игра
Само коло ђевојачко.
Виш кола се соко вија.
Ђевојке га себи маме.
Што га оне себи маме,
То се соко више вија
И тада јим проговара:
„Ој голубе, мој голубе!
Кад малине зријеле буду
И саме ће опадати;
Као сузе ђевојачке,
Прву вечер у душеку,
На свилијену јаглучићу
На јастуку под јорганом.
Када но ми пиле моје
Њијежне груди непокрију.
Комарник је ваша коса
Да не падне на нас роса

На соколе тиће оштрије,"
Ђевојке му говориле;
"Наш соколе сиво перје
Наш соколе оштра тицо!
Јаријебицо ластовицо
Ластавицо витка тицо!
Када грожђе зријело буде
И само ће опадати;
Као клијетве у јунака
Првог дана по састанку
Када вићу бијеле цуре
Бијеле цуре не удате
И ђевојке њевијенчате.
И кад буду прво вече
Прво вече по вијенчању
У мијеку душечићу
На свилѣну јаглучићу
Јаглучићу јастучићу.
Бијелих руку разширијених,
Комарник је ваша коса
Да не падне на нас роса."

63.

Јока на боци.

Јока щједи на боци
У зелијеној алаци

У турунци папучи
У ибришим тканици.

Одгуђ иђе млад јунак
У гуњићу крџалија
У опанци свињели
У вермијену моралији.
Оће момче јабанче;
Да јој купи нануле.

Да ми шијеће по бостан.
Да му бијере ђулистан.
Да му мијеће под јорган.
Да ђевојве долазе
Да му јорган облазе.

64.

Петка Бугарка,

Петка ти, Петка ти црна Бугарка
Петка ти, Петка ти црна Бугарка!
Што ми се, што ми се цвијећем
некитиш ?
Петка ми, Петка ми црна говори;
„Нећу се, нећу се, више китити.
Синоћ сам, синоћ сам била на
свадби
Гледала, гледала јаде с очима:
На свако, на свако момче фино-фес
На свако, на свако, момче, калпаче.
На моје, на моје, јаде шубара.
На свако, на свако момче долама,
На моје, на моје, момче кошуља.
На свако, на свако, момче јаздија,
На моје, на моје, јаде хаљина.
На свако, на свако момче те чизме,
На моје, на моје, јаде опанци.
На свако, на свако, момче тај појас

На моје, на моје, момче узица
На свако, на свако момче модар мач,
На моје, на моје, јаде бритвица.
У сваког, у сваког, момка сто дукат,
У мојег, у мојег, јада ни паре."
Кити се, кити се, црна Бугарко
Кити се, кити се, жути невијене
Нека ти, нека ти, срце невијене
Твоје је, твоје је, момче за тебе.
Ни боље, ни боље, момче од тебе,
Ни гора, ни гора, Петка, од њега.
Нашло је, нашло је, шило огнило.
Петкана, Петкана, црна Бугарка.
Нашла је, нашла је, црно Бугарче.
Каква је, каква је Бугарка,
Такво је, такво је, Бугарче.
Обоје, обоје земље Бугарске
Обоје, обоје, једног завичаја.
Једнога, једнога, рода бугарског.

65.

Болан Јово у гори.

Болан Јово по гори ходио
На виту се јелу наслонио
Те је витој болан говорио:
»Вита јело мене боли глава."
А вита му јела одговара:
„Нек те боли, непреболела те
Неболи те са мене Јоване
Већ са трију у селу цурица
Које су ти везен јаглук дале
Јаглук дале у јаглуку клеле:
Колико је на јаглуку грана
Толико је на Јовану рана.

Колико је на јаглуку кука
Толик' Јова допао нам мука.
Колико је на јаглуку веза
Толик' нек је на Јовану свеза
Колико је на јаглуку жица
Толик' Јово допао модрица.
Колико је на крушци крушака
Толик' Јову згодило пушака.
Што превари у селу девојке
Што превари ујела га гуја
Њега једна а њих деветере."

66.

Дарови преварене девојке.

Предте, предте друге моје.
Предте друге на ме негледајте
Ја сам себи даре попримила.
Свекру бабу кошуљу од свиле
Да Бог дао и Богородица:
Свиле му се кости од болести
Од болести тешке горопади
И зграница велике болести.
А свекрви моје миле друге
Свекрви сам дара попримила
Попримила чембер и округу
Да Бог дао и Богородица;
Око ње се земла окружила

Окружила од свег је одвојила
Од свакога добра и милости
Понајвише здравља и весеља.
Моме драгом моје миле друге
Моме драгом моме вељем војну
Спремила сам мрку марамицу
Кад омркне, да Бог да му даде
Да Бог даде и Богородица:
Да омркне а да неосване.
Што ме тужну данас преварио
Послушао свога старог бабу
Свога бабу и старицу мајку
Другу узо, а мени се смеје

Из ваљевског од г. Јанковића.

67.

Ранка крушка.

Узрасла је ранка ми крушка.
Медена, премедена,
Шећерна прешећерна
Ој крушка медена!¹,
Под њом седи лепо село
Лепо село девојака
Девојака и момака.
Селили ми и прелили
Од сумрака до по ноћи,
На прелили на селили
Млогу пређу и плетиво.
Свака своје даре справља
А Невена песму пева
До по прела прерадосну
Од по прела прежалостну.
У радосној драгог хвали
У жалостној проклињала.
Перунико плаво цвеће

Плаво цвеће и, поцвеће.
Лепо плави лепше цвати.
Цвати драгу на пенцери
Нека му је лице тако
Као цвеће што је твоје.
Што ми драго то недође
На мог прела великога
На мог села превеликог.
Него оде другој драги
Другој драги другом прелу
Ди девојке све дремају
Старе бабе већ кркљају
Очеви нам сан бораве
Старе мајке крмељиве
Око ватре позаспале,
Мила браћа умакнула.
Умакнула другим прел'ма.
Сваки својој ошо драгој."

68.

Туђин и свој.

„Дремаш девојко
Мајкина ћерко!
Дремаш девојко
Мајкина ћерко?"¹.
„Не дремам мајко
Санак ме ломи
Туђин ме мами.

Туђин ме мами
На жуте гуње
И на лимуне."
Какве су ћерко
Те жуте гуње,
Те жуте гуње
И ти лимуни?"

„Около жути
У среди љути
Около модри
У среди кис'ли."
Такви је ћерко
Свакиј туђинко.
Такви је мила

Туђинко мили.
На уста сладак
На срцу горак.
Споља је гибак
У среди једак.
С поља је бео
А у срцу едак.
Појеш ћет ћерко

Срце то твоје.
Поста ћеш ћерко
Ка жута гуња
Ка жута гуња
И ка' тај лимун.
Па ћеш тад рећи.
„Мајка је права
Истину каза

А ја не прими
Неверова јој
И не повери."
Одбаци ћерко
Те жуте дуње
Те жуте дуње
И те лимуне.

1. Тако се припева после сваке врсте.

69.

Цар Лазо и љуба му.

Узрастла ми Като злато
Злато ми моје!
Бјегигела ло ги го за винова.
У сред града Като, злато
Злато ми моје!
Тог Крушегигевце Лазина.
То небила Като, злато
Злато ми моје!
Бјела ло ги го за винова
Већ то била Като злато
Злато ми моје!
Бјела ги га ругигужа румена.
Под њом сједи Като злато
Злато ми моје!
Вјерна ги га љугигуба Лазина.
Разчешљала Като злато
Злато ми моје!
Русе ко ги го се по плећма.
Од туд иде Като, злато
Злато ми моје!
Цар Лаза ги га ре срдити,
Он ми носи Като злато
Злато ми моје!
Дуги гу га бича у руци.
Па увати Като злато
Злато ми моје!
Веги герну љу гигу бу Милицу.
Удари је Като злато
Злато ми моје!
Трогаго гостругигуком камциом.
Ударајућ' Като злато
Злато ми моје!
Љугигуби грогигозно говори:
„А што ти је Като злато
Злато ми моје!
Могигодро лигигице и бледо?

А што су ти Като злато
Злато ми моје!
Ругигу се когиго се смршене?"
Ал' говори Като, злато
Злато ми моје!¹.
Гогигоспођагига Милица:
Неудрине Като злато
Злато ми моје!
Могигој гогигосподагигаре Лазаре
Ја сам теби Като злато
Злато ми моје!
Дуге путе путовала.
Дуге путе Като злато
Злато ми моје!
На ту нашу Крајину.
На Крајину Като злато
Злато ми моје!
У Лазину тазбину.
С тога сам ти Като злато
Злато ми моје!
Така бледа и модра.
Ја сам теби Като злато
Злато ми моје!
Мушко чедо нињала.
С тога сам ти Като злато
Злато ми моје!
Русе косе смрсила."
Ал' говори Като злато
Злато ми моје!
Цар Лазаре љутити;
„Није зато Като злато
Злато ми моје,
Ој Госпођо Милице!
Него те је Като злато
Злато ми моје!
Змаје Вуче љубио."

Моли му се Като злато
Злато ми моје!
Та госпођа Милица;
Неудри ме Като злато
Злато ми моје!
Мој господар Лазаре!

Ја ти носим Како злато,
Злато ми моје!
Мушко чедо под појас,
А до њега Като злато,
Злато ми моје!
Двоје женски близанца.

1. Као што се види доведе, при певању у свакој трећој врстици умећу те слокове, и то где више, где мање тако да јим се управо неможе уватити што но кажу крсно име и право правило. Напев ове песме, саме по себи доста лоше, такав је, каквог је могла само славенска душа, чиста, отворена, правична, блага, јуначна, невина и управо идеална створити. Ову песму певају на прелима само мушкарци и то док иду до прела. Певају је и онако путујућим ноћу. Кад сам је једном пробудившиј се ноћу чуо, нисам се могао уздржати, а да неустанем и да неидем за трагом певача све дотле, докле нису далеко отишли иза Црне Баре и док нису другу почели да певају. Опет понављам, да саме речи песме без њене мелодије сачувати, значи толико, колико и балзамирани човек без душе.

70.

Узабра стручак босиљка.

Узабра стручак
Босиљка јагње ми моје
До земље јањешце младо
Еј моје јање бијело!
Дани мало дани
Дукатићи мали
Ни малени
Ни врло големи
То су јади њени
Јади големи¹
Дадо га драгом до себе
А моме драгом младом:
„Ој моје драго до мене!
Што си ми танко
Што си ми суво
Што си ми модро
Модро зелено?
Што си ми лако
Драго ми моје
Еј моје драго прјемладо?"
Драго јој вели
Вели јој збори!
Ај моја драга!
Моје ми јањешце младо!
Што сам ти лаган
За коња створен

Да коња јашим
Да га њеморим.
Што сам ти танан
Када сам расто
На јелу гледо.
Што сам ти модро
Модро паметно
Књигу ти знадем
Књигу учио
Сваку драга ми
Памјет добио,
А памјет вељу
За драгу моју.
То реће драги
Узједе драгу
Са прјеља веља
Метну је за се
На коња зељена
Утјече драги
Са драгом својом
Свом двору бјелом.
Вјенћа је за се,
Пошто је крсти,
Љепо јој име
Надјену јањешце моје
Од Фате Злата.

1. Иза сваке ове врстице понавља се вала бива свака ен она прјепјевћица. Певају је и Срби Мухамједове и Ристове и Христове вјере, ама и у Рацкој — дан Србији и старој — још је њесу баталили, него је на прјелима пјевају.

Прјеписана је у Тубравићу окр. ваљев. од јене досјељене босанке.

71.

У Петак се ђаче разболело
У тај петек недељину мајку.
У суботу боле боловао
У недељу на небо отишло.
Лепо га је мајка опремила
Труњу му је чојом оковала
По чоји су гране свакојаче.
Моловане гране свакојаче.
Крстачу му од шимшира гради
По крстачи од бисера веза.
Сарани ми младо лудо ђаче.
Често му је на гроб долазила
На гробу му увек запева

Запевајућ' питали ми ђаче:
Сине ђаче, јел" ти земља тешка,
Је л' ти горка зелена травица?"
Ал' из гроба ђаче проговара:
"Није мени црна земља тешка
Није горка зелена травица.
Већ су тешке девојачке клетве.
Кажи мајко по граду ђацима:
Нек не љубе туђе љубљенице
Љубљенице туђе веренице
Већ нек љубе змије пијавице,
Што но пију срца у ђацима,
Боље змије него туђе цуре."

Из аустријских срба.

72.

Ајте друге да прелимо
Да предемо и певамо
Сваке песме и радова
Понајвише прелске песме
Прелске песме од истине
Шта се ради и шта чини.
У петак се ђаче разболело
То Ранђелче од Прилипа лепа
У суботу болес боловало
У недељу Богу душу дало.
Лепо га је мајка наредила
Наредила за на укупницу.
Обукла му танану кошуљу
Од пребеле свиле до земљице
По кошуљи пребела савана
А савана мртвачког украса.
Преко овог ђаково одело
Све одело са гором једнако
Све зелено с горицом једнако.
На прси му токе златалије
Из под тока зелена долама.
На долами рујан појас дуги
Под доламом црвене чакшире.
Врху свега бијела му свитка
На глави му црвено калпаче

На калпаче перо пауново,
На ногама чизме позлаћене.
Врху свега свилена нокрова
Сав је покров од пребеле свиле
Преко њега црвена појаса.
Вргла њега у шарену труњу
У шарена сандука с гранама.
Сазвала му сву дружину младу
Све је ђачад млађиј од млађега
Све је ђачад лепшиј од лепшега
Све је ђачад умнији од умнијег
Све ученији од ученијега.
На сандука метнала му мајка.
Више главе три јабуке златне
У јабукам' алем драги камен
Да се ђаку у земљици види
Као нама на божијем свету.
У руке му црвена ружица,
Покрај крста кова злаћенога.
У недрима писана књижица
У књижици три четири словца,
Црна слова ама право кажу:
„Греота је љубити девојку
Пољубити па је оставити
Обећати па је неузети."

Од госпоје Александре попадије попа Јована Вилотејевића учитељке призренске.

Такву исту имамо од г. Јована Станимировића свешт. призренског. Почетак је о самој ствари један и истиј, само је свршетак мало друкчиј. Ми је увршћујемо овде само с тога, да се види да свуда србскиј народ о једном и истом скоро свуда једнако пева, а тиме се и показује да је то један народ.

У Петак се ђаче разболело
 Мало ђаче младо Биоградче
 Биограда царевога града
 У крај мора сиња Јадранскога
 Јадранскога мора србљанскога
 А у Зети земли племенитеј
 Племенитој земљи дедовитој
 Одаклен су сва господа србска
 Сва господа и сви нам цареви.
 У суботу болес боловало
 У недељу ђаче преминуло.
 Лепо га је мајка опремила
 Шарен сандук грање позлаћено
 Шарен труњац лишће срмалија
 А крстови сребром оковани.
 Више главе три златне јабуке
 У јабуке алем драги камен

Да се ђаку у земљици види
 Ка од сунца на овоме свету.
 Покров му је од сувога злата
 Па га пита остарела мајка.
 „Чује ш ли ме ђаче самоуче!
 Чујеш мене мој једини сине!
 Је л' ти тешка црница земљица?
 Је ли мајкин зелена травица?"
 Мртво ђаче мајци одговара.
 "Је л' ме питаш правоћу ти казат'.
 Не је тешка црница земљица
 Нити мајко зелена травица.
 Тешке су ми речи девојачке
 На мене се много наплакале
 Док се Богу беше досадило
 Те ме узе са тог вашег света."

Што је лепо рано уранити
 Кад славуји прије зоре поју.
 Славуј виче: "ајде устај Милче
 Устај Милче ладне воде тече!
 Ваља Милче умивати лице
 Јер је лице на прелу подуло.
 Је л' на воде, јели у ливаде
 У ливаде цвећа свакојаког
 По највише лазурне љубице
 Беле руже и румене Милче.
 Босиока Ладинога цвета Смиља
 Милка и тог каранфиља.
 У ливаде бунар воде ладне.
 Код бунара од злата столови
 Од сребра јим ноге и подножја
 На столови суди од алама
 А пехари од драгог камена.
 За столови та србска господа
 Веће чине и збор ми зборују.
 Понајпрви србскиј цар Тресимир
 А до њега Бани и Жупани
 Све војводе до њи Крајинари,

А до ови Кнези и Књажеви:
 Начелници Заставници силни
 Стегоноше и ти Стотинари,
 Тисућници и ти Постелницу
 Челници Новачници Пани
 И остала по избор господа.
 Сви гледају на злаћене столе
 А на столу зелене хартије
 На хартији црна слова пишу
 Црна слова, али жалостива:
 „Грехота је љубити девојку
 Љубити је па је оставити.
 Обећати па је неузети.
 Претешке су девојачке клетве
 Кад уздане до Бога се чује
 Кад јаохне самом Богу тешко.
 Кад заплаче самом Богу жао
 Кад закука Богу се додија
 Те умори ко грехоту чини"
 Ајде Милче у росне ливаде
 У ливаде на бунаре воде."

Од г. Јована Станимировића свештеника призренског.

VI. СВ. МИТАР ИЛИ ДМИТАР.

75.

Ђурђев данче хајдучни састанче
Митров данче хајдучки растанче!
Што но ми је годишњих свјетаца
Вјећег нејма од Ђурђевог данка
Ни жалнијег од Митрова данка.
Ђурђев данче велика радости
За хајдука и за гарског вука!
Митров-данче голема жалости
За хајдука и за гарска вука!
Прјеста нама наша хајдучија
И вуцима њихна вучашија
Ваља бјежат јатацима својим

Који веран који нам невјеран.
Изневјери пропаде нам глава.
Вуковима јаме налазити
Која добра а која хрђава
Што хрђава пропаде вучија.
Митров данче гољема жалости
Колика си да те Бог убије
Од Митрова па до Ђурђевог-дне
Е реко би тисућа година
Како траје та гољема жалост
Како траје живот на јатаке.

76.

Што се бели доле у ливаде?
Да л' је цветак да л' је лобођица
Ил' је оно бијели голубе
Са препелом дилбер голубицом?
Нит је цветак, нит је лобођица
Нит је оно пребели голубе
А са дилбер белом голубицом:
Већ је оно свети Димитрије
У поносној својој отаџбини.
Пред њега је софра позлаћена
И на софри пребела погача
На погачи пребела пченица
На пченици прежута свећица.
На софри му чаша од биљура
И у њојзи вино трогодишње.
Тако седи св. Димитрије,

А за софром оном позлаћеном.
Туда лете два бела голуба
Туда лете и прелетоше ми
Више софре св. Димитрија.
Нарусише трогодишње вино.
Њих ми куне св. Димитрије
Ал' говоре два бела голуба
"Некуни нас св. Димитрије,
А ми несмо два бела голуба
Него смо ми два бела Анђела.
Ми идемо Богу на истине,
Да кажемо људе свакојаке."
Кад то зачу свети Димитрије
Поклони се божим Анђелима,
А Анђели одоше ка небу
Отидоше Богу на истине.

Ову као и остале помињане песме од Госпоица Призренских добили смо преко Г. Илије Спасојевића учитеља Средачког. Посме ове опет је он добио од г. Томе Стефановића папуџије призренца у Призрену, а овај је опет добио јих од Госпоје учитељке Александре супруге г. Јована Филотејевића свештен. призренског, којој су исписивале њене ученице, помињате већ госпоице. Слава и хвала јим свима!

О св. Димитрију још можемо рећи, да се на њега погађају и отпуштају слуге свију родова.

VII. ВАРИЧКЕ ПЕСМЕ.

77.

Варице Савице,

Две миле сестрице!

Варица вари
Савица лади

Николица куса
Братац јим куса

78.

Гдекоји само овако.

Варица вари
Савица лади
Николица куса

79.

Неки опет овако.

Варице савице,
Миле ми сестрице!
Варите ладите
Браћа нам кусајте.
Варице савице,
Миле нам сестрице!
Варите ладите
Браћу нам раните.
Браћу нам раните
Отци нас учите.

Отци нас учите
Нане нас гледајте.
Нане нас гледајте
Бабе нас њежите.
Бабе нас њежите
Стрине нас пазите.
Стрине нас позите
Братићи милујте.
Братићи милујте
Драги нас љубите.

Из старе Србије

80.

Варице савице,
Недиљине систрице!
Недиљине систрице
Ниткине ћерчице!
Варице варите

Савице ладите
Браћу нам товите
Систрице негујте.
Бабе нам храните
И нане раните.

Из Својдруга окр. ужич. ср. рач. или некад сокољ. нах.

Чудновата је ствар у нашем народу! Често бива да у једном и истом селу неколико кућа варе варицу, а неколико не. Код једних је грехота да варе, а код других не. Тако једни кад варе, умиру јим деца и стока скапава, а и онако берићета неће бити. Код других напротив. Ова се противположност објасњава, мислим, тим, што нема ни једног села у дан. кнежевини, да је засељено староседиоцима, него су свуда махом и то већи број досељеници. Осим овог ово је правило: Да по већој чести неваре варицу оне родбине, братства и племства која славе живе светитеље, као св. Илију и Аранђела. Нарочито бива код Илинаца, а оваквих ван Аранђеловаца нема одвећ много. Иначе махом се варе варице.

У вече Вариног дана у Децембру, метне се у неначету воду разног семена. Воду ваља донети са девет или најмање три извора — па се престава уз ватру да се кува, или се метне на ватру, као у котао, (бакрач), тенцеру, гвоздењачу и т.д. Ову воду ваља донети изјутра рано пред Варин дан, и то пре излазка сунца. Чељаде које доноси ту воду ваља да буде очешљано умивено и обучено у чисте преобуке, а где где и окувано. Како дође на воду рекне;

Добро Јутро ладна водице!
Дошла сам да ми дадеш твоје
капљице!
Да кувам варим Вару, Варицу.
Вару Варицу ладну Савицу,

Ладну Савицу Николину кусицу.
Тада узме воде и рекне:
Збогом ладне водице!
Хвала ти на твојем дару,
Твојем дару чистим капљицама!

Кад дође кући, онда све воде из разних кладенаца саспе у један већи суд и у тај метне у ту воду сувог босиљка, здравца, невена, трндовиља или божурка, руже, чубра, трабосиља и т.д. Пред вече се повади то цвеће, наспе се богојавске водице, а ватра се Варина мора подпалити бадњаком. Око ватре, пошто наставе варицу, поседају и по искакању разног семена погађају нешто. Кад рекосмо разног семена треба да кажемо, да се ту меће: разног грахова, бобова, жита, јечма, кукуруза, ситне проје, ражи, елде, каше, сувих шљива, јабука, крушака, љешњика, ораха и т.д. Пошто виде да је кувана варица измакну ватру а котао оставе на веригама те тако над огњиштем ноћи висећиј поклопљен чим. Сутра на Варин дан рано устану, обуку си умију се и моле се Богу, па онда тек гледе како стоји варица и по њој сеју идуће године рану.

Тај дан и сутра дан т.ј. 6. на Савицу и преко сутра а то је на Николицу б. Дец. једу ту Варицу. Дају стоци да је једе, мажу јој вратове, мажу јармове да нежуље, мажу кола и амове, и т.д. Осим овог посипају њом и њиве, па носе и на воду те дају и водама варице. Остављају мало од варице те мешају у оно јело увече Божића које се тако исто од свију плодова кува. На св. Николу они, који славе недају гостима негде, а негде и дају но после кољива, варице. Николштака, или оних који славе св. Николу, који је патрон путника, а нарочито лађара, има доста. Шта више славе га и потурчењаци који раде с лађама, па купују свеће и граде негде и кољиво, те носе, у Срба православних храмове.

Говоре да је неко славио св. Климентију, па једном идући из воденице с брашном за тај светац спрењеним, заглибе му се кола. Он је гонио коње ама ни маћи, призивао је у помоћ. Свог светог Климентију, вичући: "Помози св. Климентије, моје крсно име." Тако непрестано, ама бадава, коњи немогу ни да покрену, а камо ли да извуку кола из блата. Почне призивати све редом свеце, па опет ништа. Опет се обрати свом светитељу али узалуд. Викне: опет помози св. Никола, а мало јаче, ваљда ошине коље, те богме он помогне. Тада тај рекне: „Вала св. Климентије до сад си климао око моје куће па у кућу, а од сад ћеш климати, но у кућу нећеш." Он узме св. Николу од тог доба да слави.

Највише славе међу свима Србима св. Ђурђа. Славе га не само православни, него и Католици, а нарочито Мухамеданци Срби. Што га ови последњи славе износи се да га је славио Бранковић Вук, па с тога често зову оне који славе св. Ђурђа издајцима, али га опет сви славе као војника и јунака. Негледајући на сва та подметања св. Ђурђу, као год што се сви моле на путовима св. Николи, који спасава путнике на мору, тако исто сви, који полазе у рат, па и пред самим јуришем, рекну негледајући што су мухамеданске и католичке вере Срби: "Помози св. Ђурђе; помози велики јуначе. Изнеси ме из ове битке жива и здрава." Мухамеданци Срби осим тога рећиће: „А помози нам славни св. Ђурђе, наше крсно име, наш велики и највећи свеће." Овде говоре: „Крсно име," као да прјеваре св. Ђурђа, да јих спасе, па ће послѣ лако. О св. Николи има много песама, како он спасава на мору путнике, међу многима већ сабраним, ми имамо из старе Србије, а и из Црне-Горе са Качаника ову:

Боже мили чуда големога!
Пију вино до три побратима
Св. Петар и св. Никола
И са њима св. Пантелија.

На Пржилу више Дукљанина
Виш Прехвале старог Цариграда
Цариграда од те србске земље
Србске земље старе царољавне,

Св. Нико мало задремао,
Колико је јунак задремао
Из руке му кондир изпадно,
А тај кондир од драгог камена
И у њему руменика вино.
Колико је пехар одлетио
Чак до Шаре високе планине,
А са Шаре на Качаник љути,
Те се просу вино из кондира
По ономе црном Качанику
Поскапаше љуте качаније,
Поскапаше а и погореше.
Тако вино светителии пију.
Кад видоше до два побратима
Шта се деси од тога кондира
Све гледају Николу не буде
Док се свети Нико непробуди.
Кад с' пробуди и очи протрља
Он говори до два побратима:
"Опростите двије миле побре,
Што задрема и пехар испусти
Те се просу вина на Качаник.
Велике ми молбе додијаше;
Навезло се три ђемије робља

Три ђемије старијех хаџија.
Дуну ветар дунула кошава
Све ђемије шћаше утопити.
Жао беше да пропадну људи
Људи праве и изкрене побре
Покрај грешних великих хаџија.
Ја од леће ђемије избави.
Зато сам вам побре задремао.
Што испусти пехар од драгога
Од драгога алама камена
И зато ми опростите побре:
На Качаник велика невоља,
Окупиле змије качаније
Тридесет и три чобанина млада
Вера божа све ујести ћаху,
Да непросу вино на Качаник
Да запали дрвље и камење
Те згореше змије качаније,
Ето побре што се просу вино.
Путнике сам очо избављати".
Обе побре Ники зафалише
Што се стара за сваке путнике
Што избавља од гада големих.

После св. Николе, а нарочито кад већ нестане варице, држе, да се могу певати песме божићње или коледске. С тога почињу већ деца где где да певају.

83.

Поручује Варица Савица
Поручују сеја Николице,
Том Божићу младом Сварожићу:
"Ој Божићу млади Сварожићу,
Ој Божићу млади Коледићу!
Пошљи нама ногу печенице,

Да зачиним те наше варице,
Да ћеме ти дара великога,
Од све наше велике варице,
На Коледа твога вечерњега,
Свакојака зрна и сјемена.

После овога иду детинци материце и оци. Оци су у недељу пред Божић, материце пред овом, Младенци падају четврти дан по Божићу. На оце и материце везују деца и једне и друге и од ових добијају одкуп сува воћа, колача, а по варошима и коју парицу. На младенце родитељи бију гранчицама своју децу, да оставе зло, а да приме добро. Тај се дан вас дан деца сама међу се бију да оставе зло, а да приме добро. Тада и гатају нешто да буду деца добра и ваљана.

VIII. ТУЦИН-ДАН, БАДЊИ-ДАН И БОЖИЋ.

На туцин дан пре сунца покупе се све столице, клупе и остале справе за седење, па оставе на таван или у какву стају. Тај дан убија се печеница и то крупицом соли. Крв од печенице, кад се закоље, вате се на ту крупицу и даје стоки и марви да буде здрава и плодна. У место ватраља направи се дрвени жарач и подстицач који служи у место овог, машица и осталих ствари. Тек кад

на Божић дође полагажник онда се све то изнесе. Он први седне на столицу и он први узме ватраљ, скинути с тавана или донешени из зграде или стаје какве.

У свима срб. крајевима на туцин дан чувају се да нико никога неударе да не би био те године чировит, а колико чирови нашем народу досађују као и шуга, греба, и још друге накожне болести, свако зна. У свима крајевима србским на туцин дан, а увече бадњег дана, ишла је од пре момчад као и данас што у многим местима чини и певала Коледа или његове песме. Најмање 7 момака добрих, — а увек мора бити лијо, а не тако, — иду од куће до куће и под сваким прозором и пред вратима певају коледске песме. Један је од њих као **Колед** и овај увек има самур калпак на глави, други је његов војвода, трећи врећар или онај што носи накупљене ствари. Те су ствари сланина, кобасице, суво месо, а често по која ђаволаста цура баци и лешњика и ораха, на што се коледарп страшно љуте и такве ствари бацају натраг. Ово чине обично оне које су заљубљене у ког коледара или које јих неволу. Свакојачко је то непријатна ствар дати јим посних јестива.

84.

Пиле соколе и болен Јанкула.

Што се белејет она страна?
Ал' је бел облак ал' је бела могла?
Не је бел облак не бела могла
Такмо ми било Јанково шаторе.
Под шатором лежи болен Јанкуле,
Жедан водица и понадица.
Ту ми долета пиле соколе.
Пиле соколе со Плашкавица,
Со Плашкавица висока планина!
Пиле соколе сиво зелено,
У уста носеше студена вода.
Под крила несеше пресно јаблка;
Да го поноси болен Јанкула.
Тога говори болен Јанкуло!
"Ај ти тебе пиле соколе,
Пиле соколе со Плашкавица,
Со Плашвавица сиво зелено!
Да што ми добро паметуваш?
Што ја учини тебе соколе?
Да ми несеш сладка понодица;
У уста несеш студена вода;
А под криља пресно Јаблко."
Ал' говори пиле соколе

Тога говори сиво зелено!
„Ај ти тебе болан Јанкула!
Али знајеш, али паметуваш
Кога врвеше та силна војска?
Та силна војска со Шара гора.
Кога врвеше на бел Цариград
На, бел цариград на стамбул града?
Да ли знајеш да ли паметуваш
Кога врвеше та силна војска,
Кога гореше та дивна гора
Та дивна гора та бела Вича
Та бела Вича под Цариграда?
А ти посегна во силен огањ
Ти посегна мене извадна.
Из силен огањ и силна војска.
Мене извадна из силен огањ,
Из силен огањ, да не изгора,
И ти посегна во силна војска.
Ти посегна мене избава,
Мене избави, да не загина.
Тоа пометувам болен Јанкуле.
Това паметува болен Јанкуле,
Од тога ти несем понодица."

Од Илинке Везанковића.

85.

Ову кад се скупљају у стар. Србији.

Ми дојдосмо Коледо,
Коледо!

Нашем цару Коледо,
Коледо!

Нашем цару Коledo,
Коledo!
Младом богу Коledo,
Коledo!
Младом цару Коledo,
Коledo!

Том Божићу Коledo,
Коledo!
Сварожићу Коledo,
Коledo;
Сварожићу Божићу
Коledo!

86.

Кад долазе у Босни.

Ми идосмо и бива Коledo,
Коledo!
Ми идосмо ходисмо Коledo.
Коledo!
Тје дојдосмо до краља Коledo.

Коledo!
Младог краља Божића Коledo,
Коledo!
Сварожића Божића Коledo,
Коledo !

87.

Кад иду по селу а и кад дођу кући чијој певају.

Ој предивно Коledo.
Коledo!
Младо момће Коledo,
Коledo!
Духну вјетар Коledo,
Коledo!
Са планине Коledo.
Коledo!
Тје издухну Коledo,
Коledo!
Из планине Коledo,
Коledo!
Са небеса Коledo,
Коledo!
Тог дората Коledo,
Коledo!
Бојна кода Коledo.

Коledo.
На дорату Коledo,
Коledo!
Војно сједло Коledo,
Коledo!
А на сједлу Коledo,
Коledo!
Мушко чједо Коledo,
Коledo.
Мушко чједо Коledo,
Коledo!
Млади Божо Коledo,
Коledo!
Млади Божић Коledo,
Коledo!
Тај Сварожић Коledo,
Коledo!

Од Стаке из Зворника

88.

За трудни се света земља
Колендо, Колендо!
Света земља србска
Колендо Колендо!
Света ми земља небеса.
Колендо Колендо!
Те ми роди млад божоле,

Колендо Колендо!
Млад божола Божића
Колендо Колендо!
Тог Божића Сварожића
Колендо Колендо!
Доне се га, до наскара,
Колендо Колендо!

На дорату убојному,
Колендо Колендо!

На том седлу злаћену
Колендо Колендо!

89.

Кад долазе кући чијој.

Ој ти јасни Коледу,
Коледу!
Ој ти вељи Коледу;
Коледу!
Мили божо Коледу,
Коледу!
Наш ти мили Коледу,
Коледу!
Сварожићу Коледу,
Коледу!

Наш божићу Коледу,
Коледу!
К нама к нама Коледу,
Коледу!
Нашем дому Коледу.
Коледу.
К нашем тору Коледу
Коледу.
К нашим вивам Коледу
Коледу.

90.

Кад се скупљају Колеђани.

Сбирајте се Коледо Коледо!
Сбирајте се Коледо Коледо!
Да играме Коледо Коледо!
Млат божоле Коледо Коледо!
Сварожића божића божића!
Да пеаме Коледо Коледо!
Ни се роди Коледо Коледо!
Сварожићу Коледо Коледо!
Машко чедо Коледо Коледо!
Убаво ни Коледо Коледо!
Те играме Коледо Коледо!
И пејеме Коледо Коледо!
Да бираме Коледо, Коледо!
Цар Коледа, Коледо, Коледо!
А ни игра Коледо, Коледо!
А ни ходи Коледо Коледо!
По сјо село Коледо, Коледо!

Машка чеда Коледо, Коледо!
Ће се рода Коледо, Коледо!
Машки јањци Коледо, Коледо!
Со јариња Коледо, Коледо!
И в година Коледо, Коледо,
Дожијеме Коледо, Коледо!
Сварожића Коледо, Коледо!
Тог Божића Коледо, Коледо!
Мила сина Коледо, Коледо!
На дората Коледо Коледо!
Дарувајте Коледо, Коледо!
Рака мливо Коледо Коледо!
Кравај масло Коледо, Коледо!
Калбаси ни Коледо, Коледо!
Се мачиме Коледо Коледо!
Сите кући Еоледо Коледо!
Прођо ме ни Коледо Коледо;

Кад их дарују.

Коледо на баба Коледо!
Мени два три Коледо!

И в' година Коледо Коледо!
Дарува ле Коледо, Коледо!

От брсјачка баба Велика Ристића от мало Срско Бит нах. во Албанији.

91.

Када доћу.

Домаћине добро ти је вече
Коледо Коледо.¹
Надаш ли се добрима гостима?
Колеђани гости су ти редки
Од године па до те друге нам.
Свако добро желе ти богато.
Понајвише здравља и весеља
И богатства колико ти треба
Да прославиш старога Коледа
Да сахраниш погребеш Коледа.
И дочекаш младог Сварожића.
Сварожића тог младог Божића,
Све ти здраво и млађано било.
Свако добро и свакиј берићет.
На ма додај што је колидарско:

Товар брашна и два кобасица,
Товар меса сувог свакојаког
Понајвише пршуте зимине
И кичмице меса свињетине.
Товар вина и десет ракије.
То је доста за душу Коледа,
А за здравље младога Божића,
Ако ли нас даривати нећеш,
Ми одосмо однесмо Коледа,
А Божић ти ни долазит неће.
Остаће ти цура неудата;
Седилица на пријекор света.
Остаће ти момче нежењено,
На поругу дому и племену.

Од Стане Бирчанков.

1. После сваке врсте повторава се Коледо, Коледо!

92.

Бадињи-дан.

У вече Бадњег дана целу ноћ скоро иду колендари колеђани или коледари те певају и сабирају поклоне, као што смо казали. Кад буде пред зору они све то поделе, но краљу или цару Коледу даду највише. На бадњи-дан пре сунца иде се у шуму и тражи се бадњак. Бадњак мора бити од грмовог дубовог, растовог или драшковог дрвета и то младице. Бадњак се значи медом где ће да се сече. Кад дођу к њему. Оно рекну: „добро јутро Бадњаче, наш мили батоле, да си нам жив и здрав, младичу." Други као одговоре у место бадњака: „сеците нас ту и ту с те и те стране. Ту је наша старост и самрт." Бадњак треба да падне на источну страну. А ако на ту страну не падне онда није то бадњак, него онако просто дрво. Њега закрсте па иду другом бадњаку. Реко смо другом јер сваки домаћин узме по три дрвета за бадњак и та му нико несме дирнути за жива Бога. Бадњака упрте и донесу кући па преслони уз стреју. Онај који донесе бадњак мора, бити чист честит и отресенији од осталих укућана. Кад доносу бадњак певају:

Ето нама милог Бога
Младича Божића,
Младича Божића!
И са њиме свако добро
Младича Божића .

Сварожића Божића!
Свако добро свака срећа
Сварожића Божића,
Сварожића Божића!

Скоро свуда мажу бадњак медом. Тај се дан натиче печеница на ражан, и пече. Онај који је окреће несме ранити марву, и стоку за цео месец дана. Бива разних смешних ствари при печењу печеница. Тако је један у Црној Бари прозван Паљов, што му је се запалила била маст у бланки под печеницом, и он да би је угасио бацао у њу снег, маст се још већма распалила, па му печеницу опалила. Сада је цела родбина Паљов прозвата и Паљови. Веселе неможе се описати

кад се пече печеница, пушке се међу песме певају и т.д. Но још би интересантније било живописцима уловити и ставити на платно све изразе лица оних који пеку печевиче, као и оних који ватру подстичу и гледе то благо неописано. Кад се печеница натиче на ражањ, осим пуцања, пева се ова песма:

94

У Божића три ножића
Ој божо ле
Ој божо мој¹.

Један сијече пијецивицу
Други сијече гибаницу
Трећи ријеже чијесницу

1. Тако се понавља после сваке врстице.

У вече Божића излази један ђетић натиче руковицу нову и уноси бадњак у кућу тада певају разне песме бадњег-дана као:

95.

Божић, Божић бата
Носи киту злата
Да позлати врата

Обоја по боља
И сву кућу до краја

Обе су ове песмице из старог Влаха од г. Светозара Поповића учитеља иваничког.

Кад онај унесе бадњак у кућу рекне: "Добро вам вече и честит Божић." Домачица са зачеља одговори му: "А ти жив и здрав био" Чим ово рекне, поспе се на њега и бадњак разно семење а нарочито пшеница и т.д. Бадњак метну на ватру, но тако да дебел крај кад прегори велики угарак остави. Мажу бадњак медом и лижу га за знак љубави, а дају тога меда и стоци да би ова волела свој пород. Ко први угледа, кад бадњак прегори, добије од домаћина на поклон овцу сујагњу или што друго. Домаћица меси разне колаче, на којима је гуска, ћурка, плуг и т.д. За мушку децу тако зване кијаке, а за женску плетенице.

Једном рјечју за све и сва меси се и свему и свачему намењује по један колач, којим се хоће то да значи чему и коме се намењује. Уносе сламу и посипају по кући, деца увате се за онога који посипа па пијучу, а овај квоче као квочка. Овај често баци и ораха и љешњика у сламу које деца скупе као пилићи рану и непрестано пијучу. Иверје од бадњака има значај и оно се чува. Неко меће у семење, неко у разна доба године подпаљује ватре, неки бацају у станове, оборе и торове марви и стоки и т.д. За сво време док уносе, љубе се и којешта раде око бадњака, певају песме Божићне тако зване, Бадњег-дана а и Туцин-дана или Коледске.

96.

Божић! Божић бата
Ој Божо, ој Божоле!
Ој Сварожићу мој Божићу
Младо момче убово!¹.
На све троја врата.
Носи киту злата,
Да позлати врата
Двоја врата и троја
И сву кућу до краја.

Божић, Божић бата
На сва троја врата
Носи товар жита
Да засије њиве,
Да уроде родом
Више коњске — људске — главе
Божић, Божић бата
На све троја врата
Носи киту здравца

Да бидемо здрави
 Да бидемо здрави
 Вавек и весели.
 Божић, Божић бата
 На све троја врата
 Носи киту мира
 Да биднемо мирни.
 Да биднемо мирни
 Дуго и љубљени.
 Божић, Божић бата
 На све троја врата.
 Носи киту борка
 Да бидемо рабри.
 Да бидемо рабри
 Вавек побеђачи.
 Божић, Божић бата
 На све троја врата.
 Носи двоја рала
 Кола тог богатства.
 Да биднемо гости
 Вавек мили драги.
 Божић, Божић бата
 На све троја врата.
 Носи троја рала
 Кола тог богатства.
 Да частимо госте
 Вавек драге миле.
 Божић, Божић бата
 На све троја врата.
 Носи киту рода
 Да биднемо родни.
 Да биднемо родни
 Вавек и користни.

Божић, Божић бата
 На све троја врата.
 Носи киту биља
 Да нам стока сити,
 Да нам бидне стасна
 Товна и користна.
 Божић, Божић бата
 На све троја врата.
 Носи кравај меда
 Да оследи челе.
 Да нам бидну ројне
 И матице гојне.
 Божић, Божић бата
 На све троја врата.
 Носи небо ведро
 Да нам бидне ведро.
 Лепо ведро небо
 И даждљиво требно.
 Божић, Божић бата
 На све троја врата.
 Носи киту драшка.
 Да биднемо храбри
 Вавек побеђачи.
 Божић, Божић бата
 На све троја врата.
 Носи Божо свашта
 Доброг и лијепог.
 Да нам бидне свашта
 Добро и лијепо.
 Да се јагње јањци
 Женски ти јаганци
 Да се роде деца
 Мушка нам и здрава и т.д.

Од Новог Брда из Старе Србије казала нам баба Петка Мирковића

1. Овако се препјева после сваке врсте.

Препјевају се сви радови и дјела људска и све оне ствари и створови божији који служе на корист човеку.

97.

У Срему и међу аустр. Србо-хрватима тако исто певају, но само кажу, „и сву кућу обере.“
као:

Божић, Божић бата
 Ој Божоле
 Ој Божићу!¹

Носи киту злата
 Да позлати врата
 И сву кућу обере.

Тада, а то је баш на Божић певају и ову:

98.

У Божића три ножића
Ој Божоле
Мој Божићу
Сварожићу.²

Једним сече чесницу
Другим сече печеницу
Трећим реже кобасицу

Од Персе Петровића.

1. 2. У Обе песмице после сваке врсте тако се припева.

99.

Кад шједну у старом Влаху у вијечер Божића на вријећи да вијечерају, а тако исто свуда не вијечерају на трпјези или столу ни за совром, него на вријећи, онда пијевају ову пијесму.

У Божића три ножића
Ој Божо мој
Ој Божићу наш,
Сваражићу млад!¹
Један зове са Рогаче!
„Донијесте ми погаче!"

Један зове са Лима:
"Донијесте ми вина."
Један зове с планине:
„Донијесте ми сланине."
Један зове са раките:
„Донијесте ми ракије!"

Од г. Светозара Поповића из Ивањице.

1. Тако се припијевује уза сваку врсту.

У вече Божића, као и на Варицу, осим осталих најбољих јела, једу једно јело у ком је сво семење скухано, и уједно помијешано, као грах, боб, кукуруз, ораси, љешници, јечам, пшијеница, суве шљиве, и т.д.

У Старој Србији, и по Маћедонији, Албаниама и осталим крајевима србским иду ђеца те носијећиј торбе и вријеће вичу код сваких врата и прозора.

„Коленде Бабо
Коленде Бабо
Коленде!"

Ова ђеца кад то вичу ударају булавама — топузима — у врата и тресају у ова. Из кућа излази домаћица и даје овим колендарчићима ораха, љешника, кестена суха воћа, као шљива, крушака и т.д., а ђеца јој вичу:

„И в година бабо
И в година бабо!
В година."

100.

У Босни пјевају и Срби Мух. вјере готово свуда у вече Божића Кољеђанске пјесме, но уз танбуру ходајући и њеиштући дарове, а Срби пјевају и то у вјече као и на тучин дан:

Отвор врата, домашине
 Кољедо Кољедо!
Домачине домашине
 Кољедо Кољедо!
Додај нама ладне воде
 Кољедо Кољедо.
Да купамо окупамо
 Кољедо Кољедо!
Млада бога тог Божича
 Кољедо Кољедо!¹
Тог Божића Сварожича.
На њему је мор долама
Сухим златом изатката
А бисјером податката.
По долами бијел појас
Чак до земље прјеваљује.
Више њега златне токе

Више ових рујн' аздја
Рујна азда коластија.
Кола су му бјели свјете
Бјели свјете јасна вјечност,
На глави му самур калпак
Вито пјеро до рамјена
А чељенка до облака.
Облацима подрмује
А муњама заљуљује
Цјелим свјетом потрешује.
Коњиц му је јарко сунце,
Бојни доро огњевити.
Свје свјетове прјегљецује
И у њима све ми газде
Кој дарује кој њедаје
Кољеџанам Бадњарима
Њему срјече нигда њејма.

101.

Одтуд иде силан Виде
Силан Виде Видов-дане.
Ишо Виде да обиде
Што је никло да поникне
На Ивана на Купала.
Што сазрјело то остало
На Кољеда на тог Пјетра.
Кољед давно прјеминуо
Млади Бого освануо
Ој Божичу Сварожичу!
Свако добро освануло

Понајвише здравље добро
И весјеље љепа љубав.
А највише јака снага.
Виде бојак чудан био:
Три године с Татариним
Три године са Агарјаном
Три године с Песимитом
И три љета са Тамнином.
Све је боје одржао
Риста Бога дочекао.

1. У обе ове пјесме понављају се свуда и после сваке врсте ти припјевии.

102.

Тјекла вода Серберица.
 Калино Милино!
 Калин Вилин
 Вито перо
 Јељено јељово
 Јељово драшково!
 Здравље нам вјелико
 Храброст нам највјећа.¹
С покрај града тог Дунава
Тог Дунава доброг војне.
С покрај Рашке на Рашици
На утоци у Марици.
Воду пили трудни коњи

На тој рјечи страшном Чују.
Трудни коњи утруђени
Тјешка боја вавек бијућ.
Са Татаром љутим врагом
И Манџуром душманином.
Млад се Божич наљутио
Од Дунава града ошо,
Нашој Босни причалио
У Босни се настанио.
Свако добро Босни дао
И Босанским Србовима
Понајвјеће теби газда
А ти нама добре дарке.

103.

Рашку земљу Кољедо
Мој Божоле!
Љута тама притиснула Кољедо
Мој Божоле!²
Од Инђије до Хиндбана
Љута тама Тартарија.
Бистре воде замутили
Крвљу србском окупали.
У крви се Божич купа
Из Инџије срдит хода.

У ту Рашку до чалио
На цемији сједмокрилој.
Рашку зјемљу обдарио
Мједом вином и шјечером.
Муђјеницом љутом раком
Смиљем биљем и босиљем.
А ти наске Кољеџане
Пршутницом кобасицом,
Крављим маслом и сланином.

104.

Борак борили Серберичани
Кољедо мој,
Божоле мој.
Божичу мој,
Сварожичу ој!³
У тој земљи Серберији
У Инџији проклијетој.
Борак борили много дуго
Сто тисућа дугих љета
Двјеста тисућ кратких љета.
Борак борили зло ћинили.
Борич боре разљути се
Тартарима земљу даде
А Србима туџег станка.
Туџег станка туџег данка
На Србицу и Јак цара
На тог Чуја вјељу рјеку,
Борили се храбрили се
Боје своје погубили
Земље србске оставили
И Инџију и Дунава.

Хиндуш за њим насрнуо
Дуга борба дуга рата
И Крајине злопамтине.
Кољед земљу оставио
Над Босну се надмашио.
Босном трјесну Србу свану
Босна србска и одавна
Од Србије постанула
Кољед био прјеминуо.
Божича нам оставио,
А Божића Сварожича.
Сварог браду погладио
Много добро поћинио
Сваком нами добро дао.
Домачину понајвјече.
А домачин Кољеџаном
Свашта доста подарио:
Коме злато, коме благо
Цар Кољеду милу шчјерцу
Кољеџаном синовиџе.

Свје овје пјесне прјеписане су од Скендера.

1.2. и 3. Свуда се у свима овим пјесмама прјепјевају посље сваке врстице сви ти прјепјеви.
Ова је гдје има цура на удају.

105.

Ој Божићу Сварожичу,
Сварожичу мој Божићу!
Ти поведи дивно коло
Низ Смиљево равно поље.
Низ Смиљево по Инџији
Крај Дунава веља града.
У Смилеву у Инџији

Крај Дунава богатога.
Тамо наши воци ходе
Они носе златна рала
И сребрне раонике.
Златна рука која оре
А сребрна која сјеје.
Посјејала и пожњела

Дивно биље Купаљ бога.
Сабрала је сачувала
То обиље Коледово

Своме млацем брату младу
Младу брату том Божичу,
Том Божићу Сварожићу.

106.

Ој Божићу Сварожићу,
Сварожићу мој Божићу!
У тебе су три ножића:
Један ријеже ту чесницу
Други ријеже гибаницу
Трећи ријеже печјеницу.
У Божића Сварожића
Сварожића тог Божића!
Три сјестрице три Вилице:
Једну прати мили Боже
Прати Божић пшјену жјети,
Другу посла винограду,
Трећу прати јањце јањит',
Коју прати пшјену жњети.
Она брацу поручује:
„Чух ли мене мијо брате!
Гради мени простран анбар.
Пшјена ми је обродила
Чудним родом обродила

Вас бих свијет захранила."
Коју прати вино брати
Она браци поручује:
„Чух ли мене мијо брале!
Гради мени простран ардав.
Простран ардов и казана
Вино ми је прјеродило
Свака лоза по два грозда
А винова три казана
Вас бих свијет напојила."
Коју прати овце јањит'
Она брату поручује:
„Чух ли мене мијо брате!
Гради мени голем торак
Овце су се изјагниле:
Свака овца по два јањца
А двизице по три јањца.
Вас би свијет захранила
Вуном својом ођенула."

Ове су пјесме од г. Јове Миловановића Врекића учитеља Сјеничког и Дубничког из Старе Србије.

Оне се пјевају пр вечјери у очи Божића. Свуда се код сваке врсте понавља припијев:

Ој Божоло ој,
Мој божоле ој!

Мој Божићу
Сварожићу мој!

107.

На Бадњи дан.

Сива Жива сива силна,
Сива силна голубице!
да куда си путовала?
Одговара Сива Жива
Сива силна голубица:
„Ја сам тамо путовала
У Инђију нашу земљу.
Пролећела Хиндушана
И ту Глобу Тартарију
Црни Хиндуш и Тартару.
Летела сам Господару
Нашем силном Триглав бору
Те гледала што нам чини
Што нам чини заповеда."

Шта чињаше наш господар,
Наш господар Триглав вељи,
Наш Створитељ и Држитељ
И велики Уморитељ?
Одговори Сива Жива
Бела силна голубица!
„Наш господар лепо чини
Трима кола у зучиње
И четврто злато мери.
Да правимо златне чаше
Златне чаше и сребрне
Да молимо младог Бога
И Божића Сварожића
Да нам даде свако добро

Понајвеће дуги живот.
Дуги живот добро здравље
И богатство што га носи.
Божии поје по сву земљу
Небоји се Хиндушана
Нити црног Тартарана
Ни големе те пустаре
А проклете Глобе црне
Глобе црне Тартарије,
И те гадне Манцурије.
Слава му је до небеса.
До престола Триглав Бога.

Брада му је до појаса.
До појаса среди земље
Србске земље Рашке светле.
Да се роде мушка деца
Љути војни Даворови
Даворови и Јарила
Она силног Туривоја.
Туривоја Ђуримами
Да се роде јагањићи
Јаганчићи и јарићи
И ти веља теланчићи.
Женски више, него мушки.

И у ове песме понавља се после сваке врсте.

„О Кољедо ој,
Мој Бого мој!

Мој Божићу мој,
Сварожићу мој!

Ову је пјесну прјеписао г. Јова Станимировић свештеник Призренски, а послао нам г. Илија Спасојевић учитељ, Средачке Жупе. Хвала јим и слава.

108.

Домаћица на Божић рано умеси чесницу са водом медљаном, у коју меће стару пару. Ко ову нађе у свом комаду држи се да је његова срећа те године. Комади се при ломљењу намењују и на кућу и остало, па један и за мртве у Старој Србији, који се носи на гробље и оставља. У јутро рано долази полагањик ког посипају житом и т.д.

Од Божића па до малог, мир божају се сви људи Србови т.ј. где год се сретну љубе се и рекну: „мир божији Ристос се роди." "Мир ти божији Вајистину роди" и т.д.-у Старој Србији и Маћедонији кад се иде на воду за чесницу на Божић, понесе се жита, којим се поспе та вода и рекне јој се. „Ристос се роди водице! Ево ти знака Ристова, па га однеси нашим умрлим том и том по именце и кажи јим за Ристово рођење." - У старој Србији, Албанијама, Маћедонији и у осталим крајевима србским. Много се на Божић којешта чини што се ваља као: полагањик креше у ватру и говори: „колико варница толико женских јагањаца, толико овог оног, годинида." и т.д. Посипају га житом с тавана и огрћу што могу већом и дебљом поњавом. Дају тада први пут столицу да он седне. Непуштају никога у кућу док недође полагањик и зато ће лећи крв, ако оног неће за полагањика који би имао посла у кући, па ма то и цар био. Дају полагањнику колач као котур везан на повесмо лепо кудеље или ћетена.

За ручком узму пре ломљења чесницу и домаћин се њом заклања па пита укућане: „видите л' ме?" ови као бајаги невиде га па одговарају. „Невидимо рале рејна не" домаћин одговори: да Бог да и ове године невидели ме иза великих класова." Он још говори и пита, ови одговарају, а он јим говори: да га и ове године невиде иза великих и обилних плодова, товних волова, коња, оваца и т.д. Волови се не смеду ватати у плуг или у јарам ма зашто док непрође мали Божић. А ако домаћин зна да ће имати ту потребу, онда јих само устука у јарам и потеря два три корака. Ово чине око Дибре у Старој Србији Маћедонији и другим крајевима.

Много још има којекаквих ствари које ћемо потпуније описати у особеној књизи. Трпеза се недиже док и мали Божић не прође, а у варошима за три дана. Зато сво време нечисти се слама ни кућа. Глава од печенице мора остати за мали Божић. Маст је од печенице лековита од увобоље и многих болести. Ко год дође једе пије и части се бадава па и највећи душмани и злотвори. За сво време пева се непрестано. Песме су тако зване божићне као што се оне пређашње зову

Коледске или Туцин-дана и Коледске божићне или Бадњег дана. Управо је Божић или рођење Христово садање продужење само од празника некадашњег Божића Сварожића и старог Коледа.

109.

Надвила се света Гора	Свети Саво србска славо
Над море	Свети свет
Над море!	Свети свет!"
На њу крсти и Анђели	Ал говори свети Саво
Анђели	На бел коњ
Анђели!	На бел коњ!
Оздол иде свети Сава	„Да ве питам што имате
На бел коњ	Радосно
На бел коњ!	Радосно?
Свети Сава србска слава	Тамо горе света горо
На бел коњ	На небо
На бел коњ!	На небо!
Он говори светој гори	Што су оно чесни крсти
Анђел'ма	На гора
Анђел'ма!	На гора?"
„Помози Бог света гора	Одговори света гора
Анђели	Анђели
Анђели!"	Анђели!
Одговори света гора	„Ми имамо доста радост
Анђели	На небо
Анђели!	На небо!
Бог помогао свети Саво	Ни се роди Исус Христос
На бел коњ!	На земља
На бел коњ!	На земља!"
Ристу ни се поклонио	Неманићу Дрванићу
Наш светац	Наш светац
Наш светац!	Наш светац.
Свети Сава Неманићу	Царско чедо царском сину
На бел коњ	Ристу Богу
На бел коњ!	Ристу Богу!

Из скопљанске нахије од г. Јакова Палимаровића из Гиљана — Мораве.

110.

Оброди се свијето дрво	Са нијеба
Марија	Са нијеба.
Марија;	Кад су били св. гори
Она роди Риста Бога	У цркви
Нашијега	у цркви.
Нашијега.	Разтвори се виједро нијебо
Кума куми Крститеља	Над њима
Јована	Над њима.
Јована!	Затријесје се црна земља
А прикумка Аранђела	Под њима

Под њима.
Ај задува бурни вихор
Бурјане
Бурјане.
Што с разтвори виједро нијебо
Над њима
Над њима.
Што се тријесје црна земља
Под њима
Под њима.
И што дува вихор вијетар

Бурјане
Вурјане.
Оно Вихор даре носи
Јовану
Јовану.
Крститељу Риста Бога
Нашега
Нашега.
И прикумку Аранђељу
Живоме
Живоме.

Из Старог Влаха од г. Светозара Поповића учитеља Ивањичког.

111.

Што је цвиљба у гора зелена
Ол је вила оли љута змија?
Није вила ни љута змија
Тако ми је Дојчин дете лудо.
До него је Милица сестрица.
А Милица рођена сестрица.
На Дојчина седамдесет рана
На Милице седамдесет седам.
Спило му се студене водица.
Изговори Дојчин дете лудо
Изговори Милице сестрици!
„Ај ти тебе Милице сестрице!
Лел' одврзи таси од појаси,
Да нацрпиш студена водица."
Да ми стана Милица сестрица
Да ми стана со седемдесет седам ран'
Ми одврза таси од појаси
Да ми шета из гора зелена
И говори Милица сестрица
„Нигде ми се вода ненаоди
Бог да убије Стојна Самовила
Сите чесми она изсушила

Сите чесми и сите кладенци
И сите ми студни изворници
Сите ми вође река и потока."
Пак се врну Милица сестрица
И говори свом брату Дојчину:
„Ај ти тебе Дојчин помил брате!
Бог да убије Стојна Самовила
Шјо изсуши три девет извори
Од това си вода нанаждова
Мили брате помал ми Дојчине."
Ал говори Дојчин дете лудо!
„Неј говори сестрицо Милицо!
Ти одврзи таси од појаси
Да одврзи седамдесет рана
Да в њих земи од рани тај зноја
Да ми дајеш да се понапиам."
Како рече Дојчин дете лудо
Тако стари сестрица Милица
Напоив го и душа јој пуста.
Да даде душа Дојчин дете лудо
Е го прегрла сестрица Милица
И за брата од јада умрела.

112.

Книи си моме на вода
Кини си моме на вода
На вода
На вода.¹
Стемнило ми се смогнило
Загреши пости потишча.
Не појде моме на вода
Токо отиде в планина
За брези горе в планина.
На то Димово бачило.

Кога ми моме дојдова
Овчаре овци млчеје
Длга ми гавал свироје.
Кога ми моме видоје
Сите на нози станоје
И ведро млеко турије.
Дима ће један не стана
Своје ми ведро не тури
Ни своје млеко низтури.
Димо ми вели говори:

„Овчари браћа рођена!
 Побратими ви моји
 Ка моја браћа рођена!
 Слезите доле во село
 Викните попа и кума."
 Овчари мили побрат'ми
 Ка браћа своја рођена
 Дима ми свога слушаје:
 Слезаше доле во село
 Да викну попа и кума.
 Кога ми одеше во село
 Ситна ми роса росеше.
 Ситна ми роса крвава.
 Кога ми поп и кум викноје
 Да венча моме убове
 Дробни камење падаје.
 Димо ће вели говори!
 „Овчари браћа рођена!
 Прашајте моме убаво:
 Али ни има роднина?
 Ако го има роднина
 Која је њена роднина?"

Стана ми млади овчари.
 Прашаје моме убаво
 Говори моме убаво:
 „Овчари браћа рођена!
 Ја немам ништо роднина
 До једног брата рођена."
 Овчаре Дини казаје.
 Дина је нима зборио:
 „Прашајте моме убово:
 Што нишан братац јој има?,,
 Праша је моме убаво.
 Моме ни тихо говори;
 „У мојег брата рођеног
 На десна рока рочица
 Мал ми прст немаје."
 Кога ми Дими казаје
 Димо ми млади опази
 Што моме и Димо
 Брат и сестра рођена
 И ни ми отиде
 Поп и кум и старојко
 Како ји моме венчаје.

Од Илинке Везанковића.

113.

Везак је везла дјева Марија
 Везак је везла Богу одежде.
 У беле дворе на златном столу.
 Мало је везла малко заспала
 У том је малом чудан сан уснила!
 „Вила се вила лоза винова
 Лоза винова бела и рујна.
 Повила ми се из ведра неба
 Па се савила дјеви у недра."
 Из тога санка дјева се пробуди
 Пак отиде оцу пророку
 И говори оцу пророку:
 „Оче пророче божији дуовниче!
 Оћеш ли ми право казати
 Право казати санка малена?"
 Отац пророк божији дуовник

Рече ми пророк дјеви Марији:
 „Ћерице моја дјево Марија!
 Казуј ми санка ја га већ знадем
 Право ћу казат што си саснила.
 Везак си везла у беле дворе
 У беле дворе за златне stole.
 Везак си везла Богу одежде
 Мало си везла мање заспала
 У санку видила лозу винову
 Лозу винову белу румену.
 Она се повила из ведра неба
 Па ти се савила у твоја недра.
 То ти је добро што си нам снила
 Родићеш Риста, Риста пречиста
 Богу одмену људма спомену.
 Људма спомену и избављење."

Од Персе Петровића из Срема.

114.

На Божић кад се иде у коло или оро,

Што се белеје во она страна?

Дал' је бел облак, дал' бела могла?

Није бел облак, ни бела могла
Тако ми био болен Јанчула
Болен Јанчула жедан водица,
Жедан водица и понадица.
Ту ми прелета пиле соколе,
Пиле соколе со Шара планина.
Право летеше на Плашковица
На Плашковица србска планина.
Право летеше болну Јанчулу

Во уста му носи студена вода
Под бело грло пресна погача.
Пресна погаче бело мешена
Бело мешена жуто печена.
Под десно криљо суво грозђице
Под лево крило сувије смоква.
Да ми поноди болен Јанчула
Да ми поноди и го поноди.

IX. НОВА ГОДИНА ИЛИ МАЛИ БОЖИЋ.

115.

У вече мадог Божића, или садање нове год. 1. Јануара, сабирају се девојке, на једно место. Пошто се саберу почну да певају и узме свака по један суд па оду на воду. Донесу воде са девет или седам, а најмање три кладенца па саспу у један котао. У ту воду метну сува цвећа, као: љубичице, мајкине душице или руте, босиљка смиља и т.д. а са цвећем баца у воду свака свој прстен. Кад пођу на воду певају:

Ој другарке ој товарке!
Ми идемо све заједно:
Ристу младу молити се
Студене воде заватити.
Студене воде неначете
Да нам каже срећу нашу

Срећу нашу и удаћу.
Каког ћемо војна имат'
Ја ли доброг ја ли злога?
Ако доброг благо нама
И његовој старој мајци,
Ако злога не било га.

116.

Кад дођу на воду онда бацају у ову пантљика, кончића, крпица, венце од сувог цвећа и ките. Чине онако исто скоро као што чини млада или невеста кад је сватови воде преко какве реке. Тада она баца онај пешкир или јаглук којим су јој и младожењи биле покривене руке при венчању, или ако није венчана онда под именом тога младожења од себе такође мора да баца коју пару, кум и стари сват своје кравајиће које су спремили млади, нешто новаца и т.д. Вода се тада полива вином спремљеним за венчање, после мећу на кравојчиће упаљене воштане свеће, па ове мећу на воду, бацају венчиће и т.д., а и посипа се житом као и сада што се чини кад се доноси вода за прстен. Тада се као и сада певају песме Водану и Морану сину његовом.

Ој Водане Водане,
И твој сине Моране!
Немути нам водице
Не пушт у њу Морице.
Нама вода потребна
За прстена венчана.
Чиста вода пречиста
Љубав чиста да нам је

Без твог сина Морана
И сестрица Морица.
Што но момке морају
Од наске их отимљу.
Па јих море и љубе
У дубљине увлаче.
Те дубљине студне
И вртлоге проклете.

117.

Кад невесту воде скоро тако исто певају.

Ој Водане Водане,
Црни и зли Божоле!
Ево теби дарова:
Рујна вина црвена
Зелен венац младенца
И младице невесте.
Шарен јагрук везени
Чим се руке скривају.
Кравој лебац сватовски.
Жуте свеће воштане.
Бела пара венчана
И пшеница бјелица.
Све сватовско ево ти
Сва ти даре дајемо.
Не пушт сина Морана

И невесте Марице
Оне љуте вражице.
Што нам момке варају
У дубљине одводе
На вртлоге на воде.
Непушт не пушт Морана
Да не мути Дибрана
Тог Дибрана Ибрана
Ладно воде Ебрана.
Да нам киту не носи
У вртлоге проклете
Где Марице вртлају
Горње људе топају
Утопљују и људе
И невесте млађане.

Девојке тако исто певају само што сваку стварчицу препевају, коју пуштају низ воду. Кад бацају прстен у кото:

Ово прстен Милане!
Нек јој милог покаже.
Сутра рано у јутро
На тог нашег Васиља
Риста бога млађана
Василнога великог.
Ово прстен Иване!
Нек јој драгог покаже.
Да л' Ивана Јована
Ил лепога Гроздана?
Ово прстен Божане!
Наше друге товарке
Нек јој Божо покаже
Драгог милог Војина.
Ако мијо живио?
А не мио умрљо.
Ово прстен Драгиње!

Љепе дивне прекладне.
Да јој драгог открије
Које драги и мили,
И од које земљице?
Ако био туђинац
Небило га да Бог да.
Ако био свој јаран
Жив јој био и мијо,
Ово прстен Петране!
Наше друге Петкане.
Нек јој каже Василна
Када ће се венчати
О Петрову и Павлу
Или ових месојеђ"?
Ако буде овијех
Благо нојзи млађаној.

Обично свакој намењује на њеног познаника и јарана и поименцем га кажу. Управо неможе се изказати песма јер је увек при свима овим обредима праве саме девојке по именима својин јарана и именима својих другарица и товаркиња.

На Васиљев дан тако звани у јутро, прије зоре пошто се све оне, које су синоћ певале и метале своје прстење, скупе, одпочну ово вадити. Но пре овога ваља нам казати, да се свака мора обући у свечано руво, умити, очешљати и т.д. а и те ноћи окупати, па онда ићи тек да „велича прстен" или да „пева прстену." Кад су се већ скупиле, онда оне све увате коло око котла и почну певати и играти идућиј с десна на лево или за током сунца. У сред кола стоји, а до котла, једно мало мушко дете у ког су очи везане. Ово, пошто изпевају по једну строфу од песме, вади по један прстен и пружа, па девојке га узимају и дају оној којој припада. Тада јој певају и опевају јој срећу. У овом колу такође, као и код свију наших обредних песама, има царева кћи Василна која узима и даје прстење којој припада и управо управља колом, песмом и свим што се ту збива.

118.

Ој царева мила ћерко,
Ој Василна Василица!
Обрни се окрени се
Знаком значи Ристу Богу
И његову заступнику.
Нек извади прстен златни
Наших милих товарица.
Товарица товарушка
Наших драгих другарица
Другарица другаркиња.

Којој златан каже драгог
Којој каже удавање
Оног подај тој девојци.
Којој прстен то некаже
Ти га подај младом бору,
Младом бору Ристу Богу.
Нек га метне у водицу
Нек нам каже што он знаде,
О себика и о својој
Милој драгој газдарици.

119.

Ој Васална Василица,
Мила наша ти царица!
Ти нам прими златан прстен
Од Ристова заступника.
Од нашега малог Бана
Малог Бана Драгована.
Прстен нам је наше Стојне
Наше миле другарице.
Прстен каже за Стојана
Њеног правог тог јарања.
Нек јој Стојан буде сретан
И Стојана другарица.
Мушку децу породила
Породом се величала,
Ка ми данас наш прстењак

Што га вако величамо.
Ој царице Василице,
Царска ћерка ти Василна!
Ти нам даде златан прстен
Од Ристова заступника.
Златан прстен наше Маре
Вели тужна златан прстен
Да за Мару и немари
Њен јаране млади Бане,
Немарио Ристос Господ
За Богдана одрпана
Немариле другарице,
За неверну издајицу
Проклетника ојадника.

и т.д. певају свакој како јој испадне по прстену по ком некако познају судбу сваке. Негде опет бива просто тако: да ако се потреви, да песма пева у то доба кад се које прстен извуче, о венчању; та ће се веле те године и јесени удати као

120.

Василица поранила
Царска ћерка уранила
На водицу долазила
Ди с' велича прстен златан
Риста Бога доводила,
И његова заступника.
Ристос Боже руку тура
У водицу у студену.
Својом милом том ручицом
Златан прстен извадио,

Василици додавао
Василица судбу каже.
Златан прстен проговора
Василици приговара:
„Василице ти Василна!
Чије ово златан прстен
Она ће се удомити
Овог лета и године
А овијех месојеђа."

На нову годину или Василицу т.ј. мали Божић месе Питуљицу, у Маћедонији Тесалији и око Дибре, Масаоницу, и Василицу у осталим србским крајевима, а у Старој Србији и источној кнежевини "Мечију повојницу." У ову међу као и у чесницу стару пару. Разлика је у томе што се

ова Масионица, Мечија повојница, а и Питуљица, меси од пројиног брашна. Кад се врате из цркве ову изломе на комадиће као и чесницу и сваки комад намену сваком укућанину, стоци, па и помрлим. Ове комадиће упрже још у масти, па кад јих изпрже, онда пошто дођу сурвари и даду прућа метну ове пругиће у сваки комад. Од сваког пруга одгризу по мало говорећи: „да нам Бог да здравље и весеље, а Чивутину и Турчину болест и смрт. Остатак пругићи дају марви да је са својим деловима мечије повојнице поједе да би била здрава. Тај дан опет по неким местима Прачком или Божићњакком то јест Бадњакком малог божића царају у ватру и говоре та деца или сурвари: „као жар што је силени, така да су силени јаришча и јагнишча.“

Рано још на нову годину садању или на мали Божић или Василицу иду деца тако звана Сурвари. Они носе пругића или као што то пруге у Ст. Србији зову пруча. Ови пругићи или пруча су завезана у један снопић, а од врбе су зелене. У свакој кући, где дојђу, дају по један пругић, а домаћица њима пршуте, кобасица, сува меса, кестења, љешника и ораха. Кад излазе из куће они вичу, ако добију дарова

121.

Сурва бабо,
Сурва бабо,
Сурва,
Сукова година!

И в година бабо,
И в години бако,
Сурва,
Сукова година!

А, ако недобију ништа, онда неће да вичу и до године Ноћу око пола ноћи на нову годину пеку кацију т.ј. мећу шпеницу на пеку усијану на жару и намењују на сваког. Чије зрно непукне значи да ће те године умрети. После ову овако испечену пшеницу или кацијану пшеницу дају одма кокошкама и вичу: пули, пули, пули, а негде коки, коки, коки и т.д. Ако се кокошке одзову и разбуде у то доба ноћи знак је да ће те године бити добро, а ако не онда ће бити зло.

122.

Малог божића или Василичка.

Сбирајте се млади моми
Млади моми и убави!
Ни вељи Василичари,
Велике Василичарки!
Со прстени и со барми.
Ни видиме шјо ће бидне,
Али добро, ал' недобро?
Ни видиме кој се лубе
Кој се лубе кој ће мажи?
Кој се мажи зи мажа ни
Неженатог хубавога?
Да играме Василицу
Ону силну ни Царицу.
Ни играле и пеале
Сите добри ћа ни бидне,

Понајвељко сако добро:
Здрави момци со момиње
И здрави ни и весели
Се земаје се ни мажи,
Со стребрени ти ракаји
И со злати тиа раци.
Приде дојде Василица.
Со шјо ћа је дочекаме?
На то ћушка ни пенушка
На то жута буздојана.
Ћа на вика: „Сурва бабо
Сурва бабо и в гођина."
Ћа ни бије коњи краве
И волови и та стока
Со пручка ни врбовога

От баба Велика Ристића от Мало Црско битољска нахија в Стара Србиа Маћедонија. Брсјачка.

X. ВОДОПОС, БОГОЈАВЉЕЊЕ И СВ. ЈОВАН КРСТИТЕЉ.

На водо-пос или Крстов дан пости се свуда васдан. Тада се праве крстови од сламе ражане у Старој Србији и осталим крајевима. Ове крстове међу на врата прозоре и т.д. да не би дошао Ванпир или Вонер или Вукодлак, Вештица, Мора и Моран и остали црни богови бившиј или зли духови. На Богојављење које се зове још и Водица ове крстове носе где се вода свети и ту их поп кропи том светом водом. После тога сламом од ових крстова вежу дрва и разне воћке да их неубије мраз, а на њиве бацају, да их неубије град и туча лети. Свуда се држи да се отвара небо у вече Богојављења. Тако је један, прича се, у Стар. Србији у скопљанској нахији, немогућиј чекати на мразу кад ће се отворити небо да иште што највољи, протурио главу кроз прозор, па кад се небо отворило он рекао у место што је мислио: дај ми Боже да биднем главешина" — т.ј. старешина, Господар земље — он рекао: „дај ми боже голему и највећу главу да биднем глават." Бог му ту бруку, коју је искао, и дао, те тако оста са великом главурдом. Кад се небо отвори, може се и рај добити, па с тога све грешне баке и старци по сву ноћ цањају и чекају кад ће се отворити небеса, да се добије оно што се хоће, па ма то и царскиј престол био.

На Крстов дан или 5. Јануара крсте се ветрови и од Божића великог до тог дана су некрштени дани. Тада владају подпуно, Ванпири, Вештице, Море и друга чуда и привиђења која махом затиру род људскиј особито Караконцула са коњском главом и свињским гвозденим зубима, па само наслони главу на оног ког хоће да утамани. Тада преза свет да овај неваљалац непретури главу и кроз прозор у собу, те покрај добрих, затворених прозора често на ове опет поглеђује.

Овај господин неваљали може да уђе и у собу кроз врата, и у једанпут у место каквог пријатељског „добро вече!" може тако да се покаже ово страшило. Тешко онда онима који се ту десе, и т.д. Многи ту црни духови владају и многа страшила која се немогу пребројати, далеко јим красна кућица од нас, да се затру у мору, у гори, у ветровима, у вихорима, бурама, а ми да пређемо на песме Богојављенске или водичке.

123.

Крштење Ристово.

Савила се св. Гора зелена
Зелена.
У њојзи је св. црква Совија
Софија.
У њој поје шестокрили анђели
Анђели.
Туде седи Божја Мати Марија
Марија.
Она држи Риста сина једина
Једина.
На криоцу под гръоцу својему
Својему.
Разтвори се ведро небо над њима
Над њима,
И препуче црна земља под њима
Под њима.
И протече Јордан река студена
Студена.
Уплаши се Божја Мати Марија

Марија.
Њој говоре шестокрили анђели
Анђели:
„Неплаши се Божја Мати Марија
Марија!
Да зовемо Богом кума Јована
Јована.
Да крстимо Риста сина једина
Једина.
Састаће се ведро небо над вама
Над нама.
И зарасће црна земља под нам
Под нама,
И протеће Јордан вода студена
Студена."
Што рекоше шестокрили анђели
Анђели.
Што рекоше учинише пресветли
Пре светли.

Опет крштење Ристово.

Надвила се св. Гора над море
Над море.
То небила св. Гора над море
Над море.
Већ то била света црква Софија
Софија.
У Призрена силна града царева
Царева.
Ту ми поју шестокрили анђели
Анђели.
Они поју Риста Бога млађана
Млађана.
Величају прослављају Ристоса
Ристоса.
Међ њима је Света Дева Марија
Марија.
Код Марије Алнамена знамења
Знамења.
Ал' говори Св, Дева Марија
Марија:
„Слуго моја Алнамена знамења
Знамења!
Иди зови Крститеља Јована
Јована
А Јована оног св. Ивана
Ивана!
Да крстимо Риста Бога једиња
Једина."
Верна слуга Алнамена знамења
Знамена,
Послушала Св. Деву Марију
Марију.
И отишли Крститељу Јовану

Јовану.
Када дојђе Крститељу Јоване
Јоване.
Отвори се ведро небо над аима
Над њима.
Раздвоји се црна земља под њима
Под њима.
И побеже Јордан вода студена
Студена.
Кад то веде Св. Дева Марија
Марија.
Уплаши се Св, Дева пресвета
Пресвета.
Кад то веде св. Јован Крститељ
Крститељ.
Он говори Св. Деви пречистој
Пречистој.
„Небој ми се Света Дево Марио
Марио!
Кад крстимо Риста Бога једина
Једина.
Склопи ће се ведро небо над нама
Над нама.
Састаће се црна земља под нама
Под нама.
Вратиће се Јордан река студена
Студена."
Што је реко св. Јован Крститељ
Крститељ.
Што је реко то се сбило зајиста
Зајиста.
Кад крстише Риста Бога једина
Једина.

Од г. Јакова Падимаровића из Моравске или Гиљанске асупе а песма је из скопљанске у Старој Србији.

На св. Јована и родитељи му.

Кинисал ми Св. Јован
Да ми ходи у рај божији,

По Јована кинисала
Јованови стари татко

Оће татко во рај божији.
Обзрнал се Св. Јован
Обзрнал се и угледа,
А својега старог татка
Старом татку говорио:
„Ле л' врати се стари татко!
Тамо тебе места нема
Тамо тебе непушчаје.
Рајски порти затворени,
А пеколскиј отворени,
За тебека стари татко
Е си ти бил сиромашко:
Туђо орал, туђо копал
На полу си половио,
Тамо тебе непушчају."
Кинисал ми Св. Јован
Да ми ходи во рај божији

По Јована кинисала
Јованова стара мајка,
Обзрнал се св. Јован
И угледа стара мајка
Де по њега кинисила
Право ходи рају божјем.
Кад је Јован угледао
Старој мајци говорио:
„Ле л' врати се стара мајко!
Тамо тебе непушчају
За те тамо места нема.
Рајскиј порта затворени,
А пеколскиј отворена.
Е си била сиромашка:
Туђо прела туђо плела
На полу си половила
Иди мајко во тај пекол."

Од Илинке Везанковића Дибранска нахија во Ст. Србија Мијачка.

126.

Свети Јован и родители му.

Таква је иста идућа песма што се почетка тиче, од Сарце из Смедерева сада но досељенака од Костурске нахије у Ст. Србији. Свршетак јој је другчији те с тога стављамо то што је другчије овде.

„Коа брашчина зајемаше
А кого ти повраћаше
Со пепел го ти мешаше.
Коа сол ти зајемаше
Чисту солцу принимаше,
А кога је ти враћаше
Со песак је ти мешаше,

За това те непушчају,
Непушчају во рај божији.
Но врни се стара мајко
И врни се стари татко.
Во пекола ви идите
Тамо порти отворени,
А рајски су затворени.

127.

Кум Јован зајир носи. Од Сарце и ова је.

Радувај се нови куме,
Нови куме побратиме!
Св. Јован зајир носи:
Девет товар пшеничица,
Пшеничица та белица.
Да месимо погачица,
Погачица та пресница.
Девет товар рујно вино

Да појимо пријатељи
И кумови св. Јован.
Три товара та рађија
Та рађија препечена.
Препечена љута здраво,
Да појимо пријатеље
Пријатеље и кумове
Верне служи свет' Јована.

При свршетку о овим праздницима, морамо, осим осталог, напоменути: да је богојавленска водица тако света и лековита, да се без ње никакве болести немогу излечити и

никакве обредне ствари свршити. Кад је донесу обрну се по трипут на ушицама од секире и то стојећиј на пети од леве босе ноге и тада се свако по трипут исте напије. Млога чудеса и диве ова св. водица чини, да се описати неможе.

XI. МЕСОЈЕЂЕ.

Месојеђе или мрснице зове се сво време од Божића, па до беле недеље. Но и ово се разно зове и то: од Божића па до Водице или Богојављења зову се дани некрштени, као што смо казали. У те дане нико несме да стоји под капавицом — стрехом — да га ветар какви не узме. Несме трудна жена да излази у Старој Србији као и Леунка или породиља, да је неби зли духови мучили и детету рођеном и у утроби шкодили. Од Божића па до Богојављења зову се недеље редовне, јер се редовно месо једе. Пред овим је тако звана шарена недеља. После тога и пред мрсне покладе зове се редовна недеља, јер се редом једе месо и средом и петком. Пред беде су покладе задушнице или тако звана „Мртва субота" у Старој Србији Маћедонији Албанијама и осталим србским крајевима. Осим ових имају свуда још двоје задушнице и то у очи св. Тројица и у прву суботу пред Митров-дан. Свуда се на њих износи на гробља, гробишта, гребља, гребишта и грабља и грабишта јело и пиће и т. д. Осим овог у вече свију празника па и на саме ове иде се на гробља, пале свеће, спомињу мртви и т. д. Хоће Србин и дрва и сено за покој душе својих предака да запали. Јело се и пиће даје сиротињи, а, и сами доносиоци једу и пију за душу наричу за умрлим, или туже и тоже. и т. д.

Уз некрштене дане иде свуда свештеник по Ст. Србији, Маћедонији, Албанијама, Тесалији садањој Србији негде и т. д. Тракији па свети водицу. Његов ђак носи два прамена вуне и то један бео а други жут или ален. Пошто попа освети водицу онда даје где има девојка оне вуне бело алене. Она зато даје попи беле вуне. Ова се адено-бела вуница сматра као светиња и девојке је уплећу у своје перчине, којих негде има два три, но највише по један. У тим поменутих местима само се та вуница даје девојки и она се зове: „Плести косицу или перчин а негде и курјук" Поп давајући косицу рекне: „Нај ти свете вуне да плетеш косица да ни си жива и здрава и да ни се удаш поскоро за подобар јунак." Девојка се поклања љуби руку попи а ђаку да је белу вуну. За мало попа добије много" вуне чисте.

Тамо је обичај да се оваква вуна уплете у косу девојачку те перчини, а особито око Дибре, изгледају огромни у девојака, скоро као какви репови. На Сртење 2. Фебруара срет се лето и зима по мишљењу народњем. Осим горњих имена недељама оне се зову још и трапава, урша, себична редовна и т. д. Уз месојеђе пости се неколико дана св. Сави и тај се пост зове Савица а и Савин пост. Месојеђе су или мрснице највеселији дани у целој години. Тада цео свет махом само иде један код другог пију, веселе се, играју, певају, причају, шале се и шта ти ту нема. Тако весели највише се и жене и удају те веселе и нерадњу још веселиом чине и нерадниом. А готово уз месојеђе и нема шта да се ради. Тада су **сијела, села, сјела, повечери** или једном речју вечерње забаве. На овима се скупљају сви у куће, ту играју, ајдука, кадије, јарца, прстена, туре, међеда, превртала, колађена и т. д. Гусле тада највише посла имају, суво месо свињско, здравице, пите, гужваре, савијаче и т. д.

Ту ти се преоблаче људи и надевају на се маске, играју, певају, ђаволе, шале се и све чиве, но дотле док јих непознаду. То ти је прави **маскен-бал**. Ови се често и нацрне и т. д. Често се пресвлаче неки и престављају разна страшила, као ванпире, вукодлаке, вештице, кораканцуле и т. д. и зато се они ваљда и сви остали зли духови баш у ово доба највише и виђају, и јављају људима. Ту ти иду ђедови и бабе, ту и девојке справљају покладнице и остале. Уз месојеђе певају се разне песме мушке и женске, а нарочито оне уз гусле. Веселе, радости, игре, комендије, шале, забаве, гозбе и части немогу се никада описати, па и ми се тога нећемо ни да додирамо, и ако само по нешто наговешћујемо. То ће учинити моћи и само у неколико онај који буде о томе једином писао.

Порачва је ни царе султане
Царе султане от станбула ви,
От Станбула ни от Цариграда.
Цар Султане на силен Солиман
Порачва је и књига пиша
И књига пиша Арсо Патрика.
Арсо Патрика ришћанска глава
Во свети Пећи ни преголема:
Нека појат три ста калуђери
Три ста калуђери во триста цркви.
Меж нима стари игумен ни Саво.
В света Гора с три ста калуђери.
Межу ними ни свети анђели,
Во Срска земља Маћедонија.
И му порачваје силен султан,
Во књига царска му зборува,
Во књига та во ситен Ферман:
„Ме послушај Арсен патриар!
Ме послушај шјо ти порачвајем:
Ол' ли је било гдегод во мира,
Гдегод во мира то одно сунце.
Да светлит то одно сунце
Да служат оци патрики,
Во једна земља турско каурско?
Ил ћа те турчам, ил ћа ме крсташ?
Ил ћа да клањаш дина мојега
Ил ћа да целивам крста твојега?
Брго во Станбул да те потурчам
Са твоји сите попови
Си те попови црни калуђери."
Арсо патрико цара послуша
Не от воља толко от сила
Се бојаше шјо силен султан.
И ми отиде во Станбул турски
Дека учеше оци хаџија
Хоџи хаџији турски имами.
Го водаје пред силен султан
Султан му вела: „се поклони,"
Арсо Патрико несе поклана
Толко Бога моли Риста зове
И свету мајку Богоровицу.
Султан му вели силен Солиман!
„Се потурчаш Арсо Патрико
Ћа те сторам повелик везир?"
Му говорна Арсо Патрико
Му говорна: „не се поклана.
Не сепоклона прет твоја skutна

Не ти пољуба skutна и рака
Не ти пољубна не се потурча.
Колко ти мене да ме потурчаш.
Толко твоје царство го шћердосаш"
Се расрдна ни царе султане
И му речеше силен Солимен;
„Ћа те загубам мори пострамно
Се потурча везир ћа ни биднеш!"
И му зборува Арсо Патрико:
Дур ме не судиш ти ме негуби!
А хај ти тури хоџи дервиши,
Хоџи дервиши стари хаџији.
Тури на џами петак до петак
Нека Бога молат и умолат!
Ћа го умолат да чудо стора
Ћа чудо стора диво велико.
Море да играт таласи врве
Како јагње во големо стадо,
Се Рамна и Белиград састана
Раовица и тај Буковица
Плашкавица со бела Негуша
Шар планина со та Немеричка.
Море да заигра дури сарај
Дури сарај твоји да завати."
И го послуша силен Солиман
Тури го хоџи стари хаџији
Још повише стари Шејих-Ислам
И читаје от петак до петак,
И го читаје по дено ноћно.
Море си лежи како лежало
Планини стоје како стојали
Не се саставија Рамна Белград
Ни остали сите планина.
Го мака беше ни цар Солиман
Шјо Бог њишчо недавал.
Сего Патрик Арсо књига ни посла
Књига ни посла дур Света Гора.
Света Гора во свет ни Хилендар
До стар игумен Саво Неманић
Во књига њему Арсо зборува:
„Брго до мене игумен Саво!
Брго до мене во Цариграда,
Ме земаје царе Солиман
Ћа ме потурчи Саво со тебе
И со твоји три ста калуђери.
Толко побрзо со три ста калуђери
Да читаме петак до петак

Собом земи си старо еванђеље."
 Ко га Саво књига ни проучи
 Књига ни проучи и суза проли.
 Си земаје три ста калуђери
 И си ојдава пат во Цариград.
 Кој су били во Селуњско поље:
 Там текнаје Сава игуман
 Шјо не земал стар еванђеље,
 Шјо требало море да тргна
 Море да тргна и тиа планини.
 Сите плакали три ста калуђери
 Бога молили во Селунско поље
 Да Господ пошље стар еванђеље.
 Бога молиле нишјо не сториле.
 Тоа ми станал игумен Саво.
 Бога молеше суза лијеше.
 Тај час ми се стемнило
 Ми се стемнило и ветер вејал
 И се сватило магла големо.
 Сите калуђери више плакаше
 Више плакаше за то еванђеље,
 Без него нишјо не сторувати.
 Ми се молеше игумен Саво
 Ми се молеше и се обрнеше
 Ми погледна со три ста калуђери.
 Ми погледа небу облаци
 И ми видеше светли Анђели
 Во криља несу стар еванђеље.
 Ми се зарадова три ста калуђери
 Шјо видеше стар еванђеље.
 Св. Анђели ни пустише
 Стар еванђеље в раци Сава.
 Го земаје и го бацаше
 Со бели баци во свети кори.
 Тоа појдоше во Сталбол цару
 До свој си Арсо Патрико.
 Коа ји виде Арсо Патрико.
 Игумен Саво во раци баци.
 Игумен Саво с три ста калуђери
 Во црква стана света Софија

И ми читеше стар еванђеље
 От недеље једне до друге.
 Тоа да бидне чудо големо
 Чудо големо воља божија!
 Сиње ни море заигранало
 Заигранало и преигравало.
 Ни се хркаје до више сарај
 До више сарај цар њи Солиман
 И се састанаја Рамна Белград.
 Раовица и тај Буковица,
 Плашкавица со бел Негуша
 Шар планина со та Немеричка
 Коа то виде султан Солиман.
 Ми се моли Арсо Патрике:
 Да застави море играло.
 Да не игра по његов сарај.
 Да застави она планина
 Да се нешетат ка тија љуђе.
 И му се мољи не го погуби.
 Не го погуби и не го турчи
 Со његови три ста калуђери.
 Тоа пеар чини Арсо Патрико
 Пеар чини со три ста калуђери
 Од недеља пак до недеља ни.
 И застанал море от шетња
 От та шетња и игра голема.
 И застанал висока планина.
 Султан Солиман дари даваше,
 Дари даваше: восак, фимјана
 Ливан, измирну, зејтин, маслине
 И ми задржа Арсо Патрика
 Го задржа во св. Совија,
 Не го ми пушта во света Пећи
 Во света Пећи во Срска земља
 Срска земља та Маћедонија.
 И се потурча земља Бошњачка
 Со свој Киријак стар владика.
 Земља Бошњака права ришћанска
 Шјо ми недојде Арсо Патрика
 Арсо Патрика во св. Пећи.

От Брсјачка баба Велика Ристића Мало Црсао Битољска нахија во Стара Србија Маћедонија.

129.

Сирота попа Берамског и везирски Стјепан.

Што се чује у поповој башчи
 Ал' је жалост, ал велика радост?
 Није радост, но велика жалост;
 Умрџла је млада попадија

У онога попа Беранскога,
 А у Рашки старој поноситој.
 Остала јој млого сиротиња
 И остала сиротица Јања.

Ова кука кано кукавица,
 А преврће кано ластавица.
 Она кука жали своју мајку
 Из питомог Драча у крај мора
 Из питомог Драча из те Зете.
 Миле Зете србске дједовине
 Дједовине цара поноситих.
 Србских цара лозе Дрвенара
 И младога Стевана Немање
 А Немање Дрвенаровића.
 Тјешила је из сјела робиња
 Тјешећиј је младој говорила:
 „Шути Јањо ти нежали мајку!
 Доста ти је руха оставила
 Доста руха и бијела платна.
 Два ковчега све бијела платна,
 А четири само суха злата"
 Ал бјешједи лијепа Јањојка:
 „Шут робкињо зуб те заболио!
 Хоће чути моје миле стрине
 Хоће чути па се наљутити
 Што ми збориш злобно и паклијено,
 Она мисли стрине је нечују,
 Али стрине и чуле и вић'ле.
 Ну да видиш робиње ђевојке!
 Узе вједро па оде на воду,
 Она оде за гору на воду.
 Кад на води везирски Стјепане
 Силног цара од Дукљана града
 Од Дукљана пра старе Прехвале,
 Па је њему ријеч бијешједила:
 „Ја Бога ти вјезирски Стјепане!
 Е сам чула и људи ми кажу:
 Да ти просиш сиротицу Јању,
 А непросиш кавезли Марицу,
 Што но ми је у кавезу растла,
 Невићела сунца ни мјесјеца
 Ни облака ни добра јунака,
 Нити знађе на чем жито расте
 Нити жито ни зијељена трава,
 А камо ли што је мушка глава.
 А Јанојка свашто бог ме знаде
 Свашто знађе и свашта је видла.
 Она знаде што је мушка глава

Те ми чедо под појасом носи."
 Кад то зачух везирскиј Стјепане
 Он одљеће двору бијеломе,
 Своме двору ка Дукљану граду,
 Те бјешједи својој старој мајци:
 „Сакупи ми моја стара мајко!
 Из три града триста ђевојака
 И са њима сироту Јањојку
 Из Берана града великога
 Из Берана по више Рожаја,
 А пред њима кавјезли Марицу
 Што но ми је у кавјезу растла,
 И Марину поноситу мајку."
 Мајка сина свога послушала:
 Сабрала му триста ђевојака
 Из три града сваког по стотину,
 Још сувише сироту Јањојку
 И кавјезли плјеменито Маре
 И њезину поноситу мајку.
 Ну да видиш Маричину мајку
 Она бијега на горње чардаке
 До везирског Стјепана долази
 Па је њему ријеч говорила:
 „Да чух ли ме везирскиј Стјепане!
 Сићи доље у зијељену башчу
 Да ти видиш сироту Јањојку
 У трбу у јој мушко чедо младо."
 Кад то чуо везирскиј Стјепане.
 Обух Стјепан од кајсера чизме
 Па ми сађе у зијељену башчу.
 Кад у башчи три ста ђевојака
 Међу њима сирота Јањојка
 А пред њима Маре кафезлика.
 Ал' се Маре њешто узодало.
 Кад, упаци везирског Стјепана
 Баци своје мушко чедо мало
 Баци чедо у зијељену траву.
 Кад то виде везирскиј Стјепане
 Он увати сироту Јањојку,
 Па је баци за се на дората
 Право оде своме бијелом двору
 Све пјевајућ' и бушке бацајућ'
 Играјућиј дебијела дорина
 Прстен чини и свадбу ми сврши.

Песма месојеђска од Сјенице и Дубнице послао нам г. Јово Миловановић Врекић учитељ сјеничкиј и дубничкиј у Старој Србији.

ХИ. КОЛАНЕ ИЛИ БУКАРА.

У свима крајевима србским свршава се, почев од Беле недеље па до Лазарица, један појетичан и живописан обичај. Чим се смркне, девојке из целог села скупе се на неколико разкршћа. Ту увате неколико кола, а најмање два, од којих је једно веће, а друго мање, певају и уз песму играју идући с десно на лево или за током сунца. Ово се све чини по месечини. Негде овај обичај траје само уз белу недељу, негде још једну поста великог, а негде и то врло ретко до Лазареве суботе, или до Лазарица. Песме букарске су хороходне или колске, па их овим и треба однети; но ради реда ставили смо их у празничне. Реко смо да су оне као и сватовске хороходне с тога, што се никад као и прве не певавају, кад се неигра. Ове се опет готово никад и непевају до уз Белу недељу, и што их певају саме девојке без мушкараца и то само онда кад оне показују разне људске радње у игрању. Дакле су песме ове осим обредних главно орске или колске.

Кад почну да играју, онда једна која најлепше уме да узвија и превија гласом почне сама да пева, изпева целу врстицу, па јој тек онда остале другарице играјуће помогну све у глас. Ох дивота је то и видети и чути! Преставте себи у сребрној месечини, а на разкршћу села, које је већ заспало дубоким сном, коло најлепших девојака најлепше обучених, де игра око двеју својих другарица, које стоје на сред кола загрљене и као одобравајуће или неодобравајуће песме. Даље мало опет друго коло, тако исто лепо и дивно, тако исто бајно и чудновато. Све на свету ћути па и сами пси замукли су, нити појављују свога лајежа. Мртва тишина свуда, само дивне деве, као виле окрећу се играјућим с десне на леву руку или за током сунца, од истока к западу.

Вешта у певању **почињанка** тако дивно и милозвучно превија и увија гласом, да би се самом мртвацу зажалило. Остале прихватају и дивни напеви, који би рекао би човек свакиј за се саставља одвојен глас, сливају сви у један таласајућим се подобно мору које све реке и потоке у се прима, па из тих свију малешних елемената саставља своје бурне вале који се само таласају и целим светом заљуљују. Нико се несме да усуди, па ни ђаволасти јаран који би у другим приликама у ватру и у воду скочио, да узнемири тишину, божанственост и тајанственост овог рада девојачког. Обичај, старина и сам рад и начин овог рада чине све слабомоћним и нејачним спрам овог делања. Све се уклања и оставља подпуну тишину и покој онима које, држећим се својих старина свршавају неке свете обреде.

Оне две девојке што се у сваком и то једном мањем, а другом већем колу, надазе, зову се негде Раја и Рајоле негде Кол и Кола, негде Љељ и Љеља, негде Вид и Вида а негде Реј и Реја и Рејол и Рејола. Мал незаборависмо да кажемо, да је свака та цура код своје куће зготовила најлепшег тестаног јела и донела. Јело јим стоји под дрветом у сенки од грана овога, или где тога нема а има крст оно стоји опет у сенки од месеца код крста.

130.

Разговор кола.

Ој ти коло коло,
 Велико велико¹.
 "Чујем коло малено
 Малено."
 Имате ли девојак
 Девојак? "
 Ми имамо девојак
 Девојак.
 Девојака три кола
 Три кола
 А све лепших од лепших
 Од лепших."
 Дајте нама девојак
 Девојак!

Све девојке до једне
 До једне. ,
 Ми недамо ни једне
 Ни једне."
 А ми ће мо у силу
 У силу.
 „Сила Вога немоли
 Немоли
 У силу се све може
 Све може
 А ма силу Бог кара
 Бог кара."
 А ми ћемо у крађу
 У крађу. "

А за крађу вешају
Вешају."
Јелен гору обломи
Обломи
"А рад шта је обломи
Обломи?
Через ваши девојак
Девојак.

"Недај те му да ломи
Да ломи."
Дајте нама девојке
Девојке!
Па вам неће ломити
Ломити;
Ни росицу попити
Попити.

1. Тако се препева свака врста.

131.

Осужан и Љуба му.

Сужан јадан осужан
Осужан!
Осужан је жалостан
Жалостан!
А зашто је осужан
Осужан,
Ој осужан жалостан
Жалостан?
Љуба му је одбегла
Одбегла,
А зашто је одбегла
Одбегла?
Што јој није купио
Купио!
Бела леба с пазара
С пазара.
Сладке алве са трга
Са трга.
Што јој није купио
Купио
Што му љуба захтева
Захтева.
Нема новца ни коњца
Ни коњца.

Нека иште од кума
Од кума.
Од кума је срамота
Срамота.
Нека иште од Бога
Од Бога
Бог је небо високо
Високо.
Нека проси по колу
По колу.
Здравом коло недаје
Недаје.
Нека бира коју ће
Коју ће.
Ил' ће старо ил' младо?
Ил' младо?
Старом кости просуте
Просуте.
Кано тиква о плоту
О плоту.
Младом душа мирише
Мирише
Ко струк бела босиљка
Босиљка.

Увек почиње мало коло па дозива велико. Велико му одговара на сва његова питања и захтевања. У једном и другом оне две у колу одобравају питања и одговоре и управо управљају не само песмом и игром, него и свим колом.

132.

Кита цвећа и Ив Ивичица.

Васдан данас цвеће брала
Ив Ивичице моја
Ив јело моја!

Набрала је киту цвећа
Ив Ивице моја
Ив јело зелена.¹

Кита цвећа проговара:
„Недајте ме невестама!
Невесте ме ружно носе:
Васдан дању за конђама,
А у вече под ногама.
Недајте ме тим женама:
И жене ме ружно носе.
Васдан носе у недрима,
А увече избаце ме,
Из вајата и појате;

Те ме красну свиње једу.
Подајте ме девојкама!
Девојке ме лепо носе:
Васдан ме — у — вितिцама
А у вече у чашицу,
У чашицу у водицу.
Да јим сву ноћ миром мирим
Да их ладим и разбудим;
Јутром рано прије зоре
Да с' умију и обуку.

Од Персе Петровића из Срема.

133.

Бојана.

Поведи коло, коло Бојано
Бојано¹.
Бојано лепа девојко
„Не могу сејо до мене
Ага ми стари, дрљави"
Бојана црна дроњава.
Бојано хрђо дроњава!
Што аги ниси вазала:
Да прода чика ђогата

Да купи теби кошуљу,
Да купи теби кавада
Да купи жуте папуче.
Да идеш Бојо у коло.
Да водиш коло околo.
Бојана сеји говори!
„Ја би ти чичи казала,
Да би он продo ђогата
Да мене младу одене.

134.

Лептера.

Пошетало шест девојака
Девојака шест другаркиња
Другаркиња младих товаруша.
Узур Маргита,
Дилбер Златија,
Бела ми Јања,
Красна Анђуша,
Висока Стојна
И танка Бојна.¹
Врло лептери
По врх Посавља.
По врх Посавља
По врх дућана
Изазвала Ђуру
Ђуру терзију.
Ђури терзији
Младом говори!

"Ђуро терзио,
Младо убаво!
Сарежи мени
Жуга кавада
Од жуте свиле,
До црне земље.
Да ћу ти за то
Бијело лице
Љуби га Ђуро
До беле зоре."
Гонте лептеру
Из нашег кола.
Нека лептера
По целом свету.
По целом свету
Само не код нас

Из ваљев. од г. Василија Јанковића учитеља.

1. Тако се после сваке врстице ових шест врстица понављају.
Тада изгоне за коју знаду да није како треба, и та тада мора да иде одма из кола, те да чува јело, и да постави за подушије.

135.

Свекрва и снахе.

Свекрвица гушчиће чувала,
Па је легла мало да поспава.
Заспала је у трнљивој боци,
Где но свиње најбоље бораве.
Кад устала гушчића нестало,
Она узе шију на батину!
Па ми иде кући снашицама.
Само гледа мрко попріјек,
Да л' ће јој се која насмејити,
Насмејати или подпрднути,
Намигнути на јетрву своју?
Тако дуго и непостојало:
Превари се најмлађа снашица.
Насмија се најмлађа снашица,

А старија седи па беседи;
„Ако мени гушчета нестане
Живој ћу ти кожу одерати,
Па ћу носит' на пазар на вашар
Па ћу купит' мало орашчића,
Умеси ћу мало резанчића,
Све ћу бабе сазвати на даћу
„Ајте бабе свекрви на даћу:
Ако Бог да и Богородица
И вама ћу скоро дават даћу."
Све се снахе у глас насмејаше,
А свекрва леже неустаде
Те ми умре јадна без уздаха.

Ову певају као шале ради после пошто је изпевају све се у глас смеју и кокоћу.

136.

После овога седну девојке у наокруг. У среди њих седне једна на један јастучић од бусена направљен, а на њему трава. Друга јој легне на крила и ову што лежи покрију као да је тобож умрла. Тада оне што седе околу девојке почну у глас најжалостивији да певају, као тобож да је она умрла, ову песму.

Смрт Рајола.

Умре, умре наше Рајоле,
Рајоле!
За девојче Милче Рејоле
Рејоле!
Устан устан Милче Рајоле
Рајоле
Да ћемо ти Милче Рејоле
Рејоле.
Ал говори мртво Рајоле
Рајоле;
„Завите ми сестру Јелицу
Јелицу."
Устан Рајоло Милче зора је
Зора је.

"Ја немогу Милче Рејоле
Рејоле!
Зовите ми сестру Јелицу.
Јелицу.
Да ми држи свећу воштану
Воштану.
И два брата млада Дамљана
Дамљана.
Да м' ужегу жута тамјана
Тамјана.
И два брата млада Мојсила
Мојсила.
Да донесу Рајлу носила
Носила.

Пошто ово изпевају онда ону што је тобож умрла, носе и сарањују где год у присењуку. А пошто је тако тобож саране, онда је оставе тамо саму, па дођу где су седиле и играле те једу она

јела за покој душе. Пошто се већ наједу, онда она мртва устане па јих вата и плаши. За њу као држе да је се пованпирила, те бегāju од ње. Кад тако ванпир тај разтера све девојке, које су јој такође оставиле јела, онда седне и наједне се и сам. Кад је ванпир најео се он почне да тражи девојке, подави их тобож све и оне нападају. Тада он оде и легне као у свој пређашњи гроб. Једна је девојка остала и та се зове Жива негде Шива, негде Живана, негде Вила, негде Самовила а негде и Свеожива. Ова зађе па напоји сваку водицом, тобож живом, и ове устају. Оде ванпиру и њега тако оживи, те после све опет поседају у наоколо, те направе коло. У среди седне она Жива, Свеожива, Вида или како је зову. Одма седне у среду до ње онај ванпир, кога зову Смрхар, **Смрт**, Самрт, Пура, Спура п Давор а до овога опет она изтерана девојка, те тако направе тројство. Око њих оне поседале девојке почну певати и од њих која заслужује величати.

137.

Млеткова и заспала девојка.

Полистала долина долина.
 У долини јавор дрво високо
 Високо.
 Под јавором постеља
 Постеља.
 На постељи девојка
 Девојка
 На постели заспала
 Заспала.
 Будила је Млеткова
 Млеткова
 „Стан устани девојко
 Девојко.
 Просу тебе Фратрови
 Попови.
 Шајка неда па неда
 Па неда.
 Док незидају Мостење
 Мостење,
 Од мермера камена
 Камена,
 И од ситна бисера

Бисера.
 Славу бору недаду
 Недаду,
 Триглав бору највећем
 Највећем.
 Вишњем бору створ'оцу
 Створ'оцу.
 Силну бору Држ'оцу.
 Држ'оцу.
 И велику Рушиоцу
 Рушиоцу.
 Кад је стану водити
 Водити!
 Мермер камен звекеће
 Звекеће,
 Ситан бисер трепеће
 Трепепеће,
 Слава борам трепеља
 Трепепеља
 И пред њима лелеји
 Лелеји.

138.

Пјевај пјесне да пјевамо,
 Пјевамо!
 Наше боре да славимо
 Да славимо:
 Триглав бора вјеличамо
 Вјеличамо.
 У триглава три снаге,
 Три снаге;
 Јена држи зјемљицу
 Зјемљицу,
 И то њебо високо

Високо.
 Друга ствара свје наше
 Свје наше
 Трјећа руши свје наше
 Свје наше.
 Свје ми зјемно нејачко
 Нејачко.
 Слава слива Триглаву
 Триглаву!
 Он ми цуре милује
 Милује,

За јунаке дарује
Дарује.
Свакој цури по Рајла
По Рајла
Њима свима по Трајла

По Трајла.
Љек им траје за дуго
За дуго
Живо здраво и срјетно
И срјетно

189.

Пољећела тица Гангелица
Га-а-а-нгелица хеј!
По том њебу плавјетноме
Га-а-а-ангелица хеј!¹.
За њом трка Гарудица
Га-а-а-арудица хеј;
„Стани стани Гангелицо!
Послао ме Триглав боре

Б-о-о-о-оре хеј!
Да те ловим и уловим
Ло-о-о-о-овим хеј!"
Стаде тица Гангелица.
Уплаши се Триглав бора.
Слава, слава Триглав бору!
Што ми даде Гангелицу.
Гангелицу Анђелицу.

Од Стане из Зворника.

1. Тако се свака последња рјеч прјепјева. Пјевају је дјевојке србске свију вјера, а нарочито Мухамедове. Ове посљедње неизлазе на разкршће, њего пјевају и колају се у башћами.

140.

Пролетела Гангелица,
Ђел Гангела ђел!
Ђел море дилбере ђел!
За њом бега Гарудица.
Ђел Гарудо ђел!
Ђел море дилбере ђел!
Гангелица Гарудица
Ђел обоје ђел,
Ђел море дилбери ђел!
Остани се под три бора
Ђел обоје, ђел,
Ђел море дилбери ђел!
Под три бора три ми бора.
Ђел обоје ђел,
Ђел море дилбери ђел!
Триборе им говорио:
Ђел обоје ђел,
Ђел море дилбери ђел!
„Узмите се љубите се.
Ђел обоје ђел,
Ђел море дилбери ђел!
Љубите се милујте се.
Ђел драги ђел,
Ђел море дилбери ђел!
Плодите се растите се.
Ђел драги ђел,

Ђел море дилбери ђел!
Стварајте си живите си
Ђел драги ђел,
Ђел море дилбери ђел!
А по мање умирајте.
Ђел море ђел,
Ђел море дилбери ђел!"
Кад то чуше двије тице
Хеј двије хеј!
Хеј младе љубљене хеј!
Узеше се љубише се.
Хеј двије хеј!
Хеј младе љубљене хеј!
Љубише се створаше се.
Хеј двије хеј!
Хеј младе љубљене хеј!
А по мање умираше.
Хеј мање хеј!
Хеј младе љублене хеј!
Вишња бора прослављаше,
Хеј благиј хеј!
Хеј вишња бора хеј!
Слава слава Триглав бору!
Хеј боре хеј!
Хеј вељи силни хеј!

Од баба Стојне из нахије Врањске у Старој Србији.

После ових песама стану се свуда у свима србским крајевима играти прстењка, божијег дрвцета и осталих девојачких игара. Обе су ове, игре скоро једнаке. Сакрива се тај прстењак или прстен и божије тако звано дрвце. Девојка једна тражи прстењак у осталих девојака питајући у кога је прстењак бијући ону што је пита. Она одговори у те и те. Она иде тој удари је и пита, и т. д. док која непотреви у које је те та тада крије тај прстењак и узима од оне мараму увијену којом бије друге, сама тражи и т. д. Божије дрвце тако се исто тражи, но оној која га тражи вежу се очи и она небије том марамом, него само вата другарице тражећи то божије дрвце. Кад већ виде да месец хоће скоро да залази, оне се све изкупе и поју кућама. При поласку своје почну све у глас да певају песму:

141.

Ми идемо кућицама
 Нашим домима
 Нашим домима.
Прослави смо велича смо
 Бора Триглава
 Бора Триглава!
И његове веље слуге
 Љеља и Љељу,
 Љеља и Љељу!
И Пољеља и Пољељу
 Милу дечицу
 Милу дечицу.
Кола смо на кола смо
 Кола велика
 Кола велика,
И велика и малога
 Кола маленог
 Кола маленог.
Прослави смо оживи смо
 Нашег Смрхарта

Нашег Смрхарта.
Написмо се живе воде
 Да не умремо
 Да не умремо.
Што ј' умрло да не живи
 Као ванпире
 Као ванпире.
Што је живо нек се плоди
 Плодом обилним
 Плодом обилним.
Што с' оплоди нек остане
 Нек се одржи
 Нек се одржи.
Слава, слава Вишњем бору!
 Бору Триглаву,
 Бору Триглаву!
И Његовој светој снаги
 Снаги највећој,
 Снаги највећој.

Од Персе Петровића

У неким местима одпевају ову песму и одиграју по трипут саставивши сва кола на том раскршћу у једно велико. Ово коло опет иде од десна на лево или по току сунчевом. Пошто тако одиграју онда оде свака својој кући.

ХИИ. ПЕСМЕ И ОБИЧАЈИ ЉУЉАШКЕ.

142.

Пређе смо навели колање уз бијелу неђељу, али сад има још један обичај да кажемо. Тај је љуљање на љуљачкама. Колање се продужава и у друге неђеље часног поста ван бијеле, а љуљање само бива уз бијелу неђељу и пријечисту. Догађа се да оне и дуже остану по његде и да се раније од бијеле неђеље направе. Обичај је у свим крајевима србским о овоме и осталом један и исти и свуд се држи: да ће глава бољети ону женску цијеле године која се бар мрве непрољуља

уз бијелу неђељу. С тога и болне мећу на љуљашке и мало јих љуљају. Осим осталих игри и весеља на сирне покладе вијежу јаје, љуљају га па ватају зубима, тако исто и упаљену сламку дају један другом из руке у руку, или угљевље разгоријено. На чисти подеђељник се скупе све мрве кости и сви остатци мрсни, па се пре зоре носе и бацају у тијекућу воду и т. д.

Кад граде љуљашке.

Љуљале се ђевојчице!

Ој Љиљано ој Љељано ој!

Ој ти Љељо и Пољељо!

Мој батоле мој !¹.

На гранчици ораховој,

О турици ибришима,

О кончићу чиста злата.

Чиста злата од дуката,

Око врата момачкога.

1. Тако се припијева потљије сваке врстице.

143.

На љуљашки оној коју љуљају.

На бадијему хаџи Димитрије,
Натуријени лаки Саланџаци.
Љуљала се сва риједом Господа,
И ту дојђе кујунџија Јово,
Нељушну се на два ни три пута
И одломи од бадијема грану.
Љуто куне хаџи Димитрије
Проклињући љуто говорио:
„Бог т' убио кујунџија Јово!
Што одломи од бадијема грану?
Ја сам скоро Златку изпросио

Не једе ми ништа до бадијема."
Кад то за чух кујунџија Јово
Он говори хаџи Димитрију!
„Не куни ме хаџи Димитрије!
Ако сам ти одломио грану,
Ја ћу ти је од сријebra ковати
И чистијем позлатити златом;
Па ће рађат плодове од злата.
Нека Злата златне плоде једе
Боље златне, него од бадијема."

Из старога Влаха од г. Светозара Поповића учитеља Ивањичког.

144.

Чије дејче на нишалче?
Лејло Љејло!
Ој Пољељо Љејљо!
Лиљано Ладол!¹.
Материно и очино.
Мати ће јој кошуљицу
Ту свиленицу кројити.
Отац ће јој јелек купит'
Сестра ће јој вез на вести.
Брат ће јој коња извести.
Не ми се одмећај море,
Море ми млада девојко!

Јер ће се јуже прекинут,
Неслушала млада мома:
Одмеће се премеће се,
ДОК се јуже не прекину;
Те ми паде мала мома
Утепа се и уби се.
Сви сељани глобу дају:
Који две ста који триста
Млади Риста четири ста.
Читири ста жути пара.
Све дуката златалија,
А за младу мому драгу

145.

Чија је оно девојка ?
Ој Љељ Љељо!
Лиљано!
Пољелу Пољељ!
Лададино!¹.
Што рано рани на воду?
Што носи перо на еро,
Црвени калпак на криво,
Сјајну челенку виш чело?
Наше су вође далеко.
Наши су друми широки.
Споредe лојзје зелено.

У лозје поје биљбиле.
Јутром ми поје вечером.
Тај што ми поје вечером:
„Вечерај лудо и младо."
Тај што ми поје у јутро;
Грљи се лудо и младо."
Тај што ми поје у саба:
„Дизај се лудо и младо."
Прво је моје љубезно.
Друго је моје кохано.
Треће је моје предраго.

1. После сваке врстице тако се препева.

146.

Санак је снила девојка:
Љиљано Љељо Пољељо!
Ладо ми Љељу Пољељу!
У поље бели дворови,
У дворе столи шарени,
На столи чаша стребрна,
У чаши вино рујано.
Рујано вино црвено.
У вино кита босиљка.
Санак ми каза другарка.
Товарка бела ми вила.
Санак ми каза толкује!

„Тај што су двори пребели
То су ти миле јетрве.
Тај што су столи шарени
То су ти мили девери.
Тај што је чаша стребрна.
Стребрна чаша бисерна.
Тај ти је мила свекрва.
Тај што је вино црвено,
То су ти миле заове.
Тај што је кита босиљка.
Тај ти је мило и драго.

Све су ове песмице од госпоица призренских у Старој Србији, које ће се ниже помињати.

Сад од тог доба па до св. Лазара иду такође занимљиве ствари. Тако, ко каквог лептира види првиј пут такве ће те године среће бити. Ако видиш белу перперугу — лептира — то је добар знак. А ко види жута лептира или преперугу биће те године болестан, ако црног још горе, Првог лептира или преперугу и прву змију ваља на свакиј начин убити да не однесе овоме снагу кои их види. С тога деца убијају те творове божије негледајући на дангубу и т. д. па ма васдан за њима јурили. Ово чине и људи. Први пут кад се чује кукавица, ваља бројати колико пута закука, толико ће, онај што је чује, још година живити. Кукавицу неваља убити јер је она сестра цара Лазара и бога Давора Ђура и Тура силног или Јарила.

Неваља никако да је човек чује на ште срце и на наштину. С тога сваки ма што и чега од јела ваља да окуси, свако јутро, пре но што из дома изађе и праг кућни прекорачи, да неби нејевши чуо кукавицу. Причају за Еру, да је изашао у јутро рано на поље, па кукавица закукала, а он зграбио испод себе, само да га нејевшег не застане кукајућиј. Ово је само подсмеј; но ту се огледа то: колико је страшно чути кукавицу на наштину. На Благовеци како јих зову у Старој Србији и осталим срб. крајевима или Благовести ваља убити змију, посејати у главу чењ белог лука. Овај лук, ако изникне, на Ускрс ваља га узетп па отићи у цркву, где ће постати видовит и тамо ће све вештице видити. Ове ће му небројена блага "буди Бог с нама и часни крсти" давати, само да их неодкрије и не изкаже.

Тако исто на Благовец треба, но динаром заклати змију, посејати боб у главу јој а труп сагорети. Тај боб никне и сазре до Ускрса. Зрно једино његово ваља носити у за се, па човек постане невидим т.ј. нико га не може да види, а он све види. Тако исто ваља наћи ајдучку, тако звану, траву, на њој динаром заклати змију да је ова крвљу својом попрска. Ту траву после урезати у прст, па да видиш чуда, никакви затвор не може обстати само кад се прстом тим дотакне. Оваквих и овим подобних ствари „Силе јим кратке" има доста, но за поштена човека: "далеко јим красна кућица." „Тамо иза мора и у мору, иза горе и у гори, иза пустара и у пустарима, а с нама: „Нека су сви свети и часни крстови;" па да пређемо на Лазарице тако зване.

Часни пости трају 7 недеља од којих се прва зове: чиста, друга пачиста у сјев. Маћедоније пречиста. У ове се две често једноничи, бог ме, врло често по целу недељу. Трећа се зове крступоклоњена, четврта средопосна, пета глува, шеста цветна и Лазарска и седма велика. Хоће у Старој Србији, Маћедонији и осталим земљама да дају својим мртвим и посне задушине или задушнице. Тада ложе ватру и то дрва узправе уз какви грм велики, стари и дебео, онако како расту. Ова подпале и ту сву ноћ око те ватре играју и свирају у гајде. На дулак гајдашев лепе воштане свећице запаљене, а по ватри посипају житом и вином, уз игре певају и то момци и девојке играјући с десна на лево:

147.

Тамо тамо диме Костадине!
Тамо, а у туђе гробље.
У чивутско и у турско.
Тамо су ти врата
И шарена јаја
И гујине кости
Чим ћеш јаја бости,

А овамо миле душе
Наших поумрлих.
Овамо јим рујно вино
И пченица бела.
Са пченицом сладак меда
Медовина сладка.

Од Штипске нахије у Старој Србији.

XIV. ЛАЗАРИЦЕ.

Свуда је обичај да увече тога дана и на сами тај дан иду девојке које се зову Лазарице и певају разне песме које се зову Лазаричке. Сада у кнежевини тај прекрасни обичај више врше циганке, но девојке српкиње; јер власти благословене, као и све остале обичаје и овај изкореењују. Само села по планинама и гудурама, где власт полицајна слабије а кметовска немарљивије дјејствује, врше ипак српкиње овај обичај. По другим српским земљама он се још врши. У Старој Србији и другим тамо земљама због Турака често мушкарци певају и играју Лазара. Свуда морају бити ова лица:

1. Лазар у старој је Србији оно женско, које се зове Лазарац. 2. Лазарица које у Старој Србији бива мушко, али се обуче у женске хаљине. Ово се двоје свуда зову цар и царица. 3. три стежника који носе стетове или барјаке, и 4 три војводе. Барјаци су од народних боја и то главни царице Лазарице је од љубичасте боје у Старој Србији која се и лазурном зове. У осталим земљама румен. Лазаров је или цара Лазарца плав и бео, а трећиј је од све три српске боје као рујно-црвене озго, плаве у среди и беле доле.

Боје те означавају и то, рујно црвена: радост, весеље, љубав, храброст, силу, рат, бој, власт, надмоћије и неочењено и неудато стање, која прелази код Лазарица у Старој Србији у љубичасту или лазурну боју, а та се прелива из рујне у плаву и из ове у прву.

Плава означава: светост, правду, постојанство, брачни живот, свету или небесну божију боју, боју неприкосновену, боју верности, брачности и т. д.

Бела боја означава: чистоту, невиност, прозачност свету, просвету, целомудрије и девовање, као рујна што означава момчење и т. д. Често хоће да метну и грбове на ове народње боје и стегове.

У Старој Србији махом грмове гране, венац и огниа а на црвено рујну и 4 до 7 звезда међу којима је и сунце. Грмова или растова, а и драшкова грана са плодом значи: венац славе, победе над непријатељима која се и у љубави хоће. Он је још и знамење бога Јарила старог или Ђура, бога војна ратова и крајина и бога Давора или Тавора, бога смрти и ужаса а и обште туге и жалости. Он је још знак до ком се кад се из светих, Ђурових или Јарирових, Турових и Даворових или Јуришових шума одкине, у рај долази право, кад се у биткама падне. С тога су га наши стари војници, па и у Ришћанству носили за калпацима.

Огниа четири означавају: да су Срби или сви у обште славени са разним садањим племенима, на све четири стране света божија. Да су они такви исти као челик, ладни тврди и без живота док јих недирне и непотресе јако други, а кад то буде онда су они јаки и из њих огањ иде, све затиру тада, пале, тару, утамањују и сагоревају својом челичном србском силом као и огањ. Још та огниа или оцила садржавају у себи: светињу и тајанственост што су вечни и неприкосновени чувари највеће светиње; светиње огна т.ј. видела као, знака свију белих и добрих правих богова бивших србских. Само је огнило могло рађати светлост, видело т.ј. свети огањ.

Народ бира себи за симболе онакве знакове своје народности, који најбоље и најзгодније одговарају његовим народним особинама или карактерима. Србском, а и свом садањем славенском у обште народу, његовим свима душевним и телесним појавима, најбоље и најдичније одговара изабрани тисућама година, а можда и стотинама тисућа, стари и најстарији грб огниа, па тај и данас употребљује. Што све своје знакове или грбове меће само на плаву боју, то је с тога: што је та најпостојанија, најсветија и најнеприкосновенија боја. Она раздваја бурну младост момачку т.ј. рујно-црвену боју од скромне невиности и тихости девојачке т. ј. беле боје, које хоће често да пређу границе положење. Она обе те усе прима саједињава кад се већ венчају, а иначе до венчања неприкосновена светост и божанственост плаве боје раздваја јих.

Само се плава боја јавља ту где се употребљавају и грбови где се хоће највећа сталност иначе не. Она се јавља у подпуном склопу народних боја иначе, ако се неће да јави плава боја онда се одма стварају две заставе и то једна црвено рујна царице Лазарице и друга бела цара Лазца који је увек женско. Никада црвено рујна и бела боја несастављају једну заставу. Што је се у народа одржао и држи се и данас обичај и после његових, великих и славних храмова: Световида, Праве, Радигоста, Триглава, Поревита, Рујевита и т. д. па и после светих растових шума у које се сарањиваху погинувшу Војводе Бани, Жупани, Бољари, Кнезови, Краинари, Челници, Стегоноше, Часници, Пристави, Ђаци, Думни или Већни Цареви и т. д. у рату, да би одатле право отишла у рај; то се само има благодарити тој боји народњој и грбовима на њој.

О овоме ће бити више на другом месту, а сад само оволико зато, да би се показало: да су сва тумачења наших надри књижевника, појета, назови либералаца, слободњака и осталих што доказују: Да грб наш састојећиј се из огниа означава писме „Слово" које по једнима значи; Србин Србу србски србовати, као да Турчин и остали народи неживе својим турским и осталим за нас туђим а за њих својим животом. Других опет: народ који Србина спасава. Као да слога неспасава сваки Само слога је љуби и воле. Трећиј опет Самосвест само Србина спасава, као да друге неспасава сопствена самосвест него ваљда манџурска и нека преко морска до потопања. Четврти: Само светлост Србу је својствена, као да је другима тама и као да нико до Срба неволи светлост. Ово би се могло још однети на кртице и друге под земне житотиње, но никако на људе. Е такве глупости само могу заковани шарлатани и незналице проповедати, а никако људи. Могле би и будале то чинити, но паметни људи никако. За сада оволико, а доцније више ће бити.

Кад се Лазарице скупљају да се облаче у своје Лазарско одело, које се састоји из мушког и женског. Мушка су одела за цара Лазца, стежнике и војводе и ако су и ови махом свуда

женскиње, ван тих места где су се одвећ осилили Тууци и Потурице па нападају на образ и поштење: Цар Лазац има бео калпак са белом перјаницом, челенком и т. д. Царица Лазарица мали црвен калпачић, до ње увек стоји и њен барјактар и војвода, а до Лазца његов. У царице су мушки, а у цара женски, свитари; но они су управо свуда женски само се облаче у одела мушка. Пошто су се скупили и обукли, тада увате коло једно које три пут на место одиграју идући с десне руке к левој или за током сунца. За сво то време лепо обучено мало дете мушко предају једна другој из руку на руке. Тако се та предаја мора свршити три пут. За сво време певају.

Лази лази Лазаре!
Наш силени Јарило!
Ој Јарило божило!
Наш престрашни рабрило!
Војска ти се готови:
У Грмове лугове.
У Грмове лугове,
У Драшкове ограње.
Силна војска велика:
Обучена црвено.
Обучена црвено,
Светлу боју Јарила.
Опасана зелено,
Тврдом ветком дубовом.
Тврдом граном и светом,
Да побједи душмана.
Огрнуто плаветно,
Да му буде стасито.
Тврдо јако стасито,
Свето красно и стално.
Пригрнуто пребело,
Да му буде невино.
Лази лази Лазаре!
Наш ти мили Божоле!
Лази Божо Јарило:
Расти душо рабрена!
Тебе чека Крајина:
У далеке крајеве,

На те веље бродове
И путове дугачке.
Преко мора дебелих,
Преко брда великих
Кршовитих и стрмни;
Преко река долина.
Лази лази Лазаре!
Наш ти мили Божоле!
Наш Божоле Јарило!
Наше красно ратило
Твоја војска готова!
Обучено црвено,
Опасана зелено.
Огрнута плаветно,
Прегрнута пребело.
Самур калпак на оке
Бело перо на еро.
Војска боја ти бије:
У Велика Хиндуша.
У пустога Глобоша.
Бојак бије и бије."
Са тим љутим Татаром,
Са тим црним Глобиром
Са поганим Манџуром,
И поганим Алеман,
И са црним Гогама.
Оним црним Гатама

149.

Кад долазе кући чијој.

Ој Лазаре Лазаре!
Овде кућа Богата,
Овде нама казују
И сви љуђе причају:
Овде браћа живују,
У великој задрузи.
Лепо браћа живују,
А јетрве још боље.
Једна другој говори
Њима Лазар говори:

„Јетрвице китице!
Пољуљај ми детенце,
Док да идем у поље,
Да саберем ковиље,
Да пометем дворове,
Да наредим столове.
Сад ће дојћи Лазаре
Наш тај рабри Јариле.
Мало ће ни седети
Млого ће ни зазрети."

Ој Лазаре Лазаре,
Наш ти рабри Јариле!
Обрни се Лазаре!
Наш прекрасни божоле!

Обрни се Лазаре!
Па се лепо поклони,
Да те лепше дарујем:
Лепим даром дукатом.

Треба да кажемо, да цела та гунгула или — громада — громила Лазарица певају, а Лазар и Лазарица играју са својим барјактарима и војводама једни другима на супрот, т. ј. женска страна мушкој и обратно. Негде они неиграју: но њихови стежници и војводе који играју свуда једнако прецуцкујући с ноге на ногу, тешким и доста тромим скоком. Кад јим се каже, да се поклоне, они се поклањају, а домаћица или домаћин даје поклон, у новцу обично.

150.

Ој Лазаре, Лазаре!
Овде седи решчпера
Приливају с' ардови.
Рујно вино ракија.
Златним станом брисају,
Ведром аспром мерају.
Што ће остат од ведре

Подајте га Лазару.
Ој Лазаре Лазаре!
Обрни се Лазаре!
Па се лепо поклони,
Да те лепше дарујем:
Лепим даром дукатом.

151.

Поповима.

Ој Лазаре Лазаре!
Овде седе попови
У попове дворове:
Изникао зелен бор.
Лупише му сељани,
Изсекоше зелен бор.
Поп ми седи у стола,
А крај њега сестрица,
Млада она Мађица.
Поп ми пише икону
И св. Николу.
Мађа везе мараму,
Да покрије икону
И светога Николу,

Ој Лазаре Лазаре,
Наш ти рабри Божоле!
Наш Божоле Јарило!
Ти силени Јаруне!
Обрни се поклон се:
Овом двору и дому.
Младу попу и поши.
Обрни се Ђуриме!
Па се лепо поклони,
Да те лепше дарују:
Лепим даром дукатом.
Попа жутим дукатом,
Попадија сребрицом.
Том пребелом парицом.

Све ове горње песме послао нам је преко г. Илије Спасојевића учитеља Сретачке жупе, г. Михајил Ђорђевић учитељ Велико-очкиј из Призренске нахије у Старој Србији, а он их је преписао од поменутог Навштале а нарочито од госпоје Плане попадије.

Жао нам је што није казао одакле је та госпоја Поша. Но ипак им велика хвала и слава!

152.

Турцима.

Ој Турчине Турчине,

Бојна ни Потурица!

Ој Потуре ђелепе!
Тебе треба вечера.
Тебе ваља вечера
И печена кокошка,
И печена кокошка
И пребела погача,
Још сувише кајгана
И на маслу цицвара.

Бело јагње дебело
И тог сладког шербета.
Обрњи се Лазаре!
Да се лепо поклони,
Да те лепше дарујем:
Лепим даром дукатом.
Ага даје и двајест.

153.

Циганима.

Летели су летели,
Девет рода голуба.
Девет рода голуба
И десета Пауна.
Преко поља широка
Преко горе високе.
Оног поља Костурског
И горице Плашкове.
Госпођа ми седеше,
На голубе мећеше

Голубима говори;
"Ид'те ид'те голуби!
У јесен ми дојђите.
Имам ћерку да вам дам.
Имам сина да женим."
Обрни се Лазаре!
Па се лепо поклони,
Да те лепше дарујем:
Лепим даром дукатом.

154.

Србској цури ришћанки.

Море Вуко девојко!
Море красна србкињо!
Претерај ми вукове,
Кроз те честе лугове.
Кроз те луге Његушке
Виш Солуна велика
Па до ни Плашковице.
Одговара Вукојла
Она красна србкиња:
„Немогу јих претерат'
Кроз Његушке планине,
Виш Солуна србскога,
На Крајини тој нашој

У Плашковске лугове.
Имам косе дугачке.
Хоћев ми се замрсит:
На две ките роките,
На четири малине
И четврти каранвиљ."
Обрни се Лазаре!
Наш прерабри Јаруне!
Ој Јаруне Ђуриме!
Па се лепо поклони,
Да те лепше дарујем;
Лепим даром дукатом.

155.

Сестра са брата.

Ој Лазаре Лазаре,
Наш прерабри Ђуриме!
Ој Ђуриме Јарило!
Овде јунак нежењен.
Што га сестро нежениш,

Ил у војску недајеш? "
Женила би женила,
И дукате бројала.
Нигде слику ненађо
Ни прилику угодну.

Женила би женила,
Али дође Јаруне;
Па га узе у војску
Тај Јаруне Ђуриме.
Онај страшан Јуришан."
Ево слике прилике!
У нашега Лазара.
Лазареву сестрицу.

Бојно седло убојно,
Бојно копље челично,
Оштра мача зелена.
Обрни се Лазаре!
Обрни се Божоле!
Па се лепо поклони,
Да те лепше дарујем:
Лепим даром дукатом.

156.

Где су три сестре, а један брат.

Ој Лазаре Лазаре,
Наш прерабри Божоле!
Овде има три јеле
Међу њима тај борац.
Не су биле три јеле
Но су биле три сеје,
Неје био један бор
Но је био један брат.

Њега сеје жениле
Лазаровом сестрицом
Оном младом царицом.
Обрни се Лазаре,
Наш прерабри божоле!
Па се лепо поклопи,
Да те лепше дарујем:
Лепим даром дукатом.

157.

Женама.

Ој Лазаре Лазаре!
Овде нама казују:
Ту Јерину госпођу.
Ој Јерино госпођо!
Леп си пород родила:
Све синове Банове
Оне војне убојне.
Девет сина Банова
Једну ћерку Милицу
И Милицу царицу.
Страшни Бани седеју;
На долапа стребрна,
Ситно чоју резачу.

За девојку праћају
Изпраћају праћају,
А на ладне вођице
На студене студенце.
Видеше је Војводе
Мамеју је мамеју:
Са шареном кудељом,
Са стребрним вретеном,
Са шареном злаћеном.
Обрни се Лазаре!
Па се лепо поклони,
Да те лепше дарујем:
Лепим даром дукатом.

Кудеља је преслица, а не влакно или повесмо.

158.

Девојкама.

Ој Лазаре Лазаре,
Наш прерабри Јариле!
И премили Божоле!
Овде нама казују;
Младе деве велике

За удају приспеле.
Белила је белила:
Танке беле дарове
У Ђуримске дворове.
Те Ђурђево Јарилске.

Сам ју Ђурђе видео,
Сам Јарило Ђуриме.
И дружину викнуо!
"Ход'те ход'те дружина!
Ево вама дарова,
Сваком вама дарова,

А меника девојка."
Обрни се Лазаре,
Наш премили Божоле!
Па се лепо поклони,
Да те лепше дарујем:
Лепим даром дукатом.

159.

Невестама и младожењама.

Обрни со Лазаре,
Наш прерабри Божоле!
Овде нама казују:
Те невесте млађане,
Младожење рабрене.
Два млада се гледају,
На шарено гледало
Огледало гледало,

На то сјано сликаро.
Ко је личан приличан?
Најличнија невеста,
Још толико млад јунак.
Обрни се Лазаре!
Па се лепо поклони.
Да те лепше дарујем:
Лепим даром дукатом.

160.

Дечи.

Ој Лазаре Лазаре,
Наш прерабри божоле!
Изникао босиљак,
На сред дворе пребеле.
То не био босиљак
Већ је мајке детенце.
Повија га развија
У свилене пелене.
У свилене пелене,

У злаћене повоје.
У злаћене повоје,
У сребрне колевке.
Обрни се Лазаре,
Наш прерабри божоле!
Па се лепо поклони,
Да те лепше дарујем:
Лепим даром дукатом.

161.

Девојчицама.

Ој Лазаре Лазаре,
Наш прерабри Божоле!
Овде нама казују,
А у ове дворе:
Разцветала ружица,
Бела ружа румена.
Није мајке ружица;

Но је мајке ћерчица.
Повија ју развива
У свилене пелене.
У свилене пелене
У злаћене повоје.
У злаћене повоје
У сребрне колевке. и т. д.

После сваке песме припева се онај додатак за дар:

Обрни се Лазаре,
Наш прерабри Божоле!
Обрни се поклони,

Да те лепше дарујем;
Лепим даром дукатом.

Да неби то једно и исто свуда после сваке песмице писали, те тако више времена и хартије трошили, нека изволе читаоци сами додавати при свршетку сваке песмице ово неколико врстица.

162.

Девојкама.

Опет се и почетак сваке Лазарске песме, почиње са оно неколико врстица известних, као:

„Ој Лазаре Лазаре,
Наш прерабри Војоле!
Овде нама казују:"

о чему хоће да певају; па да неби и за тај почетак који је скоро свима песмама обшти, трошили времена, ми га изостављамо с том благом надеждом да га гг. читаоци сами пред сваком песмом уметну.

Има мајка ћерчицу
Белу красну Станицу.
Испраћа ју за вође
За велике планине.
На вође су војводе
Оне силне Бојаре
Те Бојаре Бољари.
Силни Бани Жупани

И Кнезови велики
Крајинари силени.
Маме ју је маме ју
„Вамо амо девојко!
Да ми чешљаш перчина.
За шарену и златну
Ону лепу кудељу
И вретено сребрно" и т. д.

163.

Момчету.

Има мајка јунака
И коњица дората.
На долап ју седеше
Чисту чоју резаше.
Чисту чоју резаше
И Богу се молеше:
„Дај ми Боже што хоћу!
Лепу деву богату."
На долапу седеше
Чисту чоју резаше.

Чисту чоју резаше
И девојку мамеше:
„Оди оди девојко!
Од' овамо товарко!
Да ми чешљаш перчина.
Русе косе дугачке,
За шарене и златне
Оне лепе кудеље
И сребрна вретена и т. д."

164.

Кмету.

ПОСЛЕ ПОЧЕТКА.

Кмет ми седе у столе,
А кметица у дворе.
Кмет ми реже рабоша,
А кметица родеше.

Кмету реже кошуљу,
Кмету шије кошуљу.
Сас сребрном иглицом
Сас злаћеним кончићом и т. д.

Ове нам је све песме послао преко г. Илије Спасојевића учитеља Жупе Сретачке, господин Јова Станимировић свештеник призренски у Старој Србији.

Хвала јим и слава и једном и другом!

165.

Као што је ова песма кмету, таку нам је; но мало другчију послао, преко поменутог г. Илије Спасојевића учитеља Сретачког, Господин Никола Андрејевић свештеник Жупе Сретачке.

Обојици хвала и слава! Песму ту стављамо овде с тога, што је у неколико другчија од горње и ако и она опева кмета.

Помози Бог ти кмете!
Наша главо у село!
Ево т' дође Лазаре
С Лазарицама својима.
„Бог помогао Лазаре!
С Лазарицама твојима.
Добро сте нам ви дошли,
Јоште боље отишљи."
Обрни се Лазаре,
Наш прерабри Јаруне!
Обрни се поклон се,
Лепо ми се поклоните.

Да те лепо дарује,
Стари кмете кметица.
Лепим даром дукатом
И сребрном парицом.
Кмет дарује дукатом,
А кметица сребрицом,
Остан с богом из куће
Кмете и та кметица.
Не смо знали разбрали:
Да кмет неда ни паре,
А кметица ни динар

— Ово је кад недаду ништа, а кад даду они певају —

Кмет ми скита про село
И по њега кметица;
Те му шије кошуљу,
Сас две игле крстате,

Сас два конца свилена.
Шије мила премила
Те готова кошуља.

Из овога се види да се немирише најбоље кмет.

166.

Кући.

Чули смо разбрали смо:
Ова кућа богата,
Она има готових
Пет стотина дуката..
Она нам је богата:
Дукатима овцама,
Овчицама шареним
И јањцима свиленим.
Са шарени рогови.
Ова кућа богата:
Девојкама лијепим.
Девојкама лијепим
И невестам млађаним.

Бело лика девојко!
Бела лица румена,
Ка ружица бијела
Та бијела румена.
Црна ока невеста,
Танка струка девојка!
Руси коса и веђа,
Господскога погледа
Племићскога пашета
И њежнога говора.
Белолика невесто!
Бели коса русана,
Дуги веђа ластави,

И обрва вијених,
Имаш дете малено.
Обуци га црвено,
Опаши га зелено,
Огрни га плаветно,
А прегрни бијело;
Па га нама изведи,
Пред Лазара сиљеног.
Пред Лазара сиљеног,
Пред Јарила храбреног
Да му даде Јарило:
Веље снаге и силе.
Да му даде Ђуриме:

Бојна коња дората.
Бојно седло сребрно
И уздице злаћене.
Изкићене седефом
Подкићене бисером.
Обрни се Лазаре,
Обрни се поклони!
А за здравље домаћим.
Домаћици Госпођи.
Домаћину Господу
Да дарују Лазара
Жутим даром дукатом.

167.

Кад јих дарују па хоће да пођу изпевају најпре ову:

Хвала, хвала Госпођа!
Бела лица румена,
Ка ружица бијела
И ружица румена.
Хвала хвала Господе!
Млад јуначе ожењен,
Мушко чедо дочеко:
Зелен коња појало.
А дорати пријао.
Зелен коња појало
Седло му је сребрно.
Седло му је сребрно,
Узда му је злаћена,
Бритак мач му зелени
Да понесе Господин
На душмана рабрени,
А у дому смирени.
Обрни се Лазару!
За здрављице домаћим:
Домаћици Госпођи

Домаћину Господу.
Да су живи и здрави
Да дарују Лазара;
Са белица парица
И са жута жутица.
Та жутица дуката
А да јим је на здравље!
И за много година;
Живо здраво живили,
Млада Војна женили
И девојке просили.
Просили јих просили;
Па ми и изпросили.
Женили јих женили,
Па јих и изженили,
Док је винце црвено
И ракица бистрица
Јабукова алава,
Ладно пиво жућкасто.

168.

Момку.

Нај ти момче китицу!
— Тада дају киту босиљка —
Да премамиш цурицу.
Младу цурку и лепу:
Танка струка и бока,
Танка врата сјајаног,
Као месец у ноћи.
Белих груди сивасти

Ка голубе бијели
Ка бијели и сиви.
Бела лица румена,
Ка ружица белица
И белица румена.
Плавих глеђа небесних
Као ведра небеса.
Русе косе пребеле

Русе косе господске,
Ка предзорка та мила
Мила ми предзорица.
Господскога погледа,
А њежнога пошета.

Ти ћеш ти ћеш премамит
Сутра рану на вече
Ту ми свету Недељу
Милу ћерку Петкину.

169.

Девојци.

Белолика девојка,
Бело лојзе садила.
Садила га садила
И пазила журила.
"Расти лојзе расти ми!
Чак до неба висока,
До облака дубока,
До Љељиних дворова,
Да те Љеље Пољеље
Миље шћерце Ладине
Приме узму за себе

Да ми Љеља дарује,
Да Пољеља дарује,
Мила шћерца Ладина:
Свога сина Пољеља,
Док је винце румено.
Док је винце румено
Јабуковач' белкаста.
Ладно пиво жућкасто
И ракица бистра ми.
Док је лица за драгог
Живо срце за чедо.

170.

Девојци изпрошеној.

Ој девојко девојко,
Мила млада невесто!
Млого имаш сватова!
Седамдесет и седам
Младих свата млађаних
И три ручна ђевера
И две куме венчане
И два кума венчана.
Дај ти цура дарове!
Пред Лазине столове,
Пред кумове дворове,
И пред младе ђевере;
Па намести столове,
Од сребрних стубова.
Од сребрних стубова,
А злаћених поклопа.
Да ти седну сватови
Пред сватове дарове
И пред војна рабреног.
Сватовима дарове:
Дуге танке кошуље

И те гаће везене
И чарапе плетене,
Те јаглуке везене
И те бошче клечане.
Све те бошче шарене,
Лекедове везене.
Лекедове везене,
А кецеље клечане.
А пред војна рабреног,
Гроздну киту босиљка.
Миришљавог босиљка!
Да му душа мирише.
Чиста душа момачка
Дуга васда и свагда.
И босиљка невена:
Да му душа невенене
За тим туђим туђицам.
Дај му душо дружице!
Твоје лице румено,
Да му васда мирише.

Пред сваком и после сваке песме ове и свију треба додавати онај изостављени увод и свршетак. Све ове песме преписао сам 1867 год. од Стане циганке невесте циганина Марка Каравлаха тада из Рипна. На велику и највећу нашу жалост, сада, код нас у кнежевини, морамо да

овај прекрасни цветак наше народности преписујемо и дознајемо од цигана Каравлаха. Од ових морамо се готово почети и учити нашој народној мелодији. Ето шта значи глупа и управа и власт наших полицајних чиновника а и свештенства. Благо нама кад смо овакви!

171.

Кад иду Лазарице по сокаку певају срби у Маћедонији сјеверној Старој Србији, Тесалији, Адбанијама, западној Трапџи и преко старе планине у западној дан: Бугарској.

Кад има у каквој кући много девојака.

Шешетљика метљика!
Шети мети дворове
И нареди столове.
Ето иде Лазаре!

Со сва свита и војска:
С добувани топани
И со свирка сакоја.

172.

Опет кад иду.

Неотворај порти те
Ћа излаза рти те.
Ће изеде Лазара,
Ће изеде Лазарке,

И њезине другарке.
Не је Лазар ка ти ден
Ток по један в година.

173.

Женама певају.

Славуј пеје на ран пеливан,
Невеста му јасно одпеваше:
„Не пеј, не пеј славуј мош не рано!
Ће разбудиш славеј господара.
Синоћ дошо славеј од туђина
Синоћ дошо, а сад је заспао"
Ал' говори славуј пиле сиво.
„Лел' чули ме млада госпођице!
Лел' ли в лези в градинчица,
Да набери там та киска цвеће.
Киска цвеће раного босиљка.
Утопи го во студена вода

Да приштракај свога господина,
Да разбуди својег господина."
Славуја ми послуша госпођа
И разбуди својег господина.
„Стани стани славеј господине
Другари ти славеј на лов ошле."
Ал' говори Славеј господине!
„Не ти станам невесто убава!
Ако су ми море у лов ошле,
Ће и втасаће јих и претече
Посолом ће море лов улови.

174.

Старцу.

Стар Јано, Лазаре, вино пије!
Јановица, Лазаре, до колена!
Са своји те, Лазаре, син синова
И со своји, Лазаре, мили снохи
И со своји, Лазаре, мили ћерки,

Под вишњица, Лазаре, черешњица.
Обориле, Лазаре, цут от вишња
Нароси је му, Лазаре, чаша вино
Син синови, Лазаре, слуга служи,
Мили снохи, Лазаре, диван чине,

Мили ћерки, Лазаре, ручак готвит.
Изговара, Лазаре, стар стар Јано:
„Што стојите, Лазаре, син синови,
Што стојите, што гледате ?
Лел' земите, Лазаре, син синове!
Лел' земите, Лазаре, лок и стрела.
Устрелајте, Лазаре, син синови
Устрелите, Лазаре, два сокола."

Говориле, Лазаре, два сокола:
"Несмо дошле, Лазаре, несмо!
Несмо дошле, Јано ле, за стрелане,
Ток смо дошле, Јано ле, глас донеле;
Синке имаш, Јано ле, за женидба,
Ћерке имаш, Јано ле, за удадба
За удадба, Јано ле за можење."

175.

Момку.

Шета јунак, Лазаре, низ Орида,
Низ Орида, Лазаре, Цариграда,
Цариграда, Лазаре, србског града
Тог Синише, Лазаре, Неманића.
Неманића, Лазаре, Дрванића.
Коња јаха, Лазаре, зеленога
Вејка држи, Лазаре, орехови
Сенка држи, Лазаре, себе и коњу.
Ни купује, Лазаре ни продаје

Од новал се, Лазаре, препродаје.
Најмело се, Лазаре, црно гројзђе
Да ми седне Лазаре, млади јунак
Да ми седне, Лазаре, да го озобе
Изговара, Лазаре, црно гројзђе:
„Да ја не су, јуначе, црно гројзђе!
Тако су ја, јуначе, мало моме
Мало моме, јуначе, за љубљење"
И го земе, Лазаре, добар јунак.

176.

Девојки.

Кола саја переше
На та река Нишевска,
Нишевска је заниша,
Лоли саја однесе.
Летна Кола по саја
Запнала се копнина

За та тенка кошуља.
Та ми вика то лудо!
„Држ копнино не пуштај!"
Дур да дојда до тебе
Твоја да је та фалба,
Моја да је та мома."

177,

Невести.

Имаш имаш невесто!
Мушко дети малено.
Промени га невесто!
Оружеј га невесто!
Промени га невесто!
Од пребело црвено.
Опаши го невесто!
Од зелено плаветно.
Клад му прстен невесто!
На та рока десница,

На тај палец малени
На тај прстић големи.
Изведи го невесто!
На ти порти дворовски.
Ол' ће дојђу невесто!
Ти лазарки лазарке.
Ће види ме невесто,
Која ће го заволи?
Та попова невесто!
Та ћерка понајмала

178.

Девојчици.

Зуничница, Лазаре, у мајка!
Зунила го, Лазаре, китила.
Пратила, Лазаре, на водица,
Тамо ми се, Зуника, забавила,
Дур мајка, Зуника, провикала!
„Оди оди, Зуника, е недошла!"

Ал говори, Лазаре, Зуника:
„Не клни ме, мајко, не греси се!
Турци коње, мајко, ле напиваје,
Кладенец го, мајко, измотаје.
За те су се, мајко, ле забавила."

179.

Где има два брата.

Две ми сонца болснаје
Од висока планина.
Од Његушка планина,
На та србска крајина,
Виш Селуна пребела.

Две ми сонца болснаје
Во мајкина пазува.
Не ми биле две сонца,
Ток ми биле два брата,
Во мајкина позува.

Ове су од Илинке Везанковића. И овим свима песмама ваља додати на пред онај изостављени увод и додати онај изостављени свршетак. Свуда је обичај да лазарице носе са собом по мало брашна пшенична па изненада помажу овим девојку по челу. Ово се зове запотнати, као заврчати обврчати, за кога коју и тада кажу: „запатнамо те Митро, Петкано или како је девојци име, за Петкана, Митрана или како је име момку за кога је запотнавају. На Ђурђев дан ово чине са цвећем или биљем тако зване „Биљарице" или „Биљарке." У Срему, Славонији, Банату и у Пананији или дан. Маџарској, ван умрле војводовине, где Срби живе, чине све оно исто на Лазареву суботу, што на другим местима на 1. Мај или на св. Јеремију. Кад, као и у осталим српским крајевима, чисте дворове, лупају судове и т. д. женскиње пре зоре, оно пева:

Бежи, бежи поганица!
Тебе вија Лазарица.
За девет гора и девет мора!

У морске пучине, пољске даљине
Шумске пустаре и ситне пескове.

Од Персе Петровића

XV. ЦВЕТИ И БЛАГОВЕСТИ.

На Цвети, а често и Благовести које зову негде и Благовец, девојке сабирају се из једног села на једно место: па пре зоре иду на разне воде и у ове бацају разног сувог цвећа од ког и венце плету па певају.

180.

Ој ти Бане Трасило,
Ој ти силни Трасило!
Из тог боја Серберског,
Немути нам водице,

Твојом силом Трасилом
Твојим коњма Крагујма,
Твојом силом богатом.

181.

Пораниле девојке,
Пораниле лепојке.

Рано ране на воду,
На то рано ранило,

На ту воду велику,
На Марицу Србицу;
Где но војске долазе
И војводе Банови.
Војске воде прелазе,
А Банови муте је,
Понајвише Трасисил
Онај вељи Буревил.
Немут воде Трасиле!

Не пер коња мркова
На тог бојног дората.
Воде су нам потребне,
За те наше венцове.
Наше венце и цвеће
И те наше рабрене,
За јунаке млађане
Нежењене те војне,

182.

Ој ти Виде Видоје!
Наш ти славни Жупане!
Подран Виде урани!
На те воде студене.
На Мориша лађана
Оног србског бистрана;
Где но цуре долазе
Своје венце бацају.
Своје венце и цвеће

За војнама пуштају.
Цуре воду мутиле,
Пути теби помеле,
Да неидеш Видоје
У те земље далеке.
У те боре Трасила
Где се роде Крагуји.
Где се роде те утве,
Шестокрили угани.

183.

Јарко сунце с' родило,
А зорица изашла,
Трасил коња тркао
Про Марицу прешао,
Марицу је мутио,
Дев'ма воду мутио.
Нећу деве водице
Оне гадне мутице;
Веће хоће бистрице,
На Бистрицу отишле.
На Бистрицу Мароша,
За њим драги да маре.
На Бистрици Видоје

На Марошу Драгоје.
Покрај коња заспао,
А водице непио.
Будиле га девојке!
„Устан устан Видоје!
Ладне воде напише,
Своју војску преведи,
А за овим Трасилем,
Трасилъ воду преброди,
Своју војску преведе,
Теби воду замути,
Војски путе помете.

XVI. ПЕСМЕ И ОБИЧАЈИ УСКРШЊИ.

Ускрс зову наши људи свију вера и Ускрсом и Великданом или Велик-деном. Васкрсом, Вајскрсом, Васкресом и Воскресењем. Пре но што дође Вајскрс или Васкрс бива Велика или жалостна недеља. Заиста је велика и жалостна; јер све то ћути, све је карли, оборило главу, изнурено од дуга поста и молитве тако, да изгледа као полумртво. Велика среда и Велики петак то су дани чудновати кад по која бака, а често и млада, којој је ко скоро умр'о, хоће да закука за Ристом сином божијим ког мучише Чивути и Калвини. Народ наш меша Калвине и Чивуте, а често и Грке и Латине у један народ и свима приписује: да су Риста Бога мучили и уморили. Овакву напевку или запевку или кукање или нарицање као што га још зову напомену ћемо на свом месту.

Сад да пређемо на мало веселију ствар. На велики петак шарају се јаја. По нека шараљица прогласи се у целој околини, због своје те вештине, те с тога добије особито уважање и поштовање, па често и посестрима, као што је моја сестра Мара у Црној Бари у Мачви. Она уме да боји не само црвено и шарено, жуто, него и плаво са разним шарама црвеним, жутим, рујним па и зеленим белим са чега је добила десетинама сестара или посестрима и т. д. Обичаји о Ускрсу описани су прилично у књизи г. Милићевића и пок. Вука, с тога их се нећемо ни додирати. На Велик-ден Вељи-дан и Велик-дан и т. д. ваља свако да окуси прво од нафоре па после тек да се омрси јајетом. Туцају се најпре врховима, после шодами на последку и поребарцима од јајета. Које млађи он мора да легне доле т. ј. држи јаје да онај други бије, иначе ако су туцачи равни, дуго се око тога погађају.

Јаја се веле боје с тога: што је св. Богородица, а негде и Богоровица варала Чивуте дајући јим бојадисана јаја и тако прекривала Исуса Риста Бога нашега и т. д. Она су да видите и лековита, од многих болести, а може се с њима и да врача зато се боје само кад падну у руке оним лицама која то, буди Бог с нама часни или чесни крсти и сви свети божији угодници а с њима нечастиви или нечестиви, кратке јим силе, знаду и умеду. Нас се више тичу песме Ускршње или Велик-деновске и т. д. него које какве враголије; па ево око њих и хоћемо да се задржимо:

184.

Стигнала ми Бела Марија,
Бела Марија света Девана!
Стигнала ми на ден Велик-дењ,
На ден Ђурђев-ден мија крстиле

На ден Спасов-ден ми посакала.
Посакала ми: бели ризи
И за одела и за зборела
И посакала: риза да везе.

185.

Кинилсало младо трговче:
Товарило три товара Копрена,
Одело ми што ми по одело.
Стретило ми једна стара баба
И говори то младо трговче:
„Ај ти тебе бабо стара бако!
Ћа те питам право да ми кажеш:
Одашто је Скопље опустило,
Наше Скопље србско Цариграде?
Петли пеју и љуђе невладеју?
Наше љуђе Срби царославни?“
Кад то чула баба стара баба
Изговара баба стара куга:
„Ај ти тебе ти младо трговче!
Коа питаш право ћу ти кажем.
Да ја несум баба стара баба,
Тако јесум чума стара куга
Стара куга та проклета чума,
Од мене је Скопље опустело.
Ја сум њего цело уморило,
Што неслуша цара тог својега.
Како слуша цара туђинскога
Туђег цара од Станбола града,

А својега несће од Призрена,"
Кога зачу то младо трговче
Кроз страх оно бабе проговара;
"Ај ти тебе моја стара мајко,
Моја мајко и рођена кумо!
Ти се молим моја стара мајко!
Стара мајко и рођена кумо!
Лел посегни во десно пазуво.
Да извади тевтер од пазува
Да видимо које во тевтера."
Стара баба њега послушала.
Посегнала во десно пазуво.
Из пазува књигу извадила
Стара књига ама црно рече:
"С пишено то младо трговче,
Оно прво в књига написано."
Кад то чуло то младо трговче
Уплаши се жалостна му мајка
На час ту је душа испустило,
И остави сва своја коприна.
Три товара прекрасна коприна.
Остави го на пот на друмишча.

Кинисало моме под вечер,
 Под вечер моме на вода.
 Под вечер на вода
 Сонце на захода.
 По моме кинисала,
 Кинисала Срна и Кошута.
 Моме ни младој говорили:
 „Постој моме постој,
 Постој пречекај!
 Постој почекај ни.
 Нешто ће ти речење.
 Ће ти дадеме моме,
 Игла самовезна"
 Се излага моме,
 И почека Срне.
 Не ми била моме,
 Срна и Кошута;
 Ток ми била, Стојна,
 Стојна Самовила.
 И говори моми

Стојна самовила:
 „Да му реци моме!
 Брату ти Дамјану:
 Да не седи моме!
 На та мала врата.
 На та мала врата
 Во детелина,
 Детелина моме!
 Та петапрстина.
 Да несвири моме
 Обе црне очи моме!
 Роци до рамена.
 Роци до рамена моме!
 Нози до колена.
 Са писани гавал."
 Њој се фали моме!
 Стојна самовила
 "Ће му вратим моме!
 Обе црне очи.

Од Илинке Везанковића Дибранска нахија во Ст. Србија Мијачка земља Албанија.

Ова се пева од Ускрса па до Тројица.

Заспало је Воскресење
 На криоцу Ваведења.
 Заспало је још за рана
 У по бела божјег дана.
 Будило га Ваведење
 Будећи га зборило му:
 "Устај горе Воскресење!
 Три су душе у рај дошле
 Све три душе сагрешиле:
 Једна душа согрешила
 Скупо винце продавала,
 Све капљицу по аспирицу,
 Још да ј' то чисто вино
 И тог јада мало б' било;
 Него она согрешила
 Више воде продавала,
 Него чистог рујног винца,
 Друга душа согрешила:
 Куму њиву преорала.

Куму њиву и деверу,
 А старојку бог ме двије.
 Трећа душа согрешила!
 На девојку глас изнела."
 Ал говори Васкресење:
 „Чујеш ли ме Воведење!
 Која душа согрешила".
 Скупо вино продавала
 Више вина, него воде
 Греја ће се изодити.
 Која душа согрешила:
 Преорала куму њиву
 Милу куму и деверу,
 А и двије свом старојку
 Греја ће се изодити.
 Која душа сагрешила!
 На девојку глас изнела,
 Неће никад ни довека."

Ову нам је песмицу послао г. Која Поповић свештеник Љубинићкиј у окр. ваљевском са врло љубопитним писмом. У овом се каже: да је преко деце ову песмицу преписао од неке баке

из Врела истог окр. коју држе за Јурадиву или будалу Христа ради, с тога; што је одтерала једном од своје куће капетана, који је повалио био да бије једног сељака на њеном атару и овом опсовао крст Бога и свеца. Оваква погана и безаконна псовка повредила је њене управо рећи свете уши; те је се наљутила и после дугих молби, овог брбљивца отерала са свог атара. Капетан безакони отишао је истина са њеног атара и у страху није избио оног сељака, нашав се у чуду од ове, по његовом мишљењу, луде. Она је паметна и препаметна. Зна тисућама прекрасних песама; но никоме од ове нове поганије, по њеном мшљењу, неће да каже да не скврне светињу. Тако ће ова прекрасна драгоценост народна с њом заједно отићи у мрачан гроб и вечно пропасти за народ. Ово нам је врло жао а г. Који на овој песмици благодаримо.

188.

Кад излазе из цркве на Вајскрс певају.

Море Дунаво море!
 Море бели Вардаре!
 Море бели Вардаре!
 Во србска та земља.
 Во србска та земља
 Стара старославна,
 Старославна земља
 Царославна престара!
 Да би се море Вардаре!
 Да би се поделио море,
 Разделио ни бели Дунаве!
 Во далека земља Инђија.
 Во дунавска страна та србска,
 Стара та србска царославна,
 На тринајест раздела
 На дванајест утоки.
 Из дванајес утоки,
 Да излезе племена:
 Прво племе ни србско
 Прво ми племе Мије.
 Друго ми племе Брџаци
 Треће ми племе Пољани,

Четврто племе Босњаци,
 Пето ми Славонци,
 Шесто ми Хрвати,
 Седмо ми Моравци
 Осмо ми племе убаво,
 Убаво племе Серберци.
 Девето Македонци,
 Десето Загорчани,
 Једанајесто Мачвани,
 Дванајесто Бачвани.
 Сите племена србски
 Међу њима арбанашки,
 Арбанашки стари србски.
 Тринајести ти подели
 Тринајест србски племена;
 Драгови, Куча, Тимоча,
 Попелићи, Панићи, Селићи,
 Лекићи, Брегићи, Станићи,
 Струмићи, Марићи, Медићи,
 И највеће племе и роде
 Највеће племе Славићи
 Славићи деца Србинска.

Од Сарце досељеника у Смедереву.

189.

У Старој Србији и другим крајевима на Ускрс саберу се све бабе, а нарочито другог дана. Увате се једна другој за руку па тако иду цео дан од куће до куће, неулазећи у ове; но иду од разкршћа па до развршћа и певају песме. Кад своју песму изпевају, оне се онда, па то ма где било, провлаче једна другој испод руку. Кад то сврше оне се опет увате за руке иду и певају. Песма јим је ова!

Свети Петар у рај пошо
 Алилуја, Алилуја,
 Алилуја, Алилуја!
 Господи помилуј,

Господи помилуј! ¹.
 По њим за њим стара мајка.
 Еад је свети опазео
 Старој мајци говорио;

„Врат се натраг стара мајко!
Неси раја заслужила.
Туђе прела туђе ткала
Од тога си одвајала;
Те си децу заранила.
Не си раја заслужила."
Белела се бела црква
Бела црква свети Стефан.
Свети Стефан, свети Дечан
И са њоме свет Владимир
И Милутин у Софија
У Софија стари Срба.

Стара Срба и Србица.
На њојзи су троја врата:
На свакима по анђелак,
Иза овог света мајка
И Ристово Васкршење.
Васкршење Ускршење,
Опазила стару мајку
Светог Петра кључарника
Од тог раја небескога.
Викнуше ни стару мајку
У рај божији утурише
Светог Петра непиташе.

1. После сваке врстице препевају се по двапут обе оне горње врстице. Оваква је иста и за оца св. Петра.

190.

Трећег дана Ускрса или Велик-дана, пошто се већ момчад наигра кола и напева песама, у Старој Србији и у осталим крајевима играју последњу игру овако: све два и два стану један иза другог у коло. Чим овако стану почну певати и играти с десна на лево идући, или за током сунца. Они који су острагу уједанпут попну се на рамена оним напред и стану обема ногама на оба рамена, те тада коло лакше почне играти. Има вештака који се и по тројица а и 4 .успењу један на другог, и певају сви у глас, а особито горњи.

Бела вила бела вила,
Град градила:
Троја врата троја врата
Саградила.
Једна врата, једна врата
Од куд сунце.
Једна врата, једна врата
Од истока.
Друга врата, друга врата
Од сјевера
Друга врата, друга врата
Там од сунца
Трећа врата, трећа врата
Од запада.
Трећа врата, трећа врата
Од захода,¹
Што су врата од куд сунце?

Ту ми стоји Воскресење.
Што су врата од сјевера?
Ту ми стоји погребчење.
Што су врата од запада ?
Ту ми стоји бела вила.
Бела вила сузе рони.
Сузе рони сина жени:
Са немилком белом вилом,
Са туђинком из јабане.
Сузе рони бисер прави.
Бисер прави и алмазе
Оно драго бел' камење.
Скочи коло да скочимо!
Наше коло Воскршење
Да видимо ко не може
Који падне тај ће умрет.

1. Свака се врста тако пева и препевује.

После овог разлазе се кућама својим.

Ове нам је песме послао г. Михајил Ђорђевић учитељ Велико-Очки у Призренској нахији, а он јих је преписао од Станка Весића онд.

Послао јих је нам преко г. Илије Спасојевића учитеља сретачке Жупе призренске нахије у Старој Србији. Хвала јим и слава!

Од великог четвртка па до Спасова-дне неору у Ст. Србији и у другим крајевима, ни у један четвртак, да небије летину град и туча. Од Ускрса до Спасова-дне кажу „Ристос Васкрс или Вајскрс," а и „Ускрс" и одговори се: „Ваистину а негде и Воистину Васкресе, Вајскрс, Васкрс, Ускрс и т. д. Тако исто и кад пију, тако наздрављају и одпоздрављају. На Ускрс по планинама једу пастрму, а код кућа, но врло ретко, пеку јаганце. Обично кољу овнове и т. д. На Ускрс и Ђурђев-дан спрежу кукуреком болесне коње и волове да оздраве. На 40 Мученика ваља попити 40 чаша вина, ако не по три пут четрдесет и т. д.

XVII. Ружичало или дружичало, побусани пенеделяк и преславе или сабори, зборови или панађури, а и вашари.

Ружичало и дружичало је љубљење момака и девојака кроз венце врбове а и лескове и тада ти постају побратими и посестрима; те за ту годину целу гину једно за друго. Кад постају прави и вечни побратими онда су пређе у Мачви певали ову песму, а сад и на Ружичалу или Дружичалу.

191.

Невен вевен мало цвеће! Љељ Љељу, Мили Боже!	Красно братство побратимство, Побратимство ка рођено. Докле траје нас јунака, Нас јунака љубезнијех.
Лепо цвеће жуто цвеће! Љељ Љељу! Мили Воже! ¹	Докле траје јарког сунца, Јарког сунца Господина И месеца слуге свога.
Неувени наша слога, Неувени наша љубов, Неувело наше братство.	Док недође Давор Боже Давор Боже смртни данче

1. Довде се после сваке врсте припевују ове две врстице, а одавде је други припев.

Ко погази побратимство? Прпр њему, Давор њему! ¹ .	Својим оцем страшним Богом. Страшним Богом Триглав Богом, А триглавом светом Тројицом.
Свога брата побратима, Побратима ка рођеног. Ко превари свога друга? Свога друга побратима Сатрљо га силни Љељу:	Дом му затри Прпрљуша Страшна сеја Давор Бога, Посланица Вишња Бога: Створитеља Држатеља И страшнога Рушитеља.

Од Петре Мутаповића из Црне Баре у Мачви.

Ово се чини у вече кад се смркне на тако звани побусаони понедељник који пада у прву недељу по Ускрсу која се зове Томина или Водена недеља, а често и побусана. У Мачви и на другим местима као у Старој Србији и т. д. сабира се само момчад, пева ту и тој подобне песме, без девојака. Љубе се ту и сваки избере себи вечног побратима, који често од Ђурђевог дана постоје и јатак. Побусаони понедељник зове се с тога што се побусају сви гробови од те године па и они који су пре три године сарањени. Ускршње недеље обичај је у Старој Србији,

Македонији и т. д. ди се отварају гробови који су пре три године сарањени. Ово се чини у среду или у први дан по Ускрсу; те се с тога зове: одклопити понедељник или недеља, среда и т. д. Кад се нађу кости да су жуте и да је лепо месо изтрулило са њих онда се каже:

„Жуте су му коске као мир.“
Миром су се миросале
Жуте коске као смиљ.

Ове се купају у вину у које се сипа мало зејтина, а пре тога у девет чистих вода неначетих, у које се меће разно цвеће суво и ново изникнуто као и Богојављенска водица, без које, као што смо рекли, ништа неможе да се сврши. Те кости стоје до суботе на сунцу, сунчају се а ноћу се уносе у цркве. У суботу попови за новац, разуме се, читају неке молитве тим костима и тада се заклапају пред вече у гробове и нове труње. Одтуд се та субота зове Заклопита. Ови се такође гробови побусавају на побусаони понедељник. Тада се тамо једе и пије за душу од те године, као и од пре три, умрлим. Мислим да и нетреба да спомињем, ако се нађу кости црне или труп покојника, да није изтрулио као што треба, да тада држе, да је сарањени грешник велики. Овакви се неваде; но попови и калуђери опет нешто, ама за скупљи новац, но кад су се кости миром мирисале, читају.

Тако исто нетреба да напомињем: да се на одкопане гробове, у којим су трупови читави, или мало изтрулили наводе црни Жредци без биљега да ове прескачу, па ако случајно затежу се да то учине или, ако фркну, онда знате и сами да је ту баш прави ванпир, који је извратио очи па вас гледи. Он чека само глуво доба, па да видите посла и страхота, буди Бог с нама и часни крсти. Ту ти се знате и сами, одма нађу од црног глога и трна коцеви па се ним ванпир боде. Меће се на њега глогово дрвље ложи ватра, гори и т. д. затрпава, после ложи ватра, као и на побусаони понедељник. Кад се прободу ванпир или вопер или вукодлак, он знате и сами, руке као бик и тресне као гром. Душа му ванпирска у виду стршљена одлети у какво шупље дрво, само не грмово; него обично буково. То дрво ваља одма са глоговим коцем заградити, ону његову дупљу заптити и ту је посао свршен у пола. Сад ваља припалити уз њега ватру од глогових дрва; те ти ту душа ванпирова изгори и онда му се небој више.

Бива често, да ова измакне, али како се спали цео гроб; онда ти она истина пролута мало по атару своме, па после, благо нама и часним крстовима и божијим анђелима, оде чак за седам тисућа седам стотина и седамдесет и седам планина, за толико мора и пустара и тамо се настанн вечно. Зна се, да душа ванпирова, кад горе у дупљи буквиној, пушта различне гласове, свирке, даворије, жалости и свака чуда, ама тим и показује да је тамо те тако, — буди Бог с вама и часни крсти. и сви свети божији угодници, свечаници велики и мали, св. Петка Параскевија св. Ђурађ и Никола и т. д. — и сагорева немуштна сила и силе јој се скраћују и крате сасвим. Још бива многих чуда; но ми јих остављамо. Нећемо спомињати како овакви нечастиви ванпири и силе, врло често дозивају своје побратиме по именце из тог и тог села и гробља тада и тада сарањене, у помоћ; те људи божији дознаду и за тога, и иду му на гроб и с њим тако исто свршавају.

Крста се носе или преславе бивају од Ускрса па до Петрова-дне, но уз Петрове poste ређе. Прва преслава од Ускрса бива бар у мом срезу на Водени четвртак и та је преслава Црне Баре или старог Јордана, где сам се родио. С тога и хоћу овде да кажем коју песму преславску или саборску панађурску и т. д. Цео тај празник зове се преслава. Он се дели на ношење крста с иконама и црквеним, а и онако, барјацима на њиве где су усеви никли. Нарочито на поља, где су пшенице засејане. Ту се плету венци на тим њивама. Крста полазе из цркве, а где ове нема од суднице. Кроз село сваки хоће да му се ова литија сврати у кућу. Свуда се оне мотке од литије мећу у каблове напуњене водом и та се вода свети и т. д. (види г. Милићевића живот Срба сељака и Вука Карацића живот и обичаји Срба). Кад се врате седну за ручак код суднице отмјенији житељи тог села и гости, и то је гозба. Све су вратнице од свију дворова јапом отворене и свуда

се части, пије и једе и познаници и непознати и пријатељи и непријатељи, род и нерод. То се све зове гозба.

Свакиј домаћин шаље судници од свију своих јела и пића и тамо се обште сви часте. После тога настаје обшти сбор или сабор, који се зове и панађур а и вашар. Сбор се зове и сабор с тога што сви излазе на једно обште место, тамо се виде, разговарају, питају, певају, играју и т. д. неки вашаре т. ј. само продају као што се каже зјала у збору или сабору. Неки се панађурају, што ће рећи господски проводе, часте веселе, често пазаре које шта и т. д. Боже, боже мој чудновита је то ствар сбор, панађур, сабор, вашар и т. д. Свеје се то обукло и уредило као да му је тај дан послењи у овом веку. Све кипи, ври, пури се, јури се, башари се и т. д. Сви појави људске радње огледају се на саборима или преславама.

Ове нека нико немеша са заветинама и обичним саборима. Заветина се свршава у селу и то самим селом, без шума, вике ларме и т. д. Она је само чедо страха обученог у одећу побожности. Она је спомен и молитва да се непојави тај ужасни догађај, кад је куга или која друга несрећа поморила сво село и т. д. Сабор обични опет се свршава самим селом. На њему играју, певају, веселе се и т. д. па се враћају мирно сваки својој кући. Погрешка је речена, мирно; јер нема ни једног обичног сабора по већег, а и по мањег, док човек невиди по неколико разцопаних и крвавих глава. Бивало је, Бог да душу прости мом старом учитељу у основ. школи пок. Др . . . да се побију не само двојица и тројица; него цела се гунгула увати због двојице тројице, па ти се незна ни кога бију ни ко туче.

Мој пок. учитељ, код глоговачке цркве у Мачви, имао је обичај, Бог да му души прости, тада: да скочи на ту гунгулу, па огромним пратовима, којим се плот поплеће, да млата по главама одабране сборнике, да су јим све гуштери скакали по теменима. Он се није бојао никада да ће пропасти у ту гунгулу, по којој је главама одао као по камену самотвору, који је св. Сава још проклео да нерасте но да се стврдне као челик. Реко није се бојао да ће пропасти, јер се ова гунгула није умела раздвојити, него је онако стојала као укувана паламарима. Ту ти нико није ни падао па да рекнеш пропашће мој просветитељ. Цела је се та гунгула љуљала као јела каква, али није падала. Вештина се сва мог наставника састојала, Бог да му душу прости, у томе, да што жешће и јаће бије и да што брже замени изломљено пруже целим. У овоме смо му ми врло вешто помагали; но на позив његов редкоје се ко усуђивао да скочи на главе гунгули. Само је њих неколико било такве господе ђака, који су бројали, кад су часловац учили, најмање по 28 до 30 год. Ови су и то преимућство пред нама, пиљежју, имали, што су нас ватали кад бегамо од школе, изнуђавали леграцију и што се нису толико бојали учитеља нашег колико ми жгебанци мали. Но Бог с њима и душама њиховим ми овде пишемо о преславама, преславским зборовима, вашарима и панађурима преславским, а не о појединим зборовима појединих села, на којима се свашта, ко на вашару догађа.

Овде је сасвим друга ствар. Овде је смеса туге и жалости с радошћу и весељем. Овде се појављују све добре и рђаве радње људске у својим првобитним цртицама и у својим основним карактерима. Долазећем у сабор пре свега пада у очи метање из пушака и гађање у цјел. Иза овог одма иду трке. Људи у годинама обично међу пушке и цјељају: но то чине само после ручка и пића, кад већ почну зевати и дремати узроком препуних стомака. Кад јих већ више не дирају ни музике, ни кола, ни свирке са разним даворима и дабуланама; тада тек изађу ван сабора те гађају у цјел. Смешна је ствар кад чича Ташан или Машан изтегне свој велики, негда алави и са плавом кићанком, а сада угасито мрк, од многе машчуре и прошли година, фес, па га метне на колац, да га друговн гађају. Ту ти се оспе грохот шишана на јадни извечани вес чича Машин или ког другог. Севну ватре, покажу се димови, и покрај њега цијукну кршуми, као змије кад са стјене скачу на пролазеће, а вес се држи гордо, ако мимо њега ове немушне силе, пролете.

Незна се: да ли вес или црно чудо у облику овог, гордије, или његов газда наквашени, да се једва на ногама већ држи? Догодили се несрећа да лупи који кршум чудо у облику веса, тада му и газда покуни нос, као ћуран свој слинац, а вес се запуши но неплане, јер то недопуштају милиони знојева, који су заједно са машћу од чварака или сланине, којом су чича Ташину ћери и снаје мазале перчин проседи, те кроз овај пролазила милионима пута и то тако, да се незна

управо које ће се име том облику веса дати „вес" или смесе милиона знојева са машћу" и т. д. Он неплане јер то те смесе недопуштају. Он само цвркне, па остави на себи рупу која наличи више на ону кулу од србских глава у нишкој нахији у Старој Србији и на ону у Африци па острву Серби од шпанских глава; него на обичну рупу. Он одма почне да зврји као каква мртвачка глава. Овде је за чича Ташана сад најнесносније стање, јер се мора опростити свог љубимца, свог чуда у облику веса, а нови недобити. Има ту још надежде, ако буду само две три рупе, — може се он опет окрпити, — али ако буде више као, што обично бива, онда је зло, чича Ташан оста и без веса свог старог и мора гологлав отићи кући, кад сва браћа накриве и натучу вес на очи, и опет му ваља носити стајаћи тако званн, ког је пре 15 или 20 година купио; па само о великим празницима метне на главу док оде до цркве, а кад из ове дође он га затвори у сандук. Ту ти тај стајаћи сиромачиња до Видовог-дана, е тада га са свима осталим стварима изнесу да се промаје на ветру и да се нагреје сунца и да види божијег света. Тада се то ваља, а и мора бити, иначе више никад у целој години.

Одавде кад се приближује сабору пада у оти трчање. Ово ти је ствар велика. Међу момчад умешао се по какав фирга — циганин — е ноге су му тако огореле од млоге обуће да наличе више на његову ону угуру, коју је испод свог наковња избацио на поље, него на ноге. Ваља трчати не само брзо, него тако право као стреља. Фирга обично овде хоће да се покаже да је мајстор. Он врдне сиђе с правога пута и т. д. вара, трчајуће, виче и шта нечини, да се ови задрже, те да јих престигне и добије кошију. Мислите ли да тамо има што у тој кошији? Не Боже сачувај. Сва је награда најбржем, што ти се он после шета као паун, а остали сви као зависни људи од њега покуње носеве, ободу очи у земљу и гледе како ће се мунути у светину. Сад иде иза овог трчање на коњима. Ово чине такође људи у годинама и то они тако звани првјенци првци, челници, старији и т. д. Обично бива и ова трка после товног ручка.

Догађају се ту чудновате ствари, н. п. Чича Мачак Брчибрк, или Стева Караш, Никола Гљеђ или какв Драго Подлиза, или Милун Уљез Зимо... и т. д. у место да притегне самарицу на коња он ти је одреши, сасвим. Па чим метне ноге у она ужа, а он ти се отисне те на земљу, ћуп, а самар по њему клоп, коњ пусти ветар, надигне реп; па кад види тај скандал отисне низа страну те се у какав трњарак склони. Одавде опет, ако га ободу обади и муве, он поћера даље те се изтрче до каква поточића у који уђе, а често и легне да се спасе од непријатеља. Чика Никола Попрда, пошто се изкобеља испод немуштне силе самарове, устане, стресе се и отресе, крстећиј се и спомињући св. Ђурђа и Николу, све свеце и угоднике, св. Петку и Недељу и т.д. окрене на сва уста псовати свог вранца кривећиј га у свему. Разуме се само по себи тешко вранцу ако га чика Попрдац Пуж или Склизац нађе у потоку, онда ти му сва ребра претресе и у други ред, него што јих је створна сила сместила, намешта. Бива и других случајва, као н. пр. Слизан Урош Мрчикур појури на свом алату, али он у место напред он у плот или на овај па ти се измакне, а чича Слизац остане или где год на трњу или на плоту, или ако ни једно ни друго, а он под овим, те испод тога пушти благослове своје алчи, као огњена Марија муње а св. Илија громове.

Бива и других лепих ствари н. п. какви отац, ободе свог ђогата, ал да видиш чуда у место да увати за узду он ти счепача за ђогину репину па овим трза, а ђога држећи да су то нечастиви потегне чивтетима у небо. Отац пред њега на трави јечи, а ђога га нуши, фрче и чуди се тај црној сили, рекао би и познаје га и непознаје. Но да оставимо и те лакрдије на страну; јер свашта бива у свету као на вашару. Ајдмо за трчачима. Ево нас већ на по пута, ама причекајте да видимо оног на чилашу. Е то ти је чудо тај ће за цело свима утећи. Ну ну, нуто! како бесно чилаш уз онај брежуљак трчи? Остају му глогови и дивље крушке тако брзо као да каквим чудом све промиче покрај њега. Е то је бесан коњ, а беснија је још сила на њему. Ето ти покора пуче колан, седло се само сроза низа чилаша и на седлу јездач. А то је наш Мркша Испијало! Ено га дему се седло оставило на трну, а он ти по врх трња. Море он ти се мучи како ће да се изпетља из оног андрака. Сав изгребен крвав избуцан. Остав га нек се петља тамо нек се вере како зна, а ми ајдмо да видимо куда они људи гледе тамо.

Тамо ти се момчад баца камена с рамена. Е онај Милошев син баш свима надтура тешким с места, ама Боадинов лаким и из затрке. Онај Стојанов лаког сместа. Е где како се окрене по

двапут трипут па тури. Даље се бацају мотке с рамена, Море онај тамо суви коштуњави кад заљуљује мотком сав се по њој повија, а кад је баци она звижди као змај пред облаком. Ето тамо даље скачу. Скачу из затрке. Скачу са три скока само напред, и скачу с места. Скачу у даљину и висину. Ено оног Блаже Џиновића Пољокљевића Ђуриног сина! он ти држи два камена у рукама људа њима уза се па кад скочи он баци ону силу и тежину, а она му помаже да даље скаче. Е такав ти је сабор на својим крајцима.

Сад ћемо да видимо место које се зове панађур. Ту ти је свирка и чудо: цигани дувају у зурле, танбураши чукају у танбуре, ћеманеције цигуњају у своја ћеманета, гајдаши, свирачи, двојничари, гавалци дувају, каквити се ту покора ненаоди. Господа из вароши ходају, седе, пију, певају час они, час свирачи, а час опет и заједно и узајмно један другог подпомажу. Е тада се господа и ћивте обратиме некако с циганима свирачима, што у друго време, циганин је вавек мајстор, ћивта господин, и ћивта великокупац, трговац, господар и какви ти он опет имена неноси на себи. Право да се каже: више има имена, но циганска кобила дрангулија кад се враћа са трке. Ту ти је све добро и весело, док не дође чуду ком се каквом газди Ћивти не учини на жао од каквог господина ћате или обратно; тада ти полете оне циганске зиље и даворије те се огледе на главама противника. Ако Бог да, те зиље буду јаче од глава, тада машалах, противник се облије крвљу. Он ти употребљује друга средства и тако ти је тај панађур права крајина постала. Ту се умешају и са страна рођаци и познаници и ствар нередко долази до правог боја. Често гледаоцима околу нарасту зазубице па ти се и они умешају. Многим за сврбе леђа, а многим опет дланови те ги изиђе права крајина.

Е ко добија, а ко губи у овој ствари незна се управо. Но је извесно да цигани увек добијају. Добит им је, што покраду изцепане дроњке од хаљина бораца, што јим кадкад и новце у тој гунгули покраду. Но најизвеснија састоји се у томе: што они извуку на поштен начин сав новац и од једне и друге стране; јер кад се обе уморе, онда се само препиру коме ће цигани да свирају и тада се надтичу у новцу. Цигани се нестиде и да клече, и да трпе да ова господа пијана и газе преко њих за новац, као год што се нестиде у тркама узјати на туђег коња дојурити до места и добити кошију; па се после божити да то нису учинили. Но о панађуру нећемо ништа више да говоримо. Тамо влада ред и поредак, јер је тамо и власт и полиција, и изображенији клас, клас варошки. Овај је клас и бољи и просвећенији од сељака.

Е ево нас сад у вашару. Ово је тек право чудо, ово је вашар. Гле ето ту шатре, у којој се кува кава, точи ракија, вино и т. д. Ено онде онај на колима отворио петачку па свакиј час на натегу вуче јабуковачу и одмерује коме литриће коме полуоканице, ком оканице и т. д. Али Фирго или други какви брат из вароши, где завуко се под кола, провртио сврдлом буре; па тек само непрестано попушта из бурета јабуковачу. Е ко ће то да ти гледа и види у вашару. Вашар је вашар, ту је свашта ко на вашару. Енога чича Гргеч доћеро из десетог села лубенце, светина купује да се разлади мало. Јаран довео своју јаранцу па јој даје по коју кришку. Чича Гргеч невиди сирому, да онај што је узео лубеницу додаје другом, овај трећем и т. д. па даје даје, Ћивти, на десет корачаји од његових кола, кои купује чича Гргечове лубенце па јих продаје за скупље новце. Е али су ти ове Ћивте и цигани промићурни људи! Од ништа стеку по неколико десетина тисућа дуката, па опет вавек вичу на талираше и сељаке како први гутају талире као рода змије, а други како су неваљали и глупи што јим на леп начин тако недају бадава, и земље своје и све, него јих приморавају да се друже с циганима, да праве лажне облигације и т. д.

Ајдмо даље. Е, ено тамо Краткорифић и Малоаршинић непрестано шаљу чутуре здравице, а и буренцета чича Трчаговића кући да напуне; јер они као гости, са домаћином чича Трчагом овамо пију. Е они ти то непију; него налију трипут воде колико има ракије и вина па продају сиромашу чича Трчагу за скупе новце, а он код својих добрих пријатеља, а да се покаже и како има важности да седи са чаршилијама, узима и пије на вересију. Небрините се та час стаће га сутра оне његове њиве у Крчилову.

Шта је, што је, што се тотамо купи свет? То је, што је чича Лињак -Карашевић Клисница натурао био гуњ на једно раме, а неко гуњ из вашара повуц. Чича Клисница није ни осетио, него чак ту пред тим брестом падне му на памет да је имао гуњ. Раздере се сад на оног што каванише,

а онај га богме тужио ћати. Ћата узима протокол. и чича Клисници одваљује 25. батина а оном што каванише толико да се неинате. А гуњ? Ко те бита за гуњ био на вашару, па га у вашарили. Шта ће она жена тамо код ћате? Е она ти је се обрукала као нико њен. Донела стајаће хаљине да се овде обуче; па знаш, нужде ради, сашла с кола испод оне липе, а неко хаљине, цоп па сад вашар. Тако то бива на вашару, бесни власи мировати неће, они траже боја и ината, а цигани и ћивте ћара и добити.

Е ево нас опет на крај сабора, дед да видимо шта се она светина тамо купи. Е шта иду Бачвана, Банаћана и остали, који немадоше прилике да се побију, па изазивају: „еј ку . . . в народе ко ће да се побијемо? греота је вратити се са вашара неокрваљене главе." Е ено га и онај одонуд иде и он тражи. Ајд' да видидимо ко ће бити јачи? уватише се понеше се. Бог ме у обојице пуцају кости, е су се баш јуначки уватили, варају се, носе, обмањују један другог, подмећу ноге, клече један претури другог преко себе, ама се онај непревари не паде. Опет се носе, виче један: обмани последњи пут! па да се пуштамо. Обмањује други опет ништа. Једном иде пена на, уста, па му сав образ покрила. Богме пада с њега пена као са тврдоуста коња. Другог пробијао пробијао зној па се и окануо, те постао сув као суварак. Неће ни зној на љутца. Сад га пробија крв на уста, а и на слабини где је онај стего. Дођоше му већ виле очима, подиже нашег пенушка, држи га на ру-кама више главе, као сноп, он се укочио па се само праћака ногама, али руке испод пазува носиоца непушта. Врви светина, куд ће шта ће с њим са свију страна? Једни „убиће га," други „е да," трећи „ал га је уватио", четврти „умреће обојица" и т. д. И гле на велико чудо свију донесе га онај што га је крв пробијала до вира па куд? у овај. Смеј са свију страна, нико неће ни да приђе нашем хрвачу да га избави из воденичног вира, море удави се човек! А ја, несме се нико мешати. Онај који се хрве има сва права над побеђеним. Е ништа му није изађе из вира Ништа ништа мало се разладио. Неће више букати по вашару, као бик у туђем сену. Онај љутац сео на камен па држи главу рукама. Бог ме му је зло. Препукла му петна жила у леве ноге. Он умире. И то невиди светина; него се на свим крајевима тамо хрву једни, други бију коленима у прси оборене, трећи бучу као бикови и чикају гледаоце да се огледају.

Е ено се они из даљих села враћају на колима кући, трче, ломе се кола, претурају се, поклапљају кола оне који су били на колима. Ајде да видимо шта се оно у блату у шанцу црни и гуши? Шта ће то да буде? шта ништа друго кал, е није. Отац Ар. усео на кола туђа, он је пијан, човек му говорио, да му је коњ неук у таљигама, да нетрпи вику, да ће се поплашити. Отац Ар. ни маћи, заклињао се да неће викати дерати се и певати. Али пијана глава незна што је кадија. Једва је газда ушишкао коња док је сео, а мој ти св., врекну као јарац. Коњ упропницу, упропницу док му рукунице неосташе на кичми; те тако појури насипом. Удари на један грм те стаде. Газда га ушишка, сиђе с кола намести рукунице, изпрегну дору, па оцу св., да сиђе с кола. Пјан отац обећава се: да неће шушнути више кад му је тако луда кљусина. Газда поверова, а шта би радио и да неверују? Отац се св. прилепио рукама за лотре као чкрља уз кожу овчију. Тек што је газда од кола сејо на ова, отац врекну, коњ упропницу па кад опази чистину он полети као муња. Летио је док није ударио на плот, на овај наскочио па се на њему управо рећи, са опроштењем, и обесио. Газда љут, говори св. оцу да сиђе с кола, овај ти још и псује, па неће.

Ћути газда упреже опет дорина, пошто га изпреже и с тера с плота. Обрну на насип. Кад је на овоме био он нави кола, скочи из кола, кола се претурпше па се поклопише по валу од шанца у коме је више блата, но воде била. Мој св. брчка се у оном блату, незна му се, с опроштењем, ни брада, ни бркови, ни мантија ни који ћаво. Буди Бог с нама и св. Петка изгедаше као какви утвор, а не као човек па још св. отац. Газда пошто изкали своју злоћу, подиже кола, упреже дората, па оде својој кући мирно, а народ навали воду на св. да га пере. Сад му је коњ миран као бубица. Ама недржи бадава народ: кад је куга колера или други какви помор, онда ваља поп да умре, па да помор престане. Кад је суша а нема никаква утопљеника ваља попа бацити у реку, па ето ти кише.

Е шта би још радили у вашару, ваљда да гледамо како се играју карти, поп добија? тако и лио, тура ил јазија, бела ил' црна страна дашчице, цар, субаша разцепљеног прутућа и т. д? Све су то лажовска посла. Свуд се ту новци маме, па и они варошки пајаци и свирке нису ништа друго

до лажипара. Нећемо више то да гледамо. Неможе га прегледати па да га и манемо. Истина могло би се отићи до оне врачарице циганке, кажу да има неку чак арапску књигу из ње гледа па чита и казује судбину. Она тамо са концима што гата баш све погађа. Вала она са углевљем незнам баш како, али она са грахом, као да се завуче у човека све му тајне зна. Силе јој кратке, и буди Бог с нама, она има посла са нечастивима.

Ваља се већ манути свега тога, па да завиримо у прави сабор. Е ту ти се игра свира, пева и кука. Ово је оделење право женско и врло мало мушко, ван момачко. Ово ти је бео свет, ово ти је сабор, овде играју девојке и песмом драже момке да дођу и да и они заиграју. Тамо се даље овогодишња млада свакоме по трипут поклони, мушко љуби у руку, а женско у ланите, чело, уста, очи, браду, обрве и куд још не цмака, па се опет по трипут поклони и после овог измакне по три корака назад, те је тим свршила свој посао. Ох сироте! оне се још сад прегипају непрестано, те уче своја леђа и тела на вечно робовање, на вечно дворење и преклањање. Оставимо је нек проводи свој обичај како јој је воља; но хајдемо да послушамо шта оне три баке раде. Две стале, сагле се па метле главе једна и то прва на лево, а она друга оној првој на десно раме. Она трећа стала, сагла се, метнула обе руке под појас на пупак, на кривила главу на леву страну; па се непрестано нагиба како оне говоре, одобрава јим њихове песме тужне и клања јим се. Приђе оним двома, говори јим нешто, оне ућуте те је саслушају; па кад престане, оне наново продуже своју тужну мелодију, а она се трећа измакне три корака, дође на своје место и опет узме онај исти начин стајања који је имала пре. Шта је то? Гле ено она ти се трећа закачи за једну, а једна иступи и стаде на њено место и опет једно и исто. Тако и она прва и т. д. све једно и исто. Боже, Боже мој! шта ли је то.

Е одлази љубопитљив путник и има шта виђети. Две метнувше једна другој на рамена главе бабе питају песмом, но тужном или управо кукањем: колико се година нису виделе, 15—20 30 и т. д. одговор. Јели жив тај и тај, прво род, породица, својта, пријатељи, па после и онако познаници а и непознати? Непознати реко смо; јер је се ко и родио и умрљо у родбинн и познаници, а ова га питајућа ни видила ни чула није до сада. Ако јесте, онда му је у песми благослов, а ако није онда је кукање и запевање за њим. После она друга пита ону прву, и пошто се у песми на јадују и накукају приступа она трећа што је се сваком кукању и нарицању њиховом клањала дајући знак свог одобрења. Та јим сад почне говорити: да престану да некукају, даје јим савете које потврђује причама обично о вилама. Како је та и та Впла и Самовила, а ако за мушким наричу и кукају Вил и Самовил, имала ћер, рођу својту и т. д. удала, умрла, мајка кукала за овом утјешила се; јер јој је сам Г. Бог то казао. Рекао јој цар Рујевит и Поревит или Праве казао и доказао да је тако требало и морало да буде по вишњој правди и правци и т. д. За сво ово време оне две опет непуштајући се овој се клањају и т. д. Кад ова сврши, оне опет окупе своју стару песму наричући, како ћу се утјешити: кад је тај и тај, што сад хрђаво живи, или што је умрљо такви и т. д. описујући светлим бојама све његове најбоље стране и т. д. Пошто опет сврше, она јих трећа опет тјеша и пошто јих утјеша као, она ти сама скопча се са оном коју није утјешила, па одпочне и тако се то продужава, докле год сабор траје.

Чудновата је то ствар! На једном и истом месту: младеж пева и игра, меће из пушака, хрве се, баца камена с рамена, утркује, скаче, баца мотке с рамена, вуче се клипка, диже прошца, инати, чупа и каквих ти ту још чуда нема, једном речју панађури или вашари, а на другом старице кукају и запевају. Па не само ове, него и по која девојка дође разбере о својој сестри удатој за девет брда и долина коју није видила за девет и више година: ако јој је хрђаво стање, или јој ко у роду умрљо па ма он био као маково зрно, окупи тужити и нарицати. Тако исто своје јаде и своје родбине и познаника, пријатељица њене удате сестре, тужећи и наричући изказује оној другој из тог, или бар од тог недалеког, места.

Ох! а како неће тужити и нарицати; како неће јадити и чемерити? кад помисли на своје будуће стање; на свој јад и чемер; на своје вечно робство и подчињеност не само мужу своме, него и целој родбини његовој, па и целом мушком свету? Она ће целог света и века бити само подлога и то туђа. Целог се века клањати сваком мушком, па и самој дечици малој. Никома од мушких несме пут прећи, па ма то био црни циганин, и за ту своју учтивост, за то што је већ

метнула руку на срце да покаже, да оном који јој назове Бога да му жели са срца, да му Бог помогне, често ће бити нагрђена, изсмејана и дарнута каквим неваљаљцом варошким, пробисветом и ћивтом. Истина, да бива кад се и мушки клањају и то при свадбама, при славама погребима и т. д. кад дочекују госте и кад се од кућних врата па до вратница или бране упореди с десне мушкиње, а с леве у леву глиду женскиње, те се долазећим клањају. Но то клањање није ни налик на оно које врши женскиње.

Истина, да тада и они међу руку на срце десну, леву под појас, а и обе под појас при жалостима, али то је само времено и за кратко време траје. Траје само за тај пар као што наши људи кажу. Она целог свог века двори и служи, велича и хвала, уздиже и преузнеси све.

Она свог мужа, као и овај њу за време док су млади, целог века несме звати крштеним именом; него он, а он њу она донекле а после именом и то с тоном господара према робу. Она мора свима наденути имена и и тако рећи кум бити, па не само из родбине и племена мужевљевог: него и из целог комшилука и сокака; јер није достојна да јих зове крштеним именом? Мора надевати мушким, Златан, Драго, Голуб, Витопер, Светлан, Рујан, Световид, Белић, Војне, Раброје, Господ, Реја, Рани, Господар, Бата, Агачика и т. д. женским: Злата, Голубица, Кадивица, Смиљка, Милунка, Госпођа, Госпођица, Кокона, Паница и т. д. Целог свог века, она скине свој гуњић или горњу хаљину, савије је, метне под главу; зубуном се покрпје; па тако спава, док се мушко по кревету башари. Она је и куварица и чуварица и творац свега што треба. Сама одева, обува и опасује свога мужа, појасом, кошуљом, чарапама, гуњићем и шта ти ту нема. Рани га јелама свима која сама готови; служи га и двори и за све то награђена је тим: што с мужем најтеже послове, осим својих, мора да свршава. За све је то награђена тим: што и кад на њиву иде, показује мужу своје пут идући пешке, и носећи на леђи колевку с дететом, на рукама јела у лонцима, а у рукама вретено и преслицу на којој преде, док њен муж пушећи и јашући на коњу за њом размишљава о разним стварима, ваљда највише о тим, како је својој жени и сувише попустио дизгине, што је у своје бисаге на коњу метнуо леб, те тиме отеретио коња више, а олакшао својој жени.

Такве су то ствари на овом божијем свету; такво је то Риста спаситеља равенство мужа и жене подпуно у србском народу, од Јадранског мора па до Вида, Марице реке од Грчке па до Италије Мораша и Дунава реке виш Пеште, Алте и т. д. Тако се уважава и поштује она, која нас је не само родила, дала нам језик и народност, поштење, храброст и скромност; него и која нас је одршила и одгајила у најподпунијем смислу ових речи; која нас је прва сагрејала и улила у нас истину рећи, животвореће силе по рођењу. Јер по оној коју смо од оца у утроби ових и оваквих мученица добили, ми би се одавна стрли са лица ове земље. Сва јој је награда у старости што је прозовемо вештицом, грдимо, псујемо, проклињемо и камењем се за њом бацамо. То је правда, то свест то добра страна народа нашег, од ког нису ни други баш тако далеко отишли, што нам и служи још за точку одпорну; па да се несурвамо у свом сопственом неваљаљству.

192.

Осим господања или викања, Господи помиљуј! осим звонцета, свештених песама и т. д. чују се и ове кад носе крста:

Чесни крсти се креноје
Господи помиљуј,
Господи помиљуј.
Амин! ¹.
Ово село и в гођина,
Да се роди дар берићет.

Дар берићет: бело жито,
Бело жито, рујно вино
И раћица паљеница.
Да се ране сиромаси.
Сиромаси и богати
И сви Срби добри љуђе.

От Станча Ђурића филибска нахија во Стара Србија земља Траћија.

193.

Чесне врсте ми понесемо,
Господи помилуј,
Господи помилуј.
Амин! ².
Чесне крсте милог Бога,
Милог Бога Рујевита,
Рујевита силног Бога.
Што нам бије душманине,
Душманине Тартарине.
Што нам даје берићета,

Берићета изобиља.
Чесне крсте ми кренусмо.
Чесне крсте дивног Бога,
Дивног Бога седмоглавог
Рујевита Правовида.
Милог Бога Прове Праве.
Да нам буде све честито,
Све честито племенито,
Сваком право и угодно.

194.

Јасно ми сонце станало,
Чесне ми крсте гледало.
Чесне ми крсте и звона,
И тај велик сабора.
Сонце ми стало гледало
На њег се Господ смејао.
Мили нас Господ мој Праве.

Сабор ми гледо со сонце.
Што в њему сва правда ми.
Никоме кривде немаше.
Сонце ми станало
На стред неба висока.
С њега ми Боже гледеше.
Мили ми Боже Рујевит

195.

Кад играју ове су.

Долетеше два сокола,
Низ Босна
Низ Босна,
Те ми падна на стред село.
На црква
На црква.
И ми вика те јунаци:
На собор
На собор:
„Берите се ми јунаци!
На собор
На собор.
Ви јунаци млади момци!
Не жен'ти
Не жен'ти,
Ол' се собор без јунаци
Не бере
Не бере.
Ол' се коло без јунаци
Не игра
Не игра.
Ол' се песма без јунаци
Не пева
Не пева.

Ол' су моме без јунаци
Жалостни
Жалостни."
Долето је два голуба
Низ Рашка
Низ Рашка.
Паднаје ми стреди село
На црков
На црков.
И викаје те ми моми
На собор
На собор.
"Берите се ни моминке
На собор
На собор.
Ол' се собор без вас моми!
Не бере
Не бере.
Ол' су момци без вас моми
Жалостни
Жалостни."
Долетоје два славеја
Низ Србја
Низ Србја.

Па ми падна на стред село
 На црков
 На црков.
 И викаје те невести
 На собор
 На собор.
 „Верите се ни невесте!
 На собор
 На собор.
 Ол' је собор без невести
 Не собор
 Не собор.

Ол' јунаци без невести
 Жалостни
 Жалостни.
 Ол' је собор без то оро
 Не собор
 Не собор
 Без то оро криво оро
 Не собор
 Не собор.
 Без они до два танца
 Не собор
 Не собор."

Од Сарце досељеника в Смедерево од Костурска нахија во Стара Србија земља Албанија.

196.

Павел и Петер две ори вода.
 Павел и Петер Прове Роњјевит.
 Павел ми Петру лепо говори
 Роњјевит Прову лепо говори!
 Полека Петре полека брате!
 Полека Прове полека брате!
 Полека води вито то оро!
 Ол су невести морни уморни,
 Вес ден денеска крсти носиле.
 Крсти носиле Бога молиле,
 Бога молиле вишњег Господа:
 Да ни се роди бела пченица."
 Павел и Петер две ори води.
 Павел и Петер два брата родна.
 Павел и Петер Роњјевит и Прово

Прове Роњјевиту тихо говори:
 „Полека брате полека Роњјевиту!
 Полека води вито то оро!
 Ол су девојки морни уморни:
 Вес ден денеска крсти носиле,
 Крсти носиле Бога молиле;
 Да ни се роди црвено вино,
 Да се ни поји сабор панађур.
 Да ни се напоји и војну веће,
 На коју страну на који народ:
 На ту ми страну Грчку Бонгарску.
 На ту ми страну Црну Татарску.
 Црну Татарску црну Манџурску
 И на ту страну род Алеманску.

От Петро на син Никлин село Држилово во Стар Србија земља Албанија.

XVIII. БУРЂЕВ-ДАН.

Сад нам додази најзнатнији празник у години и највећи светац у Срба не само православне и римокатоличке; него и Мухамедове вере, и не само у оних, који примише туђу веру а задржаше народност своју — језик и обичаје — као Мухамеданци и католици Срби; него и код оних, који - некада бијадосе Срби, па се прелише из разних околности у друге народности, као у Арнауте, Цинцаре, Грке, праве Турке, а нешто и Бугаре. Он је не само „Ђурђев данак хајдучкиј састанак, и не само дан кад се почињу јагањци и млеко јести; него и највећи светац, не само за људе, него и његова оруђа, па и стоку и земље. Говоре: да се на Ђурђев дан сунце девет пута уставља, зајигра на небу и девет пута поклања Ђурђеву-дану, и то трипут у јутру, трипут на подне и трипут увече. На Ђурђев дан несме се време мењати: ни киша да пада, ни ветар да дува, ни грмити, ни муње да севају, ако неће то сам св. Ђурађ, коме се не само свеци; него и сва небеса поклоне по девет пута тог дана, па и анђели.

Ни у један празник, у целој години непразнују и женскиње, као на Ђурђев-дан. До-ђите на Ускрс, Божић и који хоћете празник па ће те застати женскиње где двори, масно, необучено и т.

д. а на Ђурђев дан тога нема. Може се човек обићи на Божић и Ускрс да се непонови али на Ђурђев дан не. С тога се свако мора поновити па ма то чим било, а Срби Мухамедове вере понављају се свим округом облачним.

У народу србском двојако прослављају Ђурђев дан и то: један део народа меће крстове у вече Ђурђева-дне, на куће, зграде, њиве и т. д. Остали, а и са овим првим заједно, дувају у дудуке, у вече Ђурђева-дне. Западни део кнежевине дан: један део источне Босне и Ерцеговине и т. д. мећу крстове које праве од лесковине. То се чини овако: оде млађи из куће у вече Ђурђева дне у шуму, на сече лескови младица и у ове утури малу пречагицу, пошто је разцепи при врху, и тако направи нешто као крст и то меће свуда на зграде, њиве, торове и т. д. Они који то мећу веле, да чине зато: што је св. Ђурађ здраво мрзио на оне који се нису хтели крстити или који су се крстили, па се одрекли Хришћанства. Он је ударао с војском убијао јих, а њиве и усеве затирао јим. С тога су људи, да би га се спасли, метали свуда крстове па и на земље своје и т. д. Овако причају у подринском, делу ужич. и у оним поменутих крајевима у Босни, Ерцеговини и т. д.

О овоме, и осим многих који су нам причали, обширније је на писмено изложио господ. Димитрије Поповић свештеник Ковиљачки у окр. подр. које ћемо у особеној књизи "Обичаји нар. Српског" кад је печатамо, напечатати. Иначе је обичај у свима крајевима србским да те и такве крстове мећу у вече Спасовог дана. У вече Ђурђева-дне станарица или планинка спрема воду за стоку. Ову доноси са девет извора, сипа у један велики суд, ту меће неколико капљи Омаје, или воде испод воденичког кола. У ту воду меће разног цвећа као: омана, здравца, детелине, грабових, дренових, клечикиних гранчица, повратаче, смиља, ђурђевка и т. д. па ту воду носи у башчу и меће је у цвеће да ноћи, те сутра дан купа у њој стоку сву.

Неке почињу музти од Ђурђева-дне стоку, а друге још од великог четвртка. Све се листом на Ђурђев-дан, пре зоре и рођења сунчевог, окупа у текућој води, опаше врбовим, дреновим, а девојке грабовим прућем да се око њих грабе момци. После се овог обуку чисте и нове преобуке или рубље. У вече Ђурђева-дне девојке сабирају разног цвећа па га остављају у китама, а негде венцима, на сакривена места, намењујући на момке за које мисли да пођу. На Ђурђев дан коње боли глава, као и осталу стоку, докле се год некупа. Сам сам претрпио од непажње; те купајући се на ладан Ђурђев-дан добио врућицу, од које сам пролежо шест недеља. Можда је ово било и не толико због ладноће колико због многог и дугог купања. Све што зна врачати, чарати и бајати, вражати, наметати, чинити, и т. д. чара, врача, баје, чини и т. д. у вече Ђурђева-дне. Жене голе на вратилама лете око станова, протерују онако голе марву кроз две ватре или две упаљене свеће. Завежљаја крпица, конаца, пантљика и којекаквих чаролија толико осване на Ђурђев-дан, па и по варошима, колико свака душа има у себи жеља да зла промени за добра. Тада се налазе и карте нове разастрте по трави и крај путова. Оне морају бити само 32 или гатајуће карте. Ко нагази на такве чаролије у којима има и љешњика и ораха и т. д. тај пропада. Баш те године кад сам, као ђак у првом разреду гимназије у Шабцу, добио врућицу, по мом мишљењу од многог купања, ја сам наишао на једне немогу красније бити савршено нове карте; ове узео, са којих су сви држали да сам добио врућицу, а не са многог купања.

Као што смо казали, на Ђурђев-дан Срби свију вера први пут једу млеко и месо јагњеће. Коже од оваквих јаганаца дају својим свештеницима на поклон не само Хришћани и Рисћани, него и Мухамеданци. Мухамеданци ово чине они који су попа, свог кмета, те године ма зашто потребовали, то јест ког су звали: да јим на гробовима својих помрлих рођака прочита после дервиша и оце што треба: који су јим читали молитве и светили масла и т. д. Крв од тог јагњета ваља да плива по језеру или реци каквој. На Ђурђев-дан махом, а обично је и у први петак по Ђурђева-дну, који се зове биљарски, а и поњедельник, који се тако исто зове, иду тако зване Биљарке, беру разно биље лековито и тада се певају разне песме тако зване биљарске а и Ђурђев-данске. Ово чине оне које хоће да лече друге, а девојке то чине ради љубави, здравља, среће и т. д. Као што Лазарице забиљеже или запотнају с брашном, тако се на Ђурђев-дан запотнају девојке цвећем разним, а нарочито ђурђевком, белим цветом, и тада се каже: „Запатна смо Смиљану за Смиљка" или како јим је име. Негде ово чине са детелином или петопрстом као што је у Маћедонији зову.

Али све ово није ништа, спрам празновања у вече Ћурђева-дне. Пре неколико дана одеру се коре од младих врба и од ових савију се дудуци разних величина. Мали почињу од стопе, па иду даље све већи и већи и то толики да често пређу и два хвата дужине. На саставцима се ушивају ликом, а и врбовим младицама. Дудуци изгледају као праве трубе. У вече Ћурђева-дне удевају се у те дудуке пискови, који су направљени из врбових младица. Кад буде скоро око глувог доба ноћи, а негде и раније, момчад из целог села, пошто је се сабрала сва са својим дудуцима на један брег највишији, с ког се сво село види, одигра игру трипут уместо певајућиј и идући с десна на лево или за током сунца ове песме.

197.

Силни вељи Триглаву!
Триглаву!
Вишњи боже свесилни,
Свесилни!
Погледај нас нејачке
Нејачке,
Твоје створе слабачке
Слабачке,
Ми смо деца грешна ти
Грешна ти!
Слаби мали нејачки
Нејачки,

Удржи нас боже наш,
Боже наш!
Боже богов великих,
Великих!
Спаси наске и живи,
И живи!
Дуго много година
Година.
Кад умремо узми нас
Узми нас
Твојим светлим палатам'
палатам'.

198.

Силни велији највећиј
Највећиј! ¹.
Силнији снажни најснажнији!
Јави свети најсветији!
Страшни страшнији најбољи!
Бого мила Тројицо!
Вишња силна држаљко!
Држи наске живи нас!
Стварај наске узми нас!
У те твоје палате
Јасне свете и вечне.

Цар царева највећи!
Створитељу свег и сва!
Бого богова највећих!
Најсилнијих и бољих!
И најгорих и најзлијих!
Горе доле и свуда!
Дај нам живот и снагу:
Свако добро и срећу,
Милост раброст и гозбу,
Добру љубав и слогу.

199.

Прва Стрва на крајина
Па Крајина! ²,
У туђини Алемани.
У Тартари и Манџури.
У тој Хоби Хиндушану,
У нас добро у Инђији.
У Инђији у Србији,

Светој земљи од старине.
Свако добро свака срећа,
Понајвише мир и здравље.
Вишњег Бога прослављамо.
Величамо и хвалимо,
Да нам даде свако добро.

Од баба Савке Скадарке.

1. 2. Тако се понављају, после сваке врсте последњи слогови и речи од ових.

Сад узму оне дудуке. Највећи дудук метну на рамена њих неколице, па се грабе да сви у њега дувају. Оне мање дудуке носе око највећих, но тако, да већи долази до највећег, па по степену, док се сва та гомила неограничава најмањим у које дувају момчићи. На један мах задувају сви у своје дудуке. У велики удевају и повише пискова, па дувају њих и повише негде, а негде онај главни што дува у писак главни, то негде; те се с тога хоће и да покрве. Ко дува у највећи дудук, ваља, да је најјачи, најкрупнији, најбржи, најпаветнији, да највише баца мотке, камена, да скаче и т. д.

Кад сви задувају у дудуке подигне се такви урлек, писак, врисак, мумљање и бог те зна каквих ту гласова нема, једном речју урнебес такав, да је страх божији то слушати. Све каламуње, вашке, кучићи, пси, чпире, бене, рундови, вижле, и т. д. па чак и лисице и вуци и друга зверад по селу и ван овог заурлају; кокоши се разбуде и стане јих какот, гуске шиште и т. д. да се неможе преставити себи та безлаборност и смеша разних гласова. Овако дувајућиј обиђу девет пута око села, а негде се разделе па облазе око једног сокака, а негде сви заједно око села, и ако могу трипут мало даље од села, које рачунају као да су обишли цео атар тог свог села. Овај атар или мало већи простор од села обилазе не девет, него трипут и опет се враћају одакле су и пошли. Ту одиграју трипут, а негде и сад и први пут по девет пута и одпевају горње и идуће песме, па се разлазе кућама.

Докле ова оваква чудновата галидба, шум, ларма, гунгула, громила и т. д. иде и ваља се, дотле у кући кућна старешена, која је остала сама од мушкиња код куће и старци, вади сво оружје чисти, а бело оштри. Тада намењује шта ће коме дати и поклонити. Женскиње се сво забавља опет својим стварима. Оно спрема нове кошуље рубље и преобуке за сутра, пере судове, прегледа гаће, које је спремило за оне који ће сутра дан први пут обући. Често су Турци у вече и на Ђурђев-дан нападали на куће и отимали оружје од Срба, јер су знали да се тада сво, па и оно сакривено, износи. Сутра дан, пошто се сви изкупају и т. д. надевају се првиј пут гаће мушкој деци. Ово надевање гаћа већ разликује полове, и то је пређе бивало у 11. год. обично а и доцније, као чак у 21. а сад је обичај да се то чини у 7 год.

У тај се дан првиј пут опасује тако, звани **мушки** или **мужали** појас и за овај се задевају поклони разни од родбине, и од кућне старешине добијено оружје. Појас означава као неко пунољетство и они који га добију могу ићи у чете. Поклоњено оружје често је се узимало натраг и често се сакривало у обшту тајну сакривену местност, кад су Турци владали, а тако се и данас чини, где владају. Гаће и појас морају се чудновато и урадити. Морају се за једну ноћ одкати, набити, опрести, сашити, скројити, убелити и т. д. Све ово раде саме девојке и то наги голе у затвореној кући, пошто се окупају очешљају но са расплетеним косама. Вода за прање тога тако откатог појаса и гаћа мора се у глуво доба са девет извора донети. У њу се меће разног цвећа, Богојавлењске водиче, а ватра се подложи бадњаком и т. д.

Осим овог на Ђурђев-дан као и у друге неке празнике гатају по коњским корацима и то, ако коњ десном ногом корачи, биће добро, нашта су наменили, ако левом хрђаво. Воде коње да прескачу преко врљика и то увек лијо, па ако прескоче најпре, три, па 7 па 9 без да се копитама додарну до врљика и без да се узтежу тада ће такође бити врло добро, иначе зло и хрђаво. Кад момчад, а негде и то врло редко само скоро ожењени, дођу са дудуцима на место с ког су пошљи, онда дудуке све узму покваре изкидају и сагору, а негде јих само изкидају. Ожењени људи само носе, но недувају у дудуке. Овде је дато првенство нежењеним људима над ожењеним, иначе они га свуда имају над овим.

Девојке напротив, па после њих невесте, имају у свему и свачему првенство. Дарнути и увредити девојку то толико у Срба значи колико забости трн у око целом роду и племену њеном, или ако ових нема, целој околини. Кад су већ свршили тако са својим дудуцима, погасе ону ватру иза брега што је горела, и коју су наложили по негде трљајући два суварка један од други која се зове жива, а по негде обично укресала, онда се увате у коло, одиграју и одпевају колико смо пута горе казали и идуће песме. По овом се са највећом тишином враћају својим кућама готово већ кад се разсвиће. Одавде иду те се купају, деле и добијају дарове и т. д.

200.

Ми слави смо прослависмо,
Прослависмо. 1.
Прослави смо величасмо.
Величасмо силна Бога!
Силна Бога великога'.
Држитеља створитеља!

Створитеља рушитеља!
Бога нашег највећега.
Највећега Пра Пра Бога!
Који нас је сатворио.
Сатворио и одржо.
Коме ће мо и отићи.

201.

Ој Љејљу Љејљу
Љејљу! 2.
Велејасни Љејљу!
Наш премили Љејљу!
Прослави смо хвалисмо,
Велича смо Вишњега!

Превишњега и јасњега!
Триглав Бога највећега.
Свету Тројцу најјасну.
Створитељицу најјачу.
Одржатељицу најкрепку.
Рушитељицу најстрашну.

202.

Град градила бела вила.
Бела вила Самовила:
Од истока до запада,
Од запада до сјевера,
Од сјевера па до југа.
Град градила на градила!
По свом свету великоме,
По том зраку пространоме,
По том зраку трижди зраку.
Наградила направила!
Целог града од мерђана,
А зидове од биљура,
Јасне столе од алама,
А престоле од драгога.
У њем седи Вишњи Боже.
Он ми гледи на три стране.
На три стране у три света:
На небеског, под небеског,
И на оног под земљицом.
Свуда гледи свуда влада;
Свуда чини што ми треба.
Белу браду поглађује,

На Срба се насмехује.
Србину је свако добро,
Понајвеће веља снага.
Веља снага своја земља,
Та Инђија и Дунаво.
Црну браду поглађује,
На душмана попрекује.
На душмана Татарина,
Црна госта Манџурина
И Хобина љута звера,
Алемана и Хиндуша.
Црно гледа црње ради.
Црно ће јим вавек бити.
Рујну браду поглађује,
Плаветном се опасује,
Свима нама добро вели:
Свако добро и весеље.
И румено и плаветно,
И бијело пребијело,
Душманима црно добро
Црно добро и прецрно.

1. 2. Тако се последње речи препевају после сваке врстице.

203.

Ђурђев-данске или биљарске песме. Ове се све певају и на биљарски петак, понедељник и целе биљарске недеље.

Ђурђево цвеће цветало.
Ђурђево цвеће пребело.

Девојке цвеће сејау.
Ђурђево река до текла.

Ђурђево цвеће занело.
Ђурђево цвеће цветало.
Девојке цвеће берау:
У венце бело вијаху.
Венце ми реки давау.
Друге ми мајке давау.
У skut га мајке метау.
Мајка га из skut меташе:
"Ни моје цвеће ни ћерка"
Ђурђево цвеће цветало,
Ђурђево цвеће пребело.
Плаво ми цвеће румено.
Девојке цвеће берау,
У skut га оцу мећау
Из скута га отац мећаше:
„Ни моје цвеће ни ћерка."

Ђурђево цвеће цветаше.
Девојке цвеће берау
На skut га брату метау.
Братац га из skut меташе:
"Ни моје цвеће ни сестра."
Ђурђево цвеће цветало,
Девојке цвеће берау,
На skut га сеје метау,
Сеја га са skut меташе!
„Ни моје цвеће ни сеја."
Ђурђево цвеће цветало.
Девојке цвеће берају,
Драгоме своме давау,
Драго јим цвеће прифати
Весело драго запева;
„И моје цвеће и дева."

Преко г. Илије Спасојевића учитеља жупе Сиринићке у Старој Србији, послао нам г. Михаил Ђорђевић учитељ Велико-Очки у Старој Србији призренској нахији.

После сваке врстице понављају се ове:

„Љељ Љељу!
Пољељ Пољељу!
Биљаро Биљаро,
Биљарко!"

204.

О три врсте невена
Биљаро љељо,
Биљаро! ¹
Да му срце невене.

Гром грњи, муња меће:
Преко брда у долове,
У јуначке тамне ноћи
Девојачке чарне очи.

1. Пошто се после свију врстица и ове последње додаду; онда се овој истој песми дода и то само последњој врсти ово неколико припева

Еј очи, очи,
Еј сузе, сузе!
Суђен ми био.

Чим си ми мио.
Ако мој небои?
Бог те убио.

То је та биљарска запатнарска или врачарска права песма. Тако се намењује и пева, оним венцима и китама које се у вече Ђурђева-дне пуштају низ реке и сакривају у цвеће у башти; па се по њима познаје: који ће узети од јарана девојку врачарицу или такву биљарку.

Ову нам је песмицу послао г. Василије Јанковић учитељ основне школе ваљевске. Све песме ниже под којим је његово поштено име записано, он је преписао од своје госпође Јеле, од г. Марије жене Љубинка Кујунџића од Руже девојке и удове Јоке Марковића из Ваљева.

Свима јим хвала и слава!

205.

Ветар веје гора се лелеје
Билъаро Љејљо
Билъаро! ¹.
Сонце греје цвеће пули.
Роса роси трева расте,
Да ми пасе имање то.

Да ми расте город цвеће,
Да ми оде те девојке,
Да ми беру город цвеће
Да ми међу под те дарпни
Под те дарпни и појасе.

1. Тако се повторава тај припев после сваке врсте. Кад се та песма пева, онда се девојкама за појас задева кита цвећа и намењује за кога жели да се уда. То је запатнарство или као белег, обилежије.

206.

А девојче за Згорјанче,
Билъаро Љејло! Билъаро! ¹.
Ал си била на за Згорје?
„И сум била и сум дошла“
Ал' имаше много цвеће?
„Много беше дробно беше
Само цвеће нарочваше:
„Како знају те јунаци!
Да ми дојђу да ме беру.
Да ме носе под фесови.“
А девојче за Згорјанче!
Ал' си била на за Згорје?

„И сум била и сум дошла.“
Ал имаше много цвеће?
“Много беше дробно беше.
Само цвеће нарочваше:
Како знају те невести,
Нека дојђу да ме беру,
Да ме носу под грлоца.
Како знаду те девојке,
Нека дојђу да ме беру,
Да ме носу под тим дарпнам.
Да премаме све те момке.
Све ми момке а јунаке.

1. После сваке врстице повторава се тај припев.

207.

Чија л' Лелка на лелајка
Љејљо !
Ђурђе ле Љејљо!
Билъаро Љејло!
Билъаро! ¹.
Таткина је мајкина је.
Татка има во град Серез.
Во град серез тај ми Срски.
Дека седи та царица.

Та царица срска мајка.
Срска мајка цар Уроша.
Коња има за идење
Ток се шета из чаршија,
И се мисли шчо да купи;
Ал' да купи чисти чегли?
Ил да купи бела драпна,
И у дарпна копривница?
Да направи плетеница.

1. Тако се припева после сваке врсте.

От Велеска нахија во Стара Србија земља Маћедонија.

208.

Мома се љуља
Брајно ле!
Брајно ле!
Љејљу Ђурђе ле!
Билъаро! ¹.

Момче је гледа
Од ти високи
Ти дивани.
Викум викаше то момче
Викум викаше збораше:

„Кратко лулајте љуљајте.
Ол је јазлив то јаже
Ол је камљиво то мјасто.

Ћа ми подне та мома.
Ћа ми падне се опере
Ошћу како ћу за него?"

1. Тако после сваке врсте припева се.

От Сервиска нахија Стара Серсија — Србија — земља Албанија село Гардићи.

209.

Зајде ми сонце миле ле мајко!
Биљаро Љејљу!
Ђурђе ле Љејло!
Биљаро! ¹.

Зајде ми сонце, миле мајко ле, на врх планина.
Једно ми зајде, миле мајко ле, друго огреја,
А ја неznam, миле мајко ле, која је доба,
Ту је помина, миле мајко ле, овчар со овци.
Овчар ми рече, мајко мајко ле, „добро ти вечер:"
Тоа ми текна, мајко мајко ле, али је вечер.
Бодна си коња, мајко мајко ле, дома си дојда.
Дојдовем дома, мајко мајко ле, в петлено доба,
Порти ти те најђо, мајко мајко ле, все затворени.
Зајигра коња, мајко мајко ле, прескочи порти.
Врза си коња, мајко мајко ле, долу под трема,
Да си качи, мајко мајко ле, на висок диван.
На диван најда, мајко мајко ле, пусти постељи,
Како прострени, мајко мајко ле, а не кренати
И на постели, мајко мајко ле, то мошко дете.
Како повијено, мајко мајко ле, неразвијено.
Сви помина, мајко мајко ле, и по стред кућа.
Да си отидо, мајко мајко ле, в мила градина,
Тамо си најдо, мајко мајко ле, млада невеста.
Коде заспала, мајко мајко ле, под треданфила.
Под трендафила, мајко мајко ле, рујна божура,
Под трендафила, мајко мајко ле, под каранфиља.
Жалба ми беше, мајко мајко ле, да ја разбудим.
ТОКО си набра, мајко мајко ле, киска босиљак,
Да го наквасим, мајко мајко ле, студена вођа,
Да го посштракам, мајко мајко ле, млада невеста,
Да ја пасштрака, мајко најко ле, и је разбуди.

1. Тако се припева после сваке врсте.

210.

Заблеала ми овца рогушка
Ај Љејље Љејље ¹
Биљаро Љејле!
Дори до Бога! ¹.
Дур де ми беше овчар неженат.

Трева си пасе по планина та.
Вођа си пије из те изворе,
Си меризува под ладна сенка.
Од како ми се овчар ожени:
Трева си пасе по та бунишча.

Вода си пије по капавици,

А меризува под племишча.

211.

Бог да убије Ђурђе галено!
Ђурђе ле Лејљу!
Биљаро Љејљу!
Биљаро! ².
Твоја та мајка Ђурђе галено!
Да шчо те даде далек на далек?
Далек на далек Ђурђе галено!
Дур до то Меријево далеку,
Дур Меријево за Мериовца?
Не ми је жалба Ђурђе галено!
За твоје Ђурђе за белолико!
За бело лико за црни очи,

Тое ми је жалба за та прђија.
Шјо си однела: ергеле коње,
Ергеле коњи со све коњари.
Сурија овци со све овчари,
И си однела много прђија.
Много прђија много дарова:
Свакоме свату, много сувише
Свако ме роду много одвише
Твоме јунаку и по највише!
Бело лице галено дојено,
Црпи очи нигде некупљени.

1. 2. Тако се после сваке врсте повторава тај припев. Осим овог овде се у ову последњу песму у сваку врсту умеће и то у средину. „Ђурђе галено," као и у оној горњој што је уметнуто „мајко мајко ле."

212.

Шетав прошетав доли планина.
Видов, до видов Дунав девојка,
Дунав девојка во та Инђија.
Во та Инђија Стара Србија
Облечена је: од чоја саја,
Опасана је с русумен гајтан.
На главе клала од кние дарпна,
А на дарпна стребрена игла.
Ветар повеја саја се освете.
Саја с освете гајтан с одзуне,
Гајтан с одзуне дорпна с' угромоти,

Дарпна с угромоти игла с стрепотна.
Мила мајко ле да го питаеме!
„Мили синко ле питала сум је!
Питала сум је не ми је дају."
Мила мајко ле со злу ћа појда!
Со злу ћу појда зло ћу учиним.
Склошчи ћа удари на вита порти.
Да ће уземемо Дунав девојка.
Дунав девојка во та Инђија,
Во та Инђија Стара Србија,
Стара Србија наша вочина.

213.

Шетат моме креј бела Вардара.
Крај Вардара во Маћедонија,
Во Маћедонија во Србска мајка,
Во Србска мајка Стара Србија.
Со Вардара тихо проговара!
„Ај Вардаре, ој бели Вардаре!
Ћа се фрли во тебе да плива,
Ак сум крива. ти да ме удавиш.

Ак сум права, ти да ме изпливаш.
Да ме изпливаш во Селунско поле,
Селунско поле Солунски ливаће.
Солунски ливаћи ти србски градини,
Де ми израста секако цвеће,
Де излезе солунски Гркињки,
Да ме носе по бели те грла.

214.

Посакала Доћи далек на далек,
Далек на далек земља Руменлији,
Земља Руменлија Уруменлија,

У руменлија Гркоманија.
Ми ишала Доћа; девет мили брата,
Девет милих браћа и девет снохи,

И једна ми мила та стара мајка.
 Љуто ми клъне та доћина мајка,
 Љуто клъне п преклиње мајка:
 „Да би Бог дал и Богоровица!
 Ако изводите Доћа синко!
 Од те ваше куће Руменлије.
 Доћи да изводите ми синко,
 Црна чума ни доведете."
 Дадоа Доћа далек на далек,
 Далек на далек земља Руменлија.
 Доћа изводили од мајке њене,
 Доћа изводили мајка клела:
 Доћа извеле чума довеле,
 Како је клела Даћина мајка
 Доћа извеле чума довеле !
 Сите девет браћа поумрли,
 Сите девет снохи поумрли!
 Останала мајка тожна сама.
 Останала црна кукавица,
 Шчо кукала дено и ноћно,
 Дено и ноћно тожно и јадно.
 Дено и ноћи девет година,
 Пак се самому Богу моћному
 Богу моћному дожалило:
 Го крену Господ најпомали брат
 По мали од брат младичу Петре.
 Да ми појде в земљу Руменлију,
 Да вика Доћи мила ни сестра.
 И Стана Младичу Петре,
 И отиде в земља Руменлија:
 Кљуком кљука на вити те порти
 И виком вика своја мила сестра:
 „Лел' излези моја мила сестра!"
 И излезе млада убава Доћа.
 Се пуштала да го баци брата
 Да го баци да брата прегрна.
 И му говари Доћа убава!
 „Добра дојде Петре убави брат!"
 Одговара Петар младичу.
 „Добра најдов Доћо сестрицо!
 Доћо сестрица мила убаво!
 Токо немој ме да ме бацуваш.
 Ти се молим да ме нецелуваш,
 Сум путовал од далеће Даћа.
 Земља ми се лико изтрошила,

Земљовина ће ти мириса.
 Токо брзо Доћа да одиме
 Ајде брго сестро да одиме!"
 Отидоје крај вити те порти.
 Порти нашле пусти затворени
 Неотворени до девет гођина,
 Во двору ни пелени израсли.
 Мајка ни в нотри кука црна.
 Она кука како кукавица,
 А преврта како ластавица.
 Пак јој вели Петре помал братец:
 „Влези в нотри Даћо мила сестро!
 Ја ће врза брза коња на двор
 И ја ће Доћо влеза по тебе."
 Ну да видиш Петре младича:
 Он врза коња отиде во гроб,
 Отиде во гроб од кој вилезе,
 Доћа чука в мајкини порти,
 Доћа чука в братови порти,
 Доћа чука в таткови порти,
 Токо нема ко да го је чује.
 Кад се обзрна Даћа убава,
 Брата немаше остана сама,
 И се молила Богу Вишњему,
 Да јој Господ каже раскаже:
 Од чега ни порти затворени?
 Со небо говори божији анђел:
 „Ај ти тебе Доћо с девет браћа!
 Ступај в нотри во свој двор пребел.
 Мајка ти је Доћо црна в нотри!
 Она кука како кукавица,
 А прврта како ластавица,
 А за своји девет мили сина
 Девет сина девет мили снохи.
 Сите синци њени поумрели,
 Сите снохи њени поумрели,
 ТОК остала саморана мајка.
 О тоа помреле шчо те дале
 Далек на далек во туђа земља,
 Во туђа земља во Грчка земља
 Уруменлија Гркоманија."
 Коа то чула Даћа убава.
 Она ми влеза в мајкине дворе
 Коа опазил мајка своја Доћа.
 Доћа прегрна обе умреле.

Од Илинке Везанковића Дибранска нахија во Ст. Србија Мијачка земља Албанија.

"Неша ли ме, мајка ле, не плачи ме!
Поминале, мајко ле, симицији!
Пари дадо, мајво ле, симит зедо."
Вес ден си ми, Тоде ле, цвеће брало!
Цвеће брало, Тоде ле, без вођица!

"Нежа ли ме, мајко ле, неплачи ме.
Поминале, мајко ле, ти винари,
Пари дадо, мајко ле, те вино зедо
Те вино зедо, мајко ле, и се напило."

216.

Две се цвеће сговаривале
Једно бело друго црвено.
Бело цвеће Ђурђевско,
А црвено Иван-денско.
Беле цвеће говорило,
Бело цвеће то Ђурђевско
Тај Ђурђевак и бела ружа:
"Блазе тебе рујно цвеће!
Што ти цутиш стреде лето,
Стреде лето на Ђурђев ден,
А ја пула стреде зима,

Стреде зима коложига.
Мене беру старе жене,
Старе жене стари љуђе,
А тебека ти јунаци,
Да те носу под фесови.
Ти јунаци млади храбра,
Вељи војни Триглавови,
Триглавови силна Бога,
Силна Бога највећега,
Бога стара Пра Пра Бога
И богова слузи својих.

217.

Шчо ми мириса темјановина,
Темјановина и восковина?
Во гора има леп монастир,
Во монастир ми девет попови,
Девет попови десето ђаче,
Десето ђаче, самоуче.
Ђаче Николче книга гледаше,
Книга гледаше солзи ронеше,
Док догледа стара му мајка
Док догледа и му говори:
„Вај ти тебе ђаче Николче!
Шчо књига гледаш и солза рониш?
Да ли ће бидне морна година
Да ли ће а буде тешка скопији."
Одговара ђаче Николче:

„Не ми бидува морна година,
Морна година тешка скопија;
Толко ће бидне силна ми војска,
Силна ми војска цара Дукљана.
Тај Дукљана Дрвенаровића,
Со та силна црна Алемнанија
И со силна Грчка варљива.
Тоа ја плачем, а луђи жалим
Наши те те љуђи Срби правдиви.
Срби правдиви ти царски луђе,
Млого ћа гине на Србска војска,
Млого ћа гине много остана,
Ћа добије Србски цар силен.
Србски цар силен Дрвенаровић
Дрвенаровић Будимир вељи."

218.

Ђурђе, Ђурђе млат Ђурђе!
Да кој ти рече млад Ђурђе,
Брго по мене да дојдеш,
Брго по мене Преслава,
Преслава рујна Рујевит,
И брата мојег Поревит,
Поревит брата Плавога?

Мене ми рече Велик ден.
Велик ден Триглав ден,
Триглав ден денешњи,
Да брго дојдем по тебе!
Со шума и трева по тебе,
И со све шчо живи и расте,
Шчо расте и умире.

Од Сарце досељеника из Битољске нахије у Старој Србији земљи Албанији као што је зову.

Овде морам примјетити то: да се у свију ових песама, а после сваке врстице повторава и припева, оно неколико врстица које кажу.

„Ђурђе ле Љејљу!
Биљаро Љејљу!
Ђурђе ле Ђурђе!
Биљаро!

а ми смо јих изоставили да нам неодужавају посао.

219.

Слави слонжи цар ни Селимир
Во стара земља Сарбска ни.
Во Сарбска земља страна Авлонска,
Авлонска стара Полонска
На Крајина Сарбска и Гарчка,
На та међа љута карвава.
Слава ни слонжил свентога Ђурђа,
Свентога Ђурђа бори Трисилна.
Ва слава мон се приснило
Гуљам сана страшна и чондна;
Га земаен три ста калуђери,
Га земаен со три ста ронци
Со три ста ронци рали и по
Го варјаен во пакла во ада.
Ток небиле 300 калуђери;
Тоа биле три ста нечастивен.
От вјалик дуг нечастивен,
Нечастивен Морањ Дибран.
И сен помола цар Селимир,
И сен помоли силан пресилан,
Помола сен свој свенти Ђурађ:
Да га изводна от ада пако,
Свенти Ђурађ карсно имен
Га избавна и га извадна
От паколски монки гуљами,
От паколски љонти гујани.

Осоинскн и присојински.
Коа сен разбонди цар Селимир.
Ми зами књига по свента стар.
Књига по свента царославник,
И га читаен како ђакони
И га читајен и сонлзи прољава.
Што сторонва на своја слава,
На своја слава карсно имја ни.
Књига читаен књига мон рекна!
„Барго побарго на бој Крајина,
На бој Крајина земља Ливађија.
Дар повенлика монка и тонга
На земља Сарбска љонта Крајина
От кљати Гарци погани,
От кљати Аси Лонкави,
Коан не ојдаш, Славен не слави.
Свјат Ђурђе не ти помога."
Коан проончил књига и виднал
Брго замаје млади зајмани,
Млади зајмани љонђе бојити,
Крајинаре војско порабро.
Отидна земља Ливађа
И разтуран град-от Лађана
И побијал Гарци Асици,
Љонкаво рода прокљатог.

Ову дивну и прекрасну пјасму прјаписале смо од садашњег Сарбина от Стара Сарбија земља Албанија страна Авлонска от сало Пољанка Зафир Руса.

220.

Такође славска, крсног имена, или служење светом Ђурђу, песма От баба Богуња Стојановића племе Буњевско от Брсна вратничка нахија во Стара Србија земља Црна-Гора.

Служа служил Бан Драганче,
От Будима банче поубаво.
От Будима на Србска Крајина.
Служа служил св. Ђура.

Свашчо Банче младо пригответило,
Доста смока јело свакојако,
По највише сладка медовина,
Рујно винце и рађија лућа.

Токо њему риба недостала,
 От Авлоња са Србска Крајина.
 Недостало риба та авлоњска
 Из Војуша река посладка ми,
 И недостало риба од Орида,
 Од Орида Србска Цариграда.
 Дека седи царе Самовладе
 Со своји те син синове мори,
 Коа виде банче Драганиче,
 От Будима на река Дунава,
 Што немаје риба сакојака,
 Викна Бан своја верна љуба
 Верна љуба баница госпођа.
 „Ле л по брго баница госпођа,
 Ле л изведи коња од мејдана!
 Та да идем во Авлана стара,
 На Крајина Србска царославна,
 И ћа идам во Орида славна,
 Во Орида Србска царославна.
 Ле л немаме риба от Авлоња,
 От Авлоња и от тај Орида,
 Не гозбиме гости поубаво?"
 Верна љуба њега послушала:
 Му изведе по јунак от коња,
 И го посла пут по риба та.
 Де је била служба без риба та?
 Младо банче коњ ми појахал
 И се вина преко поле равно
 Како секавица у стред небо плаво
 И ми дојда во Авлона града,
 Во Авлона на Србска Крајина
 И ми зема риба од Авлона.
 И ми дојде во Орида стара,
 Во Орида стара царославна,
 Дека седи Србска госпођа,
 Србска госпођа госпоштина,
 Госпоштини Србска царевина
 И се врна пут до Пирота,
 Дека седи Србски краље силни.
 Србски краље Мнхајил јунак.
 Коа виде краљ го Михајиле:
 Уфања то ми младо банче
 Турна го на дно во темница,
 И ми ћа банче да ми замире
 Во темница краља Михајила,
 Србска краља во Пирота славна.
 Туј минова то црно циганче,
 То циганче добар пријатеље,
 На банића млада ље Будимлића.
 Го викаје банић Драганчић,
 Го викаје и умолава:

Му донеса књига и калема,
 Со крв књига банић пише,
 И го дава до два сокола
 Го несаје во Будими града.
 Во Будима љуба на банова
 Се шетат по врт по грађина
 Ми береше ран болен босилек,
 Ми береше и го заливаше.
 Му пеаше песма невестачка
 Во песма Банић спомињаше.
 Го пустије књига два сокола.
 Коа зема љуба на та књига
 И го виде што књига зборува.
 Си отиде на нова дућана
 И си избричи сва руса коса
 Како што се брича добри јунаци.
 Руса коса ка небо ми јасно,
 И си јахна коња убаво га
 И са ојда до Пироћа града.
 Го видеше пиротски делији
 Облечено како по велик јунак
 Коњ ми јаши како миздраклија,
 Сабља паши како тај делија.
 Право си ходи дур двор краљ
 Михајил.
 Краљ Михајил порти запираше,
 Со двадесе клучи и катанци.
 Коа то виде жена делија,
 И си тркна низ чаршија
 И прескочи порти и валови
 И си улегна у краљевски двори,
 Погуби краљ Михајил
 И му зема силно благо
 Силно благо, 7 товари.
 И си зема робче баниче
 И ге вођаје до Будима,
 Како сака роба што се вођа.
 Во Будима свлече одело
 И се каза: што на банич жена
 И отиде во чаршија
 И там убија Сулејман побратим
 Сулејман побратим млад налбантин,
 Шјо мислеше кума да обљуби,
 Дур док да јој кује коња бојна.
 И си пиши на цар во Орид,
 На силен цар Свевлад ми
 И го молеше шјо сторила,
 Шјо сторила Краља убила,
 Во Пирота на Срска земља.
 Да јој нечина зла никако.
 И јој прашта царе силени

И јој прашта и благо шиљеше.
Лел ли је било где год во мира?
Жена да биде јунак поголем,

Да ми загуби краља голема,
Краља голема во Срска земља?

Пре смо имали прилику да напоменемо: да највећи део Срба православних, а скоро и сви Срби осталих вера славе св. Ђурђа или Ђурђев-дан. Негдедајући ни на то: што га и Мухамедове вере Срби славе и што овакве, као и оне православне, који Ђурђев-дав славе, држе за рођаке Вука Бранковића под којом речју подразумевају: издајнике на Косову пољу и упропастиоце српског царства; опет је Ђурђев-дан најмилији светац и најачији; те га с т тога највише и славе. Кад реко смо о Бранковићу Вуку, издајнику србске славе и царевине, тада морамо примјетити: да је народно веровање неправом, као да је он тобож славио св. Ђурђа. Он је, колико се опомињемо, славио св. Николу. Ни један народ на овом божијем свету нема славе до Срба; ни једном народу није она уливена у душу и у сађена у срце до србском. Ниједан народ нема вере у славу и крсно име до Срби; те се тиме и одликују од свију осталих не само народа, него и Славена, као: Руса, Пољака, Чеха, Словака и т. д. који такође немају славе. Србин само има славу, па сви они који славе Срби су.

Узмите најближе рођаке Србске н. пр. Бугаре па ћете видети, да и ови немају славе. На велику жалост морамо рећи: да, и пошто покори то Татарско племе, Србска племена у дан: Бугарској и делу Тракије или старе Рације, живећа, ипак задржа до данас своју татарштину, која се осим осталог, као н. пр. булка жена, бџшта отац, бе, од беј узбекско турске речи бег, кнез, хела, од гел, доћи и т. д. види најјасније у обичају који се зове „кулбајрам" или „Кулбан." Овај Турско татарских и монголских племена корењити и народни обичај и до данас Бугари, као највећи знак своје некадашње татарске народности, чувају. Он је и данас у свију тих племена поменуте народности један и исти, негледајући ни на то што су нека та племена, Мухамеданци, нека Идолопоклоници, а нека и Хришћани, као н. пр. наши Бугари. Тешко нам је што га морамо као туђу црвоточину у нашем деблу напоменути. Он се састоји у томе: што га данашњи Бугари, као и сва остала Турска Татарска и Монголска племена, празнују у вече празника каквог ка св. Илије, Госпођине, Митрова дана и т. д., баш кад и друга племена, овако. Тог дана закоље сво село или место какво по 500, 600 оваца, или овнова, изсече месо ових на комаде, скува у огромним котловима, па онако кувано без ичега једе и даје сиротињи. Обично сво село тај Кулбан проводи на једном месту и то ноћу и т. д.

Има ли би још много крупнији татарских обичаја да опишемо у наше браће Бугара но јих остављамо. Од дан: Италије; па до Грчке и од Јадранског мора па до Дунава и преко овог у Маџарској. а нарочито од Сегедина па Марошем и овог до Алте, Вида, Марице и преко ове па све до Дарданела, славе све три вере, а где има и више вера српских, као Унијата, Калвина и т. д. и ове славе, славе Србске, које се негде зову: славе и крсно име, свети, служе и т. д. без икакве разлике у верама, што се овог празника и обреда тиче, и којом се означава чиста народност Српска. Тако садањи Шкип, а некадашњн Срб, па преливени у Шкипа, и то онај и онакови, који изгуби, не само име и језик српски; него је и највећи гоњиоц ових, опет слави и чува народност Србску и незнајући је. Тако ти је у Грка, Цинцара, Влаха, Маџара, Италијанца, Турчина, и т. д. који постадоше од чистих Срба. Јер као год што народ какви, кад из, и због разних узрока и околности изгуби име, језик, народност и остале особености своје, па се прелије у туђине, и као туђин за своју народност из ове нешто сачува и незнајући са шта, — као што је то случај код: имена река, развалина планина, вароши, местности и т. д. — тако је исто и овде са овим само србском народу својственим и искључно његовим обичајем, ког држе пропавши за српску народност бив. Срби, без да знају са шта и са чега га држе. Те овим и засведочавају: да су негда били Срби. Дивно је то кад какав народ, и као туђин сада за своју бив. народност, сачува своју особеност и ако је то највећа туга и несрећа, за оставше верне својој народности. Али и у тој тузи и несрећи има надежде: да ће се обрнути на боље, и да ће једном сазнавши себе отуђени делови народности Србске овој се опет приљубити и са овом неодвојном везом везати.

Тако је с нашим крсним именом, са нашим служењем том и том свецу, са нашом светом дивном и пречудноватом славом. Знате ли шта значи слава у Срба? Она значи највећу и најјачу светињу, коју кад прекорачите ни ко вам опростити, нико помоћи неможе, па и сам Господ Бог неће; јер и он уважава и воли славу више, него све на свету. По веровању Срба свију вера, он се за увреде њему нанете и може умолити и намолити; јер је свемилостив и преблаг, али увреде нанешене слави и крсном имену, он сам непрашта и неолакшава; јер је свеправедан, свемоћан, најправије и најмоћније суштаство. Једном речју слава је нешто највише, осим Бога, који је и славу створио; најсветије и најнеприкосновеније па више скоро и од Бога помаже онима који јој служе; више од ђавола шкоди овима — у једном и другом случају само по божијој вољи — који је непоштују и неуважавају. Ево примера о слави која њу подпуно оцењује у оном народу у ком је као једином на овој божијој земљи и на овом свету, у народу Србском. Срб кад ти се куне свима на свету па и Богом па и душом, но још не славом и веруј му и неверуј што но се каже. Но кад ти се закуне славом и рекне: "Тако ми моја слава," моје крсно име св. Ђурађ помогао, тако је." Онда даље и непитај ништа него му веруј. Народ држи: да ако се је праведно заклео, неће му бити баш најбоље што је дошао дотле да се куне. А ако се је криво заклео не само он и његов дом; него и цео његов род па и племе затреће се, што и бива.

Како су јаке славе говоре народне песме. Оне су толико моћне да и тавничаре ослобађају тавница без кључева и оруђа. Да таквим стварају све ради прослављања крсног имена, који само изјаве жељу да хоће да славе и прослављају светог свог, па ма они и у тамници и сужно робље били. Оскврни Србу православне вере славу па ће се и потурчити, да освети своје крсно име, ако неможе другчије то да учини. Са овог је много Срба из Ерцеговине, Црне Горе и осталих места потурчило се. Једном речју, дирај у све, но у славу нешали се. Ово су и сами Мухамеданци Османлије увидиле; па се клоне и клонили су се увек да православним неучине какво зло само кад славе своје крсно име. Славе су постале у нас кад смо примили Христијанство. Тако н. пр. које се крстио, разуме се добровољно, на св. Ђурђа он га и данас слави, ко на св. Николу он га слави и т. д. Но како се нису поједини људи кршћавали, него цела племена, тако се и данас зову сви они који једну славу славе рођацима, па ма да је један из Тесалије, а други из Аустрије, и ма да дотле нису ни знали један за другог и да суштаствују на овом божијем свету.

Одтуда су сви Срби Мухамедове вере рођаци са онима који данас славе св. Ђурђа, зато и Мухамеданци, и католици Срби, па шта више цигани славе св. Ђурђа; но ови последњи не свеца собствено но први дан лета, по веровању народа србског и њиховог. С тога држе Срби православни да су Бранковићи славили св. Ђурђа, што га већином славе и Срби Мух. вере, а ови су постали од проклетог Вука Бранковића издајника и његове војске; јер Срби православни држе: да се је Вук Бранковић са свом својом војском, кад је издо на Косову, одма тада и потурчио и од њега се и његове потурчене војске сва садања србадија Мухамедове вере изродила и постала.

Разуме се да је ово погрешно веровање: 1. што се зна извесно: да се тада нико није од Срба потурчио, него чак на 100 година и више после битке косовске. 2. Што се је изтурчила властела скоро сва Србска која је славила све свеце у години, као што то и данас чине Срби Мухамедове вере, 3. што сам Бранковић Вук, нит се је потурчио са својом војском, нит је ишао на то, него да се дограби србске круне па да над Србима као цар православни србскиј влади и 4 што он сам није славио св. Ђурђа; него колико се опомињемо, св. Николу.

Ево неподпуне славе коју ће мо подпуну у особеној књизи: „Обичаји и веровања нар. срп.“ описати: У вече славе иде гологлав један млађи из куће, момче или ожењен, но најмлађи задругар. Он носи здравицу или чутуру напуњену са вином, те зове све редом, који неславе тај светац, у том селу. Негде иду по двоје, негде обоје мушких, а негде обоје женских. Ови зовци зову се "орлови соколови," што као орлови или соколови облећу сво село за своје крсно име, за своју свету славу. О слави три и више дана једу, пију, часте се и веселе сви гости без разлике чина и старешинства. На слави служи сам домаћин најстарији гологлав и свима се гостима клања. Обичај је код Срба у свима крајевима: да при гозбама стану од кућних врата мушки на десну а женски на леву страну, у два реда. Оба ова реда и кад долазе и кад испраћају госте клањају се гостима ниже појаса. На слави се само то нечини; јер све трчи и ради, а и гости долазе једни у по

дне, а други да рекнемо у по ноћи. Због те неизвесности сваки се укућанин сваком госту клања кад га и где га види. Сиротној нејачи и болесним у целом селу, за сва три дана, сви свечари носе јело, пиће и то све што је најбоље. Славе и преславе са даћама, подушијама, покајницама и погребима највише стају Србе. Остале светковине лакше се обилазе; јер и они који долазе помажу, као што и при укупима по негде чине.

Гости који долазе на славу свечарима или оним који славе крсно име или служе рекну домаћину: "Домаћине честито ти свето!" он одговори: „хвала брате и теби сретно и дуговечно." па се пољубе. Гост говори: да Бог да и свето крсно име свети твој Ђурађ, дао: да много љета и година у здрављу и веселу са свом породицом, родбином, пријатељима, племеном, познаницима и непознаницима, дочекивао." Домаћин: „Амин брате и с тобом заједно." Кад дижу славу сви у глас запевају гологлави на ногама:

221.

Помози Боже!
Вељи наш Боже!
И крсно име!

Свети Ђорђије!
Са часни крсти
Божији украси!

Тада опет домаћин рекне: "Помози Бог браћо!" Долибаша - или лице од гостију које све скоро са домаћином а у име гостију ради. Он мора бити понајбољи, најпапетнији, разборитији и најваљанији и поштенији човек у селу - у име свију гостију одговори: „Бог ти помогао брате! и крсно твоје име, свети Ђорђије, и часни крсти." Домаћин: „Заповедајте да послужимо, шта милујете, чим је Бог дао и крсно нам име свети Ђурађ донео." Долибаша пева, а остали му помажу:

222.

Кад нам дошло ово вече,
Кад нам дошо овај дан.
Овај дан и крсно име,
Крсно име св. Ђурађ!
Домаћин је софру поставио;
Браћу своју милу саставио,

Звану браћу као и незвану.
Познанике као непознате,
Пријатеље ка непријатеље.
Била му софра дуга широка.
Нек му је софра дуга широка.
Нек му је софра пуна и неизбитна.

Непријатељ највећи, ако дође Србу на славу постаје, пријатељ и тако се, ако не свуда сасвим уништава, а оно бар у неколико олакшава и престаје крварина.

223.

Сад сви дижу славу божју и певају".

"Да се сетимо Господа Бога!
Господа Бога силна Вишњега!
Силна Вишњега најправијега!
Најправије га Најсветије га!
Најсветије га Најблажије га!
Најмилостивијег и најбољега!
И св. мајке Богородице,
Богородице Дјеве пречисте!
Миле мајке Риста Спаситеља,
И ове свете нам славе,

Свете нам славе нашега газде,
Свете славе светог Ђурђа!
Да се сетимо: сила небеских!
А прве силе светог Ђурђа,
А друге силе свете Тројице.
А друге силе Спаса Господа.
А треће силе Петра и Павла.
Светог Петра и светог Павла,
Светог Панте и светог Ивана
И крсног драгог нам имена.

Свију светаца слугу божијих.
Слугу божијих вељи угодни.
Који по небу вишњем војују,
А по земљици нашој бродују,
И за нас грешне Бога нам моле.
Бога нам моле и премољају

Да нам: сачува красну љетину.
Нашу љетини сваку богаштину,
Од сува црна туча облака
И од крупна леда студена,
И од вихора бурје велике.

224.

И моли мо се:
За часног крста.
За часног крста
Благога Риста!
Кога верујмо,
Ком се клањамо,

Ком се клањамо
Вазда до века.
Кој ће нам сијат
Онога света!
Као нам јарко
Сунце овога.

225.

И молимо се:
Тој светој Петки,
Тој светој Петки,
Недељиној мајки,
Светој Петки,
Ристову разпећу.
Светој Недељи
Ристову Васкрћу.
Светој Петки
И светој Недељи.
Које нам често доходе,
И за нас се грешне
Прегрешне Богу се
Богу се моле
Моле и моле.
Који често грешимо.

О суву сену,
О суву сену
И о зрелу жити,
Коње кујемо,
На пазар водимо.
На пазар водимо
За пазар ранимо.
Оне нам често долазе,
Ми јим чешиће грешимо.
Оне нам кроз рај шетају,
Кандила носе проносе,
И за нас грешне прегрешне,
Богу се моле и моле:
Да се и њима молимо
И да се поклонимо.

226.

И да се помолимо:
За цркве монастире,
За свети икона и књига,
И за божје људе:
Који књиге чате,
Књиге чате,
Господа моле:
Да нам опрости
Тешка согрешења
Веља изкушења,
У белу дану,
И тамној ноћи.
У добру раду
И грешној ноћи.

И да се молимо:
Господу Вишњем,
И овој слави
Светој пресветој.
Светоме јаком
Ђурђу великом.
И да се молимо.
Да се помолимо;
Богу Вишњему
И светој слави.
Светој слави
Крсном имену,
И за оне добре јунаке,
Који умеју који су кадри:

Који су кадри вето одшити.
Вето одшити ново пришити,
И татора, а и приложника
Који: цркве граде,

И душе кресе.
Нове нам граде,
Старе оправљају.

Пошто ово изпевају, седну и пошто први попије прву чашу рекну: „Вала домаћине и здрав си на десној страни." После овога опет певају:

227.

Е сад рекосмо:
За орача и копача,
За копача и колача.
Колач ломити,
А свако добро,

Свако добро
Од Бога добити
Повајвише вам
Здравља и весеља"

228.

Сад онај на левој страни почне, а остали помогну:

Е брате на десној страни!
На десној страни на десној руци,
Ајде нам брате те ломи колач!

229.

Сад сви у глас запевају:

Ајде домаћине!
Сад ломи колач.
Сад ломи колач,
За славе божје,
За славе божје,
Крсног имена.

Шта има боље,
Од славе божје?
Од славе божје,
И сладке вечере.
Сладке вечере
С правдом стечене?

Сад домаћин скочи кад ово изпевају, узме колач и онај на десној страни, окрену га трипут, а Долибаша виче трипут. "Ајс, ајс, ајс." Кад га обрну трипут, и пошто су га разсекли унакрст, онда Долибаша трипут у сред колача наспе вина. По овом домаћин сркне вина са среде колача, па онај који колач с њим окреће, пољубе се и рекну: „Ристос" па опет окрену трипут сркну и пољубе се толико пута. Долибаша опет наспе вина у колач, они га обрну трипут и толико се пута пољубе и рекну: „Ристос по среди нас" такође трипут. Долибаша опет долије вина, они опет окрену трипут колач, трипут пољубе се и рекну: „Ристос по среди нас и да буде вавек" остали су сви стојали гологлави са прекрштеним рукама и повијеним на леву страну главама; па рекну три пут: „Амин по среди нас." Кад ово сврше разломе колач на четири комада и комшија, који га је ломио са домаћином рекне певајућиј, а остали му помажу:

230.

Био сноп колико поп,
А влат ка у Делибаше врат,
А редара жива и здрава:

Него редаро мила нам снашицо!
Доне си нам сито честито."

Кад редара донесе сито, комшија из десне руке метне комад у њега и рекне, певајућиј а остали му помажу:

231.

"У триста претриста
Добрих пре добрих
Часа пре светих."

Долибаша седне, а осталима рекне :

„Изволите браћо!
Поседајте Срби!"

Пошто прође кољиво и вино све редом певају.

232.

Ко подиже божје славе?
Помага му Бог ¹.
А шта је боље од славе,
Од славе Божје.
И од вечере с правдом,
С правдом стечене?
Наш домаћин славу диже,

Помози му Бог!
И вечеру готови
С правдом стечену.
Мила нам је слава божја
Помаже нам Бог!
А сладка нам та вечера
С правдом стечена.

233.

Наш домаћин семе носи,
Сусрете га Бог
Сусрете га Бог ! ².
Па му вели мили Боже,
Мили премили,
Па му рече јаки Боже,
Јаки пре јаки,
Па му рече силни Боже,
Силни пресилни!

Па му рече плодни Боже
Плодни преплодни:
„Носи носи домаћине
Родило ми ти,
Свако семе род родило
Понајбоље то,
Што га носиш и што сејеш
За славе божје."

1. 2. Свака се врстица у обе песме по два пут припева.

Сад и Долибаша седне, а домаћин оде к истоку и и моли се Богу. Држи у руци упаљену воштану свећу, а у кољиву гори свечарска свећа непрестано. Пре нег што је отишао да се моли Богу, он је оставио пред Долибашом пуну, као око, чашу вина. Кад се је већ помолио Богу, он онда враћа се к Долибаша и у руци држи буклију, најмање од 10 ока у којој је пола вина а пола меда па рекне

„О Долибаша!
Помози Бог!

Веселим те
С пићем меденим."

Долибаша устане и рекне певајућиј, а остали му помажу:

Бог ти помого!
И добро ми дошо,
И у сто дробих часа."

После овога пољубе се а Долибаша. му рекне: „Честита ти молитва." Домаћин: "И ти честит у Бога био." По овом му сво друштво честита свето и молитву па поседају за астал и почну да једу. Пошто се наједу певају славске песме. Но највише бива здравица које се, као ове горње здравице и песме, негде певају, а негде онако говоре.

Од Михајила Бирчанина из Суводања окр. Ваљевског.

234.

Служил Марко светого Николу,
И посабрал гости пријатеље.
Шјо ми служи три дни и три ноћи
За софра ми на слава Маркова,
Нестасаје риба шестокрила.
Проговара три стара патриара
Три патриара три србска свеца.
Од Орида и од тог Солуна
И од Пећи србске пресвете ми!
"Ај ти тебе Краљевићу Марко!
Свега доста на слави тој твојој
Толко нема риба шестокрила."
Коа то чул Краљевићу Марко.
Изговара Марко Краљевићу:
»Ај ти тебе млада Марковица!
Ле л' по оседлај мојега Шарина,
И наточи здравица со вино
Та здравица та мешина вина,
Оћу одим во Орида града,
А за ону рибу шестокрилу."

На час стана Марковица млада,
И по оседла Шарца пеливана,
И наточи во мешина вина.
Во мешина Маркова та здравица
Да ми јахна Краљевићу Марко
Да ми бодна Шарца пеливана
Пеливану тај високи коњу,
И отиде во Орида града.
И донесе риба шестокрила
И почасте госте пријатеље.
И троицу србских патриара:
Од Орида града тог србскога
Од Селуна града тог србскога
Тог Србскога града на Крајина
И од Пећи града тог Србскога
Тог Србскога на стреди Србија.
Свети Пећи голема светиња
Дека поји три ста Анђели ми
И меж њима ђаче Самоуче.

Од Илинке Везанковића.

XIX. Св. Јеремија или први мај.

На св. Јеремију, или првог Маја, у свима србским крајевима нераде ништа и тај дан празнују као један од највећих светаца. Још дре зоре и сунца устану све жене, умију се донесу воде са седам чесама, полију кућу, све зграде и авлију: па почну све то чистити. Деца, момчад, девојчице и т. д. узму санове, котлове, тепсије, аване, тучкове, пеке и т. д. једном речју све од посуђа што је бакрено и гвоздено, па лупајући једно са другим певају заједно са женама, у Маћедонији, Тесалији, дољњој Албанији а и у Тракији и Бугарске једном делу овако:

235.

Побегај, побегај, бегај
Бегај бегај поганијо!

Ете ти го Јеремија!
Наш тај стари Мају свети

Мају стари тај Мајалу,
Со светого Пантелија!
Бегај бегај гадурио!
Ете ти го Мајурио!
Тамо тебе кућа каже:
Иза мора девет сиња,

Иза гора девет вељи.
Све ми змије побегнале
Токо једна останала.
На трн ни се набоднала,
А во огња изгорела.

Од Богуње Сиљеновића из Кичево во Стара Србија и других из поменутих више земаља.

236.

У Старој Србији од г. Михајила Ђорђевића учитеља Велико-очког у призренској нахији.

За росила ситна роса,
 У поље у поље
 У поље.
Забрину се ђаур Стана,
 У дворе у дворе
 У дворе.
Тамо јој је драго њено,
 У поље у поље
 У поље.
На њему је мор долама

До земље.¹
На долами од одерме
 Пуца јој.
За њега ми моје срце
 Куца ми.
Оно гони змијурине
 У воду.
Оно гони змијурине
 У Гору.

1. Тако се свуда попурава.

Праве тамо од пружа или сламе лудкицу, па је пуштају низ воду да плива певајући јој. Ова се лудкица зове Маја. Неваља се никако у то доба женити и удавати да се младенци не мају т. гњезде, лење, слабе и т. д.

Даље кад већ пуште ту Мају низ воду да плива онда чисте тек куће и друго којешта ударају у судове и певају

237.

Бегај бегај гадурио,
Бегај бегај поганио!

Ето ти га Јермија.
Јеремија стари Мају.

А где је Маја у пољу онда овако певају:

238.

Јеремија у поље
Змијурине у море.

Кад је он на води т. ј. кад га спусте низ воду.

Јеремија у море.
Змијурине за море.
Једна само остала,
Оба ока избола.

Од два трна глогова.
На ватри се спржила
Мртва нам остала.

У Србији дан: и другим крајевима опет овако.

Јеремија у поље,
Бијеж'те змије у море.
Јеремија у море,
Бијеж'те змије за море.
Све су змије побијегле,
Само једна остала

На зло њено остала;
Оба ока избола,
На два трна глогова.
На ватри се спржила
Мртва нама остала.

Ова је из Старог Влаха, послао нам је г. Поповић уч. у Ивањ. Он је ову и све остале пјесме под којима је његово часно име подписано пријеписао: од баба Марије Радована Пурића из Ивањице од Христине Дробњаковића Поповића учитељке из Ивањице, од Млађена Комадињића из Ивањице шпекуланта, од Смиљке жене Милана Ђукнића такође из Ивањице.

Свима јим хвала и слава!

XX. Спасов-данске

Свуда и у свима србским крајевима српским у вече Спасова-дне међу од љескових младица крстове, на куће, зграде, њиве, поља и т. д.

Спасов-данска песма.

Мор девојче Задградче!
Биљаро Љејло!
Купало биљаро!
Љејло! ¹.
Да л си било на Задгора?
„И су било и су дошло."
А шјо тамо добро беше?
"Дол имаше много цвеће,
Много беше дробно беше
Само цвеће поручваше:

„Ко го знају девојчиње?
Нека дојђу да ме беру.
Да ме беру да ме носе.
Да ме носе под те дарпни,
А момчиња под фесове,
А невести под појаса
Ти јунаци под пазува.
Стари баби под јастука,
А ти старци под постеља.

1. Тако се све те врстице припевају после сваке врсте.

Ова је песми од Сарце досељеника у Смедереву.

Има још много Спасов-данских песама у којима се припевују Љеље, Биљаре, но не више Ђурђе-ле т. ј. Ђурђев-дана; него већ Купалов, као што се из припева ове песме види. Ми нисмо више ни једну добили, а држимо да ће бити пријатеља, који ће за љубав народности наше реписати још коју, напечатати, или послати нам; те тако спасти јих од вечне пропасти.

XXI. Свете Тројице или Краљичке песме.

У свима крајевима србским на св. Тројицу иду краљице тако зване и играју. Скупи се 15, 17 или више девојака, но увек лијо, рачунајући краља и краљицу, барјактара, дворкињу и девера. Краљ се облачи сав у бело одело, па му је и калпак бео. Низ калпак му виси девет пантљика три рујно црвене, три плаве и три беле боје. Он држи го нож у десној руци. Краљица је обучена сва у рујно црвено одело. Више главе има само тил или убродач бео, цвет црвен, а краљ бео на глави. Осим овог она има ниже свог црвеног калпачића огледало на челу и зелену кутицу у десној руци у којој су новци. Даље имају два барјактара или стежника и то један краљев са белим а други краљичин са црвено-рујним барјаком. Један војвода, једна дворкиња и један тако звани девер што води краљицу. У свију су, ван краља и осталих што престављају мушка лица, косе расплетене. У Срему је и Старој Србији и девер са расплетеном косом. Како су сад у нас редки калпаци прави, то ове праве од хартије.

У Старој Србији опет је рујни барјак од љубичасте боје, а један је од рујно-црвене, а други од беле. Плаву боју краљице нигде не носе. Кад дођу код какве куће краљ игра машући свакојако ножем, мачем или сабљом како где има ког оружја, а барјактар краљичин опет барјаком. Ове такође као и Лазарице играју једна страна другој на сусрет, у сред игре приближују се и удаљавају један од другог и кад близу дођу хоће да избаце по коју пушку, као знак свршене игре.

Краљице нетраже за свој посао никакве награде; но људи међу у кутију краљичину по којој новац. Тад се у место краљице њен барјактар, а негде и девер, но не оном који даје, него краљици поклања и у њеном огледалу, кад му она кивне главом, огледа. Свуда су краљице девојке одрасле и удаваче, но често међу Србима под Турцима као у Маћедонији, Старој Србији, Тесалији где Грци нису изкоренили овај обичај, а нарочито Албанијама, више мушкарци; но женскиње иде, играју Краљице и т. д,

241.

Кад се облаче код куће краљеве и краљичине певају Краљу.

Мијо деда Ђозмо!
Мијо деда Ђозмо!
Ђозмо Љељо!
Наш прејасни Краљу!

Наш прејасни Краљу!
Наш прејасни Краљу!
Краљу Љељо.
Светли Господару!

Тако се припевају све краљичке песме. Ми ради краткоће времена и мањег труда нећемо више нигде тако понаврати исте врсте, припев, последње речи и Љељо, него ћемо само суштину песама даље стављати, а читаоци нека изволе сами свуда тако читати и понаврати.

Мили Господару!
Облачи се Краљу!
Ваља теби јасни!
Данас путовати.
Данас путовати,
Краљицу тражити.
Краљицу тражити,
Госпођу Баницу.
Да те двори Краљу!
Рујно вино служи.
Рујно вино служи,

Бело лице љуби.
Позов позов Краљу!
Наш прејасни Пану!
Позов свога Краљу,
Вељег барјактара!
Нека узме Пане!
Белога барјака.
Бели барјак Краљу!
Боју неудату.
Боју неудату Краљу!
Боју девојачку.

242.

Код Краљичине куће.

Овде нама кажу:
Мила баба Ђозма!
Овде нама кажу
 Ђозма Љељо!
Краљицу царицу!
Краљица царица:
Рано уранила
Уранила Пана,
Лице ми умила.
Лице ми умила,
Руво покројила.
Сво румено руво,

Боје љубичице.
Те румене боје,
Боје нежењене,
Румен калпак Пана,
И белога тила.
Ето иде Пана!
Краље Господаре.
Носи Бане царе,
Мача зеленога.
Барјактаре Бане
Барјака царева

243.

Код момачке куће.

Овде нама кажу,
Овде нама кажу!
 Ђозмо лејљо!
Момче нежењено:
Је л' га ви жените
Је л' га нама дајте?
Ми ћемо му дати
Краљицу царицу.
Краљицу царицу
Будимку девојку.
Будимку девојку
Од Будимске земље.
Од Будимске земље
Старе Србске славне,
Која носи красна,
Три товара блага.
Три товара блага,
Три товара дара.
Три прђије веље,
Сваке богаштине!
Први товар дара,

Свекру и свекрви.
Други товар дара
Заови деверу.
Заови деверу,
Јетрви деверу.
Трећи товар дара
Момку и девојки.
Осври се поклон се!
Краљем барјактару.
Краљем барјактару
И овоме дому.
Кућњем домаћину
Старом старешини.
Да нас даруједу
Чим год узможеду.
Чим год узможеду
Ми смо благодарни.
 Буд те здрави!
 Буд те здрави!
 Живи и весели!

Кад пођу онда само кажу певајућиј: „С Богом.“

244.

Код девојачке куће.

Мила баба Ђозма!
Мила баба Ђозма!
 Ђозма Љељо!
Овде нама кажу.

Овде нама кажу:
Деву неудату.
Је л' је ви удајте,
Је л' је нама дајте?

Ми ћемо је дати
За нејачка ђака,
Који пером пише
По орлови крили.
Који изписује
По соколовима:

Очи девојачке
Очи оне чарне.
Обрве јуначке,
Обрве јуначке,
Веђе девојачке.
Обрн се поклон се и т. д.

Свршетак је код свију песама један и исти, па ћемо га с тога код свију изоставити, а господа читаоци могу га свакој из оне горње песме лако додати.

245.

Кад полазе од Краљеве куће све Краљице.

Обрн с Краљу миле,
Обрн с Краљу миле!
 Љејљо Љело!
 Љејљо! ¹.
Обрни се Краљу!
Треба да идемо.
Код свачије куће
И код тих момачких.
И код тих момачких
И код девојачких
И код тих господских
А и сиротињских.
Кажу нама краљу!
Мили господару!
Каквог ћемо Краљу!
Гласа почињати?
Ја ли деда Ђозму,
Тог премилог Љела?
Или баба Ђозму
Ту премиљу Љељу?
Милу Љељу краљу!
Нашу красну Ладу!
Или почињати,
Бана Господара?

Бана Господара.
Цара над царима:
Цара над царима
Бога над Бозима.
Тог Триглава силног
Страшног и прејаког?
Или ћемо царе!
Наша светла круно!
Почињати Бане!
Весела Русана?
Весела Русана,
И рујна Јарила?
Краљ као одговара:
„Почињите миле,
Ви моје Краљице!
Оног лепог милог
„Мијо деда Ђозмо!
Милу бабу Ђозму.
Бабу Ђозму милу,
Ону стару Јагу.
Ону стару Јагу
И ту младу Живу.
"Мијо деда Ђозмо
Прид најбољи двори.

Онда тако и почињу обично, те то име и препевају, а ако које друго име онда то, но песме су другчије, које немого смо добити.

246.

Млади.

Мијо деда Ђозмо!
Мијо деда Ђозмо ¹
 Ђозмо Љељо!
Овде нама кажу.
Овде нама кажу:

Младо и зелено.
Скоро доведено
Свему научено:
Како војна љубит'
Свекрву штовати.

Свекрву штовати,
Заове гледати.
Свекрва волети,
Девере љубити.
Свима и свакоме,
Почесте чинити.
Именима никог,

У дому незвати:
Већ свакоме лепше
Име надевати.
Коме Злата, Ката
Коме Божур, Рујни,
Коме Госпа Мила,
Коме Господ Светли и т. д.

247.

Војну.

Мијо деда Ћозмо!
Мијо деда Ћозмо!
 Ћозмо Љељо!
Овди нама кажу.
Рабренога војна,
Скоро ожењена,
Лепо обучена:
Своју љубу љубит!
Свима добро чинит';
Дугом пушком бити.
Бритком сабљом сећи,
Душманине своје
И племена свога.

Тог племена рода
Рода завичаја.
Рода завичаја
Србског господскога.
Србског господскога
Земље племењите.
Племените земље,
Те Инђије свете.
Те Инђије свете
Ће но Триглав спава.
Ће но Триглав спава
Русане уснива.

248.

Попи.

Мијо деда Ћосмо и т. д.
Овде нама кажу:
Попа остарела,
Са пребелом брадом.
У руци му књига
Књига старославна.

Из ње попа чита,
И Богу се моли:
Да нам господ даде
Здравље и весеље,
Здравље и весеље
Добра берићета и т. д.

Све су ове песме од Јелене Кечицке девојке из Сентомаша у Банату садањем а пок. војводини српској коју погребеше пре неколико година.

Она је сама више пута била и краљ и краљица.

249.

Кад се облачи Краљ.

Царе боже велики!
Царе боже велики!
 Љељу Љељу!
 Пољељу Пољељу!
Облачи се брго.

Ваља нама далек
Далек путовати.
По сви двори цару!
Добри и убоги.
По сви двори цару!

Млади и престари.
 Да видимо цару!
 Деве и те момке.
 Које за ког цару!
 Томе да дадемо.
 Сваком лично цару!
 Лично и прилично.
 Обрни се цару!
 Те нам песма кажи.
 Која песма царе!
 Данас да певамо?
 Да ли песма цару!
 Весела Русана?
 Или песма царе!
 Старе бабе Јаге?
 Или песма Бане
 Ладе и Коладе?
 Или песма царе"
 Рујна Рујевита?
 Или његова царе!"
 Брата Поревита?
 Или оног царе!
 Бога Рановита?
 Или Љеља царе!
 Љеља и Пољеља?
 Љеља и Пољеља,
 Љеље и Пољеље?
 „Певајте ни данас
 Љеља и Пољеља.
 Љеља и Пољеља,
 Љеље и Пољеље,
 Љеље и Пољеље

Ладе и Кољаде."
 Осврни се цару!
 Тебе да видимо:
 Како си се царе!
 У бело обуко.
 Бели калпак царе,
 На криво турио,
 Бел долама царе!
 По земљи се вуче.
 Бели појас царе!
 Дори до кољена.
 Бели мачу царе!
 У десници руци.
 У твојега цару!
 Веља барјактара.
 Веља барјактара,
 Силна Стегоноше:
 Бео барјак царе,
 По земљици црној.
 По бели нам царе!
 Сву земљицу црну.
 Сву земљицу црно
 Клетог Киндушана.
 Киндушана царе!
 Оне Манџурије.
 Манџурије царе
 Проклете Глобије,
 Те Глобије царе
 Гадне Алемане.
 И велике царе,
 Црне Тартарије.

250.

Код Краљице.

Облачи се Љељо!
 Облачи се Љељо!
 Љељо Пољело!
 Љељо Пољељо! ².
 Царице госпођо!
 Данас ћемо дивна
 Свуда путовати.
 Свуда путовати
 Много свашта видит'.
 Дева неударих,
 Момак' нежењених,
 И пред многе дворе
 Данас доходити.
 Осврни се царка

Мила нам банице!
 Тебе да видимо!
 У црвено руво.
 У црвена лепа
 Калпака на глави.
 У црвеној дугој,
 До земље долами.
 По долами рујној
 Црвен појас рујни.
 На калпака рујна
 Тога белог тила.
 На том тилу белом
 Девет перјаница.
 Со орлови перја

Со ти паунови.
Паунови перја
Со ти лабудови.
Тебе чека дивна
Млади барјактаре.
Со румена красна,
Црвена барјака.
Со девера красна

Бела и румена
И дворкиње беле
Беле и румене.
И со јасно светло
Светло огледало.
Со зелена лепа
Дубова кутија.

1. 2. Тако се после сваке врсте припевају ти припеви.

251.

Девојци.

Мила и премила;
Мила и премила!
 Љељо љељо!
 Пољељо Пољељо,
 Љељо Ладо! ¹.

Овде нама кажу:
Мому неудату,
Со злаћена коса,
Коса и те руке.
Со сребрно лице
Чело месечина.
Беле груди лепе,
Прамење од снега.
Плаве очи лепе
Јасно божје небо,
А грџоце мило

Оно јарко сунце.
Ми дођо смо лепо:
Да је одведемо,
Одведемо лепо
Да је удомимо;
За Ивана ђака
Ђака самоука.
Што ни лепо пише
Књиге изписује!
Бело лице деве
По орлови крили!
Више веђе лепе
По тим соколовим;
Русе косе дуге
По тим пауновим и т. д.

252.

Момку.

Овде нама Љељу,
Овде нама Љељу,
 Љељу Љељу!
 Пољељ Пољељу!
 Љељу Пољељу! ¹.

Чудно чудо кажу:
Момка нежењена,
Неће да га жене.
Ако ли га неће
Млада оженити,
Са поповом ћерком
Стојном ил Руменом?
Ми ћемо га лепо,
Са собом одвести.
Оженити млада,

Лепа и убова.
Со краљица лепа
Госпођа царица.
Со царица лепа
Из Солуна града.
Из Солуна града
Србског царославног.
Са Крајине српске
И те Гркоманске.
Гркоманске тешке
Погане Асиске.
Она много кажу,
Прћије напрела:
Три товара блага
И четир прћије.

Све прђије славне
Копрене богате.
Копрене богате
Златом податкате.
Златом податкате

Бисером низате.
Бисером низате
Драгим попрскате.
Оним драгим сјајним
Тим драгим каменом и т. д.

253.

Почетак је и свршетак један исти. Почетак у ових као што смо до сада наводили, а свршетак је онакав исти као у оних од Јелене Кечицке из Сентомаша. С тога молимо господу читаоце нека и почетак и свршетак додају свакој идућој песми, ако хоћеду. Ми овде стављамо саму језгру песама, без одела њихових почетака и свршетака који су свуда и у свакој једни и исти.

Брат и сестра.

Овде нама кажу:
Зелен бор високи.
Зелен бор високи
Јолику танану.
Бор ће да сечемо
Јелеку крешемо,
Јелику крешемо.
Бора да пилимо.
То небо боре
Боре превисоки,
Нити била Јела,
Јелика танана;
Већ то нама кажу
Брата и сестрицу.
Брата ожените,
Сеју удомите,
За милога драгог
За премилу драгу.
Ако ви нећете
Ми ћемо јих добро:

Сеју удомити
За приморскога Бана.
Од Полане града
Србског на Крајини.
На Крајини србској
На Војуши старој.
На Војуши старој
Србској царославној,
Србској царославној
Те Веље Авлоне.
За тог Крајинара
Царскога чувара!
Царских међа старих
И нових Крајина.
Брата оженити
С цуром издалека.
Од Љубљане равне
Србске царославне
Царославне старе
Србске Краинаре и т. д.

254.

Детету.

О снашице Стане!
Скоро доведена,
А што ти је оно,
У златној бешици?
Ил га љуљај Стане!
Ил га ми однесмо?
У те наше дворе
На Крајине љуте.

Где но војска врве
Са све четир стране.
Где но деца расту
Ко шибљике врбе.
Брго она расту,
Још брже јачају.
За војнике Љеља
Брзо прирастају и т. д.

255.

Секулу и Сећи.

Секуле ми гледа,
Преко четир брда.
Коња седла врана
Хоће до Жабљака.
Секул коња седла
Сећа одседлује.
Секул се наљути
И коња одтера.
Он се маша Сећи
У бела недарца.
Сећа њему вели:
„Ман се драги врага.
Црна врага драги,
Још горег ината.

Ја сам давно Сећа
Давно изпрошена:
За јелена Бана
Из Орида града.
За Јелена Бана
Волику војводу,
Оног силног цара
Бранислава млада.
Дрвенаровића
Старог Дукљанина.
Ако чује Бане
Пропашће ти вране
И та руса глава
Са широких плећа." и т. д.

256.

Кмету.

Овде нама кажу:
Кмета остарелог.
Васдан кмете ода,
И батином маше.
Штапом помахује,
На делије редом

Страшио навикује;
„Бре делије љуте!
Бесне и помамне!
Недирајте рају!
Док вам трају главе
Луде и помамне и т. д."

257.

Попу.

Овде нама кажу:
Попа духовника.
Васдан књиге чита
И Богу се моли:
Да нам Господ даде,
Здравље и весеље.
Здравље и весеље,

Добри берићета.
Цркве да нам светле,
Монастири јасни,
Да нам буду светли
Васда и честити.
Да се штују цркве
Школе и олтари и т. д.

258.

Трепавићу планини.

Трепавићи високе планине!
На вама су три полањска снега.
Један љански други преколањски,
А треће му ни броја се незна.
На њега је трава препукнула.
На травици ибришим сецаде

На сецаду братац и сестрица
Оба седе оба рада раде!
Сестра брату зарукавље везе
Братац сестри кафтан и колију.
Сестра брату тихо беседила;
„Мили брате моје мило благо!

Колико ми често кафтан шијеш
Још ми чешиће пуца попрешивај.
Када мене моје драго види
Нека ми се за мене угреба."

Братац своју сеју послушао
Те сашио како сеја хоће.
Њу опази њено младо драго,
Опази је за њом се угреба.

Од господина Михајила Ђорђевића учитеља Велико-очког у нахији призренској у Старој Србији, а добијене преко г. Илије Спасојевића учитеља Сретачке жупе нах. призр. у Старој Србији.

XXII. ВИДОВ ДАН.

Као год што бива у вече Ђурђева-дне са оружјем и т. д. тако на Видов-дан, или 15. Јунија, бива са свим оделом. Тај дан све се, па и најмањи дроњак, износи да се нагреје сунца и да се промаје на ветру. Ако се ово неучини онда ће бити зло за то одело. Цео тај дан Срби су као убијени. Истина, нераде ништа на њега, осим што жене изчисте и изнесу из сандука сво одело и т. д.; но они нити иду један код другог нити се чисте и празнују као у остале свеце. Ово је ваљда због косовске битке, ако није ту умешан ма какав други узрок. У вече Видовог дана иду момчад а негде девојке и обилазећи њиве и усева певају

259.

Иде Виде да обиде.
Све усева и плодове.
Што је никло и поникло,
Што је никло нек је никло,

Нек је никло и нек расте,
А што није нек нениче
Нек нениче и нерасте.

Свуда се пева.

XXIII. РОЂЕЊЕ.

Печат љубови је рођење детета. Да се при рођењу у свакога, а нарочито тог народа, који се сасвим од природе није отргао и овој непомирљиву војну објавио, чини, свашта то свако зна. Ту се многа чуда творе, а сва та творења чуда зависе од жеља родитељских какво дете да јим буде, па колико је ових жеља толико има тисућима више тих чуда. По тим приликама и чине се и творе друге прилике средством којих би дете постало онаквим какво се жели. Жена породила зове се у Старој Србији и још другим местима Рођа, Рођаница, **Леунка**. Она је Леунка за пуних 6 недеља, за које време опраштају јој се тешки и велики радови; но не из сажалења спрам ње, него из тога узрока што се држи да је погана.

Све жене доносе јој понуде које се негде зову и **бабиње**. Долазак осталих жена к њој зове се **свиђе**. Најлепша јела што могу бити доносе се Породиљи Родиљи или Леунки за пуних 6 недеља. Доноси јој се вино и тада се каже "ево сам ти донела и најти једна бачва вино," а бачва је чинија велика. Три вечери по рођењу долазе детету „**Наречнице**", па му деле срећу и једу му на ризик или на срећу. Да се дозна шта и како ове говоре детету и какву му срећу наричу, ваља и ту много чуда учинити док постане човек Видовит. Ту има посла корњача, њени корњачићи мали, штап, чобански и т. д. Ово се може казати: да се детету за три дана по рођењу реши цео будући живот и судба каква ћему бити, коју неможе нико променити. Дете се крсти, дариви и т. д.

У Босни иде поп и кум те позивају на крштење. Ваља увек честитати оцу кад му се роди дете. Тада се љубе, и, отац, ако је мушко тура прсте у косе желећи да има синова толико колико је косе на глави, а ако је женско онда колико у брковима, или ако има овакве много онда указује на прсте обе руке, желећи још толико девојака. После два месеца долази кум и шиша дете, а

негде бричи. Она се коса чува и од тог па до седме године нешишају га и небрију. Потурице свуда вољу да буду кумови. Православни на то мрзе, те кад их се немогу отрести, онда их зову на шишање у седмој години. Ови се као и крштени и као и они који стрижу у другом месецу дете, рачунају за праве кумове. Кад потурице кршћавају србску или Православних децу, тада попе увек гледају да их што јаче звоцну по темену јеванђелијем и крстом, да им други пут не пада напамет да то чини. Није хрђаво где Турчин или потурњак буде кум. Истина би такви кум почесто набијао огњишта својим кумовима и кумчадима, али зато избавља све своје кумове и сву кумчад из највећих беда.

Коса омивена и нокти одсечени чувају се до седме године. У седмој се години коса и нокти и опет сечу са оном старом косицом опет чувају и међу под стреју кућну. Само кад умре дете спаљује се. Осим овог чине се многе врачбине. Тако кад прохода дете готове се најбоља тестана јела и печења а и остале ђаконије. Сабирају се сва деца па им се то даје да једу, но морају да трче што имају снаге. Дете се управо у трчању носи водећи га за ручице. Овим се хоће: да тако брзо и лако прохода и у животу да је лако као птица. Кад су једно месечићи онда се сијасет чуда чини. Са умрлим окивају се у једне букагије и одкивају и т. д. и т. д. Кад се деца шишају певају се песме:

260.

Борисмо.

Бор борисмо и борисмо,
Бору ветке постигосмо,
Да нарасту друге јаче.
Друге јаче и вечније.

Да порасте вिति боре ;
У висину понајвиши
У јачину по најачи
У већини по највећи.

261.

Боричићи борили.

Боричићи борили.
Сви ми живи и здрави.
Моје кумче најздравље
Мило кумче Радојче.
Моје кумче крепчином,
Највише ми и веће,
Хитро растло па растло;
Белу вилу престигло.
Белу вилу брзином,
Јаког бика јачином,
Крепког коња брзином.

На војску га одпрати,
С војне дојђе са венцем,
Со Грмовим предрагим
И са коњем доратом
Тог Давора убојног.
По девојку одпрати,
Доведе ми девојку,
На ђогату пребелу,
Световида виђело,
Све нам светло и бело
Понајвише образ нам.

262.

Кад хоће да прохода.

Моји тићи летићи!
Летите ми пребрзо,
Мога Ђуру учите:
Нека лети најбрже.
Лепог дара даћу вам:

Сваког смока и јела,
Моме Ђури највише,
За његова крилашца
Итре ноге веверице.
Сваког дарка даћу вам,

Сваког смока одиљка,
За мог Ђуре здрављице

Јаку снагу и тело,
Сваку срећу и снагу.

Има још много песама што тада деци певају али ми нисмо могли више, од ових, добити.

XXIV. СМРТ.

Много има чуда и обичаја при смрти, даћама, подушијама, кад туже или као што кажу у Маћедонији и другим местима таже, тоже кукају, наричу, запевају и т. д. Ми смо те обичаје у неколико описали у нашем сачињењу: "О старим срб. гробљама" или о истраживању старина наших. Сад ће мо овде навести само неке запевке, запевања, нарицања, тужења, јадиковања, кукања и т. д. а све ове речи означавају посмртне и присмртне песме.

263.

Из старе Србије од г. Николе Андрејевића свештеника у Сретачкој жупи у Призренској нахији.

Пролетава бела вила,
Леле нама бела вила!
Оље нама ујаденим!
Бела вила устрелица.
Куку нама устрели ће!
Устрели ће ојадиће!
Те устрели сина Марка
Авај нама мили Марко!
Леле нама мнли Марко!
Сина Марка Богданова,
Куку њему и племену,
Тешко њему и племену!
И његова вита коња,
Тешко другу Марковоме.
Оље нама ујаденим,
Леле другу Марковоме!
Вита коња тога врана
Смркло му се на зли часе
Јад је њему без Марка му!
И сокола тицу сиву.
Непомаже превијање
Ни крилима тужно бјење!
Леле нама тицу сиву.
Кућу вама и до Бога!
Јао нама до небеса!
Мртва Марка пронесоше
Вели бору леле нама!
Авај нама куда ће га?
Са те Шаре на Плашкавцу
Плачи роде и племену!
Леле свему и до Бога!
На Плашкавцу, Плашкавцу
Плака ће мо и до века,

Ућутати никад бог ме!
Ону вељу Црну Гору.
Црно нам је и довека!
Давор нама до престанка!
Црпу Гору и планину
Плануло нам преплануло,
Преплануло сагорело!
Где се смртни сарањују.
Сарани смо нашег војна,
Сапали смо ах витеза!
За њим мајка преставала
Леле њојзи кукавици,
Бадава јој несрећници!
И по мајку љуба Рајна
Младу војну Раји нек је!
А и она што с њим неће?
Виче Марка и дозива,
Мртва уста не говоре!
Леле нама и до Бога!
„Кому мене ти остављаш?“
Свим јадима чемерима!
А најтежим без витеза!“
Марко мајци одговара;
Никад бог ме ни довека,
Сваком добру остављам те!
„Остављам те мила Мајко!
Леле нама баш такоје,
Саму црну саморану,
Давор нама авај нама!
Том копачу и орачу
Ископо си свако добро,
Авај нама сваку срећу,
Леле од сад па довека,

По највећу дома свога!
 Браћи мојој деци твојој"
 Тешко нама до вијека!
 Куку јао до простанка!
 Овог смртног црног данка!
 За њим љуба приставала
 Куку њојзи забадава!
 А што црна с њим неиде?
 Своме војну говорила:
 Јаох њојзи до самрти!
 Када с њиме неодлази!
 „Мили војне рабри Марко!
 Тешко нама и довека,
 Мртва уста неговоре!
 Ком оставлаш љубу твоју?"
 Оставља те тузи црној!
 Леле теби и довека!
 Непитај га несретницу!
 Љубу твоју младу Рајну?"
 За њим Рајна у рај хајде,
 То ти Марко оставио
 Леле нама за обојим!
 Давор нама и довека!
 Мртав Марко одговара:
 Није бог ме ни довека,
 Смртном стрелом.
 Устрели нас!
 "Остављам те верна љубо!
 Леле нама нећеш војне!
 Куку нама и довека!
 Јаох нама тако нећеш,
 Без нас оде на Пржило!
 Брзу коњу и јунаку"

Кућу не ћеш ни до века,
 Љутом огњу и тој ватри.
 Бистрој води кривој лађи,
 И рибама Смрхатовим!
 За њим сестра гологлава
 Леле њојзи јаох њојзи!
 Без брата је ка без главе
 Без одбране и заклетве!
 Свога брата запрашује:
 Нема бог ме ни заклетве,
 А камоли брата Марка,
 Бадава га запиткује!
 „Мили брате мио Марко!
 Све нас тужне уцвело,
 Уцвело оставио,
 У црно нас оставио!
 Ком оставлаш сеју твоју?"
 Љутој змији присојакињн,
 Црној гуји осојкињи,
 Леле теби јаох теби,
 Авај теби куку теби!
 Туђинима Тартарима!
 Мртав Марко одговора:
 Деле нама и до века!
 Мртва уста неговоре!
 Тек се праша за адета!
 „Добру коњу и јунаку"
 Тешко њојзи јадној младој!
 Леле њојзи авај деви!
 Куку њојзи црној неви!
 Јаох тужној заручници,
 Заручници несрећници!

264.

Мати за сином.

Где си ми се подигао?
 Пиле моје!
 Сив соколе!
 Камо теби твоја крила?
 Леле мајци,
 Сив зелени!
 Што ти њима немахајеш?
 Куку мајци,
 Леле њојзи!
 Ваљда су ти јасна перја?
 Јаох перја!
 Леле лабудова!
 Одлетила потамнела?

Тавно мајци,
 Мрко мајци црној!
 Или су ти угаснула
 Угасо си свете мајчин,
 Помрчало јасно сунце!
 Дуга пута путујући
 Путу чедо!
 Ти невично!
 Дуга пута незнанога?
 Незнана мајко,
 Незна мајка
 Својих јада! и т. д.

Љуба за мужем из кнежевине.

Куку мене мој предраги рабре!
 Куку и довека!
 Куку мене и до Бога мога.
 Јаох мене војне!
 Куд одлазиш данас у незване?
 Црни данче!
 Леле мене црној друзи!
 Ком остављаш сужно добро?

Јаох мене добро моје!
 Сужно добро љубу твоју
 Леле мене небило ме!
 Куку мене да Бог даде!
 Или твоме старом баби?
 Тешко њему и за тобом!
 Авај мени све до Бога! и т. д.

Тако се повторава, матери, браћи, роду његовом и племену свом и т. д. Утврђених песама нема присмртних и посмртних, или се бар нама тако чини; него свака ожалашћена тада кука, нариче, запева, јади, тужи и т. д. и ствара десме, како јој и шта на ум падне у оној тузи. Свака тада сама ствара све, сећајући се целог живота умрлог, од рођења па до после смрти. Свака и најмања ситница описује је се ту најживље, најбоље и то неком надземном божанственом силом. Она која неуме да ствара запевке, рачуна се да нежали умрлог и таква је после опште презрена.

Пре неког времена јавили су ми за тужну и посмртну песму пок. Кнезу великом Михаилу, коју су у амаму певале неке женске с Дорђола. Оне су се разделиле на два одељења, као што то обично бива; па једна започиње с питањама, која њене другарице прихвате; а оно друго одељење одговара, на питања и у овим одговорима и само пита. Увек једна започне, па јој оне друге прихвате и помогну својим гласовима. Тако је обично код свију наших обредних песама. Дивота гласова, или напева, тек би се могли представити, кад би се сви гласови из какве песме скупили. Ову песму или кукање за пок. Кнезом, колико сам се старао да добијем, па све бадава. Оне које су биле у амаму незнадоше ни имена ни презимена ових покајница; те ми оста боља на срцу што немого ову дивоту додати, да непропадне, као и остале многе народне ствари што пропадају. Све женске што су у амаму биле и слушале ове покајнице; не само да су плакале и саме; но млого је се и удружила овим тужним певачицама, па са сузама и јецањем пустила и свој тужни глас. Камо наше компонисте, да од ових направе тужне маршеве? Но уви! Ми и немамо још ништа нашег скупљеног. Банда нам дува у туђе даворије и свирке, и из ових све махом издувава туђе, нама противне и нашим ушима, ствари. Требало би бар наше учено друштво срб. — ако се и сад још можда неће да заузима за народност србску, као што је пре чинило и ако још сада негледа на личности које на овом раде, — па не само за те; него и за славске песме да пошље своје стенографе, који би за 6. месеца могли само од ове две струке преписати више од 20.000 песама разних. Из ових би се много којешта видило и дознало.

Ја сам у Ваљевском Окр. у селу Суводању од Михаила Бирчанина тринајест пута преписивао ово неколико славских песама; па никако нисам могао преписати јих. Ово није због моје или тога певача кривица. Са моје стране зато што нисам могао тако брзо писати како је он говорио и певао. С његове што је тако брзо говорио и певао, као да је где у манастиру. Очешта читао и то у највећу зиму. Што није могао казати донекле, па причекати док се напише; него, ако га пометем где и кажем му да стане и очека мало, он то опет изнова па изнова. Ја сам молио и синовца његова Богослава, г. Марка да препише, кад буде на слави па и он није могао то учинити, и тако ми је од те славе само једна тусућа честица дошла до руку.

XXV. Колске, ореке или оречке песме.

Све песме орске, колске, оречке, короводске, танчарске, саборске и т. д. певају се у колу, ору, короводу и т. д., и уз песму њихову игра коло. Обично певају јих увек девојке, и певајући играју уз песму идући од десне на леву страну или за током сунца. Редка је српска игра која иде на десну страну и таква је мора бити нова и од скоро постала. У равницама обично више играју; но у брдовитим местима. Осим уз песме играју у свима равницама уз гајде како у Срему, Бочкој, Банату, Мачви, у Поморављу, тако исто и око Прилепа, Сереза и т. д. Осим овог играју сад уз свиралу, која се прави, од орлових цевара, од пушчанних цеви од дрвета и т. д. уз тамбуру обично по брдовитим местима, уз гавал такође по брдовитим и т. д. Редко где играју уз ћемане. Кола или ора има: девојачких, њевестачких, младиних, удовичких, онако осредних година жена и т. д. Ко води коло: зове се или коловођа или танчар а женско танчарица.

Најтежа је игра Мачванка у Мачви, Сремско коло у Срему, Банатско и Бачко у овим земљама као и Буњевачко и Плетитанац у Тесалији Албанији Епиру и у ст. Србији. Планински становници ређе и тромије играју од оних који живе у равницама; но зато више гуде уз гусле и као пастири свирају у гавал и двојнице, које су у свима крајевима разпрострте, а тако исто и у тамбуре. У ових више има на супротних и по парних игара, где пара играјућих, од мушког и женског или оба лица од једног пола, једно другом у колу игра на сусрет и кад се приближе подижу више глава руке, овим плескају и међу пушке. Нећемо сад описивати игре и кола наша; јер нам је ова књига само као програм, да се по њој купи наша народност. Боже здравља и среће о овом биће за се у књизи. Ево сад наводимо те орске или колске песме.

266.

Чујеш , чујеш, чујеш
 Мајко!
 Там за реком Чујем.
 Мајко!
 На србској крајини,
 Мајко!
 Коњи заведени.
 Мајко!
 За град заведени
 Мајко!
 За цмиљ повезани
 Мајко!
 За цмиљ и босиље,
 Мајко!
 Глађу изглађени
 Мајко!
 Жеђцом изжаждани,
 Мајко!
 Јездом уморени,
 Мајко!
 Бојем избијени
 Мајко!
 Копљам избодени
 Мајко!
 Стрел'ма изтрељани
 Мајко!
 Мач'ма изсечени,
 Мајко!
 Хоћу л' хоћу л' ићи?

Мајко!
 Да коње одрешим,
 Мајко!
 Да зобцом назобим
 Мајко!
 Да вадом одморим .
 Мајко!
 Да водом напоим
 Мајко!
 Ладном водом
 Мајко!
 Бистром реком Чујем,
 Мајко!
 Чујем на крајини
 Мајко!
 На србској погибији;
 Мајко!
 Да бидом извидам
 Мајко!
 Да ране залечим
 Мајко!
 Да војне разбудим
 Мајко!
 Наше мртве војне,
 Мајко!
 Момке нежењене
 Мајко!
 Злато нековато
 Мајко!

Алем неправљени?"
 Мајко!
 Ал' говори мајка,
 Својој милој ћерки.
 Својој ћерки драгој,
 Са Јакцара реке;
 „Иди иди, иди:
 Ћерко!
 Те коње одреси
 Ћерко!
 Те зобцом на зоби
 Ћерке!
 Те вадом одмори,
 Ћерко!
 Те Чујем напоји
 Ћерко!
 Ладним Чујем реком
 Ћерко!
 Те ране извидај
 Ћерко!
 Видом лековитим
 Ћерко!
 Те војне разбуди
 Ћерко!
 Наше војне тужне
 Ћерко!
 Нашу децу јадну

Ћерко!
 Наше браниоце
 Ћерко!
 И нашег Господства
 Ћерко!
 Госпоштине
 Ћерко!
 Наше царевине
 Ћерко!
 Нашу дику красну
 Ћерко!
 Наше војне младе
 Ћерко!
 Момке нежењене
 Ћерко!
 У мртвоме санку
 Ћерко!
 Разбуди јих драга,
 Ћерко!
 У град уведи јих
 Ћерко!
 У град Ниш наш славни
 Ћерко!
 На тој реци Чују
 Ћерко!
 Славни старо-славни
 Ћерко,!"

Ова се песма пева у Мачви кад момчадија иде у коло. Певају је као обично наше мушке песме два и два у глас са вариацима мачванским, које су сродне са ужичким, подринским, чачанским, рудничким, старо србским, албанским, маћедонским, тесалским, епирским а и нешто ваљевским и у Босни до некле.

268.

Кокоњица песма и игра.

Кокоњице кокоњице Ивањ вањ!
 Иван ван Иван ван!
 Тамо седи тамо седи,
 Капетан капетан,
 Пије каву, пије каву
 Из филцан из филцан,
 Мене зове, мене зове
 На диван на диван;
 Да ми купи да ми купи
 Жут фистан, жут фистан,
 А ја нећу, а ја нећу
 Жут фистан, жут фистан;
 Веће оћу, веће оћу
 Мор долам, мор долам.

Кокоњице кокоњице!
 Ивањ вањ Иван ваи!
 Тамо седи, тамо седи
 Капетан, капетан.
 Пије каву, пије каву
 Из филцан, из филцан.
 Мене зове, мене зове
 На диван, на диван:
 Да ми купи, да ми купи
 Жут кавад жут кавад,
 А ја нећу, а ја нећу
 Жут кавад, жут кавад;
 Већ ја оћу, већ ја оћу
 Бел свитку, бел свитку.

Кокоњице кокоњице!
 Ивањ вањ, Иван ван!
 Тамо седи, тамо седи
 Капетан, капетан,
 Пије шербет, пије шербет
 Из филџан, из филџан.
 Мене зове, мене зове
 На диван, на диван:
 Да ми купи, да ми купи
 Жут ђердан, жут ђердан,
 А ја нећу, а ја нећу
 Жут ђердан, жут ђердан;
 Већ ја оћу већ ја оћу
 Бојадер, бојадер
 Рујна, красна
 Бојадер, бајадер,
 Кокоњице, кокоњице!
 Иван вањ, Иван ван!
 Тамо седи, тамо седи
 Капетан капетан.
 Пије медну, пије медну
 Из филџан, из филџан.
 Мене зове, мене зове
 На диван, на диван,
 Да ми купи, да ми купи
 Жут дувак, жут дувак;
 А ја нећу, а ја нећу
 Жут дувак жут дувак;

Већ ја оћу, већ ја оћу
 Бел превез, бел превез,
 И ја оћу, и ја оћу
 Жут чизме, жут чизме,
 И ја оћу, и ја оћу
 Јаздију, јаздију.
 Ту коласту ту коласту
 Јаздију јаздију,
 Љубичасту, љубичасту,
 Јаздију јаздију.
 Рече мени, рече мени
 Кнежић млад, Кнежић млад;
 „Дођи Коко, дођи цуро!
 На диван, на диван.
 Купи ћу ти све што ћеш
 Ја јунак, ја јунак.
 Оди мени, оди мени
 На диван, на диван."
 Ја се попе, ја се попе
 На диван, на диван
 Попи каву, попи каву
 Из филџан, из филџан.
 Па ми купи, па ми купи
 Кнежић млад Кнежић млад
 Па ми купи, па ми купи
 Што рече, што рече,
 И узме ме и узме ме
 За себе, за себе.

Многи Кокоњицу, од које је и марш војени и тужни направљен пок. Милошу Обреновићу бив. кнезу српском, држе, да је туђа и песма и игра. Ово држе због саме речи, кокоњица, које значање незнаду, и ако у Србији има стотинама имена и презимена Кокан, Кокана Кокановић и т. д. Један је чиновник из Шабца био и у Русији на науци неки Јова Кокановић. Незнање увек своје држи за туђе, а туђе за своје те тим се и огледа незнање чије. Шта та реч кокоњица значи ми нећемо овде много о томе говорити, но сад ћемо само казати: да је наша и да значи госпођицу, лепотицу и љубазницу. Кад на печатамо ваш Сборник Србских личних имена, онда ћемо ту проговорити колико је нужно.

Ову игру Кокоњицу обично играју саме девојчице без мушкараца. Донесу неколико јастука, па једну направе Кнежевићем младим, или као што га сад зову капетаном, и на те јастуке посаде. Око овог, али мало ниже, а на мање јастука, или корова, присутим цвећем, нарочито ивањским, посаде његове слуге и пандуре. Даду Кнежевићу шољицу из које лије, кад нема каве, воду сладку, а девојчице око ових играју и певају онако као што иде у песми. Пола се кола разговара у песми, а Кнежић казује шта ће купити, па кад изређају све до најмање ситнице, и Кнежић пристане све да купи, онда Кокоњица седне до њега, пољуби се с њим, пије оно из шољице, и после тога граде свадбу. Ово се обично пева и игра на Ивањ-дан а почне од Ускрса, први пут па после те године, до јесени и до прошевина и свадба сваки дан певеју и играју кад год се скупе девојчице. Прекрасни напев — мелодију — ове песме, нема Србина, који неволе, а пок. кнез Милош заповедио је и марш од ове да му се направи, што је и учињено. Кад је умр'о од истог напева, те исте песме, направили су му и и погребни марш.

Колубарка.

Колубара брдом дере
Колубара брдом дере
 Брдом дере.
На њој Ана ноге пере
На Њој Ана ноге пере
 Ноге пере.
Ноге пере да опере
Ноге пере да опере
 Да опере.
Више ње се Јово дере
Више ње се Јово дере
 Јово дере:
„Пери ноге Ано моја,
Пери ноге Ано моја ,
 Ано моја!
Ноге пери неутони
Ноге пери неутони
 Не утони.
Купи ћу ти жуте чизме,
Купи ћу ти жуте чизме
 Жуте чизме;
Да не прљаш ноге беле
Да непрљаш ноге беле
 Ноге беле."
Колубара брдом дере
Колубара брдом дере
 Брдом дере.

На њој Ана врата пере
На њој Ана врата пере
 Врата пере.
Са брда се Јова дере
Са брда се Јова дере
 Јова дере:
"Пери Ано бела врата,
Пери Ано бела врата!
 Бела врата.
Пери Ано неутони,
Пери Ано неутони
 Неутони.
Купи ћу ти литру злата
Купи ћу ти литру злата
 Литру злата.
Сали ћу ти око врата
Сали ћу ти око врата
 Око врата.
Да не љубим гола врата
Да не љубим гола врата
 Гола врата;
Већ да љубим око злата
Већ да љубим око злата
 Око злата,"
Ка но пчела око сата
Ка но пчела око сата
 Око сата и т. д.

Повторава се сво одело и сви накити.

270.

Кад почну играти певају.

Ватајте се бјеле руке
 Бјеле руке пречиле.
За тканице ластавице
 Кованице сребрне.
За силаје везелије
 Коже савтијан.
За ђердане звекетане

Плоче сребрне.
За кајице позлатице
 Кова злаћена,
За минђуше превијуше
 Драга камења.
Да видимо ко за коло
 Младо убаво.

271.

Друга опет кад почну да играју.

Кој за коло ајд у коло?
А ја знадем кој за коло:

Млади момци нежењене
И девојке неудате.

И то знадем кои није;
Ко се скоро оженио
Сваког добра пожелио:
И перчина очешљана
И аљине очишћене
И обуће осушене,
Била лица умивена
Добра коња осидлана
И оружја очишћена.
Снажних ногу очишћени
Опит му се и то вели:
Сид код куће чувај кућу
За гламљама са женама
Са крњавим тим судима.
И ја знадем која није,

За то коло за то оро
За шарина хоровода,
Која с скоро удомила,
Сваког добра пожелела:
Била лица умивена,
Русе косе очешљане
Лепе речи и погледа,
Сада веле њојзи младој!
Сид код куће за огњиштем
За тим старим пепиљиштем.
Пери суде, носи воду,
Меси леба, служи сваког
Понајвише старијега
Свога дома домаћина.

272.

Оди Маро да играмо.

Оди Маро да играмо,
Докли војна неимамо
Докли глобу неимамо,
А на нашим белим врату,
А кад војна узимамо;
Онда коло то шарино
То шарино то китњасто
То китњасто окићено,
То нам коло короводе,
Короводе плити танац,
За на века пропадну ће.
Неда војна колу доћи,
Ни по колу погледатн,
А камоли заиграти.
Неда стати до ког оћеш'
Ни погледат куда волиш;
Но ми војно заповеда;
„Сид код двора куће своје.
Сид код двора чувај куће,
Чувај двора и волова
И волова и торова"
Јоште војно силан вели:
"За те коло дивојачко,

Ко за слјепог јарко сунце.
Сид код двора играј кола
Играј кола невестичког,
Са невестам и женама,
А не давно доведеним."
Канда ће му двор побећи.
Ако Маро душо моја!
У тим дворма неседимо,
Опет војно заповеда:
„Сид код двора чувај двора.
Узми иглу и рукава
Вези војну зарукавље.
Старој баби те кошуље,
А свекрву гаћетине
На његове ногетине."
Рукав везла војна клила
Војна клила и рукава:
"Мој га војно недерао,"
Већ мој братац издерао
Понајмлађији по најлиптији
Све по колу танцујући
По прелима играјући."

273.

Призренка.

Ој на граду Призрен граду
Ој Ладо ле Ладо,
Ој Љиљано Ладо ле,

Ој Ладо ле Љељо!
Ој Лељо Полељо!
(Ово се припева после сваке врсте)

Призрен граду Цариграду
На цареву винограду:
Дивно расти ружичица
Бела ружа и румена.
Сићан цвитац уцватио
Сићан цвитац ружичица
Ружичица црвеница,
Црвеница и билица.
Љуби мене мој драгане!
Сад ме љуби душо драга!
Сад ме љуби ја л' никада:
Док сам бела и румена,
Ка ружица та билица.
Сад ме љуби сад ја умри!
Ако ли ме непољубиш ?
Љубиле те љуте змије
Све до смрти немилице

Зашто мене заборави.
„Не мри не мри душо моја
Ој Љељу ле, Љељу!
Ој Пољељу ле Љељу,
Ој Ладоле Пољељу
Ој Пољељу Љељу
Ој Пољељу ле Ладо.

(Тако после сваке врст па до краја)
Немам тебе ди копати.
Далеко је гробље моје,
Још је даље оца мога
Оца мога та могила
Недра твоја гробље моје,
Руке твоје носиоци
Црно оке пратиоци
Медна уста жалиоци.

274.

Плети танац.

Ој да плетемо!
Ој плети танац!
Ој Љиљањој;
Ој Пољељој',
Ој Ладо ле,
Ој Пољељу ле!
Ој плети танац!
Ој шарени ле!
Ој хоровид ле!
Ој коло веље!
Ој свето оро!
Ој девојачко!

Ој и момачко!
Ој да купимо;
Ој младе момке!
Ој и девојке.
Ој да се виде,
Ој и познаду!
Ој да играју,
Ој и певају!
Ој, из далека!
Ој, и из близа!
Ој, познаници!
Ој, и незнанци!

275.

Бројанице зову се ове идуће песме које се опет певају кад се игра.

Калопер шћери матерна!
Што се и ми ђегод нетревимо?
„Што би било и да се тревимо?
Крушка нијесам да ме коме шаљеш
Ни јабука да у њедри мећеш;
Већ дивојка од два господара."
Ал' говори Перун момче младо:
„Љути јади помињу ме нате."
А ја нећу ни глиједат на те;
Већ глиједат на већег јунака.
На вијећег а и на бољег,

Што но скоро очо у војнике,
На јунака Ђура Даворића.
Једни веле никад доћи нијеће
Други веле да ће скоро доћи. "
Још Калоперка у ријечи била,
Ал' ето ти сина Триглавова
Триглавова сина Жеждраксина.
Како дође он непита мајку,
Живанију госпођу госпођа.
Он непита! "што ми радишмајко?"
Већ он пита; „што ми ради драго?"

Па отиде драгоме на брану,
Па чрез брану драги бјешједио:
„Душо драга отвори ми брану!
Да улезем чрез брану на врати.
Покисе ми самур на калпаку.
На калпаку триста тетреника,

Тетреника а и трепетника
Што но сам јих теби куповао,
Куповао новцем са разбојна,
Са разбојна мијеста разбојита
Ће се бори свијетлост и тамина?

Ове су пијесме пријеписане од Стане Бирчанке, коју смо вијећер помињали. Ова пошљедња дошла је из Ерцеговине у Ваљев: нахију од досијељеника.

Ова је пијесма, као што се види чиста митска, овди јој је ријед па је мијету смо. Шта она значи и од које је вриједности тијекер ће вријеме и у њему знање људи показати.

176.

Подскочица.

Вјерне друге ње ходите луде!
Ње држите вјере у јунаку.
У јунаку ка но у опанку.
Мушка глава и шушњива-грана,
То су друге двје сличите ствари;
Удри грану о зјељену траву
Сва јој шушња од јеноч опане,

Лист опане а грана остане.
Таква вам је вјера у јунаку.
Он те љуби док другу њесгљеда
Када сгљеда; „сбогом остај драга!"
Оста јунак а пропаде љубав,
Као грана што остане друге!
А опане шушње свјеколико.

277.

Доскочице.

Што но врјеме у прољеће даде?
Оно што нам у јесјен одузме.
У прољеће разлиста се грана,
Ал' у јесјен сва опадне жута.
Лист опане, а грана остане.
У прољеће другјем листом цвјета
Е таква је љубав у дјевојке.
Вјеран друже њевјеруј дјевојци!
Дјевојка је свака варалица
Једну вјеру тисућима даје,
Једну лубав тисућима дјели.

Мени моја три крат доскоћила.
Доскоћила три пут прјеварила.
Јеном рјеће: „Дојц' на пенђер драги!"
А ја јадан њој на пенђер ходо,
Ал' се она сјејом заклонила.
Другом рјеће: „Дојц' у башћу драги!"
А ја јадан одо јој у башћу.
Ал' се она снахом заклонила,
Трећом рјеће: Дојц' на бунар драги!"
А ја јадан хајде на бунара,
Ал' се ова с мајком заклонила..

278.

Оро изпрошјеничко или сватовско.

Шјеничице љепо сјеме,
Љепо сјеме прјелијепо!

Овако припјевају Срби Ришћани и Кришћани, а Срби Мухамедове вјере у Босни Ерцеговини, Ст. Србији, Албанији Маћедонији, Тесалији и т. д. припјевају:

"Јараман љепо сјеме, јараман."

У источној и јужној Старој и дан. Србији, као и у Албанијама, Македонији и Тракији. и т. д.

„Море џанум лепо семе."

А мој драги љевше име.
Што те нигдје на двор није?
Ил је теби мало спати,
Ил ти њеда стара мати?
А да знадјеш драго моје!
Какав ти је душман мати?
Дошао б' ми на ћаира,

Да ћинимо души хајир,
Ћајир нам је мјекан душјек,
Ћајирћичи душјећичи.
Душјећичи ти мјекани,
А мјекани прјемјекани.
Вједро њебо кумаш јорган
Мједна уста шербет вода.

Од Јоке Сарајевке и Стане Зворнићанке.

279.

Оречка,

Стојанка болна лежала,
Три лета дуга божија.
Драго јој никад незнаде,
А кога драго дознаде
Стојну ми лепо прашаше:
„Стојано душо и срце!
Кога си болна лежала,
Што мена ниси казала?

Понада да ти донесем.
Солунска љута раћија,
Велешка бела погача,
Тетовско бело јаблоко,
Измирски жолти портокал,
Мостарско гројзје то слатко
С мора ми смокви ти слатки."

280.

Што не дојде драго.

Што недојде ти зимуске?
Кога ми студеше,
Кога ми студеше.
Токо дојде лето ово
Кога ме тресеше?
Кога ме тресеше?
Што не дојде у пролеће
Кога ми цветеше,
Кога ми цветеше?
Токо дојде во јесена
Кога ми падоше,

Кога ми падоше?
Сум ти било на туђина
Пари извађало,
Пари извађало.
Тебе ти душо драга!
Пари ти праћало,
Пари ти праћало.
Зато ти недојдо душо драда!
Зимуска по зима,
Зимуска по зима.

281.

Јасакција ћидија.

Јасакцијо ђидио!
Не разигруј коња тог.
Од је мома срдљива
Дека често неидеш.
Голем пешкиш нен осиш;
Свилен фустан доноси.
Јасакцио ђидио!
Не разигруј коња тог,
Ол је мома срдљива,
Дека често неидеш.
Дека често неидеш,
Голем пешкеш неносиш:
Та стамболска шамија,
Алосана шамија.
Јасакцио ђидио!
Неразигруј коња свог,

Ол' је мома срдљива
Дека често неидеш.
Дека често неидеш,
Голем пешкеш неносиш;
Те срмали јелеке
Во Солуна резани.
Јасакцио ђидио!
Неразигруј коња свог,
Ол је мома срдљива
Дека често неидеш.
Дека често неидеш,
Голем пешкеш неносиш;
Та везена зобани
Во Призрена резани
В Сарајево везени.

Тако даље попуравају се сите хаљишча што ји мома носи и во што се облече.

282.

Кого оро почне.

Тегни, тегни, Бојана то оро!
Земи ја Митра до тебе,
„Ја би зела та Мигра,
Бог да убије мајка јој.
Митра ми нема кошуља
Гола как ће ја земам,
Как ћу је земам до мене?
Што не ми каза по брго?
Кошуља да је навезе."
Тегни, тегни, Бојано то оро!
Земи земи ја Митра до тебе.
„Ја би зела та Митра
Бог да убије мајка је.
Митра ми нема клашеник.

Гола как ћу је земам,
Как ћу је земам до мене.
Шчо не ми каза по брго,
Клашеник да јој направим?"
Тегни, тегни Бојано то оро!
Земи, земи Митра до тебе.
„Ја би зела Митра до мене:
Бог да убије мајка је,
Митра ми нема тај појас.
Гола как да је земам,
Да је земам до мене?
Шчо не ми каза по брго:
Појас да јој одкајем."

Тако си хаљина пјејат се во оро.

283.

Шарада Ђурђа бела саја.

(Везена на прсима кошуља од куд је постао Саван.)

Шара Ђурђа бела саја:
От Митров ден до Ђурђев ден.
Шчо ми клаје ти двинајес,
Ти дванајес баш терзији,
Да јој шарит бела саја,

Коа дојде ден Ђурђев-ден,
Ушче не ја до шарали.
Сите моми излегаје
Излегаје на панађур:
Измијени изчешљани

И убаво променати.
Бела Ђурђа ми излече;
Ни мијено ни чешљано,

Ни убаво променето,
И од сите по убаво
По најбоље понајлепше,

284.

Извикна Стојан, или колко ко жали за кого?

Извикна Стојан де
Извикна Стојан де подвикна;
"О то де калај Марија!
За ташина та корија
На велешка ћуприја.
Жали ме мајко жали ме!
До кога и ме пожалиш?
Змијами влезла в пазува,"
Мајка му плачно говори:
Жалим те синко Стојане!
Жалим те чедо рођено!
Дури да главна лист пустит
Дури да сонце застанет"
Извикна Стојан подвикна:
„О то де калај Марија!
За ташина та корија;
На велешка ћуприја.
Жали ме татко жали ме
До кога ћа ме жалите,
Змија ми влезла в пазуво"
„Жалим те синку жалим те,
Жалим те синко Стајане!
Дури да море се исполни
Со дробен песок поравна,
Извивна Стојан подвикна;
„О то де калај Марија!
За ташина та корија,
На велешка ћуприја.

Жали ме брате жали ме
До кога ћа ме пожалиш?
Змија ми влезла в пазува."
Жалим те братац жалим те
Жалим те братац рођини:
"Дур да се стори ливађа,
Од тија поти потишча.
Извикна Стојан подвикна."
"О то де калај Марија!
За ташина та корија,
На велешка ћуприја.
Жали ме сестра жали ме
До кога ћа ме пожалиш
Змија ми влезла в пазува?"
„Жалим те брате жалим те!
Жалим те брате рођени!
Дур да ми никна босилак
Из камен студен и ладен."
Извикна Стојан подвикна;
"О то де калај Марија!
За ташина та корија,
На велешка ћуприја.
Жали ме невесто жали ме
Змија ми влезла в пазуво?"
„Жалим те јунак Стојане!
Жалим те мио господар!
Дури најдо јунак ко тебе.

285.

Неда на Сарајо.

Игра Неда на сарајо,
На сарајо Алин бега,
Дур се сарај потресаје
Неда мајке привикаје;
„Доста игра бела Недо!
Те искиднеш жолти чегли"
Алин бего говореше,
Белу Неду наговара;
„Играј играј бела Недо!
Играј играј брига немај!

Немој жалиш жолти чегли
Кој је купил пак ће купи."
Игра игра бела Неда
На сарајо Алин бега.
Игра Неда брига нема,
За те жолти чегли мелки.
Што поцепа што изкидна.
Алин бего купил чегли
Купил Неди жолти чегли.

286.

Та је песма митолошка, но ми га метнаје туна шчо је оречка.

Свирни ми свирни Митро,
Митро туђоземче¹ "
Как да ти свирнем Јудо ле?
Јудо ле леле Самовило?
Чудо ле туђоземко!
Самовил леле наше ле,
Тако се препеа.
Мој го татко небриен,
Небриен ходит и спава.
Небричен ходит Јудо ле!
Небричен ходи мене жалит
Свирни ми свирни Митро!
Митро туђоземче!
"Как да ти свирнем Јудо ле,
Јудо ле леле Самовило?
Мајка ми ходит не бриен

Небричен Јудо ле Самовило!
За мене жалит сирота.
Мајка ми море Јудо ле!
Црни драпни носи за мене."
Свирни ми свирни Митро,
Митро туђоземче!
„Как да ти свирнем Јудо ле,
Јудо ле леле Самовило?
Братац ми ходи небричен
Небричен жалит за мене,
Братац ми носи црна капа,
И жали Митре убаво."
Свирни ми, свирни Митро,
Митро туђоземче!
„Как да ти свирнем Јудо ле
Јудо ле леле Самовило! "

Сеја ми ходи небриген,
Небриген жали за мене.
Босилек сестра неноси,
И в грађина тожна неоди."

287.

Белика и ризик.

Вељо, Велико дилбер Бугарко!
Дилбер млада бела Бугарко!
Што бело переш да црно носиш;
Ал' мајка жалиш, ал' татка плачеш?
Е ђиди лудо и младо!
Изговори Веља Велика,
Изговори дилбер Бугарка:
Ни мајка жала, ни татко плача.
Токо си плача на свој разик.

За шчо су ризик, ризик немала?
Моје то лудо в туђина ошло,
Туђина ошло девет години,
На десето коња пуштило
На седло беше писмо писано;
„Можи се Вељо Велико!
Вељо Велико дилбер Бугарко!
Можи се Вељо веће нечекао."

288.

Тече река из стред село Србљана.

Тече река из стред село Србљани,
Мало ле Србљани;
Србљана Врбљани,
Врбљани Србљани!

Носи ветка, Масо ле маслинке!
На грани два чардака висока.

На чардаци две постели
послани

На постели два терзији убава,
Они крова свилена вошуља.
Свилена кошуља крова,
Срмели алишча шију.
Алишча шију убаво Масо ле!
Од туда иде млад убав,
И ми праша убави терзији:
А кој ће ји ћердосаје?
Море Мала Мају ле!

Мају ле Масола де?
Да л' за тебе да л' за мене?"
Ал' говори Мала Масуља:
Једно га терзија за тебе,
Друго терзија за мене.
Ми је два да ји ћердосаме
Масо ле море Масо ле!
Масо ле моме убаво!

289.

Другачки седеше.

Другачки те содеше седеше,
Мало ле море Мајо ле!
Масо ле моме убава!
Из село Врбљани:
Врбљана Србљани!
Србљани јунаци! ².

Друачка седеше седеше,
Во голема грађина грађина.
В грађина седеше седеше
И рано цвеће береше, береше,
Рано цвеће ран босиљак, босиљак.
За двојица млад терзи, и терзији.

1. 2. Ове се врстице у обе песме после сваке врсте препевају.

290.

Зави се облак над наше село.

Зави се облак над наше село,
Над наше село над Бојаново.
Небило облак ток било јунак
То било јунак из Сарајево.
Ми бегендиса добар јунак,
Ми бегендиса једна девојка.
Једна девојка Бојна убава.
Ми отиде јунак татка да проси
Татка просеше татку говореше:
"Ој татко татко стар отец!
Да ми го дајеш она девојка
Она девојка Бојна убава!"
Татко ми има чевгер волова
Волови дава Бојна недава.

Мајка ми има чевгер овци
Овци дава Бојна недава.
Братац ми има чевгер коњи
Коњи дава Бојна недава.
Сестра ми има чевгер грађина
Грађина дава Бојна недава.
То слушал слушал тај добри
јунак,
И кога си те изслушал
И го виде му не дава Бојна;
Бојна си звал на сила своја.
На сила своја јуначка,
И го однесе у шер Сарајево
Во Србија земља Босначка.

291.

Заимче на војска.

Во четвртак свадба правило,
Свадба правило младо Зајимче
Младо Зајимче то спахиче.
Во петак ферман му дојђе.
Ферман дојђе от цара Мурата.

Ферман ми појет и дробна солзи
И дробна солзи Зајимче рони.
Невеста просто пред него изајђе,
Изиде и го прашаше."
"Шјо ми плачеш еј ђиди лудо!

Еј ђиди лудо мило и драго!
 Мило и драго моје Зајимче спахиче!"
 И му даде бела марама
 Бела марама очи да брише!"
 Марама земе Зајимче спахиче,
 И ми избриса те солзни очи.
 И ми говори на своја була
 На своја була млада невеста.
 „Как да не плачеш моја мила?
 Моја мила млада невеста!
 Вчера свадба сме правиле
 Денеска ферман ми дојђе!
 Да идем на та силна војска
 На силна војска Московија.
 Ток само ти се молим
 Ти се молим да неплачеш,
 Да не плачеш и не жалиш
 Цар ме зове на силна војска,
 На силна војска да идем
 И да ми бидеш верна невесто!
 Да ме чекаш до седм гођина,
 Који ће ти дојде ова јаглика
 Тоја ће знајеш да сум жив,"
 И се опреми Зајимче спахиче,
 И се опреми и добра коња
 И ми оде на силна војска,
 На силна војска у Московија.
 Млада невеста га чекаје
 Невеста га чекам за седм гођина,
 И нема је јуште три месеци.
 Младо спахиче не је ми дошло
 Не је ми дошло за осум гођини.
 На девети гођини ми здумала
 Млада невеста да се удава.
 И ми здума и ми сторила

Та добра свадба лепа убава.
 На исто свадба стиже Зајимче!
 Зајимче младо спахинче;
 Па ми се приближи младо
 Заимче Младо Зајимче доједан
 клајенац,
 „На клајенца најђе стара си баба.
 Стара си баба своја си мајка
 И јој говори! "Помози Бог.
 Помози бог стара си бабо!"
 Баба му рекна; „Бог ти помого'."
 Бог' ти помого незнан јуначе!
 Зајимче јој говори:
 „Подај ми вође да се напијем
 Ће те питам мори бабо!
 Што су тије сурли топани?"
 Не мој питаш млад делија!
 „Моја се снаха удаје
 Моја снаха која је била
 У моја кућа осум гођина."
 О тоа свирит ти сурли
 Ти сурли тиа топана."
 Тоа се текна младо спахииче.
 И потегна сабља димискина
 Отиде во пред во сватови,
 Кут је младо невеста
 Е извади бело јаглуче,
 И показа на млада невеста
 И застрами си китени свати,
 И одведе Зајимче младо!
 И одведе своја та невеста.
 Во своја кућа и својој мајци,
 И остана ујадени китени свати,
 Со својего младога зета.

229.

Кога ће да се расипа оро и панађур.

Расипај оро Трендо!
 Појђи си дома Трендо!
 Појди си дома Трендо!
 Дете ти плаче Трендо!

Нека ми плаче лудо!
 Нека ми плаче мало!
 Свекрва имам лудо!
 Нека го теши младо.

293.

Ипак кога се расипува оро.

Нерасипај се, нерасипај се еј
 панађуре!

Ја не сум дошо, ја не сум дошо да се
 расипам.

Токо сум дошо да го саберем:
Идите овамо девојки моје!
Идите овамо во ваше село,
Во наше село ваш вилајет.
Во наш вилајет: две сонца греје,
Две сонца греје две месечине.
Овамо има једного јунаци.

Шјо лубе добро убаво
И шјо вола убави момички.
Идите вамо во наш град,
Во нашем граду сите богатства.
Понајвише меду шећеру,
Шјо раниме своји ти жени.

Сите оречки тиа песни от Илинка Вензанковић от Стара Србија земља Албанија, Мијачка.

294.

Босанка,

Ој девојко чемерико!
Убило те зло вјелико!
 Ха ха мједена!
 Ха ха рођена:
Хајде тако, јаћу вако,
Би ћеш моја свакојако!
 Ха ха мједена!
 Ха ха рођена!
Ти се носиш и поносиш,
Ти се бјелиш и румјениш.
 Ха ха мједена!
 Ха ха рођена!
Хајде тако, ја ћу вако
Би ћеш моја свакојако.
 Ха ха мједена!
 Ха ха рођена!
Ти се бјелиши румјениш,
А шта мени младу вјелиш?
 Ха ха мједена!
 Ха ха рођена!
Хајде тако, ја ћу вако,
Би ћеш моја свакојако,
Нит се бјелим ни румјеним,
Опјет вјелим да с' ожјеним
 Ха ха мједена!
 Ха ха рођена!
Хајде тако, ја ћу вако,
Би ћеш моја свакојако,
 Ха ха, мједена!
 Ха, ха рођена!
Нит се мијем нит се бријем,
Опјет вјелим да с' ожјеним.
 Ха, ха мједена!
 Ха, ха рођена!
Хај де тако, јаку вако

Бићеш моји свакојако.
 Ха, ха мједена!
 Ха, ха рођена!
Што се носиш и поносиш,
Кад те знадјем и познајем?
 Ха, ха мједена!
 Ха, ха рођена!
Хајдје тако, ја ћу вако,
Би ћеш моја свакојако.
 Ха, ха мједена!
 Ха, ха рођена!
Кад те знадјем и познајем
Ког си рода и порода,
 Ха, ха мједена!
 Ха, ха рођене!
Хајдје тако, ја ћу вако.
Би ћеш моја свакојако.
 Ха, ха мједена;
 Ха, ха ређена:
Отац ти је бузађија,
А мати ти кокићирка
 Ха, ха мједена!
 Ха, ха рођена.
Хајдје тако, ја ћу вако,
Би ћеш моја свакојако
 Ха, ха мједена!
 Ха, ха рођена.
Коке носиш тје продајеш,
Тје се душо љебом храниш.
 Ха, ха мједена!
 Ха, ха рођена!
Хајдје тако, ја ћу вако,
Би ћеш моја свакојако.
 Ха, ха мједена!
 Ха, ха рођена!

Прјеписао сам ову пјесну још 1860 год. на састанку рачанском, при Ушћу Дрине.

295.

Сремка.

Текла вода Текелија,
Текла вода Текелија.
Под њом растла шевтелија,
Под њом растла шевтелија.
Под њом ода Анђелија,
Под њом ода Анђелија.
Од туд иде стар делија.
Од туд иде стар делија.
На, кољицу чилашастом
На коњицу чилашастом,
Баш ко брада стар делије,
Баш ко брада стар делије.
Па говори Анђелији
Па говори Анђелији!
"Помоз Боже Анђелијо!
Помоз Боже Анђелијо!
Пије ли се Текелија!
Пије ли се Текелија?
Једе ли се шевтелија

Једе ли се шевтелија?
Љуби ли се Анђелија
Љуби ли се Анђелија?"
Одговара Анђелија
Одговара Анђелија:
"Ид' одтален стар делија!
Ид' одтален стар делија!
Непије се Текелија,
Непије се текекија!
Неједе се шевтелија,
Неједе се шевтелија.
Ни је за те Анђелија,
Ни је за те Анђелија.
За делију грбатога
За делију грбатога.
Грбатога остарилог,
Грбатога остарилог;
Већ за момка млађанога.
Већ за момка млађанога;

Ову сам преписао од старе г. Пеле Јакшићеве, супруге бившег старог г. Јакшића благајника — министра финансије — пок. кнеза Милоша. Од ње су и ове две идуће подскочице.

296.

Дан и ноћ Деспа,
Дан и ноћ Деспа
На небо уздише
На небо уздише!
Чим звона чује,
Чим звона чује,
На ма метанише
На ма метанише.
Умазала светце,
Умазала светце
Све целивајући,
Све целивајући.
Она мисли луда,

Она мисли луда,
Монахиња бити,
Монахиња бити,
А незнаде млада,
А незнаде млада,
Тамо нема драгог,
Тамо нема драгог.
Нема једног младог,
Нема једног младог,
Него тисућ бесних,
Него тисућ бесних.
Црних калуђера,
Црних калуђера.

297.

Подскочица.

ОЈ пријо пријо!
Ала би те био
Кудгод би те стиго.

Ала бих те био
Мојим медним уст'ма
И белим рукама.

298.

Доскочице.

Млико мачије
Јаје сврачија
Мисо свачије.

299.

У пољу Турци,
У шуми вуци,
У дворни кучци,
У гори хајдуци,

У кући бувци
У цркви свитци,
Прид црквом слипци.
Живит се не море

300.

Што хочеш ти чоче?
Отац ти за пећком кучком,

А мој на гранама саколом,
Ка истини соко, осушио се.

301.

Стана и Јања.

Играла Стана и Јања.
и Јања.
На Јану фистан до земље,
До земље.
На Стану ни лек не мало,
Не мало.
Путом прођоше цареви
Цареви.
Прво ми беше цар Владан,
Цар Владан.
Друго ми беше цар Свевлад
Цар Свевлад.
Треће ми беше цар Часлав,
Цар Часлав,
Од србске земље поносне
Поносне,
Из Зете старе Србљанске,
Србљанске.
Три пут се Стане приклоњав
Приклоњав;
А Јање ни лек ни мало
Ни мало.
Што ми се цари приклању
Приклању,
А Стане младој убавој,
Убавој.

Стане ми има три брата
Три брата:
Први јој беше цар Душан
Цар Душан.
Други јој беше Светозар
Светозар,
А треће вељи Звонимир
Звонимир.
Зато се Стане поклањав
Поклањав.
Јања ми ни лек не мало
Не мале.
Стаде ми Јања да плаче
Да плаче.
Своју ми мајку проклињат
Проклињат.
Што њојзи браћу не роди
Не роди.
Вели јој царе Душане
Душане.
Вели јој Вељи Будимир
Будимир,
И најсилнији Светозар,
Светозар,
И онај стари Звонимир
Звонимир!

„Чујеш ли мајко Јањина,
Јањина,
Сребро и злато на тебе,
На тебе,
И твојој Јање убавој
Убавој.
Њојзи ће с' кдањат цареви
Цареви
Понајвише цар Владан

Цар Владан,
И онај силни цар Свевлад
Цар Свевлад.
И тај ми млади цар Часлав,
Цар Часлав.
Што цари дали своју реч
Своју реч,
Речицу своју држали
Држали.

Од баба Петке из Радомирског среза Софиске нахије из Старе Србије.

302.

Овчар свира у планина

Овчар свира у планину галено!
Галено, вито перо зелено, галено!,
У планину у Шару галено!
Галено, вито перо зелено, галено!
Више цвили но што свири, галено!
Галено, вито перо зелено, галено!
Викна оца да му извади, галено!
Вито перо зелено, Галено галено!
Викна матер да му извади галено!
Галено, вито перо зелено, галено!
Викна брата да му извади, галено!
Галено, вито перо зелено, галено!
Викна сестра да му извади галено,
Галено, вито перо зелено, галено!
Викна љуба да му извади, галено!
Галено, вито перо зелено, галено!
Из недарца љута змија, галено!
Галено, вито перо зелено, галено!
Отац неће мајка неће галено!
Галено, вито перо зелено, галено!
Братац, неће сестра неће, галено!

Галено, вито перо зелено, галено;
Да извади љута змија, галено!
Галено, вито перо зелено, галено!
Љуба пође, она хоће, галено!
Галено, вито перо зелено, галено!
да извади љута змија, галено!
Галено, вито перо зелено, галено!
Љута змија кочаничка, галено!
Галено, вито перо зелено, галено!
Качаничка јадовница, галено!
Галено, вито перо зелено, галено!
Са Качаник црна гора галено!
Галено, вито перо зелено, галено,
Црна-Гора Србска земља галено,
Галено, вито перо зелено, галено!
Тури рука у недарца галено!
Галено, вито перо зелено, галено,
Те извади златан појас, галено!
Галено вито перо зелено, галено!
Златан појас права љубав, галено!
Галено, вито перо зелено, галено!

От Драган Златковић велешка нахија Стара-Србија земља Маћедонија.

303.

Ова је Срба Мухамедове вере у Старој Србији, Албанијима Маћедонији Тесалији у већем делу Тракије и Уруменлије.

Што настаде ова добра година?
Џанум аман, аман неј.
Што настаде ова добра година?
А сутра је лепши данак сриједа,
Џанум, аман, аман, аман-неј!

А сутра је лепшиј данак сриједа
Сриједа, сриједа сриједа!
Што изгуби мог дилбера
лијепа, Џанум, аман ама-неј
Што изгуби мог дилбера лијепа

лијепа.
 Што га јадна стећ немогу за века,
 Џану, аман, ама неј!
 Што га јадна стећ немогу за века,
 за века, за века.
 Ако ли га кадгод стекнемдо века?
 Џанум аман, ама-неј!
 Ако ли га јадна стекнем до века,
 До века, до века.
 Ал такво га стећ немогу за века,
 Џанум аман, ама-неј!
 Ал' таквога стећ немогу за века
 За века за века.
 Чува ћу га у срдашцу мојему
 Џанум, аман, ама-неј!
 Чува ћу га у срдашцу мојему
 мојему мојему.
 Носи ћу га у недарцу мојему,
 Џанун аман ама-неј!
 Носи ћу га у недарцу мојему,
 Мојему мојему,
 Рани ћу га медним устма мојима,
 Џанум. аман, ама-неј!
 Ранићу га медним устма мојима,
 мојима мојима,
 А појити плавим оч'ма мојима
 Џанум аман, ама-неј !

А појити плавим оч'ма мојима
 мојима мојима.
 Покривати русом косом бијелем
 Џанум аман ама-неј!
 Покривати русом косом бијелом,
 Бијелом бијелом.
 Пред кућом му бадем дрво високо
 Џанум аман, ама-неј!
 Пред кућом му бадем дрво високо
 Високо високо.
 На њем пева билбил пиле соколе
 Џанум аман ама-неј!
 На њем пева билбил пиле соколе,
 Соколе соколе.
 Пољуби му десан залив и око,
 Џану аман ама-неј!
 Пољуби му десан залив и око
 И око и око.
 То не био десан залив и око
 Џанум аман ама-неј!
 То не био десан залив и око
 И око и око;
 Већ то био мој дилбере изгубљен,
 Џанум аман, ама-неј!
 Већ то био мој дилбере изгубљен
 Изгубљен изгубљен,

Од г. М. Ђорђевића учитеља Великог Очког, у Старој Србији.

Последње речи врло се високо узвикују, а напев је ове песме што може бити весео и можда највеселији у свима србским крајевима и напевима. Ми смо врло оскудни таквим напевима. Покрај веселости он је плаван, као и све песме Срба мухамедове вере.

304.

Ор се бере оро да беремо.

Ор се бере оро да беремо.
 Мало село гледаше велико,
 Да се собор сакупи велики,
 У собору момци нежењени,
 И девојке младе неудате!
 У собору те младе невесте.
 Невестице на Видов дан дошле,
 Да се виде и да се познаду,
 Да су ми се те године ране,
 Те године ране превенчале,
 А јунаци на свог панађура
 Панађура собора великог.
 Ту ми паде у среди собора

А из неба плавог високога.
 Паде венац красно оплетени
 Селен венац од црвене руже.
 Од зелене красне љубичице
 И подгорца цвећа прелепога.
 А са венцем пусла долетала,
 Та ми пусла од Бога Вишњега
 Те казује у среди собора:
 Да ће бити то лето богато,
 Ђурђев данак шумком и травицом
 Никољ данак пребелим јагањцма,
 Петров данак тим белим сирењем
 Белим млеко и белим сирцима,

Госпођин дан пребелом пченицом,
Крстов данак вином црвенијем.
Моћи ће мо моме удавити,
А за момке младе нежењене.

Млади Љеље млада Љела љуби.
Родила му Пољељи Пољељу.
Млада дева млада момка љуби
Роди ће му сина и ћерчицу.

Од г. поп Николе Андрејевића из Средачке жупе свештеника у Старој Србији.

305.

Марушка Товарушка и Банушко

Ој марушко товарушко!
Где си била товарушко!
Где си била шта радила?
Одкуда теби златна грана?
Ој Банушко товарушко!
Ја сам тамо доле била:
На Едрена воду пила,
Воду пила зајитала.
На Едрена златна грана,
Ја одкидо зланту грану,
Па је дадо кујунџији,
Да сакује златне кључе,
Да отворим беле дворе.
Он сакова златне кључе,
Ја отвори беле дворе,

Беле дворе цариградске.
Кад у двору коло игра:
Игра коло девојака.
У њему је девојчица
У свиленој кошуљици.
„Ој Марушко товарушко!
Дај ти мени девојчицу,
У свиленој кошуљици,"
Ој Банушко товарушко!
Недам теби девочицу,
У свиленој кошуљици.
"Ој марушко товарушко!
Ако недаш девојчицу;
У свиленој кошуљици
Ја је оте и одведе!"

Тако се пева и игра. Увати се у Срему и у другим земљама српским коло од девојака па једна је Марушка Товарушка, а друга је Банушка Товарушка, певају играју Товарушка та извлачи едну по једну из кола, девојчицу која се после зове **Родилница**. После тога праве као тобож свадбу. Тамо и уопште свуда међу аустриским Срба-Хрватима ово се игра уз белу недељу. У Старој Србији то је обично саборска игра и песма; па с тога је овде уврстисмо.

Ми смо је преписали од Савке Јовановића Скадарке. Чули смо је од Персе Петровића из Срема, а и од нашег синовца Мике Милојевића из Ваљева, детета од 6 година. Тамо у Ваљеву певају деца мала обојег пола, његови вршњаци.

306.

Војвода и војска му.

Ој вој, вој вој вој, вој вој вода!
Камо Теби твоја фала.
Твоја фала силна војска,
Силна војска убојита,
Убојита разбојита?
Што нам рече ти довести,
Лака кола да играмо?
Лака кола лакшег скока.
Лакшег скока сремска скока?

Или ти се та вој-вој-вој-вој-ска?
У то сиње море црно
Море црно утопила,
Бијућ боја са Тартаром,
Црним гостом озијатом?
Или ти је та вој-вој-вој-вој-ска?
Свати војска изгинула
Бијућ боја јуначкога
С Алеманом Љутим звером?

Ал говори вој-вој-вој-вода:
„Баци коло неиграјмо,
Војска ми је изгинула
Бијућ боја тога црног,
С Татараном агарјаном
На том сињем црном мору.
На тој србској крајиници.

Ид од тален вој-вој-војда!
Ни је теби изгинула
Силна војска и убојна,
Бијућ боја великога
На том сињем црном мору,
Него ти је изгинула
Љубећ русе девојчице.

Од Персе Петровића из Срема.

307.

Тетовљанка и Кичевка.

Оро ми хоро коламо
 Бојано Бојано!
Тебе ми нема у коло
 Бојано Бојано!
Без тебе коло шарено
 Бојано Бојано!
Стало ми коло ка пусто,
 Бојано Бојано!
Што нам не дојђе,
 Бојано Бојано!
Данас вељи панађур,
 Бојано Бојано!

Панађур Видов данак ми.
 Бојано Бојано!
Неможе Боја у коло
 Бојана Бојана!
Не ми је шила ни прела,
 Бојана Бојана!
На дуге ноћи у зима,
 Бојана Бојана!
Него је села певала,
 Бојана Бојана!
С тога ми дојћи неможе,
 Бојана Бојана!

Од г. Х. Богунџе Сиљеновића от Крчево Кичево в Стара Србија.

XXVI. ПЕСМЕ - СА ОБИЧАЈИМА — МОБСКЕ ОВЧАРСКЕ И ПУТНИЧКЕ.

308.

Иво и Ивана.

Тодор млади мобу сакупио,
Да му жању у пољу шјеницу.
Сакупио мобу на Огњену
На Огњену пресвјету Марију.
Жјетву жјела моба Тодорова,
У тој моби Иван и Ивана.
Иво најје три ста и три снопа,
А Ивана три ста и четири.
Иво попи три ста и три чаше,
А Ивана три ста и четири.
У том моба дома се разишла,
Сваки оде своме бјелом двору
Иво оде своме бјелом двору,
А Ивана опјет своме двору.
Кад је било ноћи у по ноћи

Гром загрмје у срјед вједро неба
Тје удари у поље широко.
Ударио у бјелу шјеницу
У пшјеницу Тодора везира.
Тог везира србског цара Стјепе.
Запали му жњевену пшјеницу,
Запали му њиву раваницу.
Кад у јутру јутро освануло.
Сви мобари дома устајала
Те гљедају чуда невиђена.
Ње устаје Иван момче младо,
Вјећ он лежи ницом на кривјету.
Лежи Иво ни главе недиже,
А Ивана сићан вијезак вијезе.
Па долази лијепу Ивану

И њему је ријеч бјешједила:
Ој Иване, моје јагње бијело!
Устај Иво моје срце драго!
Устај Иво мобу да мобимо,
Да виђимо које бољи јунак
Млад Иване или та Ивана?
Шути Иво главе неокреће,
Нит' говори нити што мромори.
Тада вели Ивана ђевојка;

Зар је бољи јунак Ивана ђевојка,
Нег дилбере млађани Иване?"
Тада Иво ријеч одговара!
„Шут' Ивана муком замукнула!
Шут Ивана шинула те гуја!
Тебе гуја мене присојкиња,
Што си мене синоћ затравила
Те сам сада болан и преболан."

Ова је из Љешнице под. окр. пријеписана код разкопаване црквине Милоша Обилића.

309.

Јанин брале и сва.

Јанин брале мобу сакупио;
Из три града из три краинара,
Из Пољана стотину мобара,
Из Љубњана стотину мобара
Из Једрене стотину мобара.
Из три града три ста жетелаца
Из два града двеста везилаца.
Све градова србских краинара,
Што чувају међе и крајине.
Из Белграда на реци Војуши
Из Белграда стотину мобара,
Где но седи србска царевина.
Из Сербеза стотину мобара
Из Сербеза царичиног града
Где но седи госпођа царица.
Из три села три ста жетелаца,
Из два села две ста везилаца.
Још то му се мало учинило
Обуставља сеју од оваца.
Од оваца и од јагањаца,
Да му пева и песму казива,
Да весели житеоце младе.
И да прид њим у жњу напредњачи.
Ну да видиш млађане Јанојке;
Нит' му пева, нити песму каже,
Нит придњачи у жњу жителачком;
Већ пролива сузе низ образе.
Грозне сузе беље од биљура,
А чистије од драгог камена.
Кад је моба сила за ужину;
Узе видру у бијелу руку,
Па ми оде за гору на воду.
У том Јанко најавио стадо.
На јавио стадо на кладинца
На кладинца студену водицу,

Да пландује и да воду пије.
Јанко Јању у свиралу зове.
Јања му со у песми одзива,
И у песми њега запиткује:
"Је си л' Јанко ишо у јаворје;
Де смо синоћ невин посадили,
Је с' заливо невин у јаворје?
АКО си га јунак заливао!
Ил' си водом или млекоом белим?"
Јаноша Јањи у свирали каже:
Је сам Јањо моја драга душо!
Јесам Јањо ишо у јаворје!
Заливао невин у јаворју;
Заливао том водом студеном.
И заливо млијеком бијелим.
Ја заливам моја душо драга!
Ја заливам драгога невина,
А невин ми горе вене Јано!"
Кад то зачу прелијепа Јања,
И кад дође за гору на воду
Одма оде млада у јаворје;
Те узима чедо из јаворја
Мало чедо од шездесет дана;
Па га метну на свилено крило.
Ал' ето јој брата рођенога
Ето иде право у јаворје,
Право иде јунак у јаворје.
Кад је Јања брата сагледала;
Баци чедо у зелину траву;
Па побиге млада низ јаворје.
Кад дотрча од Скопља Владета,
Кад дотрча у зелин јаворје
И угледа ово чедо мало,
Узима га на бијеле руке;
Чедо мушко од шездесет дана,

Он ћадија да посиче чедо,
 Ал' се чедо мало насмиало,
 Жао било Владети војводи.
 Жао било тог сестрића малог.
 Узе њега на бијеле руке,
 Па га носа своме билом двору,
 Те га даје остарилој мајци
 Остарилој мајци Божанији
 Божанији вако говорио:
 „Гаји мајко ово чедо мушко!
 Ово мушко чедо прилијепо."
 Мајка узе оно мушко чедо;
 Па га гаји, као јање младо.
 Ал да видиш Јанојке дивојке.
 Своме двору више се неврати;
 Ни бијелу братовљеву двору
 Ни на њиву младим житиоцма,
 Виће оде за Јаноша младог
 За Јаноша из Добрана града.
 Када прође годиница дана,
 Јања брату своме поручује,
 Своме брату милно накричује:

„Брате мили Владета војвода!
 Ајде брате мени у походе!
 А са старом Божаниом мајком
 И са старим Владичаном бабом.
 Понеси ми од злата јабуку
 Што но си је у јаворју нашо,
 Ако ниси јабуко изио"
 Братац сеји боље одручује:
 "Сејо моја лијепа Јанојко!
 Ето брата сеји у походе
 И ето јој мајке и бабајка;
 Још сувише осам браћа њених
 Са Владетом братом најстаријим;
 Но ненадај се моја мила сејо!
 Неда братац од злата јабуку
 Што је нађе у зелин јаворју.
 Воли братац од злата јабуку,
 Као своју Јанојку сестрицу.
 Кад му није Јане у дворони,
 Нека му је од злата јабука."
 Како реко Владета војвода
 Како реко тако и створио,

310.

Грађење Орида.

Град градио наимар Манојло.
 Град градио тог Орида пуста
 Под тим Ридом високом планином,
 Над Оридским дубоким језиром.
 Град градио тог Орида пуста
 У Синише цара великога.
 Великога цара проклитога.
 Што Манојло за дан подигао,
 Подигао тог Оридског града,
 То му вила за ноћ порушила.
 Тад Манојло удвоја мајсторе,
 Опит града гради Оридскога.
 Што Манојло за дан подигао,
 То му вила за ноћ порушила.
 Тад Манојло утроја мајсторе,
 Опит гради Орида проклита.
 Што Манојло за дан построио,
 То му вила за ноћ разстроила.
 Наљуги се наимар Манојло
 Удесети те своје мајсторе
 Опит строји града у Орида.
 Што Манојло за дан построио,
 То му вла за ноћ разстроила.
 Тако било за четири дана

За четири дана и године.
 Кад је било у ту свету петку
 У ту петку недељину мајку.
 Кличе вила са Рида планине
 Виш Орида остао јој пусти,
 Те дозива наимар Манојла;
 „Чул Манојло јада недопао!
 Ти немореш града сазидати."
 Опит зида неимар Манојло,
 Опит зида града у Орида.
 Што Манојло за дан сазидео
 То му вила за ноћ порушила.
 Кад је било у присвету петку
 Свету петку недељу мајку.
 Кличе јасно вила са планине
 Са те Шаре са царске планине.
 Виш Призрена царевога града:
 „Чу ли море неимар Манојло!
 Нећеш море сезидати града,
 Ни изнети твоје русе главе
 Док ненаћеш Стојну и Стојана,
 ДОК ненаћеш два слична имена.
 Два имена брата и сестрицу.
 Два имена слична и обична,

Ако ненађеш Стојну и Стојана,
 А ти мораш Миљу и Миљена,
 Док ненађеш два слична имена,
 И оба ји неузидаш брајко!
 У источну у ту круглу кулу
 Неоставиш дојке и ланита
 На угледу сведу божијем свету.
 Понајвише проклитом Синиши."
 Кад Манојло вилу разабрао
 Полићео ка Синиши цару
 Ка Синиши у Трикали граду
 И цару је кроз плач беседио;
 „Чу ли царе што ми вила каза?
 Ја немогу града подигнути,
 Док ненађеш два слична имена
 До два слична царе и обична,
 Оба да су братац и сестрица,
 Док јих царе неузидам тужне
 У источну у округлу кулу
 На угледу свему божјем свету,
 Понајвише теби царо драги!"
 Каде царе речи разабрао
 Одма преже коње у интове,
 Интове је напунио благом

Свакојаким благом скупоциним.
 На интове постављао слуге
 Па јих посла по земљици својој:
 Да му траже Стојну и Стојана
 Или друга два слична имена.
 Два имена брата и сестрицу,
 Да јих купи за то пусто благо.
 Иду слуге на све четир стране,
 Не нађоше два слична имена,
 Два имена брата и сестрицу.
 Не нађоше за то пусто благо,
 И ди бише два слична имена,
 Сакрише се да ји несазнаду
 Црне слуге проклитога цара.
 Кад' с вратише проклитом Синиши,
 А без слична два имена драга,
 Без сличнога брата и сестрице,
 Синиша јих одма погубио.
 Ну да видиш неимар Манојла
 Ну да видиш жалостна му мајка,
 Устрили га та прибела вила,
 А са Шаре високе планине
 Оста клити Орид несазидан.

Ова је писма митска, но ми је митнусмо овди зато, што припада житиочким или мобским а и помошчним као што неки зову.

311.

Реч нежењеног.

Зарекло се младо нежењено,
 Зарекло се у присвету петку.
 Свету петке недиљицу мајку:
 Да обује од сребра опанке,
 А кајише од сувога злата.
 Да начини у срид горе двора,
 А узвиде воду на ливаду.
 Да изпроси на далико драгу
 Да изпроси и да узме драгу.
 Што је рекло младо нежењено
 Што је рекло и што се зарекло,
 Оно ти је младо сверовало.
 Обуло је од сребра опанке,
 А кајише од сувога злата.
 Направило усрид горе дворе,
 Извело је воде у ливаде.
 Испросило драгу на далеко.
 Кад је момче све то учинило
 Варала га из села дивојка

Варала га па му горорила:
 „Чу ли мене момче нежењено!
 Бијели ти двори сагорели,
 И у двори од срибра опанци
 На опанци од злата каиши.
 Усале ти воде у ливаде
 А умрије драго на далико."
 Ал' говори момче заречено:
 „Не варај ме од села дивојко
 Неварај ме преварит ме нећеш.
 Да су моји двори изгорили
 Око њих би гора усанула.
 Да с усале воде у ливаде
 Неби ми се оне зелениле.
 Да је умрло на далеко драго,
 Браћа би јој гологлава дошла.
 Обрнутих гуња наопако
 И осталог рува и одила,
 А пуштених брада до трбува

Разчешљане косе по рамени.
Небрини се дивојко из села
А за моје у горици дворе,
И за моје воде у ливаде
И за моје драго на далеко
И опанке од чистог сребра
И кајише од сувога злата,
Баш да су ми изгорили двори.

Ја ћу друге цуро направити.
Баш да су ми пропали опанци
И кајиши од сувога злата
Ја ћу друге направити боље.
Да с' усале воде у ливаде
Ја би друге воде изводио.
Баш да ми је и умрло драго
И опите тебе узет нећу."

312.

Сеја Богданова и моба брата јој.

Да почнемо песму да певамо.
Ја ли милу, ја ли жалостиву?
Боље милу, него жалостиву.
Мила песма и Богу је мила
Жалостива и Богу је жао.
Мобом жнили жито Богданево,
Из Пољана града великога,
А крај сињег мора дебелого.
Прид мобом је сеја Богданова,
Мила сеја млада Божанија.
На њојзи је дивно одијело;
Од кадиве свитка пресвијетла.
Од кадиве морасте дибине.
На свити јој токе женкалије
Жонкалије токе златалије.
Ниже тока појас кованлија
Кованлија од тридесет ока,
Што га носи за тридесет дана.
Под појасом рујни бајадеру.
Бајадеру до ниже колина.
Више свите зубун од кадиве.
Од кадиве биле и црвине.
На глави јој калпак жинкалија

Жинкалија тај црвини калпак
На калпаку седам челенака,
А на свакој пера паунова.
На ногама чизме до колина
Те црвине чизме до колина.
До чланака срибром окићене
Од чланака гори до колена
До колена чизме позлаћене.
У руци јој српак од тог сребра.
РУКОМ маше сеја Богданова.
Руком маше, а српком пожњива.
Прид мобом је прва у жњивењу,
А за мобом прва у пожњиву,
Она пева мобу разговара;
„Весели се мобо брата мога!
Брата мога млада јединога!
Братац ће те добро почастити.
Доста смока и пића свакога.
Сада жњила у мог брата двору,
До године никад ни довека,
Ни довека у мог брата двору;
Вић у двору мога милог драго!
Мога драгог Бана из Солуна “

Ове су све од стана Бирчанке приписане из Суводања окр. Ваљев. Ниже биће још неколико од ње.

313.

Цара Константина моба.

Цар Констандин мобу сакупио:
Сто момака две ста девојака
И још му се мало учинило.
Па дозива Јању од оваца:
"Хајде Јањо моја мила сејо!
Да зажењеш и песме почињеш."
Млада Јања брата послушала:
До подне је жела и певала,

А од подне жела и плакала
Њу дозива Павле из свирале,
Свирајући Јању дозивао!
„Хајде хајде моја мила Јањо!
Зар ти незнаш да нам цветак вене?"
Јања с' њему у песми одзива;
"Заливај га студеном водицом
И заливај млеком од оваца."

„Није вајде моја мила Јањо!
Три пут сам га водом заливао,
И четврти пут млеком од оваца.
Ја заливам, а он горе вене!"
Кад је Јања Павла разабрала,
Свој је моби била протужила,
Па говори остарелој мајци
„Морам ићи моја стара мајко!
Морам ићи стаду на планину;
Јер ће ми се стадо разтурити.
Немогу га млада сакупити.
Ако ми се то растури стадо,
Од сад мајко па довека амин."
Кад је мајка Јању сагледала,
Како плаче и како запева,
У нешто се јаду досетила,
Па је Јањи тихо беседила!
„Иди Јањо те обиђи стадо!
Али гледај те што брже дођи"
Оде Јања за вељу планину,
Ал' не стаду на води студеној.
Кад је дошла код воде студене,
Из јеле је чедо извадила
Мушко чедо од петнајес дана;
Па је чеду умилно тепала:
"Неплач, не плач моје мило чедо!
Неплач, не плач чуће моја
мајка Чуће мајка и мој мили братац,
Ако чују добра битебе неће

Ни за мене ни за тебе чедо!"
Она мисли нико је не чује
Ал' то братац и види и чује
Близу је се Јање прикучио
И мушко јој чедо угледао.
Када Јања брата угледала
Чедо баци у зелену траву.
Па побеже гори у планину,
Како оде више му не дође,
Лута тужна по гори зеленој
Лутала је за годину дана
Од лутања и веље жалости
Умрља је у Шари планини,
А за своим чедом тим нејачким.
Братац узе оно мушко чедо,
Однесе га своме белом двору,
Своме двору Неродимљу граду.
Кад му мајка с мобе долазила,
Долазила песме певајући,
А за своју Јању питајући,
Павле њојзи мушко чедо даје.
Кад је мајка унука спазила,
На беле га руке прихватила
Одма га је даром даривала
Лепим даром од злата јабуком.
Дедо даје чоју нерезану.
Ујка даје тога коња врана
Маленога јоште неодраслог.

Преписане од Савке Јовановића из Скадра на Бојани Старој Зети Неманића и Дрвенаровића сад
Ста. Србији а понеким Албан.

314.

Моба Илина и Пантелина,

Две ми силне мобе жито желе,
Жито желе у два господара
У Илије и у Пантелије,
Обе желе обе попевале
Кад је било ужина да с' ужина,
Илина је моба ужинала
Ужинала трудна и уморна,
Пантелина није ни ручала.
Кад је било вечер да вечера:
Илина је моба вечерала.
Пантелина још је жито жела,
Жито жела, а песму певала
И у песми Пантелију клела;
„Пантелио хрђав господаре!

Што недајеш моби оданути.
Наручати и наспавати се?
Сини муњо запали му жито!
Пуцај громае удри Пантелију.
Пантелију тврда и лукава"
Пантелија ништа незнађаше,
Да га куне силовита моба
Да га куне и уклету хоће;
Већ он мобу једнако вараше.
Варајући моби припевује:
„Брже, брже, моја силна мобо!
Брже крају господској вечери.
Ајде крају на крају је торба,
И у торби свака ђаконија,

По највише вино и ракија
Медовина за цуре млађане,
По највише бијела погача
Пексимита леба бијелога
И овнујског дебелога мяса,"
Мало било за дуго небило:
Сињу муња из ведрога неба;
Те запали жито Пантелији.
Гром загрми уби Пантелију,

Тада било сад се приповеда
И опет ће, ако Бог да
Ко ми вара силовиту мобу.
Ко недаје моби ђаконие,
Ђаконије јела свакојака,
Понајвише, винца и ракице,
Што ми моби одржава душу
Што везује снопље то големо.

Ову нам је послао Г. Василије Јанковић учитељ из Ваљева.

Послао нам је још једну скоро онаку исту као што је она пред овом; но ми је неметну смо с тога што је ова Савкина пред овом, подпунија.

315.

Ђевојка Ђурђев дан клијела.

Ђевојка је Ђурђев данак клијела,
Кунијећиј њему бјешједила!
"Ђурђев дане ђевојчки јаде;
Ђурђев дане кад ми опијет дођеш!
Да ти мене код двора ненађеш;
Но удану или упопању.
Ак удату оно за драгога.

За драгога Ђаковицу Јову.
Из Ђакова питомога града
Ђе се не жње жито ни шјевица.
Ако ли ми за недрагог буде?
Онда волим бог ме упопату
Свакојако дату него упопату."

316.

Јечам жијела за гором ђевојка.
Јечам жијела Старовлашка млада
Јечам жијела јечму бијешједила:
"Јечам жито моје рано цвијеће!

Ја те жијела, а ја те не јела,
Сватовскиј те коњи позобали
Ја ли моји, јали брата мога?
Волим моји; него брата мога.

Напијев је ове пијесме као оне: „Јечам жијела, јечам жијела Гружанка дјевојка" која се свој Србији пијева.

317.

Нађено драго.

Синоћ грозна киша удараше
А јутрос ка порани ђевојка,
На ливаду да сокола тражи.
Да ми тражи сив зелијен сокола.
Што јој синоћ из двора утијече.
Не налази сив зелијен сокола,
Већ налази младо нежењено.
Налази га у сријед ливаде,

Лијегло спават у зелијену траву;
Покрило се јаглуком по глави,
Да га миједна не пороси роса,
Да га јарко сунце не опали.
Цура нађе, што је изгубила
Са мобом је цијео дан мобила,
А у вечер коло заиграла
Заиграла и пијесму пијевала,

Из Старог Влаха послао г. Све. Поповић у Ивањици.

318.

Ко је бољи јунак момак или девојка.

Жито жели момак и девојка,
Двоје драги обоје једнаки.
Момак наже тријес и три снопа,
А девојка тријес и четири.
Кад је било вечер о вечери
Момак попи тријес и три чаше,
А девојка тријес и четири.

Кад је било пред зорицу белу,
Момак лежи ни главе недиже,
А девојка ситан везак везе.
Везак везе а момка дозива,
Те га пита како му је драгом,
А момак јој ништа не говори.

319.

Тодорова и Теодорова моба.

Жито жела моба Тодорова
Тодорова и Теодорова,
Оба брата и оба једнака.
Два близанца два брата рођена.
Из Будима града бијелога.
Вас дан желе те обадве мобе,
Вас дан желе и вас дан певале.
Кад су пошли кући на вечеру
Чини ми ске земља се затреса.
Кад су били близу бела двора,
Бела двора два брата рођена,
Из двора је мајка изтрчала
Тодорова а и Теодорова
Па беседи милим снашицама;
„Снаје моје идте да чујете!
Или грми ил се земља тресе
Ил' удара море у брегове?"
Снашице су стару послушале
Изиђоше да овога чују.
Нити грми, нит се земља тресе

Нит удара море у брегове;
Веће иде силовита моба,
Силовита моба Тодорова
Тодорова а и Теодорова.
На вранима итрима коњима.
На коњима момци нежењени,
На колима цуре неудате,
И невесте скоро доведене.
Утом дође силовита моба
С коња сјаха Тодор и Теодор.
Стару своју пољубише мајку,
За господску вечеру питају.
У том дође и остала моба
За готову совру заседоше.
Частеше се и веселише се
До по ноћи а и по по ноћи.
Кад је било пред зорицу сајну
Сва је моба дому одлазила
Сва весела сита и пијана.

320.

Јабланова моба.

Боже мили на свему ти вала!
Силни Јаблан сакупио мобу,
Силни Јаблан из Смиљана града
У питомој земљи Маћедији
У питомој земљи покрај мора.
По крај мора у Старој Србији
По крај мора сињег дебелога.
Силну Јаблан сакупио мобу:
Сто момака, две ста девојака

И педесет млада удовица,
Још сувише две ста удовица.
Вас дан жела моба Јабланова
Вас дан жела и вас дан играла.
Кад су били то жито пожњели,
Силна моба дому се кренула,
Пред мобом је Јаблан на коњицу,
Ја какви је родила га мајка:
На ње му је румена долама,

А долама до колена пала,
 Виш доламе коласта јаздија
 Од румене и плаветне боје
 Што изгледа као лазур красна.
 Као лазур цвета љубичице.
 На глави му калпак од самура,
 На калпаку девет челенака,
 А на свакој перо од лабуда.
 На ногама чизме до колена.
 Виш чизама пребеле чакшире,
 По долами плаветни појасе,
 Пао појас ниже колена Јаблу.
 Пред мобом је Јаблан појахао,
 А на вранцу коњу убојитом.
 За њим јаше што је мушко било,
 А што женско на коли се воза.
 Кад су били близу мора бела:
 Силни Јаблан коња оставио,
 У руци је пружио мараму,
 А свилену ту црну мараму.
 Њоме јарко сунце оставио,
 Устављајућ сунцу говорио:
 „Стани стани наше јарко сунце!
 Стани сунце небеска красото,
 Да ја јавим мојој верној љуби,
 Да јој иде силовита моба
 Да се од ње љуба неуплаши."
 Јарко сунце Јаблана послуша.
 Ну да видиш силнога Јаблана:
 У другој му тај стручак босиљка,
 Те босиљком устављао мобу,
 Устављајућ моби говорио;
 "Уја мало силовита мобо!
 Докле одем мом пребелом двору;
 Те да јавим мојој верној љуби,
 А да ми се љуба неуплаши
 Од големе силовите мобе."
 Силовита моба послушала
 Послушала силнога Јаблана.
 Јаблан својој моби говорио:
 „Ајде лакше моја силна мобо!
 Док ја одем моме двору белом,
 Док ушетам у дворове беле,
 Да се неби уплашила љуба
 Да јој јавим да моба долази,
 Да постави пред двором трпезу
 На трпезу сваке ђаконије
 По највише меда и шећера."
 Кад је Јаблан дошо двору своме,
 Ал готова господска вечера,
 Постављене трпезе од злата.

На трпез'ма сваке ђаконије,
 По највише меда и шећера.
 Радо љуба дочека Јаблана,
 Руке шире у лице се љубе,
 Јабланица Јаблана у руку
 Јаблан своју остарелу мајку
 Љуби мајку у бијелу руку.
 У том дође силовита моба,
 Те заседе соври за вечеру.
 Вечерала сваке ђаконије;
 По највише меда и шећера.
 Кад је села моба за вечеру
 Вином служи Јабланова љуба,
 А ракиом Јабланова сеја,
 Нуди јелом Јабланова мајка
 Ђакониом Јабланове снаје.
 Вино служи млада Јабланица
 Спасенија Јабланова љуба,
 Вином служи силовиту мобу
 И Јаблана свога господара;
 Па Јаблану тихо говорила:
 "О Јаблане мио господаре!
 Је ли ми уморио мобу,
 Уморио силовиту мобу
 Све јунаке младе нежењене,
 И девојке младе неударе?"
 Јаблан љуби тихо говорио:
 "Љубо моја моје добро драго!
 Доста сам ти уморио мобу,
 Уморио моју силну мобу."
 Стаде Јаблан нездрављати моби.
 „Здраво да си моја силна мобо!
 Да си здраво жива и весела!
 И сви моји гости за вечером,
 До године опет да мобимо
 И да јемо господску вечеру."
 Моба њему одуздравља лепо.
 „И ти снаша мио господаре!"
 Кад је било ноћи око пола ноћи
 Тад устаде силовита моба;
 Те увати силовито коло.
 Силовито трогубо широко;
 Те играло до беле зорице.
 У једном је Јаблан силовити
 И са њиме момци нежењени,
 Са момцима скоро ожењени.
 У другом је Јабланова љуба
 И са коме те девојке младе
 Те девојке младе неударе,
 И невесте скоро доведене.
 У трећем је Јабланова мајка,

И са њоме младе удовице,
А са овим ти млади удовци,

Играли су до пред зору белу
А у зору сваки своме дому.

321.

При свршетку.

На крај, на крај моја силна мобо'
На крај мобо на крају је добро.
На крају је уја и ужина,

Вода ладна и девојка млада.
Там ујати, па и ужинати,
Воду пити девојку љубити.

322.

Кад се моба лењи, а сунце залази.

Ајд' за лада моја силна мобо!
Ајд за лада док није обада!
А кад буде муве и обада,

А ми ће мо од лада до лада.
Да видимо ко је ладолежа
Ја ли момак, ја ли та девојка?

Све су ове песме преписане од Персе Петровића из Срема.

323.

Сонце сјајно, сонце!
Синоћ заран зађе,
А денес се забави.
„Девојко, девојко!
Денес сум шетало.
Денес сум шетало
Чудо сум гледало;
Констандин се дели,
Од татка и од мајка
И од девет браћа,

И од девет снахи,
И од девет внучиња.
Зато се забави
Денес ка девојко!
Зато сум не бил,
Денес ка на жетва.
Жито да женем,
Песма да пејем
Девојка да лубим,
Ужина да једем.

Од г. Вензанковићке.

324.

Кад венац од најбољег класа плету

Ватајте се танке сламке
Танке високе.
Ватајте се у тај венац,
Венац плетинац.
Ватајте се беле руде
Беле прибеле.
Ватајте се у то коло,
Танац плетанац.
Ко се неће уватити
Убио га Бог.
Да гледамо које с киме

Да се љубимо.
Ил' је момче ил' девојче,
Оба млађана?
Ил' је мило ил' немило,
Мило примило.
Ко се неће пољубити
Убио га Бог.
Сад се љубе сви што су плели
венац, а пошто га изплету играју;
Порази га света Петка
Параскевија.

Уста му се осушила
Дао мили Бог!
Дом му затри Прпръруша
Сеја Давора.
Обиље му недодао
Богат Купало.
Мљивење му не додао
Страшан Коledo.
Не имао ни честнице
На тог Божића.
На Вожић тог мадића,
Старог Сварога.
Ни погаче бијелице
Љеба краваја,
А на белу лепу Љељу
Љелу Пољељу.
Ни на Љељу ни Пољељу.
Шћери Ладиној.
Тој Ладиној и Љељовој

Шћери Пољељи.
Ни сомунa на Радгоста
Красне преславе.
Пошто изплету венац одиграју По трипут
коло то Плети-танац, по толико се пута
изљубе сви редом кроз венац и овај, па опет
одиграју три пута исто коло певајући даље
ту песму:

Пуштајте се беле руке
Беле пребеле.
Пуштајте се недржете се
Недржа вас ја.
Одржо вас силни боже
Силни Триглаве.
Ој Триглаве света Тројца
Света пресвета!
Света Тројца најсветија
И најстарија.

Песма је митска; но овди јој је мсто.

325.

Кад дођу кући и донесу венац.

Сјај нам звездо на прозорје!
Сјај нам јарко сунашце!
Сјај месече на пенцере,
А Данице на виглеђе!
Да гледамо домаћицу
Којој смо ми данас дошли:
Је ли бела и румена,
Је ли танка и висока,
Је ли здрава и весела,
Је ли вредна и итрена?
Може л' мобу дочекати
И вечером угостити?
Са вечером том меденом
И са колом девојачким?
Ако није ова бела,
Она бела и румена?
Ако није она танка
Она танка и висока?
Танка струка витка стаса,
Ако није она вредна,
Она вредна и окретна?
Ако није она здрава,
Она здрава и весела?
Ако није она итра,
Она итра и умешна?

Та т' неможе бог ме брале!
Силну мобу дочекати.
Силну мобу млогу мобу,
Дивно чудно састављену:
Од момака нежељених,
И девојак неудатих,
Са вечером том меденом
И са сваком ђакониом,
Са свиралом и са колом.
Онда ајдмо сваки дому.
Сваки дому своме белом,
И понесмо житан венац
Житан венац обиљенац
Тог Купала обилника.

Тада пева домаћица са чељадима,
женским, које су готовиле вечеру,
Некуди ме моја мобо!
Моја мобо силовита!
Чудно дивно састављена:
Од момака нежељених,
И девојак неудатих,
Не куди ме не ружи ме!
Моја мобо силовита!
Не односи житан венац
Житан венац обиљенац.

Вечеру сам зготовила,
 А за мобу понајбољу
 По најбољу мобу моју.
 Ја би цара дочекала,
 А камо ли моју мобу."
 Тада пева моба.
 „Добро вече домаћице!
 Млада хвалиша млада хвалиша!
 Дођет' моба на вечеру
 Здрава и трудна здрава и трудна!
 Домаћица:
 Добро-дошла мобо моја!
 С венцем обиљним с венцем

обиљним,
 Моба трудна и прегладан
 Одмори ће се.
 Одмори ће се,
 Одмори ће с' најешће се,
 И најеш ће се.
 При одлазку моба пева:
 С Богом остај домаћице!
 И наздравље домаћице!
 Хвала теби на вечери,
 Здрава хвалишо,
 Здрава хвалишо!

Неки опет, а нарочито у Босни, певају и играју само ону песму и игру:

"Овако Турци бибер сеју
 Ев овако, ев овако!" и т. д.

326.

Мије, кад дојђу овако певају

Ратајице невестице
 Млада госпоја!
 Млада госпоја!
 Ал' си нама готовила
 Сладка вечера,
 Сладка вечера?
 То варено сладко зеље,
 Зеље шчирено,
 Зеље шчирено.
 А бога ми моја помошч
 Помошч та силна,
 Помошч та силна!
 Ја сум вама готовила
 Сладка вечера
 Сладка вечера.

То варено зеље сладко
 Зеље шчирено
 Зеље шчирено.
 Со древарска та секира
 Сум га дробила,
 Сум га дробила.
 В опрасево то корито
 Сум га опрала
 Сум га опрала.
 Ће ми мрве пречекате
 Сладка вечера,
 Сладка вечера.
 Док да видим сте пожнели
 Њива голема
 Њива голема."

327.

Жњелица и Чобан.

Жетву жела лијепа девојка!
 Жетву жела у пољу Тиквешком
 У Тиквешком у пољу Србешком,
 Где но расте златали пшеница;
 Више коња и више јунака.
 Гди се пате овце седморебре
 И овнови од четири рога,
 А са вуном белом свилеруном.

Свилеруном од петнајест ока.
 Жетву жела Серберка девојка:
 Златном руком а сребрним српом
 На руци јој прстенак од сребра.
 У прстенак, до два до три слова.
 Мало слова а велико кажу.
 Кажу слова; „Станојку девојку
 И Секулу момка нежењена."

Ситна слова и то ми казују:
 „Станица је верена Секули."
 Кад се дева млада уморила
 У звикнула танко да попева,
 А у песми она говорила!
 "Ко би мене водице донео
 Из те Шаре високе планине
 Или из те горе Качаника,
 Где се легу змије качаније
 Од уједа којих лека нема,
 Дала би му моје бело лице?
 Ко би мене снопе повезао,
 Дала би му моје бело грло?
 Ко би мене лада наградио,
 Ја би с њега млада поспавала?"
 Она мисли нико је нечује,
 Ал' то овчар и слуша и гледа.
 Овчар слуша са Шаре планине
 Овчар слуша и са Качаника
 Качаничан тог шарца дозива
 Дозивљући њему говорио:
 Побратиме са Шара планине!
 Ид послушај деву жетелицу,
 А ја би ју одма послушао;
 Но немогу оставити стадо,
 Од проклетих змија Качанија.
 Не могу ти бацити гавала,

А гавала свирале велике;
 Јер ће змије поклати ми овце
 Ујадити јадом свакојаким!
 Са Шаре се побра одзивао
 Одзивљући побратиму вели:
 „Небрини се мио побратиме!
 И без тебе деву би слушао."
 Он ми сиђе са Шаре планине.
 Те у поље Тиквешко ми дојђе.
 Младу жњецу водом напоио
 Јошт је њојзи снопе повезао
 И велика лада наградио,
 Наградио велику сеницу.
 Тад говори млади чобанине:
 „Дај девојко шта си обећала!"
 Ал девојка хитра и ђидија
 Чобанину оштро говорила:
 „Шта да дадем шта си учинио?
 Ако си ми водице донео
 И ти си се ладне понапио.
 Ако си ми снопе повезао,
 За ким су ти овце пландовале
 И твоје су овце опасале
 Опасале велику стрњику.
 Ако си ми наградио лада
 И ти си се под њим одморио
 Одморио и њим разладио."

Од г. Стан. свеш. Призренског.

328.

Бана Стојана моба.

Намолио Бан Стојне,
 Намолио силовиту мобу;
 Три ста и три жетвара
 Три ста и три жетварице.
 Тридесет њих воде несу,
 А двадесет леба месу.
 Стојанова силна моба,
 Сву пченицу пожњела му,
 Само оста једна дуга
 Једна дуга и широка
 Рукајата те пченице,
 А за венца Коледова
 Купалова веља сина.
 Ту се сберу девојчице:

Једне коло уватиле,
 Друге класа почупале
 Саплеле ми добар венац
 Добар венац Коледовац.
 Крај њега се изљубиле,
 Домаћину га вргнуле
 На ту русу белу главу.
 Домаћин га попримао
 Дукат девам даривао
 И тридесет сребрница,
 Да саберу класеница
 Понајвишиј понајбољи
 За семена годишњега.

329.

Моба и Жеђ или постанак Орида.

Силна моба пченицу ми жњела.
Силну мобу жеђца ми морила
До по дана моба узвикује,
Од по дана моба јадикује
Што неима студена водица.
Пратише гу та млада девојка;
Да ми иде за гора на вода
Да донесе студена водица.
Ведро узме па оде на вода,
А на вода за гора голема
За Качаник гору змијурина.
Моба чека из гора водица
Моба чека, али дева нема.
Када дева на водица дошла
Кондиром се млада умијваше
Јабуком се зеленом играла.
Укршила ведре и кондира,
Изгубила зелена јабука;
Те узпишта лијепа девојка.
Она пишти доле ми се чуло.
Дочуло гу овчар од оваца
Стера овце доле у равнина,
У равнина под јела зелена,
Да пландују лада дебелога.
Диже ведро на јела зелена,
Па ми слезе девојку догледа,
Увати гу ко соко пилицу.
Љубио је за недељу дана,
А у другу недељу венчао
И моби се доле поврнуо,
Али мобе ни од чуда нема.
Где је било жито и пченица,
Туд порасла трава чемерница.
Где је била моба силовита
Туж играју Виле Самовиле.

Где су били двори девојачкиј,
То се стори големо језеро:
У језеро риба свакојака,
Понајвише жута и зелена.
Виш језера брдо израстило
Веље брдо Оридак камена,
А на њему град се саградио
Саградио тај Ориде клети
И у њему Правда коња јаше
Коња јаше с коњем говорио:
„Давор доро, давор добро моје!
Далеко ми сестрица побегла,
За Качаник голема планина
Можеш ли је ти догнати доро?
Обе ћу ти ноге позлатити.
Подковати сребром и бисером,
А стражње ти ноге позлатити,
Да доведем моја мила сеја,
У Орида мога добра града
Да ми двори љубу и невесту
Љубу Стану а невесту Благу"
Доро Правди право говорио.
„Догнао би мили господару!
Догнао би твоју милу сеју!
Твоју сеју Златију девојку,
Ал се бојим Богдана овчара
Са његових девет миле браће
С Вукашина и са Богдашина
С Јуришаном и са Драгишаном,
Борашином и тим Ђурашином,
Драгичаном и Андрочаном
И Вељисавом братом понајмлађим.
Обе ће ми ноге саломити,
А стражње ми огњем сагорети
Те ћу остат грдан у свијету"

Ово је песма митска и мобска. Од г. Анд. свешт. Ср.

XXVII. ОВЧАРСКЕ — ЧОБАНСЕЕ — ИЛИ ГАВАЛСКЕ ПЕСМЕ.

330.

Кумрија робиња и огледало јој.

Чува овце море, чува овце море,
Танана робиња
Еј недељу море дилберо! ¹
Покрај бела двора војводина

Покрај тога двора Миладина.
Чувајући те бијеле овце,
Покрај двора бела Миладина,
Изгубила сјајно огледало.

Изгубила с везеним јаглуком,
Украла га љуба вејводина,
Украла га млада Анђелија.
Поручује танана робиња,
Поручује војводиној љуби.
Војводиној љуби Анђелији:
"Анђедија војводина љубо;
Чу ли мене да ме боље чујеш?
Пошљи мени сајно огледало
Што но си га у јаглуку нашла,
Ако ли ми ти послати нећеш;
Вера моја неостала пуста,
Натури ћу боју и белило:
Кара боју на зулове моје.
То белило и то руменило
Натури ћу на бијело лице.
Обући ћу руво девојачко
Девојечко то господско руво;

Па ћу проћи мимо твоје дворе,
Нек ме види војвода Миладин.
Премами ћу твога господара
Ка да никад твој ни био није."
Кад то зачу госпа Анђелија
На ма шаље светло огледало.
Огледало танане робиње
Што ми га је у јаглуку нашла
Шиљу ћи га робињици каже:
„Ој Кумрио жив те бог убио!
Ево теби светло огледало!
Што но сам га у јаглуку нашла
Покрај мога двора бијелога,
А под кулом господара мога.
И ево ти тисућа дуката
Нечини ми бруку и резилук;
Ти непландуј са белим овцама,
А под кулом мога господара."

Из Мачве.

1. Овако се свака врста прпева као ова прва.

331.

Надпијевање овчара и овчарице.

Ој овчару вијешјела ти мајка!
Кријени овце ка гори на воду.
Нека стока напије се воде
Нек пландује под зијеленим јелам."
Ој ђевојко млада овчарице!
Ој ђевојко румијена ружице!

Кријени овце куд је гора пуста,
Нек пландује нека се одмара
А ја и ти моје срдце драго!¹
Да шједнемо да се одморимо!
Ја да љубим твоја миједна уста
Ти да љубиш тог овчара млада.

332.

Како шједињују стадо овчар и овчарица.

Овчар овце покрај горе јави,
Овчарица покрај поља равна.
Овчар свира у свиралу своју,
Свирајући овчарицу зове
А зовијећи вако јој говори;
„Доћи душо горе у планину!
Нек се наше шједине овчице.
Нек пландују у јелову ладу,

А нас двоје да се поиграмо
Поиграмо игри тих овчарских."
Овчарица у пијесми му каже:
„Ој овчару вијешјела ти мајка!
Кријени овце за гору на воду,
Ја ћу доћи да овце напојим
Пак ће нам се шјединити стадо."

Из Старог Влаха.

333.

Чобанин Стојан и Јања.

Гором језди Стојан чобанине
Гором језди, а гори говори!
„Благо теби моја горо чарна!
Свакиј дан се листом подмлађујеш,
А ја јадан никад ни до века.
Стадо чувам, а за драгом венем.
Незнам јунак шта ми сада ради?
Несмем стадо само оставити,
Ишо б' драгу моју да поодим,
Да ја видим шта ми драга ради:
Венел вако а за мном јунаком,
Као што ја за драганом мојом"
Бога моли чобанин Стојане:
Да с' разболе лепе Јање мајка,
Да је пошље за гору на воду,
Да донесе те студене воде.
Бога моли Бога умолио:
Разболе се лепе Јање мајка.
Шаље Јању за гору на воду,
Рони сузе Јања матерна,
Рони сузе низ бијело лице,
Али својој мајки неказује
Неказује своје јаде веље.
У том је се млада досетила
Досети се великој невољи.
Обуче се што год лепше може,
Обуче се у руво невесте.
Она метну бурму и прстење,
А на главу круну од бисера,
У џепове зелену јабуку,
Узе видре па оде на воду.
Она оде за гору на воду.
Кад је дошла за гору на воду,
Ал' на води чобанин Стојане,
Стадо поји, а сокола лади.
Кад је своје напојио стадо
У свиралу стаду казивао!
Да пландује у јеловом ладу
У јеловом ладу дебеломе,
А соколу своме казивао,
Да с' одмори на јеловим гранам.
Стадо ми га младог послушало",
Те пландује у јеловом ладу,
Ал' га соко нехте послушати;
Већ му кличе, и на Јању гледа.
Он познаде Јању материну,
Ал' га Стојан нехте разумети.
И опет му у свирали каже;
Да с' одмара на јеловом грању.

На ма соко Стојана послуша,
У том дође Јања матерна
Како дође Божју помоћ дава,
А Стојан јој боље прихватио.
Питао је чобанин Стојане:
»А чија си танана невесто!
Чија љуба чија мила сеја?"
Њему Јања тихо одговара;
»Ја сам сеја војводе Стануша
Момчиловић Стануша војводе
А љубовца Горјанић Вукајла."
Кад то зачу Стојан чобанине.
Одма скочи до Јање доскочи
Узе видре из Јањиних руку
У видре јој воду наточио
Дајући јој вако говорио!
„То за љубав Горјанић Вукајла,
А братимство Момчиловић Стануша;
Јер се с њима врло добро знадем."
Па дозива свога верног друга
Свога друга Благешу чобана:
"Ој Благеше ти мој верни друже!
Провед љубу Горјанић Вукајла,
Милу сјеју Момчиловић Стануша
Проведи је преко горе чарне,
Преко горе и под саму гору,
До широког тог поља Косова
Без дивана и без миловања.
Без смијања и без сваке шале;
Сваке шале и причања друже!
Без причања нашег чобанскога,
И без оног тешког обзирања;
Јер ће нам се млада окренути
Па ће нам се штогод препанути"
Благеша је друга послушао:
Проведе је преко горе чарне,
До на само то поље Косово
Без дивана и без миловања,
Без смејања и без сваке шале
И без оног тешког обзирања
И причања чобанске работе,
Кад је била у пољу Косову,
У Косову близу свога двора,
Тад извади зелену јабуку
Угризну је и два и три пута,
Да ко броји и стотину има.
Пољуби је три четири пута,
Да ко броји и тисућ би било;
Па говори другу Стојанову;

„На понеси чобану Стојану!
 И вако ћеш ми њега поздравити;
 Ни сам сеја Момчиловћ Станша;
 Нити љуба Горјанић Вукајла;
 Већ ја јесам јединица Јања,
 Што ме Стојан од мајке просио.
 Што ме проси три четири пута.
 Стојан проси баба ме даваше,
 А недаде моја стара мајка!"
 То изрече та Јанојка млада
 То изрече, а у двор утече.
 Кад се другар Стојанов вратио,
 Кад се врати на гору на воду,
 Он говори свом другу Стојану:
 „Ој Стојане мој премили друже!
 Ево теби зелена јабука,
 Изгрижена а и изљублена,
 Баш од твоје прелијепе Јање.
 Дајући ми ту јабуку друже!
 Овако ми млада говорила!
 „Ти поздрави твог друга Стојана;
 Ни сам сеја Момчиловић Стануша,

Нити љуба Горјановић Вукајла;
 Већ Јанојка једина у мајке
 Што ме Стојан од бабе просио.
 Просио ме три четири пута.
 Стојан проси а баба ме даје.
 Баба даје а мајка недаје."
 Кад то зачу чобанин Стојане
 Удари се руком по колену,
 Како је се лако ударио
 Прште њему зелена долама
 И прште му чоја на чакширам
 Побрати ме та чоја бијела.
 Нова чоја од петнајест дана;
 „Ала мени до Бога једнога!
 Долети ми бела голубица,
 И улети у кавеза мога.
 Соко дозна белу голубицу,
 Ал' Стојане непознаде тужан,
 Непознаде и не затвори је;
 Већ је пусти себи на срамоту
 На срамоту себи и дружини,

Из Ваљевског окружја. Послао г. В.Јан.

334.

Стале овчаре.

Лел' бери цвеће Стале овчаре!
 Стале овчаре во Шара планина!
 И во та Рид планина.
 И да го бере Цвета девојка!
 „Кој ће да го носи ја да го берем?"
 Да ја иман Цвето девојко!
 Да ја имам лоша невеста,
 На вода оди Цвето девојко!
 На вода оди на пота спива.
 Лебови меси Цвето девојко!
 Лебови меси на тесто дрема.
 Дете си купа Цвето девојко!
 Дете си купа неразвијено.
 Роци те држи Цвето девојко!
 Роци те држи те ми се драпаје.
 Очи те пули Цвето девојко!
 Очи те пули во та мешарка.
 Косу нечешља Цвето девојко!
 Косу не чешља лице немије.
 Лице не мије Цвето девојко!
 Лице не мије и не се купа.
 И ми засмрди Цвето девојко!

И ми засмрди ка но јала!"
 Остави лоша Стале овчаре!
 Остави лоша невеста твоја.
 Остави лоша узми мене!
 „Как се остави Цвето девојко!
 Как се остави што се зело?
 Тоа ми има Цвето девојко:
 Тоа ми има голема рода.
 Голема рода Цвета девојко!
 Голема рода татка и мајка.
 Татка и мајка Цвета девојко!
 Татка и мајка и девет браћа.
 Девет браћа Цвета девојко!
 Девет браћа и девет сноји.
 Ђа ме најде Цвета девојко!
 Ђа ме најде на Шар планина.
 Ђа ме исече Цвета девојко!
 Ђа ме исече парче по парче.
 Парче по парче Цвета девојко!
 Парче по парче коса по коса."
 „Узми ме узми Стале овчаре!
 Узми ме ће побегнаме у туђа земља. "

И је зедоје Стале овчаре

И је зедоје и ми побегна у туђа земља.

335.

Млад челебија од Никопоље.

Зацвилел' ми је млат челебија
Млат челебија млади Стануше.
Млат челебија от Никопоље
От Никопоље крај црно море,
Крај црно море в та Србска земља.
Да го дочула стара му мајка.
Да го дочула и го прошала:
„Да Шчо ми цвилиш мали сино ле?
Мали сино ле мали Стануше?
Ал говореше млат Стануше
Ал' говореше на своја мајка;
„Как да нецвилим мила мајко ле!
Што сам догледал до две девојки.
До две девојке трећа невеста:
Вес ден седоје на јасно сонце
И ми жнеле бела пшеница,

Лебац једоје сува корчица,
Вођа ја пије топли баришче,
На лице беје бели црвеве.
А ја шчо имам млада невеста,
Млада невеста на Никопоље:
Вес ден ми седи на висок диван
Лебац ми једе бела симита
И ми је пије црвено вино.
На лице стоји жолта зелена,
Жолта зелена како каранфиљ,
А ти је девојки како трндафил.
Зато цвилим мила мајко ле!
Зато цвилим во Никополе,
Во негово широко поле
Чувајућ овце у то поље.

Од Вензанковићке.

336.

Краљевић Марко виле и чобан.

Гором језди Краљевићу Марко,
Гором језди а с гором беседи:
"Чарна горо пуна ти си лада
Кано срце моје што је јада,
Залуд теби твоја ладовина,
Кад у теби ладне воде нема,
Већ ја морам коња да закољем.
Да с' напијем крвце од коњица
Те да своју жећцу ја утолим."
Кад то зачу иза горе Вила
Та подвикну из грла бијела;
„Не кољ коња Краљевићу Марко?
Не кољ коња на Старој планини.
Не кољ коња непогани тела;
Већ ти пођи мало унапријед.
Сјезди Марко са Старе планине
На Виточа високог најезди,
Тамо има бунар вода ладна
Јуначкијем плећма ограђени
С девојачким косам оплетени,"
Пође Марко мало унапријед
Сјезди Марко са Старе планине

Мало ишо дуго нетрајало
Он ми нађе бунар воду ладну:
Јуначкијем плећма ограђену,
Девојачком косом оплетену.
Он ми клече да водице пије,
Ал подвикну чобан од оваца
А са Шаре високе планине:
„Не пи воде Краљевићу Марко!
Не пи воде непогани тело,
Ту су виле чедо окупале
Некрштено и не знаменовано.
Некрштено од петнајест дана,
Нит се смије нит ручице даје;
Већ ти пођи мало унапријед,
Унапредак на тог Качаника,
Па ћеш наћи бунар воду ладну.
Други бунар а друга водица:
Са јуначким плећма ограђену,
С девојачком косом оплетену."
Пође Марко мало унапредак;
Па он нађе бунар воду ладну;
Са јуначким плећма ограђену

С девојачком косом оплетену.
 Клекну Марко па се напи воде;
 Па беседи своме добром шару:
 „Давор шаро, Давор добро моје!
 Ако ли ми неуватиш Вилу,
 Неуватиш Вилу Загоркињу
 Оба ћу ти ока изкопати,
 А све четир ноге саломити;
 Те се мучи по Старој планини
 И Виточу високој планини,
 Као Марко без шарина свога.
 Ако ли је ти уватиш шаро!
 Да знаш добре и поздраво шаро!
 Оба ћу ти ока позлатити
 Позлатити жеженијем златом,
 Накитити дробнијем бисером
 Подкитити драгијем каменом,
 А све четир ноге подковати

Подковати са тим белим златом.
 Па се дичи мој предобри шаре!
 Па се дичи по свом свету белом,
 Као Марко са својим шарином"
 Текер Марко речи изустиио,
 Мину шара са Виточ планине
 Са Виточа и са Качаника,
 На велику планину Плашкаву,
 Ка Србичком пољу широкоме,
 Ка Србичком и Средачком побро!
 Како звезда преко неба ведро.
 Па увати Загоркињу Вилу.
 Придржа је док јој Марко дође.
 Како дође Краљевићу Марко
 Одма шчепа Загоркињу клету
 Како ју је Марко ударио,
 Са црном је земљом саставио.

Ову смо песму добили из Качаничке Црне Горе виш Скопља од Николе Јовановића зидара. Оваку и баш исту казала нам је и Перса Петровића из Срема.

Ето једна и иста песма, која се једнако и пева у Срему и Старој Србији као и сјеверној Међедонији и Тракији и т. д. А то баш показује да је свуда по тим местима један и исти народ, народ српски. Ова је песма митолошка; но овде смо је метнули што је певају овчари и овчарице свуда. Шта она означава, то ће само први зналци Славенштине објаснити.

337.

Земља Албанија, в Стара Србија.

Од Николе Петровића из Крушева Битољска нахија Пољанца.

Стадо ми пасе на Шар планина,
 На Шар планина и на Корака
 На Корака србска планина,
 Србска планина Цароставна.
 Дека Призрен град нов цариград
 От Белград Призрен постана.
 От Белград на Војуша ми.
 На Војуша мајка Радика.
 Мајка Радика та србска река.
 Стадо ми пасе три ста овчара.
 Три ста чобана три ста побратима
 Под старешана свој Челник Пејо
 Челник Пејо овчар убави.
 Челник Пејо напред ми иде
 Напред ми иде во гавал свири.
 Овца рогушка стадо ми води
 Стадо ми води бело свилене.
 Овца рогушка шчира ми ходи.

Шчира ми ходи девет гођина
 Девет гођина десета настала.
 На десета наша тревка суродна.
 От неа станала шчира сујагња.
 Дете ми пасе на Шар планина.
 Зиме ми ходи в Селунско поље
 В селунско поље Коламарија.
 Каламарија овча нахија
 Овча нахија под Његуша ми,
 Под Његуша ми србска планина.
 Шчира ми ходи девет гођина
 На десета ми наша тревка суродна.
 Тревка суродна и се објагњи
 И го роди а Благовец,
 Да шчо објагњи рудо ми јагне.
 Рудо ми јагне рудо калешо.
 Рудо калешо стребрно рога,
 Стребрно рога златно ми зубо.

Златно ми зубо медено око.
 Коа ми дојде време близ Ђурђев-ден
 Близ Ђурђев ден треба да расти;
 Трева да расти, стадо да пасе.
 Челник Пејо ми книсал.
 Ми книсал из Каламарија,
 На Шара србска планина.
 Стадо ми води овца рогушка
 Овца рогуша ка што и вођа.
 По неа хода јагње ми рудо.
 Со златни зуби медено око,
 Медено око стребрни рози.
 Стадо ми дојде Демир-капија
 Демир капија на Качаника.
 Качаник стар Новак кула.
 Шчо ми дојдова велико стадо.
 Шчо ми излезоа клети не Турци
 Клети не Турци Арбанаси.
 Сво ми стадо Турци гледаје
 Турци гледаје рудо згледаје.
 Ми го фатаје рудо но јагње
 Ми го Фатаје и ми го врзаје.
 Го носеше през Маћедона
 През Маћедона та србска земља
 По ним блеае шчира шчирушка.
 Коа блеаје Богу се жали
 Богу се жали и Богоровице.
 Ми послаје свои Анђели
 Свои анђели в Аранђели.
 И го гледае жалост велика
 Жалост велика на та шчирушка.
 Клети ни Турци Арбанаси
 Го носоа паши во Солун
 Паши во Солун султан велики.
 По њим ипак овца блеаше.
 Шчо ми излезе пред чесни султан,

Шчо му поклониа то рудо јање.
 Праша ји султан: „шчо је овца ни?
 Шчо је овца ни шчо но ми блеји?"
 Отпрашаје ти клети ни Турци
 Клети ни Турци Арбанаси:
 „Мош нешчо блее тебе на диван?
 Тоа ти блее овца рогуша.
 Овца рогуша мајка на рудо.
 Овца рогуша по јагње дошло
 Тоа ти блее султан честити!"
 Коза јим султан двоји сејмени.
 Двоји сејмени Турци проклети!
 „Пушчајте јагње да го видиме.
 Да го видиме дека ќе ходи."
 Двоји сејмене Турци проклете,
 Пушчаји јагње да го видаје.
 Да го видаје дека ќе ходи,
 Јагње ни рудо во Анђел ходи
 Во Анђел ходи и Аранђел.
 Овца рогушка киниса с диван.
 Киниса с диван дур Шара веља.
 Дур Шара веља во своје стадо.
 Во своје стадо от султан диван.
 Тргна ми друма, друма голема,
 Дур на Шар планина ми дојде.
 По неа јагње рудо Анђеле.
 Како отиде у стадо влезе
 Она излезе напред у котар.
 Опази је челник Пејо
 Челник Пео овчар поголем.
 Како је виде одма је баци
 И по неа то рудо но јагње.
 Рудо но јагње божје Анђеле,
 А султан в Солун ми полуде,
 Трева ни пасе како скотина.

338.

От баба Велике Ристића из Малог Срског нахије битољске, Брсјачка Стар. Србија земља Албанија.

Челник Пејо овци пасое,
 Овци пасое на Шара веља.
 На Шара веља србска планина.
 Са своји сто ни овчари.
 Сто ни овчари побратими.
 Сите овчари ни вечерае,
 Ни вечерае Пејо невечера:
 Уста му се разсвирала
 Грло му се разпевало.
 И ми свира Челник Пејо

И ми свира во гавал велик.
 И ми пеи Челник Пео.
 И ми пеи во грло своје.
 Једнак му се застанало.
 Једнак му се заслушало.
 И ми зачул Челник Пејо
 Челник Пео млади овчар;
 Коњска трапат, турски шепот.
 Калеш овен поблекнаие
 Вељи псини полауе.

Стана Пејо да ми вида
 Шчо шепаше и трапоче.
 Тако става ми го фана
 Ми го фана Турци клети.
 Му врзале бели раци
 Бели раци наопаци.
 Сто овчари побегнае
 Побегнае дар Качаник.
 Потероје клети Турци
 Потероје бело стадо
 И пред стадо врзан Пејо.
 Сусретое је Севделина
 Севделина Пејо љубе.
 И говори Челник Пејо;
 "Варај Севде Севдолино!
 Варај в руса детелина.
 Остав бела та погача
 На голема она плоча.
 Модро грне во ливађа,
 А ти варај за планина
 Земи гавал и ми свирај
 Бело стадо нек неходи."
 Вара Севда Севделина
 Вара в руса детелина.
 И остави та погача
 На та плоча поголема
 Модро грне во ливађа.

И се сакри за планина.
 Зема гавал посвираје
 Бело стадо неходае.
 Клети Турци говориа;
 „Нај ти тебе Челник Пејо
 Нај ти свира в гавал дуга.
 Нека бело стадо ходи."
 Челник Пејо отговара:
 „Како можем да го свирам
 Коа раци савезани?
 Одврзи те бели раци
 Тоа можем да посвирам."
 Луди Турци и манити.
 Одврзаше бели раци
 Бели раци Челник Пеја.
 Земи Пеја дуги гавал,
 И по свира и по свира.
 Не свираје стаду својем
 Да ни ходи пред Турци ти,
 Токо свира да ми бегна,
 Сека за се во планина.
 Коа стадо побегнало
 Челник Пеја утекнао
 Во планина Плашкавица
 Те ми уби триес Турци,
 Са хајдуци харамији.

339.

Цветко овчар и Цвета.

Набери цвеће цветко овчаре!
 На та велика планина наша
 Не велика планина Плашка "
 Што ќе мени цвеће планинско
 Коа немам да го коме давам?"
 Подај го Цвети овчарке!
 Подај го Цветко невести.
 Цвети невести младој овчарки.

И го земај себи за жена.
 Набра ми цвеће Цветко овчаре.
 На та Радичка велика планина
 И го даје Цвети невести
 Невеста млада овчарка
 И го узе себи за жена,
 Са немеричка србска планина.

340.

Подсмевање чобана меѓу се.

Свињару:
 Свињар иде на воду
 Нарамљује на ногу.
 За њим крмак гуриче
 Са свињаром говори:
 Мој ти брате каљави!

Дај ти мени те меѓи
 И по..... и чојеѓи!
 Свињар брату говори
 Са ђулом га пријемјера.
 „Мој ти крмче мој брате!
 Ево тиби те мијеѓа

И чојеће по "
Крмак газди говори;
А зар тако свињару
Ти мој брале најмилији?

А зар незнаш погани!
Мајка т' моја зарани,
Са крмећим сисама
И крмећим млијеком?

341.

Опет свињарска.

Бугарине рине,
Ти тај црни п.....!
Причувај ми свиње,
Док се вратим
Да ти платим:

Два замаха
Два шамара,
Док се врнем
Да ти п.....

342.

Говедару.

Говедару добрања:
Луда ћусло ћулоња¹
Добро чувај говеда,
Добро ћу ти платити.
Добро ћу ти платити!
Три балеге мекане.
Добро ћу те хранити:

По три главе варити.
Овчарима једну ћу!
Козарима другу ћу
Свињарима трећу ћу
Говедару ћуслоњи,
Оном лудом блесоњи,
Суве проје без соли.

Од Старог Влаха.

Ко чува свиње држи се да мора бити мурдар и нечист, а и мало недонијешен. Обично старији ђечаци чувају свиње. Ко волове овај мора бити матори клипоња ни за какви рад неспособан, блијесан и више него ли лудкаст. У старо вријеме причају: да су само Бугари чували свиње у Срба, те тако и пијевају. Овде козе чувају обично ђеца бистра, ваљана покријета, којој још недају тијешке радове, зато да добију мало више снаге. Зато и за њих има једна пијесма, али им више у похвалу; но погрду служи. Обијећао нам је се један пријатељ да нам је пошље.

343.

Павле и Павлија.

Која гора нема разговера?
Романија нема разговора.
У њој ми се сва стада сљегоше
Пред једним је чобанину Павле,
А пред другим чобаница Павлија.
Павле иде те ми разговара
Романију и без разговора.
Павле иде по врх горе чарне,
А Павлија по дну Романије.
Оба гору разговалали су.

Тога чуда Романиј клета,
Нит је чуда нити је видила,
Никад она без ајдука није.
Ја ајдука ји ли мрка вука.
Састаде се Павле и Павлија
Састаше се на сред Романије.
Уплаши се чобанине Павле
Уплаши се шисли да је ајдук;
Ја л хајдуче ја ли мрки вуче?
Павлија му тихо говорила;

„Не бој ми се чобанине Павле!
Не бој ми се горо Романио!
Ја ћу у те за то долазити,

И у теби чедо оставити,
Мушко чедо од петнајест дана
Нека Павла оно разговара."

344.

Која гора разговора нема.

Која гора нема разговора?
Романија нема разговора.
Пође Павле да је разговара
Пође овчар да напасе стадо.
Горици је млађан говоријо:
"Небој ме се горо Романио!
Ни сам хајдук да ме се препаднеш,
Веће овчар да ме лепо примиш.
Небој ми се горо Романио!
Што бијаше у теби хајдука,
Све пропаде трагу без обзирце.

Новак ти се покалуђерио,
Дете Грујо књигу изучио."
Павле мисли нико га нечује,
Ал га чује и Новак и Грујо;
Па узеше Павла у хајдуке,
А Павлово стадо на прехранке,
Да се хране докле траје побро!
Докле траје јагње за заклање
Тован ован за горског хајдука,
А овчица да премаже зубе.

Ову и ове две горње певају, и кад копају, кукурузе и кад путују, па се зову и »Жопаоничке" а и "Путничке."

345.

Ову певају истина и чобани, али се највише пева кад се путује, а нарочито мушкиње је пева, кад се копају кукурузи.

Чарна горо жао ми је на те!
Више на те, нег на моју мајку,
Нег на моју остарелу мајку
Остарелу и грабљиву мајку,
Која ме је преко тебе дала
Да за кога ни по јадт мога;
Већ за црног горскога хајдука,
За хајдука за горскога вука.
А да зашто ни по јада мога?
Да ме дала мајка за љубљење,
За љубљење и за миловање
Тада би јој јаде прежалила;
Већ ме даде остарила мајка,
Да му перем хржаве хаљине.
Не перем јих ко остале друге;
Кад се пере то рубље прљаво;
Већ га перем ноћу у по ноћи;
По по ноћи у то глуво доба,
Кад ни пето непевачка ми горо!
Већ кад лете виле и вештице;
Кад оживе бауци проклети
И ванпири та страшна страшила.
Синоћ са му доламу опрала,

А опрала у то глуво доба.
На долами три цепа бијаху:
У једноме рука од јунака,
У другом је бурма позлаћена,
А у трећем коса девојачка.
Ја познадо моја горо чарна!
Ја познадо чудновато благог
Десна рука мога брата Павла,
Брата Павла рука из рамена.
Снахе Руже бурме и прстење,
Миле сеје руси прамен косе,
А што ми је зелена долама,
Та зелена са гором једнака.
На долами до тријест пуцета
Свако пуце литру злата вата,
А што ми је пуце под гръоце,
Ово вата и три литре злата,
Долама је мога брата Пере
Најмлађега брата чобанина.
Што ми бело зајављује стадо
По хајдучкој гори Романији!
Погино ми млади чобанине.
Погино ми тужан код оваца.

Погинуло моје младо сунце,

Чувајући овце у планини.

Све су ове песме из Ваљев. нахије, послао јих г. В. Јан.

Свршетак I. Свеске.

УПИСНИЦИ.

Као обично што смо у свему худе среће, бејасмо и у овом послу; те наше дело броји поздравом најмање уписника од свију до сада изишавших српских дела. Узрока томе има и одвише; но ми јих с презрењем мимоилазимо ћутећи. Хвала највећа овој многопоштованој господи што се имаше доброту уписати и то:

БЕОГРАД.

Код г. Никшића чин. у мин. спољ. послова.

ГГ. Намесници кнежевог достојанства, Миливоје П. Блазнавац, — Јово Ристић и Јован Гавриловић, по 1 ком.

Код г. Василија Кнежевића у мин. фин.

ГГ. Владимир Јакшић и Чедомиљ Мијатовић начелници, Милан Јевтић, Тома Вукотић, Стева — глав. архивар контроле, — и Јово Лукић чин. мин. Фин., Александар Ђорђевић правник и Герасим Поповић богослов по 1 ком.

Код г. Александра Ј. Филиповића IV. раз. гим.

ГГ. Архиман. Сава, Протосинђ. Данило, Јова Филиповић, Милан Алковић, Ристо штуд. на увивер. линиском, Аца Гасоице. Јелисавета и Катарина. сви Христодуловића, по 1 ком.

Код г. Марка Бирчанина сврш. богослова Суводањца.

ГГ. Петар Ж. Остоић Мачванин, Лазар О. Јанковић Подринац, и Милан Поповић сврш., Јеврем Илић Браничевац, Василије Павловић Тимочанин, Ђакон Филарет, Коста Златојевић, Илија Благојевић и Милан Пантелић III. год. Миливоје Обретковић, Ћира Илић Пироћанац, Василије Милић II. год. и Трифун Поповић I, год. богослови.

Код издаваоца.

Г. Митрополит српски 2. комада; ГГ. Велики родољуб југо-славенског јединства и отаџбине Југославије Стојан Ј, Вензенковић на поклон школама у Маћедовији и Албанији 100 ком. Прота Игњат Васић родољуб за душу свог јединца пок. Влајка добрим ђацима у Стар. Србији 50 ком. Томанија Јовановић сестра пок. Стојана Јовановића — Цукића — који је за династију Обреновића 1844 гол. на планини Радији у Ваљ. нахији предводећи катане, погинуо, за спасење душе пок. Стојана добрим ђацима у Стар. Србији на поклон 30 к. Архимандрит Нићифор Дучић родољуб из Ерцеговине на поклон ђацима у Ерц. 5 к. Драгољуб С. Поповић тр. за себе 30. к. Јаков Лазарев Левензоновић за се и своју браћу 20 ком, Триша Ђорђевић свећар за се 20 ком. Љубомир М. Каљевић уредник „Србије" добрим ђацима у Стар. Србији на поклон 7 ком. Панта Срећковић

проф. велике школе 1 комад М. Ранко и Милева, Алимпић нач. у Неготину 2 комада Срета Л. и Драга, Поповић велика судија, 2 к. Ламбра Ђорђевић трговац 2. к. Јосиф Мијовић правозас 1 к. Пера Марковић правоз. 2 ком. Маца П. Цукић 2. ком. Милан А. и Цаја П. Петронијевић мин. спољ. пос. на разпол. за се и за своју ћер Љубицу 2 ком. Коста и Ангелина Цукић мин. Фин. на разпол. за се и децу своју 2 ком. Рајко Лешјанин мин. прав, на расположају за се и своју децу Драгу и Мицу 2 ком. Александар и Анка Ненадовић сав. у пен. за се и децу своју Ђуру прав. Николу гимназ. и Анђу 2 ко. Јаков Ј. и Ксења Павловић профес. у Крагујевцу, за се и сина Борју 2 ком. Стојан Живковић правоз. 1 ком. Риста Симић Русијанац кројач 2 ком. Никола С. Шоповић трг. 1 к. Јово Бајић трг. 2 ком, Миливоје Ђукнић абац. 2 ком. Драгутин Ж. Петровић правоз. 1 ком. Јово Милинковић правоз. 1 ком. Александар Р. Ивковић званичн, контроле 1 к. Аранђел Миленковић члан опш. суда за сина Ђоку уч. осн. школе 1 к. Јамандија кројач 2 к. Лаза П. п Катарина Цукић кап. за се и децу своју 2 к. и Митрополит српски Михајило 2 ком. и Јова Тирић 1 ком.

ГОЛУБИНЦИ У СРЕМУ.

Код г. Стевана Николајевића свештеника.

ГГ. Василије Николајевић свеш. Ђорђе Панајотовић закупник и Пера Бугарски учитељ по 1 к.

КРУПАЊ У КНЕЖ. ОКР. ПОДР.

ГГ. Сима С. Милојевић учитељ из Крупња, Станко Поповић учитељ из Бијеле Цркве до 1. к. и Акса Поповић свеш, и родољуб из Бијеле Цркве за се 31 ком.

ЛОЗНИЦА У КНЕЖ.

ГГ. Ивко Поповић намесник подр. родољуб за се 30 ком. а код њега уписани, ГГ. свештеници: Стеван Поповић Руњански, Јово Павловић Грнчарски, Радован Поповић Добрићски, Димитрије Трифуновић Ковиљачки, Јова Павловић Јошевачки, Стеван Григорић Јаребички, Сава Поповић Ступнички, Арсеније Нешковић Дољно-Тријешњички, Срећко Поповић учит. лознички и Јово Поповић учит. ковиљачки сви по 1 к.

ПОЖАРЕВАЦ У КНЕЖ.

Код г. Александра Ђурића профес. пол. Гимназ.

ГГ. Тома Протић свеш: Јова Протић ђакон и учитељ за сина Саву, Јован Тешић учит., Живота Марковић Михајило Ивковић, Станојло Богићевић, Илија Николић, Лазар Поповић и Петар М. Николић гимназ. III. раз. Никола Протић и Владимир Радојевић II. раз. гим. и Јова Кречаревић I. рал. гим.

МОСТАР У ЕРЦЕГОВИНИ.

Код г. Јове Перовића управ. полу-гимназ. мостар.

ГГ. Његово високоблагородије Николај Александровић Иларионов царско руски конзул у Ерцеговини 6 ком. Његово висовопреосвештенство митрополит Ерцеговачки и Захулмски, Прокопије кавалер ордена Мецедије 4. степена 3 ком. Архимандрит Јоаникије Помучина кавалер разних ордена и срп. списатељ 2 к. Јова Ристић тр. за синове Душана и Владимира 2 к. Еромонах

и Ефимер монаст. Дужа Леонтије Радуловић 1 к. Ђурађ Бијелобрк тр. 1 к, учитељи: Василије Ивезић, Алекса Чокорило и Јово Перовић по 1 к. ученици: Михајило, Грујица, Ристо, Вукановић, Петар Бартић, Јово Пичета, Лазар Милутиновић, Лука Грђа и Јован Савић по 1 к.

МОНАСТИР ЖИТОМИСЛИЋ У ЕРЦЕГОВИНИ.

Преподобни архимандр. Г. Серафим Перовић обдарени напрским крстом 3 к, Јермонах Г. Симеон Лелек 1 к. и Г. Ђорђе Петковић¹ учитељ по 1 к.

Ово дана ући ће у штампу II. наша свеска, која ће оволика бити.
Са њом ће бити напечатана и етнографска карта српских и
југославенских земаља са грбовима, Цена јој је уписна 4 цв. комад.
Уписивање траје до св. Троица ове год.
Новци се полагају напред, а цена јој је дућанска скупља.